

Ocena wpływu wsparcia kierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim na ich sytuację po zakończeniu udziału w projekcie

RAPORT KOŃCOWY

Autorzy raportu:

Krzysztof Gutta
Katarzyna Gutta
Beata Belica

Białystok 2021

ISBN: 978-83-956106-4-6

Copyright: Województwo Podlaskie, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Zamawiający:

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Departament Rozwoju Regionalnego

ul. Poleska 89, 15-874 Białystok

tel.: 85 66 54 480

e-mail: rot@wrotapodlasia.pl

Wykonawca:

EU-CONSULT sp. z o.o.

ul. Toruńska 18 C, lokal D

80-747 Gdańsk

*Ocena wpływu wsparcia kierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy
w województwie podlaskim na ich sytuację po zakończeniu udziału w projekcie*

*Badanie ewaluacyjne finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata
2014-2020*

Spis treści

Spis treści.....	4
Wykaz skrótów	7
Streszczenie	8
Summary	14
Część metodologiczna	20
1.1. Wprowadzenie.....	20
1.2. Zastosowane metody i techniki badawcze	21
1.2.1. Ewaluacja oparta na teorii (TBE)	21
1.2.2. Analiza desk research	21
1.2.3. Ankieta ilościowa (mix-mode – CAWI/CATI)	21
1.2.4. Indywidualne wywiady pogłębione.....	25
1.2.5. Panel delficki	26
1.2.6. Case studies.....	26
1.3. Opis przebiegu badania	26
Część analityczna.....	28
1.4. Ocena skuteczności interwencji EFS w ramach RPOWP 2014-2020 skierowanej do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy	28
1.4.1. Skuteczność form wsparcia oferowanych w ramach interwencji, w kontekście założonych celów interwencji	31
1.4.2. Poziom realizacji wskaźników określonych w RPOWP 2014-2020	65
1.4.3. Zainteresowanie udziałem w poszczególnych formach wsparcia oraz ich ocena.....	80
1.4.4. Elementy wpływające na skuteczność wybranych form wsparcia	95
1.4.5. Formy wsparcia postulowane do wdrożenia w ramach kolejnej perspektywy finansowej	97
1.4.6. Czynniki zewnętrzne i ich wpływ na skuteczność wsparcia oferowanego w Programie	102
1.4.7. Wpływ interwencji na decyzje migracyjne mieszkańców	104
1.4.8. Wpływ polityki krajowej na skuteczność interwencji	108

1.4.9.	Wpływ sytuacji epidemicznej w Polsce na skuteczność interwencji EFS w ramach RPOWP 2014-2020 skierowanej do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy.....	113
1.4.10.	Ocena zapotrzebowania na interwencje skierowane do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku zatrudnienia w perspektywie 2021-2027.....	117
1.5.	Ocena użyteczności wsparcia udzielonego z EFS w ramach RPOWP 2014-2020 osobom w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy	122
1.5.1.	Wsparcie w ramach RPOWP 2014-2020 a realne potrzeby uczestników projektów	122
1.5.2.	Ocena użyteczności kompetencji i kwalifikacji nabytych przez uczestników projektów	147
1.5.3.	Ocena użyteczności form wsparcia oraz ich wpływ na zmianę sytuacji uczestników projektów na rynku pracy	149
1.5.4.	Zmiany w sytuacji zawodowej uczestników projektów	152
1.5.5.	Użyteczność wsparcia zrealizowanego w ramach aktywnej integracji.....	156
1.5.6.	Zmiany w sytuacji społecznej uczestników projektów z zakresu aktywnej integracji.....	159
1.5.7.	Wpływ sytuacji epidemicznej w Polsce na użyteczność wsparcia zrealizowanego w ramach aktywnej integracji	163
	Część podsumowująca	166
1.6.	Wnioski i rekomendacje	166
1.7.	Spis ilustracji	174
1.7.1.	Spis tabel	174
1.7.2.	Spis wykresów	177
1.7.3.	Spis rysunków	179
1.8.	Bibliografia	181
1.9.	Aneks 1 – analiza studiów przypadków	184
1.9.1.	Case study projektów	184
1.9.2.	Case study uczestników.....	198
1.10.	Aneks 2 – ocena wpływu wsparcia przez grupy os ob. Znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy	217
1.10.1.	Najsukuteczniejsze formy wsparcia.....	217
1.10.2.	Najmniej skuteczne formy wsparcia.....	225

*Ocena wpływu wsparcia kierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy
w województwie podlaskim na ich sytuację po zakończeniu udziału w projekcie*

1.10.3.	Najbardziej użyteczne formy wsparcia	237
1.10.4.	Najmniej użyteczne formy wsparcia.....	244
1.10.5.	Formy wsparcia, z których korzystali przedstawiciele poszczególnych grup uczestników	256
1.10.6.	Status zawodowy uczestników przed i po wzięciu udziału w projekcie.....	263
1.10.7.	Wpływ udziału w projekcie na potrzebę wsparcia ze strony pomocy społecznej.....	266
1.10.8.	Wpływ udziału w projekcie na sytuację życiową uczestników.....	268
1.10.9.	Wpływ udziału w projekcie na sytuację finansową uczestników	269
1.10.10.	Wpływ udziału w projekcie na wzrost aktywności w życiu społecznym uczestników	270

Wykaz skrótów

Tabela 1. Wykaz skrótów wykorzystanych w raporcie

Skrót	Wyjaśnienie
BOF	Białostocki Obszar Funkcjonalny
CAWI/CATI	Wywiady internetowe wspomagane komputerowo/telefonicznie
CIS	Centrum Integracji Społecznej
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
IDI	Indywidualne wywiady pogłębione
LGD	Lokalna Grupa Działania
LSR	Lokalna Strategia Rozwoju
IP	Instytucja Pośrednicząca
IP WUP	Instytucja Pośrednicząca Wojewódzki Urząd Pracy
IP ZIT BOF	Instytucja Pośrednicząca Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego
IZ	Instytucja Zarządzająca
KIS	Klub Integracji Społecznej
Program	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020
RPOWP 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej

Źródło: opracowanie własne.

Streszczenie

Poniższy dokument jest efektem realizacji badania pn. „Ocena wpływu wsparcia kierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim na ich sytuację po zakończeniu udziału w projekcie”.

Przedmiot i cel badania

Zrealizowane badanie dotyczyło oceny rezultatów wsparcia EFS w ramach RPOWP 2014-2020, skierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim poprzez ocenę skuteczności interwencji oraz użyteczności udzielonego wsparcia.

Skuteczność rozumiana była jako stopień realizacji zakładanych celów interwencji (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod oraz wpływ czynników zewnętrznych na uzyskane efekty, z kolei **użyteczność** oznaczała to, w jakim stopniu działania podejmowane w ramach RPOWP 2014-2020 oraz realizowane wsparcie okazały się zgodne z potrzebami odbiorców oraz stanowi bilans istotnych konsekwencji (korzyści i strat) interwencji w odniesieniu do aktualnego stanu problemów społecznych stanowiących przedmiot interwencji lub ujawnionych w toku jej wdrażania.

Badanie zrealizowano z uwzględnieniem trzech zakresów: **podmiotowego** (w ramach ewaluacji objęto następujących respondentów: przedstawiciele IZ RPOWP, IP RPOWP; beneficjenci projektów; uczestnicy projektów; eksperci z zakresu wsparcia skierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy), **terytorialnego** (województwo podlaskie) i **czasowego** (badanie obejmowało okres od rozpoczęcia wdrażania RPOWP 2014-2020 do momentu podpisania umowy na realizację badania ewaluacyjnego).

Metodologia i przebieg badania

Koncept badania bazował na ewaluacji opartej na teorii, której schemat badawczy składał się z dwóch komponentów: konceptualnego, w ramach którego odtworzona została logika interwencji oraz empirycznego, służącego testowaniu przyjętej teorii programu. W badaniu wykorzystano szereg technik zbierania informacji (w tym metod ilościowych i jakościowych) oraz metod analizy danych.

Badanie było realizowane w oparciu o przygotowaną metodologię od czerwca do września 2021. Przebieg prac był zgodny ze schematem przyjętym w ramach raportu metodologicznego.

Rysunek 1. Podsumowanie wykorzystanej metodologii

Metody analizy danych	Ilościowe techniki badań	Jakościowe techniki badań
<ul style="list-style-type: none"> Analiza danych zastanych.	<ul style="list-style-type: none"> Ankieta mix-mode CAWI/CATI z beneficjentami (228 ankiet); Ankieta CATI z uczestnikami (1 907 ankiet).	<ul style="list-style-type: none"> Wywiady indywidualne (5 wywiadów); Studium przypadku (26 przypadków, w tym 8 projektów i 18 uczestników); Panel delficki.

Źródło: opracowanie własne.

Ocena skuteczności interwencji EFS w ramach RPOWP 2014-2020 skierowanej do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy

Skuteczność interwencji, rozumianą jako uzyskane wartości wskaźników, należy ocenić jako wysoką, o czym świadczy zarówno aktualny poziom ich realizacji oraz oszacowane wartości docelowe produktu i rezultatu. Zdecydowana większość wskaźników docelowych w pierwszym kwartale 2021 roku została osiągnięta lub przekroczona, a ok. 1/3 osiągnęła poziom realizacji przekraczający 80% i na obecnym etapie wdrażania Programu nie zachodzi ryzyko nie osiągnięcia ich wartości docelowej w roku 2023.

Oferowane w ramach opisywanych działań wsparcie zostało uznane za skuteczne w kontekście założonych celów interwencji. Za najbardziej skuteczne formy wsparcia należy uznać: kursy i szkolenia zawodowe, mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji oraz staże i praktyki zawodowe, usługi opiekuńcze dla dzieci do lat 3, granty dla pracodawców oraz dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej (OP II); kursy i szkolenia, zatrudnienie wspierane, pracę animacyjną, założenie i zatrudnienie w przedsiębiorstwach społecznych, uczestnictwo w KIS, CIS i ZAZ oraz wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych, tworzenia mieszkań chronionych oraz wsparcie usamodzielniających się osób opuszczających pieczę zastępczą (OP VII); bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarcze (OP IX).

Największym zainteresowaniem uczestników cieszyła się interwencja realizowana w ramach działania 2.1 Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy, w ramach którego do połowy lipca 2021 roku złożono 136 projektów.

Wszystkie oferowane w ramach OP II, OP VII oraz OP IX formy wsparcia zostały ocenione jako skuteczne lub raczej skuteczne. Pojedyncze osoby wskazywały na mało przydatne wsparcie doradcy zawodowego (szczególnie w przypadkach, gdy było to wsparcie grupowe, nie indywidualne), czy zbyt mały nacisk na praktyczny aspekt podczas szkoleń i kursów zawodowych.

Jeśli pozwoli na to ostateczny kształt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 („Programu”), w nowym okresie finansowania wsparciem w większym zakresie należałoby otoczyć m.in. rodziny będące w kryzysie, osoby niesamodzielne, w tym osoby z niepełnosprawnościami czy osoby cierpiące na zaburzenia i choroby psychiczne. Pomoc powinna uwzględniać przede wszystkim dotychczas dostępny katalog działań wspierających (w tym pomoc psychologiczną, aktywizację społeczną oraz zawodową). Dodatkowo uczestnicy zakładający własne działalności gospodarcze wskazywali na potrzebę organizacji spotkań z przedsiębiorcami odnoszącymi sukces.

Na skuteczność oferowanego wsparcia miała wpływ poprawa sytuacji społeczno-gospodarczej, w tym pozytywne zmiany zachodzące na rynku pracy oraz wdrożenie programu 500+, co przełożyło się na trudności w rekrutacji uczestników i ich zaangażowanie w realizowane działania. Wśród innych czynników przedstawiono trudne do spełnienia, niezależne od IZ RPOWP 2014-2020 kryteria konkursowe oraz konieczność osiągnięcia wysokich wartości wskaźników aktywności zatrudnieniowej, przy równoczesnym wsparciu najbardziej defaworyzowanych na rynku pracy osób. Trudności w realizacji wsparcia spowodował także wybuch pandemii COVID-19.

Wśród czynników, które wpływały pozytywnie na skuteczność, wymienić należy wysoki poziom przygotowania pracowników zatrudnionych przy realizacji projektów (psychologów, doradców zawodowych, coachów itd.).

Zrealizowane badanie wykazało, że możliwość skorzystania ze wsparcia oferowanego w ramach EFS nie miała istotnego wpływu na decyzje związane ze zmianą miejsca zamieszkania przez osoby uczestniczące w projektach.

Polityka krajowa ma duży wpływ na skuteczność interwencji. Na skuteczność interwencji wpływ miała także poprawa sytuacji na krajowym rynku pracy oraz realizacja programu 500+, co skutkowało trudnościami w rekrutacji uczestników i koniecznością wprowadzenia modyfikacji w zaplanowanym wsparciu. W roku 2020 wprowadzono także obostrzenia wynikające z wystąpieniem pandemii COVID-19, polegające m.in. na ograniczeniu możliwości przemieszczania się, braku możliwości organizowania spotkań grupowych czy konieczności zawieszenia działalności części podmiotów gospodarczych, co powodowało zmiany w zakresie realizacji części projektów, m.in. czasowe wstrzymanie niektórych (np. staży) działań lub ich realizacją w formie zdalnej.

Największe oddziaływanie sytuacji epidemicznej widoczne było w pierwszej połowie 2020 roku (wzrost stopy bezrobocia, zawieszanie lub likwidacja działalności gospodarczych, zmniejszenie liczby wolnych miejsc pracy, spadek liczby publikowanych ofert pracy, zmniejszenie popytu na usługi i produkty), co utrudniało znalezienie zatrudnienia przez osoby bezrobotne i bierne zawodowo. Wskazane powyżej obostrzenia, jak również strach przed zakażeniem spowodowały zaś trudności w rekrutacji uczestników do realizowanych projektów i konieczność zmiany realizacji niektórych form wsparcia. Mimo to, w ujęciu ogólnym, sytuacja epidemiczna nie miała dużego wpływu na skuteczność interwencji EFS w ramach RPOWP 2014-2020. Dzięki wydłużeniu czasu realizacji projektów oraz wprowadzeniu zmian w oferowanym wsparciu, skutki pandemii COVID-19 nie przełożyły się w sposób bezpośredni na realizację zakładanych celów tej interwencji, tj. osiągnięcie założonych wskaźników docelowych.

Badanie wykazało ponadto potrzebę dalszego finansowania działań z zakresu realizacji wsparcia kierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku zatrudnienia. Należałoby zwiększyć nakłady przede wszystkim w obszarze usług społecznych i zdrowotnych. Część beneficjentów wskazała także, że powinna zostać zwiększona kwota dofinansowania w ramach poszczególnych projektów. Wśród działań, na które zabrakło wystarczających środków, wymieniono wynagrodzenia dla pracowników i wykonawców, działania szkoleniowo-doradcze, zapewnienie odpowiedniego wsparcia pomostowego, dofinansowanie stanowisk stażowych, indywidualizacja wsparcia oraz zakup niezbędnego wyposażenia tworzących placówek.

Ocena użyteczności wsparcia udzielonego z EFS w ramach RPOWP 2014-2020 osobom w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy

W oparciu o przeprowadzone badanie należy stwierdzić, że wsparcie udzielane w ramach RPOWP 2014-2020 odpowiadało realnym potrzebom uczestników projektów. Potwierdziła to zarówno analiza danych zastanych, jak i opinie beneficjentów i uczestników projektów realizowanych w ramach Programu. Żadne z oferowanych form wsparcia nie zostały ocenione jako zupełnie nieadekwatne do potrzeb uczestników.

Wsparcie towarzyszące odgrywało ważną rolę w podnoszeniu użyteczności działań realizowanych w ramach Programu. Mimo, iż działania w tym zakresie realizowała tylko ok. 1/3 beneficjentów, to dokonane przez nich oceny wskazywały na ich wysoką użyteczność. Szczególnie znaczenie w tym zakresie miała praca animacyjna w terenie oraz mentoring, ale też zwrot kosztów dojazdu i streetworking.

Kompetencje i kwalifikacje, które nabyli uczestnicy projektów skierowanych do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy charakteryzowała wysoka użyteczność. Ponad 3/4 ankietowanych uczestników potwierdziło, że w bardzo dużym lub dużym stopniu

wykorzystywała wiedzę, umiejętności oraz kwalifikacje, które pozyskała dzięki udziałowi w projekcie, zarówno w pracy zawodowej jak i w życiu codziennym.

Formami wsparcia, które najsilniej wpłynęły na poprawę sytuacji uczestników projektów na rynku pracy były działania, które pozwoliły im na zdobycie praktycznych umiejętności oraz formalnych kwalifikacji (takich jak prawo jazdy czy uprawnienia do prowadzenia wózków widłowych). Należy zatem wskazać przede wszystkim na kursy i szkolenia oraz staże i praktyki zawodowe. Wśród form pomocy charakteryzujących się wysoką użytecznością dla uczestników było również wsparcie finansowe na założenie działalności gospodarczej, doradztwo (zawodowe, finansowe, prawne i księgowo), a także warsztaty i szkolenia aktywizujące zawodowo.

Udział w projektach skierowanych do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w dużym stopniu przyczynił się również do zmiany sytuacji zawodowej uczestników. Ponad połowa ankietowanych zadeklarowała, że po udziale w projekcie podjęła zatrudnienie, z czego blisko 3/4 oceniło, że uzyskane wsparcie przyczyniło się do znalezienia przez nie pracy.

Wsparcie oferowane w ramach aktywnej integracji charakteryzuje się bardzo wysoką użytecznością i powinno być kontynuowane w nowym okresie programowania, co potwierdziły odpowiedzi osób reprezentujących wszystkie badane grupy. W przyszłości wsparcie tego rodzaju powinno w dalszym ciągu skupiać się na realizacji: staży i praktyk zawodowych, poradnictwa specjalistycznego, kursów i szkoleń (umożliwiających nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy). Ponadto należałoby przemyśleć uwzględnienie takich działań jak: wspieranie osób i rodzin przeżywających kryzys, osób borykających się z zaburzeniami lub chorobami psychicznymi, osób opuszczających pieczę zastępczą, rozwój usług asystenckich i opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnościami.

Sytuacja epidemiczna w Polsce miała wpływ na użyteczność wsparcia zrealizowanego w ramach aktywnej integracji, jednak biorąc pod uwagę cały okres programowania objęty badaniem, wpływ ten był relatywnie niewielki. Negatywne oddziaływanie pandemii na dopasowanie wsparcia do potrzeb odbiorców wiązało się przede wszystkim z koniecznością wstrzymania części działań (np. brak możliwości skorzystania z opieki nad dzieckiem, brak realizacji staży) lub zmian w zakresie ich realizacji (np. ograniczenia liczby osób uczestniczących w danym działaniu, zmiany formuły działania na zdalną, czy przesunięcia czasu realizacji danego działania). Wskazane ograniczenia dotyczyły przede wszystkim pierwszego okresu pandemii, w którym wystąpiły najsilniejsze obostrzenia.

Z drugiej strony pandemia COVID-19 w negatywny sposób odbiła się na kondycji mieszkańców w wielu aspektach – zarówno w obszarze zawodowym i ekonomicznym, jak i społecznym i psychologicznym, zwiększając znacząco potrzeby w zakresie wsparcia

*Ocena wpływu wsparcia kierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy
w województwie podlaskim na ich sytuację po zakończeniu udziału w projekcie*

w formie aktywnej integracji. Oznacza to, że działania te są w dalszym ciągu bardzo potrzebne i należy je kontynuować.

Summary

This document constitutes the result of implemented study titled "Ocena wpływu wsparcia kierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim na ich sytuację po zakończeniu udziału w projekcie" (Assessment of the support's impact on people in the most difficult situation on the labour market in Podlaskie Voivodeship after their participation in the project).

Subject and the objective of the study

Conducted research concerned the evaluation of results of ESF support under ROPPV 2014-2020, addressed to people in the most difficult situation on the labour market in Podlaskie Voivodeship, by assessing the effectiveness of the intervention and the usability of support.

Effectiveness was defined as the degree to which objectives of the interventions were implemented (if planned results were achieved), the efficiency of adopted methods and the impact of external factors on final results, whereas **usability** was defined as the degree to which the activities undertaken under ROPPV 2014-2020 and the implemented support met needs of recipients and constituted a balance of significant consequences (benefits and losses) of the intervention in relation to the current state of social problems being the subject of the intervention or revealed in the course of its implementation.

The study was conducted in regards with following three scopes: **subject scope** (the evaluation covered following respondents: representatives of the MA of the ROPPV, IB of the ROPPV; project beneficiaries; project participants; experts in the field of support addressed to people in the most difficult situation on the labour market); **territorial scope** (Podlaskie Voivodeship) and **time scope** (the study covered the period from the initiation of the ROPPV 2014-2020 implementation until the signing of the contract for the implementation of the evaluation study).

Adopted methods and the process of the study

Concept of the research was based on the theory-based evaluation, the research scheme of which consisted of two components: the conceptual component, in which the intervention logic was recreated, and the empirical component, used to test adopted theory of the programme. The study included a number of methods for information gathering (including quantitative and qualitative methods) and methods of data analysis.

The study was conducted basing on prepared methodology from June to September 2021. The course of work was coherent with the scheme adopted in the methodological report.

Rysunek 2. Summary of adopted methodology

Methods of data analysis	Quantitative research methods	Qualitative research methods
<ul style="list-style-type: none"> • Desk research analysis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mix-mode CAWI/CATI survey with beneficiaries (228 surveys); • CATI survey with participants (1 907 surveys). 	<ul style="list-style-type: none"> • Individual interviews (5 interviews); • Case study (26, including 8 projects and 18 participants); • Delphi method.

Source: Own research.

Assessment of the effectiveness of ESF interventions under ROPPV 2014-2020, addressed to people in the most difficult situation on the labour market

The effectiveness of the intervention, understood as achieved values of indicators, should be assessed highly positively, as evidenced by the current level of their implementation and estimated target values of the product and result. The considerable majority of target indicators in the first quarter of 2021 were already achieved or exceeded, and approximately 1/3 of them reached the level of implementation exceeding 80%, therefore, at the present stage of the Programme implementation there is no risk of not achieving their target value by 2023.

The support was considered effective in the context of set objectives of the intervention. The most effective forms of support were: courses and vocational trainings aimed at acquiring new skills, competences and qualifications, internships and apprenticeships, care for children up to 3 years old, grants for employers and grants for starting a business (PA II) ; courses and trainings, supported employment, animation work, employment in social enterprises, participation in social integration clubs (KIS), centres for social integration (CIS) and Vocational Development Centre (ZAZ), support for creation and functioning of family forms of foster care and care and educational institutions, creation of sheltered housing and support for people leaving the care of independence replacement (PA VII); non-returnable support for people intending to start a business (PA IX).

The most considerable interest of participants concerned the intervention implemented under Measure 2.1 Increasing the employability of the unemployed and seeking jobs, using active labour market policy, and supporting the mobility of labour resources, under which 136 projects were submitted by mid-July 2021.

All forms of support offered under PA II, PA VII and PA IX were assessed as highly effective or rather effective. None of the forms of support were found by the participants to be ineffective or unavailing. Individual respondents of the study indicated that support from a career counsellor was not efficient (especially in cases where it was group support, not individual support), or insufficient practical aspect during trainings and vocational courses.

If it will be possible given the final form of the Programme conditioned by the provisions of the Partnership Agreement, in the new financing period support should be provided in a more considerable extent to, inter alia, families in crisis, people with disabilities or people suffering from mental disorders and diseases. The assistance should include the catalogue of available support activities (including psychological assistance, social and professional activation). Moreover, participants establishing their own business activities indicated the need to organize meetings with successful entrepreneurs.

The effectiveness of support was impacted by the improvement of the socio-economic situation, including positive changes occurring in the labour market and the implementation of the 500+ program, resulting in difficulties in recruiting participants and their involvement in conducted measures. Other factors included difficult to meet competition criteria for the implementation of projects under the ZIT BOF, independent from the MA of the ROPPV 2014-2020, and the need to achieve high values of employment activity indicators, while supporting the most disadvantaged people on the labour market. The outbreak of the COVID-19 pandemic also caused difficulties in implementing the support.

Among factors that had a positive impact on effectiveness, attention should be drawn to the high level of preparation of employees engaged in the implementation of projects (psychologists, career advisers, coaches, etc.).

Conducted study led to the conclusion that the possibility of using support offered under the ESF did not significantly impact decisions related to the change of place of residence by persons participating in the projects.

The effectiveness of intervention is strongly impacted by national policy. The influence on the effectiveness was also identified regarding the improvement of the situation on the domestic labour market and the implementation of the 500+ program, resulting in difficulties in recruiting participants and in the need to modify planned support. Restrictions were also introduced in 2020 as the result of the COVID-19 pandemic, including: limitations in travelling, the inability to organize group meetings or the necessity to suspend activities of some business entities, leading to changes in the implementation of projects, e.g. temporary suspension of some of their activities (an example of which are internships), or their implementation in the remote manner.

The most significant impact of the epidemic situation was observed in the first half of 2020 (reflected in an increase in the unemployment rate, suspension or liquidation of economic activities, reduction in the number of vacancies, decrease in the number of published job offers, decrease in demand for services and products), resulting in difficulties for the unemployed and professionally inactive people in finding employment. Abovementioned restrictions and the threat of spreading infection caused difficulties in recruiting participants to implemented projects and in the need to change the implementation of some forms of support. Despite encountered difficulties the epidemic situation did not have a considerable impact on the effectiveness of ESF interventions under ROPPV 2014-2020. Due to extended duration of projects and the introduction of changes to measures, the effects of the COVID-19 pandemic did not directly affect the achievement of objectives of this intervention, i.e. achieving target indicators.

Furthermore, conducted study reflected the need for continuing financing activities related to the implementation of support addressed to people in the most difficult situation on the labour market. Outlays should be increased primarily in the area of social and health services. Some among beneficiaries also indicated that the amount of co-financing under individual projects should be increased. Among the activities for which there were insufficient funds respondents of the study drew their attention to remuneration for employees and contractors, trainings and advisory activities, ensuring adequate transitional support, co-financing internship positions, individualisation of support and the purchase of the necessary equipment for established facilities.

[Assessment of the usability of ESF support under ROPPV 2014-2020, addressed to people in the most difficult situation on the labour market](#)

Conducted research led to the conclusion that support under ROPPV 2014-2020 corresponded to the actual needs of project participants, which was confirmed in the analysis of existing data and according to the opinions of beneficiaries and participants of projects implemented under the Programme. None of offered forms of support was assessed as completely inadequate to needs of participants.

The increase of usefulness of activities implemented under the Programme was considerably impacted by accompanying support. Even though merely approx. 1/3 of surveyed beneficiaries conducted activities in this area, their assessments indicated considerable efficiency of such measures. Animation work, mentoring, reimbursement of travel costs and street work were particularly significant in this respect.

Competences and qualifications acquired by participants of projects directed to people in the most difficult situation on the labour market were assessed as considerably useful. Over 3/4 of surveyed participants confirmed that they used knowledge, skills and qualifications

acquired through participation in the project in work and in everyday life to a considerably high and high scopes.

Activities which allowed project participants to acquire practical skills and formal qualifications (such as a driving license or a license to drive forklift trucks) constituted the form of support which to the most considerable extent improved the situation of project participants on the labour market. Therefore, attention in this respect should be drawn to courses and trainings, and internships and apprenticeships. Forms of assistance characterised by high usefulness for participants included also financial support for setting up a business, consultations (professional, financial, legal and accounting), and workshops and vocational activation trainings.

Participation in projects directed to people in the most difficult situation on the labour market significantly contributed to the change of the professional situation of participants. More than half respondents declared that they took up employment after participating in the project, nearly 3/4 of which assessed that obtained support contributed to their success.

According to respondents from all researched groups, support implemented under active integration should be considered useful and continued in the new programming period. This type of support should continue to focus on the implementation of internships and apprenticeships, specialist counselling, courses and trainings (enabling the acquisition, improvement or change of professional qualifications and competences, and the development of social skills and competences necessary on the labour market). Moreover, different activities should be taken into consideration for implementation, including support for people and families experiencing crises, people struggling with mental disorders or diseases, people leaving foster care, and the development of assistant and care services for people with disabilities.

The epidemic situation in the country negatively impacted the usefulness of the support implemented under active integration, however, considering the entire programming period covered by the study, this impact was relatively insignificant. The negative impact of the pandemic on adjusting the support to the needs of recipients was primarily related to the necessity to suspend some of activities (an example of which is the lack of possibility of providing childcare, or no organised internships) and to changes in their implementation (for example limiting the number of people participating in a given activity, changing the implementation of an activity to a remote manner, or shifting the implementation time of a given activity). Those restrictions were identified mainly in the first period of the pandemic characterised by the most considerable scope of introduced restrictions.

Furthermore, the COVID-19 pandemic negatively impacted also the condition of residents in numerous aspects in the professional and economic areas, having also an impact on social

and psychological spheres, significantly increasing the need for support in the form of active integration, therefore, implemented measures are still needed and should be continued.

Część metodologiczna

1.1. Wprowadzenie

Przedmiotem badania była ocena skuteczności i użyteczności interwencji EFS w ramach RPOWP 2014-2020 skierowanej do grup osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim.

Celem głównym badania była ocena rezultatów wsparcia EFS w ramach RPOWP 2014-2020, skierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim. Realizacja wskazanego celu nastąpiła poprzez osiągnięcie dwóch celów szczegółowych:

- 1) Ocena skuteczności interwencji EFS w ramach RPOWP 2014-2020 skierowanej do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy;
- 2) Ocena użyteczności wsparcia udzielonego z EFS w ramach RPOWP 2014-2020 osobom w najtrudniejszej trudnej sytuacji na rynku pracy.

Badanie uwzględnia:

- Zakres podmiotowy: przedstawiciele IZ RPOWP, IP RPOWP; beneficjenci projektów; uczestnicy projektów; eksperci z zakresu wsparcia skierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy;
- Zakres terytorialny: województwo podlaskie;
- Zakres czasowy: okres od rozpoczęcia wdrażania RPOWP 2014-2020 do momentu podpisania umowy na realizację badania ewaluacyjnego (08.06.2021 r.).

W badaniu uwzględniono ponadto dwa kryteria ewaluacyjne:

- 1) **Skuteczność** – pozwoliła ocenić stopień realizacji zakładanych celów interwencji (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod oraz wpływ czynników zewnętrznych na uzyskane efekty;
- 2) **Użyteczność** – pozwoliła ocenić, w jakim stopniu działania podejmowane w ramach RPOWP 2014-2020 oraz realizowane wsparcie okazały się zgodne z potrzebami odbiorców oraz stanowi bilans istotnych konsekwencji (korzyści i strat) interwencji w odniesieniu do aktualnego stanu problemów społecznych stanowiących przedmiot interwencji lub ujawnionych w toku jej wdrażania.

1.2. Zastosowane metody i techniki badawcze

1.2.1. Ewaluacja oparta na teorii (TBE)

Koncepcja TBE to narzędzie służące usystematyzowaniu zgromadzonej wiedzy o samej interwencji, ale także o innych czynnikach, które mogły mieć na nią wpływ. Schemat badawczy składał się z dwóch komponentów: konceptualnego, w ramach którego odtworzona została logika interwencji oraz empirycznego, służącego testowaniu przyjętej teorii programu. Koncepcję tę wykorzystywano na każdym etapie ewaluacji – zarówno przy opracowywaniu raportu metodologicznego, jak i udzielaniu odpowiedzi na pytania badawcze oraz formułowaniu wniosków i rekomendacji. Na etapie prac nad raportem metodologicznym usystematyzowanie wiedzy o interwencji oraz o czynnikach na nią wpływających umożliwiło zidentyfikowanie trafnych narzędzi badawczych. Na etapie prac nad raportem końcowym Wykonawca udzielał odpowiedzi na poszczególne pytania badawcze, uwzględniając wpływ logiki interwencji oraz innych czynników na osiągnięte efekty.

1.2.2. Analiza desk research

Analiza danych zastanych to metoda badań społecznych, która zakłada szczegółową analizę istniejących już i dostępnych danych. W jej wyniku następuje scalanie, przetworzenie i analiza danych rozproszonych dotychczas wśród rozmaitych źródeł. Na etapie prac nad raportem metodologicznym wskazana metoda stanowiła wstęp do dalszych badań, z kolei na etapie prac nad raportem końcowym pozwoliła na uzyskanie wysoce obiektywnych informacji, z uwagi na brak obciążeń charakterystycznych dla badań reaktywnych, takich jak efekt ankietarski.

1.2.3. Ankieta ilościowa (mix-mode – CAWI/CATI)

W przypadku techniki CAWI wspieranych CATI, do potencjalnych respondentów wysyłane były e-maile, zawierające: informację o badaniu, list polecający oraz link do ankiety. Osoby, które nie odpowiedziały na maila, otrzymały maile przypominające o badaniu, następnie zaś miał miejsce kontakt telefoniczny, służący realizacji badania CATI. W sytuacji, w której Wykonawca dysponował wyłącznie kontaktem mailowym lub wyłącznie telefonicznym, ankiety były prowadzone z wykorzystaniem jednej z wymienionych, adekwatnej techniki (CAWI lub CATI). Zastosowanie ankiety internetowej, zapewniającej poczucie anonimowości, pozwoliło na uzyskanie pełniejszych informacji na temat zagadnień poruszanych w badaniu. Technika CATI pozwoliła z kolei na dotarcie do osób, które zignorowały ankiety internetowe, były zaś skłonne do wzięcia udziału w wywiadzie, gdy zostały o to poproszone przez ankietera.

Badanie ankietowe zrealizowano z dwiema grupami respondentów:

1. Beneficjentami:

Przeprowadzono 228 wywiadów w ramach ewaluowanych działań i poddziałań. Dokonano warstwowania ze względu na działanie/poddziałanie. Struktura próby badawczej została przedstawiona w poniższej tabeli:

Tabela 2. Struktura próby badawczej - beneficjenci

Działanie	Liczba beneficjentów	Zakładana minimalna liczebność próby	Liczebność próby
2.1	30	28	58
2.2.	35	32	32
2.3.	11	11	16
7.1	50	44	59
7.2.1.	9	9	13
7.2.2.	2	2	2
7.3	5	5	5
9.1	48	43	43
Razem	190	174	228

Źródło: opracowanie własne.

Minimalna liczebność próby badawczej dla każdego działania/poddziałania została obliczona w ten sposób, aby błąd oszacowania nie przekroczył 5% dla poziomu ufności 95% oraz wielkości frakcji 0,5. Wielkości próby badawczej została obliczona dla każdej warstwy za pomocą wzoru na wielkość próby przy populacji skończonej:

$$n = \frac{P(1 - P)}{\frac{e^2}{Z^2} + \frac{P(1 - P)}{N}}$$

- P - oszacowana proporcja w populacji
- e - dopuszczalny błąd
- n - wielkość próby
- N - wielkość populacji
- Z - wartość Z wynikająca z przyjętego poziomu ufności. Dla 95% poziomu ufności Z=1,96.

2. Uczestnikami projektów:

Przeprowadzono 1 907 ankiet z uczestnikami projektów, tj. osobami w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim, które otrzymały wsparcie w ramach ewaluowanych działań i poddziałań.

W poniższej tabeli zaprezentowano strukturę próby. Za pomocą koloru żółtego oznaczono kategorie osób, za pomocą koloru pomarańczowego – uszczegółowienie 1, zaś za pomocą koloru czerwonego – uszczegółowienie 2 (zgodnie z Tabelą 3 z OPZ).

Działanie/Poddziałanie	Osoby powyżej 18 r.ż i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.	352
	Osoby powyżej 18 r.ż z niepełnosprawnościami: Sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym	326
Osoby powyżej 18 r.ż bierne zawodowo:	336	
Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań: Tzw. osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej, a nie objęte definicją osób	15	
Osoby powyżej 18 r.ż należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia.	359	
Osoby o niskich kwalifikacjach:	364	
Kobiety:	23	
Osoby w wieku 50 lat i więcej:	150	
Osoby bierne zawodowo	28	
Długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy	16	
Długotrwale bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy	23	
Długotrwale bezrobotne	90	
Osoby powyżej 30 roku życia:	10	
Liczebność populacji	98	
Razem	379	

Źródło: opracowanie własne.

Wykonawca dokonał warstwowania ze względu na kategorię osób (warstwa główna) oraz działanie/poddziałanie, uszczegółowienie 1 i uszczegółowienie 2 (podwarstwy). Minimalna liczebność próby badawczej dla każdej warstwy głównej została obliczona w ten sposób, aby błąd oszacowania nie przekroczył 5% dla poziomu ufności 95% oraz wielkości frakcji 0,5. Wielkości próby badawczej została obliczona dla każdej warstwy głównej za pomocą wzoru na wielkość próby przy populacji skończonej:

$$n = \frac{P(1 - P)}{\frac{e^2}{Z^2} + \frac{P(1 - P)}{N}}$$

- P - oszacowana proporcja w populacji
- e - dopuszczalny błąd
- n - wielkość próby
- N - wielkość populacji
- Z - wartość Z wynikająca z przyjętego poziomu ufności. Dla 95% poziomu ufności Z=1,96.

Udział respondentów z danej podwarstwy w próbie zrealizowanej dla danej warstwy głównej jest wprost proporcjonalny do udziału osób z danej podwarstwy w całkowitej liczbie osób z danej warstwy głównej. Liczebność podwarstw została obliczona za pomocą wzoru:

Minimalna liczebność próby dla podwarstwy

$$= \frac{\text{Liczba osób należących do danej podwarstwy}}{\text{Liczba osób należących do danej warstwy głównej}} \\ * \text{Minimalna liczebność próby dla danej warstwy głównej}$$

Zrealizowanie zaproponowanej struktury próby umożliwiło przeprowadzenie wnioskowania nie tylko dla całej populacji, lecz także na poziomie każdej z badanych kategorii osób (uczestników projektów), zagwarantowało również, iż struktura próby była zgodna ze strukturą populacji.

1.2.4. Indywidualne wywiady pogłębione

W ramach tej metody przeprowadzono bezpośrednie, ustrukturyzowane rozmowy z interesariuszami RPOWP 2014-2020. Wywiady pozwoliły na uzyskanie odpowiedzi na pytania dotyczące skuteczności i użyteczności wsparcia skierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy.

W wywiadach indywidualnych wzięło udział pięciu przedstawicieli IZ i IP RPOWP 2014-2020. Do badania zostały zaproszone osoby posiadające najbogatszą wiedzę w zakresie zagadnień objętych ewaluacją:

- 2 przedstawicieli IZ RPOWP 2014-2020;
- 2 przedstawicieli IP WUP;

- 1 przedstawiciel IP ZIT BOF.

1.2.5. Panel delficki

W panelu delfickim (zwanym również metodą delficką) opinie ekspertów gromadzone były się za pośrednictwem rozsyłanego za pomocą Internetu scenariusza wywiadu. Zalety panelu delfickiego to przede wszystkim niezależność opinii ekspertów i anonimowość udzielanych opinii. Ważną cechą była także wieloetapowość postępowania z wykorzystaniem efektu sprzężenia zwrotnego (eksperti przed drugim etapem badania informowani byli o opiniach uzyskanych w pierwszym etapie, mając w ten sposób możliwość zweryfikowania swojego stanowiska lub wzmocnienia go dodatkową argumentacją).

W panelu uczestniczyli eksperci z zakresu wsparcia skierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Wśród panelistów znaleźli się:

1. Prof. zw. dr hab. Aldona Frączkiewicz-Wronka;
2. Dr Anna Zasada-Chorab;
3. Dr Ryszard Marszowski;
4. Karolina Mękwńska (praktyk).

1.2.6. Case studies

Studium przypadku (case study) to wszechstronny opis badanego zjawiska. Metoda ta ma charakter empiryczny, ponieważ analizuje i ocenia zjawiska zachodzące w rzeczywistości. Studium przypadku jest stosowane zwłaszcza dla tematów badawczych o charakterystyce opisowej – daje wówczas odpowiedzi na pytania *co, kiedy, gdzie i w jaki sposób się wydarzyło*. Metoda studium przypadku umożliwiła dokonanie pogłębionej analizy zagadnienia wsparcia osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy.

Na potrzeby realizacji zamówienia zrealizowane zostały dwa rodzaje studiów przypadków:

- Dotyczące projektów (8 przypadków);
- Dotyczące osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim (17 przypadków).

1.3. Opis przebiegu badania

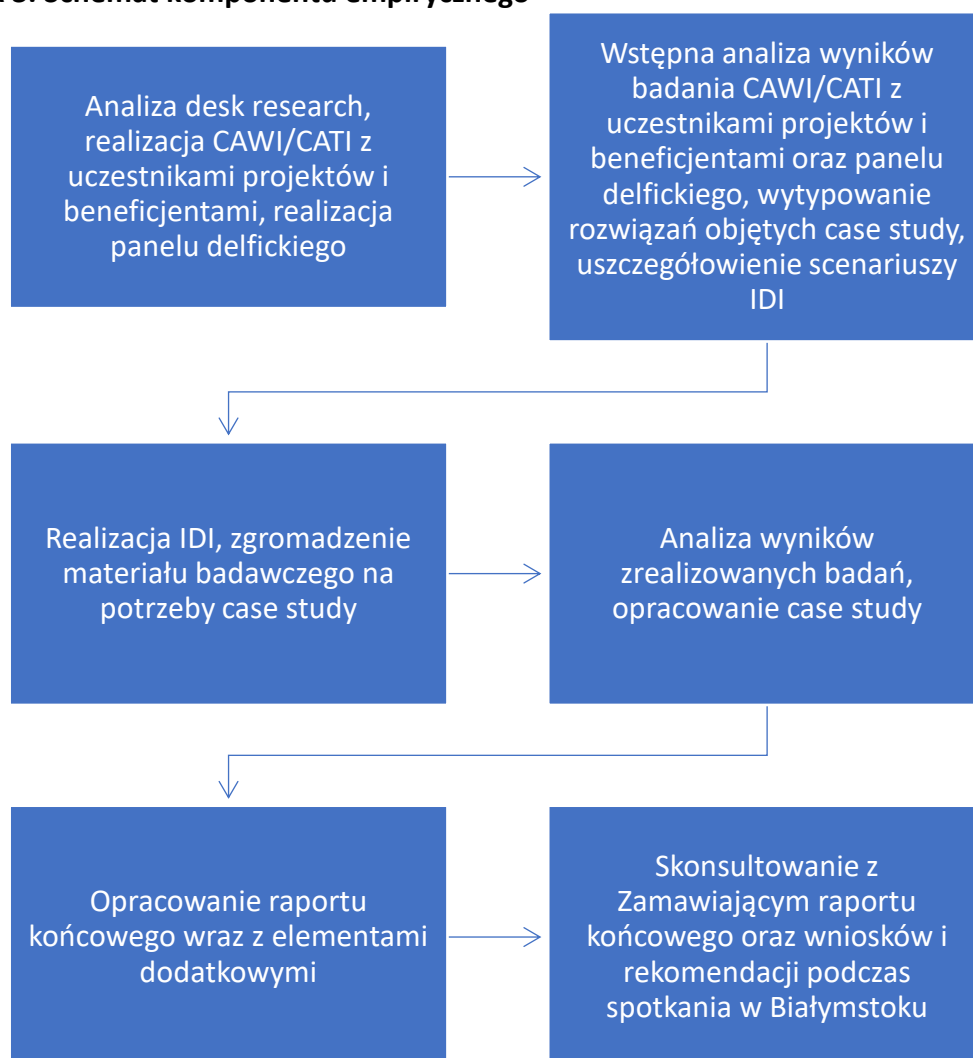
Badanie było realizowane w oparciu o przygotowaną metodologię od czerwca do września 2021. W pierwszej kolejności rozpoczęto analizę danych zastanych. W trakcie przeprowadzania analizy desk research przeprowadzony został pilotaż narzędzi badawczych, który nie wykazał błędów w opracowanych narzędziach. Po zrealizowanym pilotażu przystąpiono do badań ilościowych z beneficjentami oraz uczestnikami projektów. Oba badania opierały się o metodę mix-mode, tj. CAWI i CATI, przy czym badanie w formie telefonicznej miało formę dominującą. Badanie beneficjentów przebiegało bez problemów

i pozwoliło na przekroczenie zakładanej minimalnej liczby wywiadów. W przypadku badania uczestników, pomimo zastosowania wszystkich planowanych środków zaradczych, wystąpiły niewielkie problemy w realizacji. Dzięki współpracy z Zamawiającym, ankiety udało się jednak zrealizować zgodnie z założeniami.

Po dokonaniu wstępnej analizy wyników badania ilościowego zrealizowano również badania jakościowe – IDI z przedstawicielami instytucji wdrażających Program, a także panel delficki i wywiady na potrzeby analizy case study. Analiza zgromadzonego materiału nie przysporzyła trudności. Raport opracowano zgodnie z zaakceptowanym harmonogramem.

Przebieg prac był zgodny ze schematem przyjętym w ramach raportu metodologicznego.

Rysunek 3. Schemat komponentu empirycznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie R. Pawson, N. Tilley, *Realistic Evaluation*, Sage, Londyn 1997.

Część analityczna

1.4. Ocena skuteczności interwencji EFS w ramach RPOWP 2014-2020 skierowanej do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy

W województwie podlaskim wsparcie dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy zaprogramowane zostało m.in. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego finansowanego ze środków Unii Europejskiej w okresie 2014-2020. Szereg działań zaplanowano w ramach osi priorytetowej II. Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa. Jej głównym celem jest poprawa poziomu przedsiębiorczości oraz wzrost poziomu aktywności zawodowej mieszkańców regionu. Działania zaproponowane w ramach tej osi priorytetowej służą podniesieniu poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia. Wsparciem objęte zostały osoby pozostające w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, które przed objęciem interwencją pozostawały bez pracy, a w wyniku podjętych działań znaczna część z nich podjęła zatrudnienie. Na szczególną uwagę zasługują tu następujące działania¹:

- Działanie 2.1 Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy - kluczowym elementem tego działania jest zwiększenie poziomu zatrudnienia poprzez zagospodarowanie rezerw zasobów pracy, tj. zwiększenie liczby pracujących kobiet, osób starszych i młodych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy.
- Działanie 2.2 Działania na rzecz równowagi praca – życie – interwencje podejmowane w ramach tego działania polegają na zwiększeniu aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 lub nad osobami z niepełnosprawnościami. Zwrócono tu także uwagę na aktywizację zawodową kobiet.
- Działanie 2.3 Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych – w tym działaniu szczególną uwagę skierowano na wsparcie przedsiębiorczości, a szczególnie na tworzenie nowych miejsc pracy w szczególności dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. W konsekwencji ma się to przyczynić do zwiększenia liczby osób zatrudnionych oraz do ogólnego rozwoju rynku pracy w województwie podlaskim.

Wskazane działania są realizowane w ramach odpowiednich priorytetów inwestycyjnych:

---

¹ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, s. 50-64.

Tabela 4. Priorytety inwestycyjne w ramach poszczególnych działań osi priorytetowej II w RPOWP 2014-2020

Działanie	Priorytet inwestycyjny
2.1 Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy	8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników
2.2 Działania na rzecz równowagi praca – życie.	8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę
2.3 Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych	8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie RPOWP 2014-2020.

Kolejną osią, w ramach której podejmowane były działania na rzecz osób pozostających w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, była oś priorytetowa VII. Poprawa spójności społecznej. Zasadniczo ma ona służyć poprawie integracji społecznej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach tej osi tworzone były miejsca pracy dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez wsparcie ukierunkowane na tworzenie nowych przedsiębiorstw społecznych lub poprzez wsparcie na rzecz ekonomizacji już istniejących podmiotów ekonomii społecznej².

Podejmowane tu działania związane są z założeniami dokumentu pn. „Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej”. W Programie tym wskazano, że w związku z obserwowanym ubytkiem zasobów siły roboczej na rynku pracy, kluczową rolę w najbliższych latach odgrywać będzie aktywizacja zawodowa rezerw kapitału ludzkiego z grup dotychczas szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją. Dla osób pozostających w szczególnie trudnej sytuacji, które często nie są w stanie poradzić sobie na otwartym rynku

² Ibidem, s. 161-192.

pracy, zastosowanie powinny mieć instrumenty ekonomii społecznej, które są istotnym i pomocnym obszarem w kształtowaniu rynku pracy³.

W ramach VII. osi priorytetowej na uwagę zasługują następujące działania:

- Działanie 7.1. Rozwój działań aktywnej integracji - jego celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu ludności poprzez podejmowanie działań na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz działanie na rzecz poprawy i wzmocnienia ich zdolności do zatrudnienia. Interwencja ta jest skierowana do osób dotkniętych lub zagrożonych wykluczeniem, przede wszystkim do osób długotrwale bezrobotnych, oddalonych od rynku pracy o niskich kompetencjach społecznych i kwalifikacjach zawodowych, osób żyjących w niekorzystnych warunkach ekonomicznych, dotkniętych niepełnosprawnością, uzależnieniami, bezdomnością.
- Działanie 7.2. Rozwój usług społecznych - działanie to skierowane jest m.in. do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy. Podjęto tutaj działania na rzecz wsparcia procesu deinstytucjonalizacji oraz rozwoju usług dostosowanych do specyficznych potrzeb mieszkańców, co może przyczynić się do aktywizacji osób opiekujących się osobami zależnymi.
- Działanie 7.3. Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego – celem realizacji działania jest tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, co będzie służyło rozwojowi podmiotów ekonomii społecznej.

Działania te realizowane są w ramach priorytetów inwestycyjnych wskazanych w poniższej tabeli.

Tabela 5. Priorytety inwestycyjne w ramach poszczególnych działań osi priorytetowej VII w RPOWP 2014-2020

Działanie	Priorytet inwestycyjny
7.1. Rozwój działań aktywnej integracji	9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

³ Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej, Białystok 2020, s.7-8.

Działanie	Priorytet inwestycyjny
7.2. Rozwój usług społecznych	9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym
7.3. Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego	9v Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie RPOWP 2014-2020.

Ostatnią z omawianych osi jest oś priorytetowa IX. Rozwój lokalny, której celem jest wzmocnienie kapitału społecznego i wysokie zaangażowanie społeczności w rozwój lokalny. W ramach osi IX. realizowane jest Z działanie 9.1. Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego. Działanie to ma na celu poprawę dobrobytu społeczności lokalnych poprzez wzmocnienie kapitału społecznego i zwiększenie zaangażowania w rozwój lokalny. Obejmuje ono zarówno mobilizację potencjału lokalnych społeczności w zakresie zarówno aktywności społecznej, jak i na rynku pracy. Działanie to wpisuje się w priorytet inwestycyjny 9vi Strategii rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność⁴.

1.4.1. Skuteczność form wsparcia oferowanych w ramach interwencji, w kontekście założonych celów interwencji

Z punktu widzenia podejmowanego tematu szczególną uwagę należy poświęcić kondycji rynku pracy w województwie podlaskim. Po pierwsze należy wskazać, że jest to region o charakterze rolniczym. uprawia się tu głównie zboża i ziemniaki. Rolnictwo prawie w całości związane jest z sektorem prywatnym. Produktami "flagowymi" regionu są produkty mleczarskie oraz wyroby drobiowe i mięsne. Przemysł województwa to, oprócz produkcji i przetwórstwa artykułów spożywczych, produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny, a także produkcja maszyn i urządzeń. Sprzedaż produktów z tych działów stanowi niemal trzy czwarte wartości produkcji sprzedanej przemysłu⁵.

W ostatnim dziesięcioleciu w województwie podlaskim obserwowano przemiany społeczno-gospodarcze, jednak udział poszczególnych sektorów w lokalnej gospodarce pozostawał na

⁴ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, s. 238-256.

⁵ Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2020, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku, Białystok 2014, s.24-27.

relatywnie stabilnym poziomie. Województwo podlaskie cechuje się większym niż przeciętnie obserwowanym w kraju udziałem osób pracujących w rolnictwie (sektor I) – w 2020 roku w rolnictwie na Podlasiu pracowała jedna na cztery osoby i było to ponad dwukrotnie więcej niż w całym kraju, gdzie przeciętnie w rolnictwie pracuje jedna na dziesięć osób. W latach 2014 – 2020, podobnie jak w całym kraju, w województwie podlaskim zmniejszyło się znaczenie przemysłu (sektor II) i usług (sektor III), co obrazuje malejące zatrudnienie w tych sektorach.

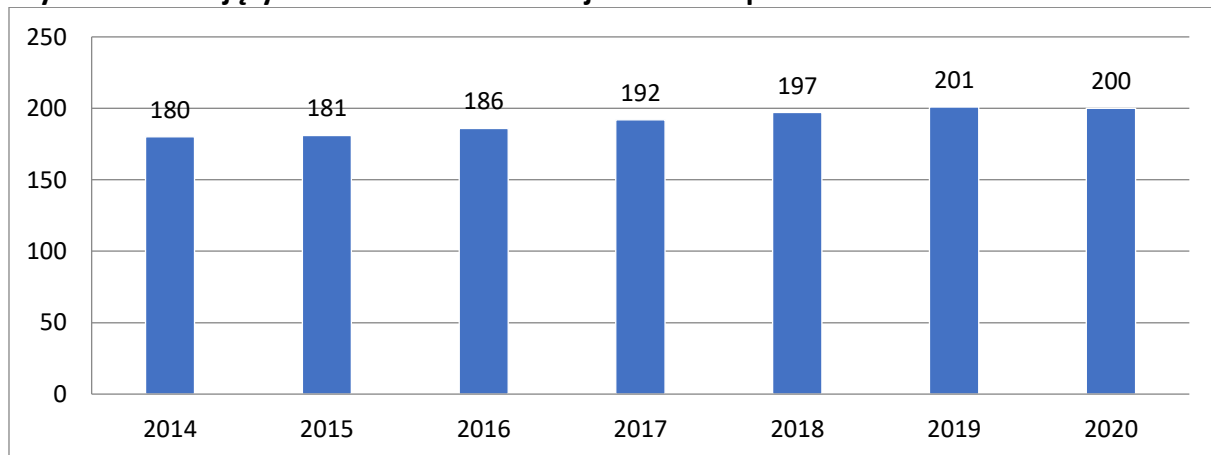
Tabela 6. Udział pracujących w poszczególnych sektorach gospodarki w latach 2014 i 2020

	2014			2020		
	Sektor I	Sektor II	Sektor III	Sektor I	Sektor II	Sektor III
Polska	11,5	30,5	57,9	12,9	30,5	56,6
Woj. podlaskie	23,1	23,8	53,1	24,0	23,3	52,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

„Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2020” wskazuje, że rynek pracy województwa podlaskiego jest rynkiem mocno zróżnicowanym zarówno pod względem terytorialnym, jak i strukturalnym. Dotyczy to zarówno poziomu i struktury bezrobocia na lokalnych rynkach pracy, jak i rozwoju gospodarczego⁶. Z tego względu należy zwrócić uwagę na dynamikę zmian na rynku pracy. Jedną z podstawowych miar obrazujących sytuację w tym zakresie jest wskaźnik liczby pracujących osób na 1000 ludności. Jego wartość w okresie 2014 – 2020 systematycznie wzrastała.

Wykres 1. Pracujący na 1000 ludności w województwie podlaskim w latach 2014-2020

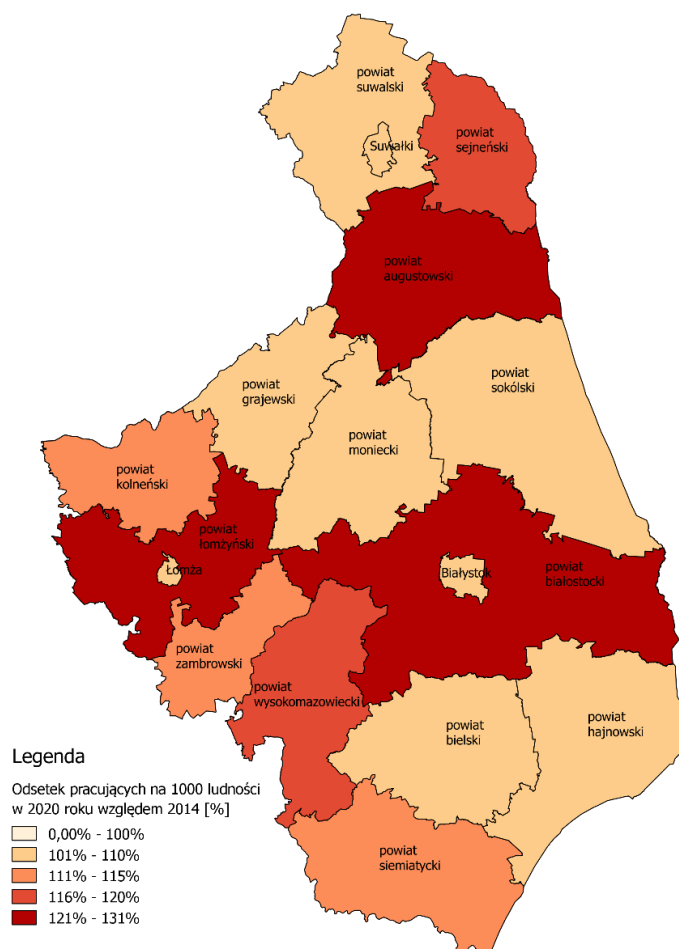
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

⁶ Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2020, Białystok 2014, s. 24-27.

W latach 2014-2020 największy wzrost liczby osób pracujących odnotowano w powiatach białostockim, augustowskim i łomżyńskim. Są to obszary położone w pobliżu dużych miast, będących lokalnymi centrami rynku pracy. Należy także odnotować, że najbardziej stabilną sytuację obserwuje się w powiatach miasta Suwałki i miasta Białystok.

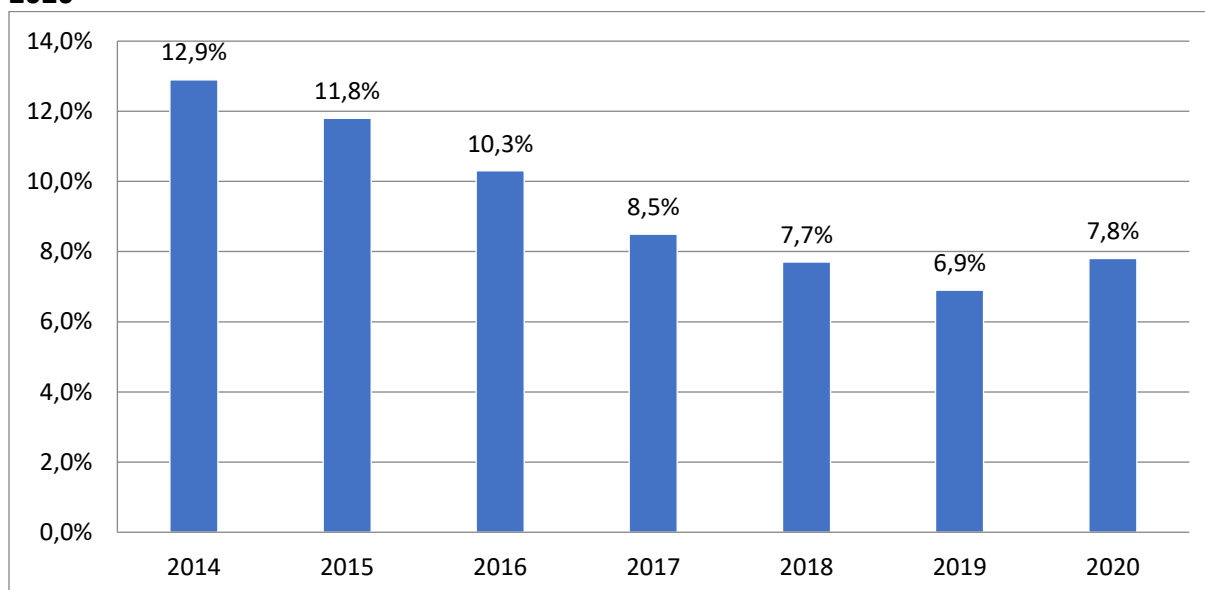
Rysunek 4. Odsetek pracujących na 1000 ludności w 2020 roku względem 2014 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Kolejną ważną miarą obrazującą kondycję rynku pracy oraz sytuację lokalnej gospodarki i społeczeństwa jest poziom bezrobocia, który opisuje stopa bezrobocia lub odsetek bezrobotnych w ogóle ludności. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie podlaskim w okresie 2014-2020 systematycznie maleje (spadek o blisko 40%). Wyjątek stanowią ostatnie lata: rok 2019 i 2020, w których odnotowano wzrost stopy bezrobocia. Jest to z pewnością związane ze wspomnianym już kryzysem społeczno-gospodarczym wywołanym pandemią COVID-19.

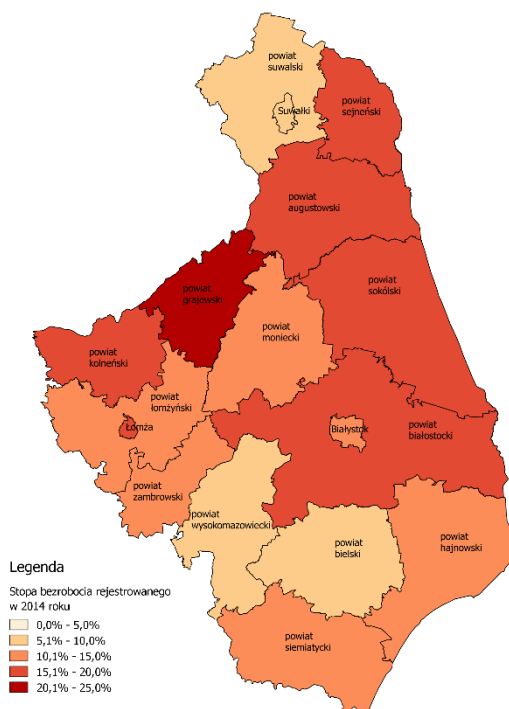
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie podlaskim w latach 2014-2020

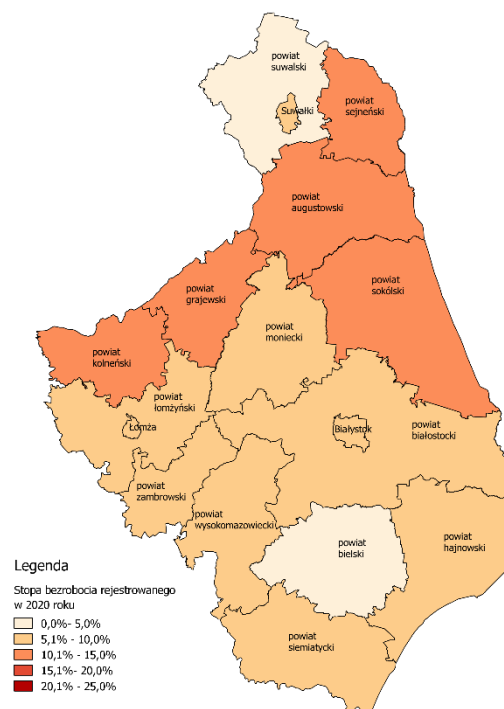
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Należy także wskazać, że utrwaloną cechą bezrobocia w województwie podlaskim jest stosunkowo duże zróżnicowanie terytorialne pod względem liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Na poziomie powiatów występują znaczne różnice w wielkości tego wskaźnika, jednak należy podkreślić, że w okresie 2014-2020 w niemal wszystkich powiatach odnotowano zmniejszenie poziomu bezrobocia. W 2014 roku najtrudniejsza sytuacja była w powiatach grajewskim, kolneńskim oraz w powiatach na wschodniej granicy województwa. Sześć lat później także te powiaty pozostawały w trudnej sytuacji, choć jak już wspomniano, odnotowano tam zmniejszenie wartości wskaźnika stopy bezrobocia rejestrowanego.

Rysunek 5. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2014 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty

Rysunek 6. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2020 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Ze względu na stosunkowo trudną sytuację demograficzną oraz na przygraniczne położenie województwa podlaskiego należy zwrócić uwagę, że w związku z brakiem pracowników, głównie robotników wykwalifikowanych i niewykwalifikowanych, podlascy pracodawcy coraz częściej powierzają pracę cudzoziemcom. Przygraniczne usytuowanie regionu sprawia, że jest on atrakcyjnym rynkiem pracy dla osób zza wschodniej granicy⁷. Dostrzegając to zjawisko przedstawiciele województwa podlaskiego czynnie uczestniczą w pracach Komisji ds. Pracy, Polityki Socjalnej Polsko-Rosyjskiej Rady ds. Współpracy Regionów Rzeczypospolitej Polskiej z Obwodem Kaliningradzkim, współpracują z Państwową Agencją ds. Zatrudnienia w Rydze, Giełdą Pracy w Alytusie oraz z Agencją ds. Zapewnienia Pracy Ludności Obwodu Kaliningradzkiego – w zakresie zwalczania bezrobocia. Ponadto biorą udział w posiedzeniach Polsko-Białoruskiej Komisji ds. Współpracy Gospodarczej oraz Polsko-Litewskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Transgranicznej, Forum Regionów Polska-Rosja.

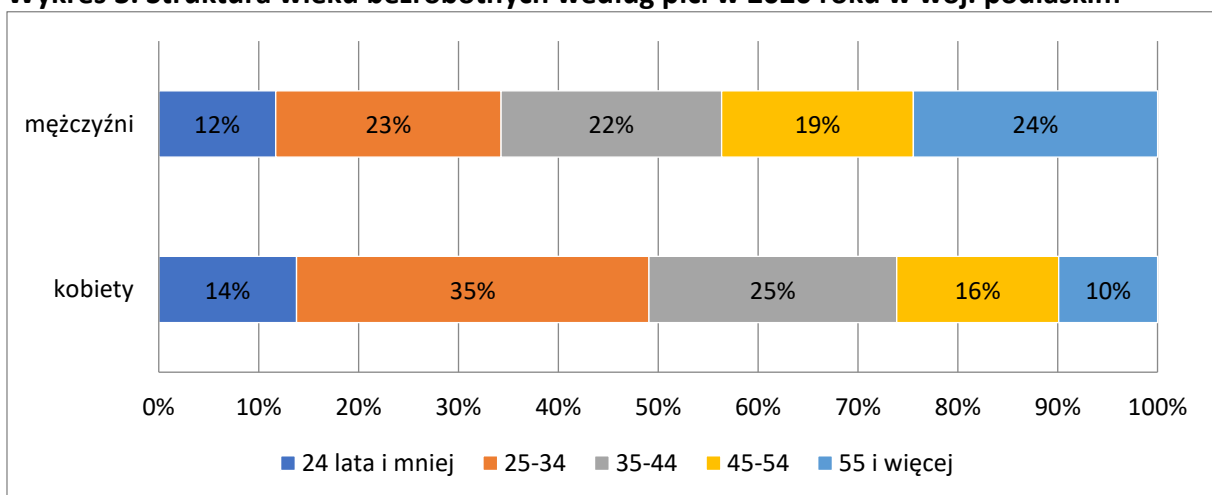
⁷ Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2021 rok w województwie podlaskim, Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 195/3314/2021 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 1 kwietnia 2021 r., s.22.

Jak pokazują dotychczasowe badania, zatrudniani cudzoziemcy najczęściej pochodzą z Białorusi i Ukrainy. Jest to w dużej mierze efekt bliskości geograficznej województwa, jak i bliskości kulturowej do tych krajów⁸.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na bariery, które pojawiają się przy chęci zatrudnienia cudzoziemców⁹. Są to głównie skomplikowane warunki formalno-prawne, relatywnie wysokie koszty zatrudnienia takich osób oraz, co ważne, konieczność przygotowania takich osób do wykonywania zawodu.

Istotnym elementem charakteryzującym bezrobotnych jest ich struktura wieku. W 2020 roku największy odsetek bezrobotnych stanowiły kobiety w wieku pomiędzy 25 a 34 rokiem życia. Należy odnotować, że wśród najstarszych pracujących (w wieku 45-54 oraz 55 lat i więcej) znacząco przeważali mężczyźni. Stosunkowo proporcjonalny jest udział obu płci w grupie najmłodszych uczestników rynku pracy.

Wykres 3. Struktura wieku bezrobotnych według płci w 2020 roku w woj. podlaskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W układzie terytorialnym należy szczególną uwagę zwrócić na powiat kolneński, w którym jeden na pięciu bezrobotnych jest w wieku poniżej 24 roku życia. W grupie najstarszych osób największy udział osób pozostających bez pracy odnotowuje się w powiecie siemiatyckim. Relatywnie najtrudniejszą sytuację obserwuje się w powiecie sejneńskim, w którym trzech na czterech bezrobotnych jest w wieku pomiędzy 25 a 54 rokiem życia.

Tabela 7. Struktura wieku bezrobotnych w powiatach województwa podlaskiego w 2020 roku

	24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
--	-----------------	-------	-------	-------	-------------

⁸ M. Haberla (red.), Cudzoziemcy na podlaskim rynku pracy. Raport z badań 2019, Białystok 2019, s.112-172.

⁹ Ibidem, s.37-51

	24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
Powiat augustowski	15%	26%	22%	18%	19%
Powiat białostocki	12%	30%	24%	16%	18%
Powiat bielski	13%	29%	24%	16%	19%
Powiat grajewski	16%	28%	23%	19%	15%
Powiat hajnowski	10%	23%	26%	20%	21%
Powiat kolneński	20%	31%	20%	16%	13%
Powiat łomżyński	19%	33%	19%	16%	13%
Powiat moniecki	18%	29%	21%	16%	17%
Powiat sejneński	14%	30%	24%	19%	13%
Powiat siemiatycki	14%	25%	20%	19%	22%
Powiat sokólski	14%	27%	21%	20%	19%
Powiat suwalski	17%	30%	20%	15%	18%
Powiat wysokomazowiecki	19%	32%	19%	14%	16%
Powiat zambrowski	16%	26%	22%	17%	19%
Powiat m. Białystok	8%	28%	27%	20%	18%
Powiat m. Łomża	10%	29%	23%	18%	20%
Powiat m. Suwałki	10%	31%	22%	17%	19%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

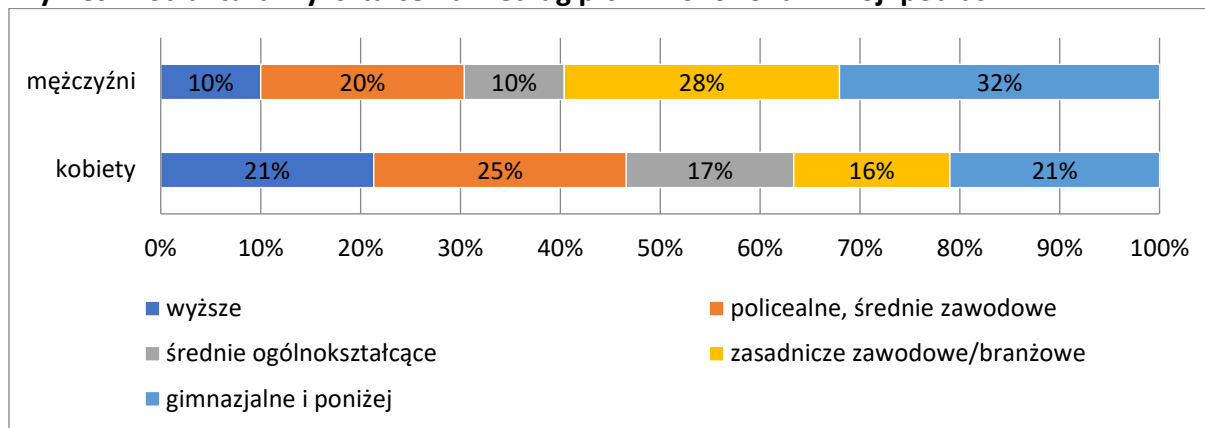
Kolejną informacją obrazującą sytuację bezrobotnych jest struktura wykształcenia. W województwie podlaskim osoby bez kwalifikacji zawodowych stanowią 1/3 ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy. Można więc wskazać, że jakość zasobów pracy w województwie podlaskim jest niewystarczająca w stosunku do wymagań nowoczesnej gospodarki i jest jednym z czynników ograniczających innowacyjność i rozwój konkurencyjności podlaskich firm.

W najtrudniejszej sytuacji są osoby legitymujące się najniższym poziomem wykształcenia – ich udział w zbiorowości bezrobotnych jest najwyższy. Aż jeden na trzech bezrobotnych mężczyzn ma wykształcenie poniżej gimnazjalnego, wśród kobiet odsetek ten wynosił 21%.

Jak wskazywali eksperci biorący udział w panelu delfickim, osoby z tych grup są jednymi z najtrudniejszych w aktywizacji. Brak kwalifikacji czy wykształcenia powoduje niechęć pracodawców do zatrudniania tych osób, co z kolei przyczynia się do niechęci w podejmowaniu prób znalezienia pracy (w tym także do zgłaszania się do urzędów pracy i podejmowania proponowanych przez pracowników urzędów ofert pracy) i prowadzi do długotrwałego bezrobocia, życiowej bezradności i uzależnienia od świadczeń społecznych.

Należy także odnotować wysoki udział wykształconych kobiet wśród bezrobotnych – aż jedna piąta niepracujących kobiet cechowała się wyższym wykształceniem.

Wykres 4. Struktura wykształcenia według płci w 2020 roku w woj. podlaskim

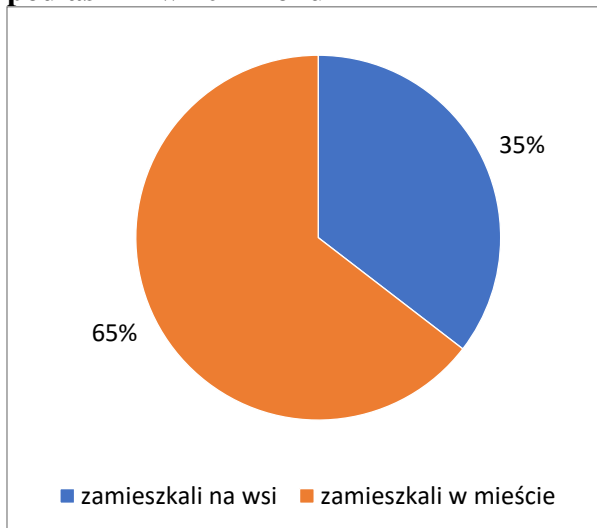

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Warto odnotować także fakt, że w okresie 2014-2020 niemal analogiczny poziom bezrobocia występował zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. W dokumencie pn. „Analiza sytuacji wewnątrzregionalnej w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa w województwie podlaskim”¹⁰ wskazano, że bezrobocie w województwie podlaskim koncentruje się w głównej mierze w miastach, w których rejestruje się dwukrotnie więcej bezrobotnych niż na wsi. Bezrobotni zamieszkali na wsi nie znajdują się, jak mogłoby się wydawać, w lepszej sytuacji. Obserwowana sytuacja wynika ze znaczącej płynności rynku pracy na obszarach miejskich, determinowanej wyższą niż na terenach wiejskich liczbą podmiotów gospodarczych oferujących miejsca pracy, a więc stwarzających większą możliwość znalezienia pracy w mieście niż na wsi. W ciągu ostatniej dekady jedna na trzy osoby bezrobotne mieszkała na wsi, natomiast dwie na trzy – w mieście.

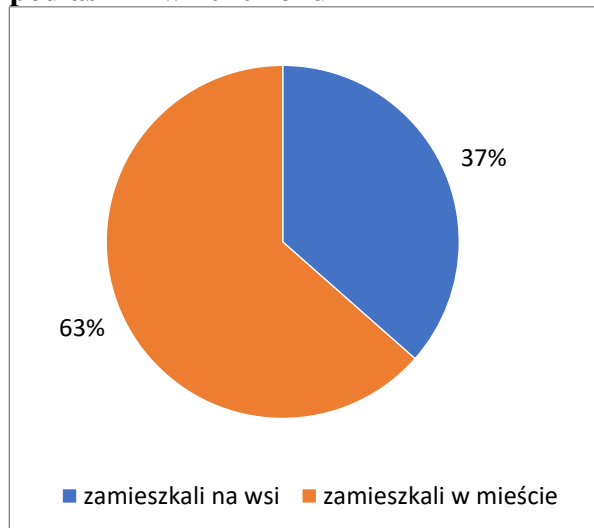
¹⁰ Analiza sytuacji wewnątrzregionalnej w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa w województwie podlaskim, Opracowanie na potrzeby profilowania interwencji podejmowanej w ramach RPOWP na lata 2014-2020, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2019, s.17-18.

Wykres 5. Udział bezrobotnych według miejsca zamieszkania w województwie podlaskim w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

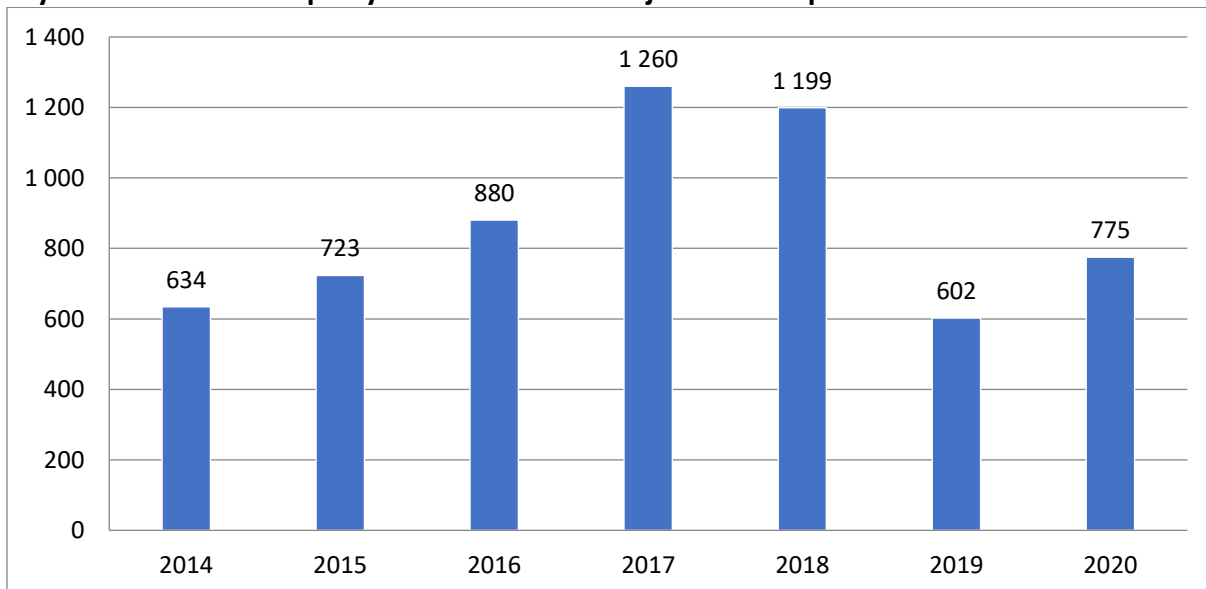
Wykres 6. Udział bezrobotnych według miejsca zamieszkania w województwie podlaskim w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

O sytuacji na regionalnym rynku pracy świadczy również liczba ofert pracy wpływających do urzędów pracy. Najwięcej ofert na rynku było dostępnych w roku 2017 i 2018.

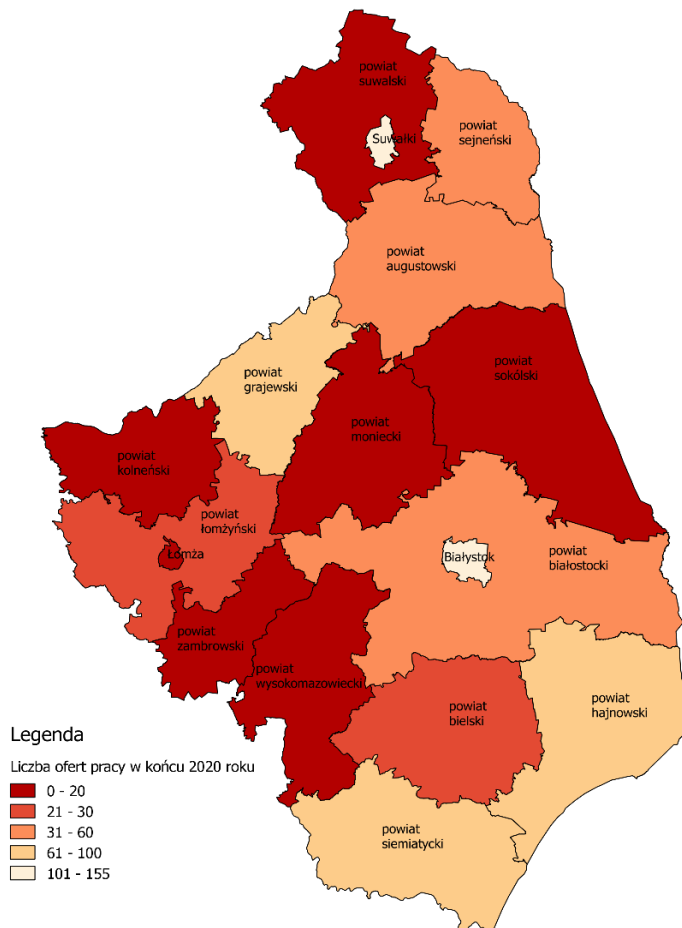
Wykres 7. Liczba ofert pracy w końcu roku w województwie podlaskim w latach 2014-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2020 roku najwięcej dostępnych ofert pracy było w ośrodkach miejskich: w Suwałkach, Białymstoku oraz w powiatach grajewskim, siemiatyckim i hajnowskim.

Rysunek 7. Liczba ofert pracy w końcu 2020 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Istotnym elementem aktywizacji ludności na rynku pracy są dostępne szkolenia, staże i inne formy zwiększenia kwalifikacji zawodowych. Dokument pn. „Analiza skuteczności oddziaływania na podlaski rynek pracy szkoleń, staży i przygotowania zawodowego dorosłych w latach 2017-2018” wskazuje, że w latach 2017-2018 powiatowe urzędy pracy woj. podlaskiego zaktywizowały poprzez szkolenia, staże i przygotowanie zawodowe dorosłych blisko 12 tys. osób bezrobotnych i poszukujących pracy, wydając na ten cel 74,3 mln zł z Funduszu Pracy. Łączna efektywność zatrudnieniowa ww. trzech form wsparcia wyniosła w analizowanym okresie 86,6%, natomiast łączna efektywność kosztowa osiągnęła 7,2 tys. zł/osobę. Wskazuje to na fakt, że skuteczność niektórych form wsparcia - przede

wszystkim szkoleń i staży – w województwie podlaskim jest dość wysoka¹¹. Eksperti biorący udział w panelu delfickim, związani z powiatowymi urzędami pracy w innych województwach potwierdzają, że to właśnie szkolenia i staże są najbardziej skuteczną formą wsparcia oferowaną w ramach urzędów pracy, dając beneficjentom realne korzyści w postaci podniesienia kwalifikacji, ale także znalezienia zatrudnienia.

W ramach wskazanych osi oraz działań możliwe było uzyskanie szerokiego wachlarza form wsparcia. W OP II wsparcie obejmowało przede wszystkim¹²:

- Poradnictwo zawodowe oraz pośrednictwo pracy, wsparcie psychologiczno-doradcze, warsztaty i szkolenia dotyczące technik aktywnego poszukiwania pracy, subsydiowane zatrudnienie, staże i praktyki zawodowe;
- Wspieranie mobilności zawodowej, poprzez działania ułatwiające podjęcie zatrudnienia poza miejscem zamieszkania, stworzenie warunków rozwoju zawodowego oraz zwiększenie dostępności do informacji o ofertach pracy;
- Dofinansowanie części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, jak również wynagrodzeń pracowników oraz należnych składek na ubezpieczenia społeczne w celu ograniczenia negatywnych skutków COVID-19;
- Udostępnienie usługi opieki nad dzieckiem do 3. lat, aktywizacja zawodowa opiekunów osób z niepełnosprawnościami.

W przypadku OP VII wsparcie dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy polegało m.in. na działaniach¹³:

- Aktywizacja zawodowa, podnoszenie kwalifikacji i doświadczenia zawodowego (np. programy zatrudnienia wspomaganego);
- Aktywizacja społeczna (np. warsztaty terapii zajęciowej);
- Działania środowiskowe.

Ostatnia z osi, której celem było wspieranie wskazanej grupy odbiorców, tj. oś priorytetowa IX, umożliwiła uzyskanie przez nich pomocy w postaci m.in.:

- Udziału w programach podnoszących aktywność i mobilność zawodową;
- Uzyskania wsparcia opiekuna dziennego dla dzieci do lat 3;
- Bezwrotnego wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej;
- Dostępu do edukacji przedszkolnej dla dzieci;

---

¹¹ Analiza skuteczności oddziaływania na podlaski rynek pracy szkoleń, staży i przygotowania zawodowego dorosłych w latach 2017-2018, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2019, s. 2-4.

¹² Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, grudzień 2020, s. 69-70.

¹³ Ibidem, s. 135-136.

- Kształcenia, rozwijania kompetencji kluczowych, etc. (dzięki inwestycjom w rozwój placówek oświatowych);
- Udziału w programach aktywności lokalnej;
- Usług reintegracji społecznej i zawodowej;
- Usług oferowanych w ramach ZAZ i WTZ dla osób z niepełnosprawnością;
- Usług opiekuńczych i asystenckich;
- Wsparcia dla rodzin w zakresie obowiązków opiekuńczo-wychowawczych;
- Wsparcia animatora i streetworkera, edukacji społecznej i obywatelskiej;
- Zdobywania kwalifikacji w zakresie TIK i języków obcych.

Wśród beneficjentów dominowały osoby realizujące projekty w ramach działania 7.1 (27,2%) oraz 2.1 (26,3%). Duży był także udział beneficjentów wdrażających projekty w zakresie Działania 9.1 (18,9%) i 2.2 (13,2%).

Tabela 8. Działania lub poddziałania, w ramach których beneficjenci realizowali projekty

Działanie/ poddziałanie	% udział odpowiedzi
2.1 Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy	26,3%
2.2 Działania na rzecz równowagi praca – życie	13,2%
2.3 Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych	7,0%
7.1 Rozwój działań aktywnej integracji	27,2%
7.2.1 Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	5,7%
7.2.2 Rozwój usług społecznych w ramach BOF	0,4%
7.3 Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego	1,3%
9.1 Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego	18,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=228.

Przeprowadzone badanie pozwoliło stwierdzić, że **wsparcie** skierowane do osób będących w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w ramach RPOWP 2014-2020 **było adekwatne do identyfikowanych potrzeb i pozwoliło osiągnąć zakładane rezultaty**. Wsparcie miało charakter kompleksowy i odpowiadało na różnego typu problemy dotyczące mieszkańców regionu.

Podkreślano przy tym działania podjęte w ramach aktywnej integracji, gdzie do każdego z uczestników starano się podchodzić w sposób indywidualny, tak by dotrzeć do źródła problemów, a dopiero później podejmowano kroki służące ich zniwelowaniu. Na podstawie diagnozy realizowanej poprzez wsparcie psychologiczne, wytyczano kierunek wsparcia danej

osoby, w tym poprzez warsztaty aktywizujące i wsparcie zawodowe. Oferta świadczonej pomocy obejmowała również realizację usług zdrowotnych i edukacyjnych, które wykorzystywane były w zależności od potrzeb uczestnika i możliwości wsparcia w ramach projektu.

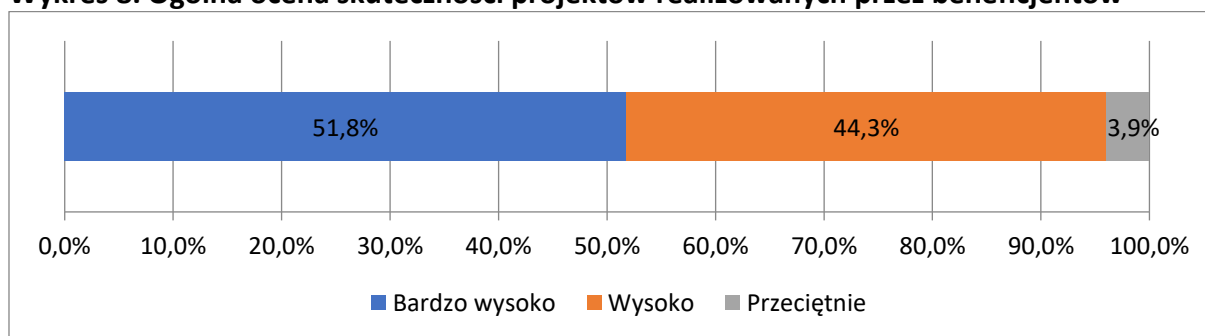
Wysoką ocenę skuteczności oferowanego wsparcia potwierdzają wyniki ankiet oraz badania case study. Zarówno beneficjenci, jak i uczestnicy projektów stwierdzili, że skuteczność zdecydowanej większości wdrażanych projektów była bardzo wysoka lub wysoka. Uczestnicy wskazali, że oferowane wsparcie charakteryzowało się wysoką jakością, zajęcia były prowadzone w sposób interesujący i merytoryczny. Większość osób prowadzących szkolenia i kursy, a także doradców, psychologów i innych specjalistów, postrzegana była w sposób bardzo pozytywny. Uczestnicy określili ich jako osoby zaangażowane, przygotowane do pracy i chętne do pomocy. Zwrócono uwagę na dobrą komunikację z tymi osobami oraz miłą atmosferę panującą podczas zajęć i spotkań. Jak wskazywano, dzięki udziałowi w projektach uczestnicy odnieśli szereg korzyści, w tym:

- Udało im się znaleźć zatrudnienie (39,3% uczestników projektów, którzy wzięli udział w projekcie, 82,4% uczestników case study);
- Zdobyli wiedzę, doświadczenie i kompetencje przydatne z punktu widzenia poszukiwanej pracy (100% uczestników ankiety i case study);
- Założyli własną działalność, którą systematycznie rozwijają (18,4% uczestników projektów, którzy wzięli udział w projekcie, 11,8% uczestników case study);
- Mogli powrócić do pracy po urlopie macierzyńskim, dzięki uzyskaniu opieki dla dzieci (11,1% uczestników projektów, którzy wzięli udział w projekcie, 29,4% uczestników case study);
- Poprawili sytuację życiową w ujęciu finansowym (69,2% uczestników biorących udział w ankiecie i 76,5% uczestników case study);
- Zdobyli umiejętności społeczne - otworzyli się w kontaktach z innymi ludźmi, zyskali większą śmiałość i pewność siebie (56,2% uczestników projektów, którzy wzięli udział w projekcie, 52,9% uczestników case study).

Żaden z beneficjentów nie stwierdził, że realizowany przez nich projekt był nieskuteczny. Niską skuteczność projektów wskazywało natomiast 2,3% uczestników projektów. Osoby, które nisko oceniły uzyskane wsparcie, uzasadniały to brakiem osiągnięcia zakładanych przez siebie efektów (takich jak brak znalezienia pracy po udziale w projekcie, za niską kwotę wsparcia na rozpoczęcie działalności) a także trudnościami natury proceduralnej i biurokratycznej. Beneficjenci biorący udział w case study wskazywali, że wysoka

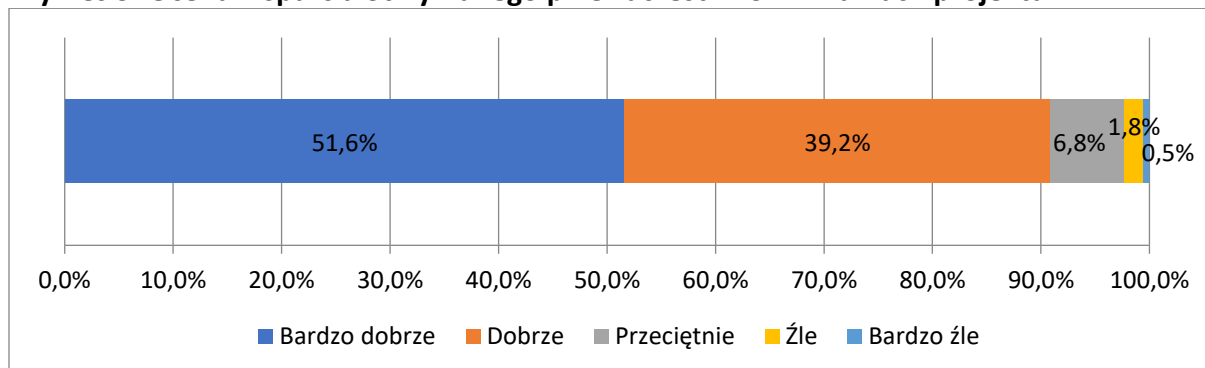
skuteczność wynika głównie z przeprowadzonej przez nich diagnozy rynku i potrzeb uczestników, na podstawie których tworzyli założenia projektu, ale także dzięki indywidualnemu dopasowywaniu działań projektowych do konkretnych jego uczestników.

Wykres 8. Ogólna ocena skuteczności projektów realizowanych przez beneficjentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=228.

Wykres 9. Ocena wsparcia otrzymanego przez uczestników w ramach projektu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Wszystkie badane grupy zgodnie przyznały, że najskuteczniejszymi formami wsparcia oferowanego osobom w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w ramach Programu, były **szkolenia, kursy i staże**. Pozwoliły one bowiem uczestnikom na zdobycie nowych kwalifikacji czy kompetencji, udokumentowanych za pomocą dedykowanego certyfikatu. Jak wskazano, najwyższą skutecznością cieszyły się te z działań, które łączyły w sobie formę szkoleń i staży. Jak wspomniano wcześniej, te formy wsparcia wskazywane są jako najbardziej skuteczne nie tylko w przypadku RPOWP 2014-2020, ale także innych działań, m.in. tych prowadzonych przez urzędy pracy. Wysoka efektywność cechowała również przyznawanie dotacji oraz realizację szeregu usług uczestnikom, w tym usług opiekuńczych czy asystentury.

Z uwagi na fakt, iż w ramach każdego z działań dostępne były nieco inne formy wsparcia, poniższe tabele przedstawiają ocenę beneficjentów dotyczącą skuteczności form wsparcia w podziale na analizowane działania i poddziałania.

Biorąc pod uwagę największą liczbę wskazań odpowiedzi „bardzo wysoko” ankietowani beneficjenci w ramach Działania 2.1 najwyżej ocenili skuteczność **wsparcia psychologiczno-doradczego** (46,4% odpowiedzi), **warsztatów i szkoleń** (w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy ich praktycznego zastosowania – 41,0% odpowiedzi) oraz **staży i praktyk zawodowych** (36,0% odpowiedzi). Z kolei sumując odpowiedzi bardzo wysokie i wysokie należy wskazać na **pośrednictwo pracy** (łącznie 94,4% odpowiedzi) oraz **staże i praktyki zawodowe** (łącznie 94,0% odpowiedzi).

Tabela 9. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (działanie 2.1)¹⁴

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętne	Nisko	Bardzo nisko
Instrumenty i usługi rynku pracy obejmujące działania aktywizujące	31,8%	59,1%	9,1%	0,0%	0,0%
Wsparcie przedsiębiorców będących osobami fizycznymi niezatrudniającymi pracowników w zakresie dofinansowania części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej	28,6%	52,4%	19,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie mikro-, małych, średnich przedsiębiorców i organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów w zakresie dofinansowania części kosztów wynagrodzeń pracowników oraz należnych składek na ubezpieczenia społeczne w celu ograniczenia negatywnych skutków COVID-19	23,8%	57,1%	19,1%	0,0%	0,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	46,4%	28,6%	21,4%	3,6%	0,0%
Pośrednictwo pracy	35,2%	59,3%	3,7%	1,8%	0,0%
Poradnictwo zawodowe	35,7%	57,1%	5,4%	1,8%	0,0%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy ich praktycznego zastosowania	41,0%	48,7%	10,3%	0,0%	0,0%

¹⁴ Oceny dokonane zostały wyłącznie przez beneficjentów realizujących daną formę wsparcia.

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętne	Nisko	Bardzo nisko
Staże, praktyki zawodowe	36,0%	58,0%	4,0%	2,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=58.

W ramach działania 2.2 najczęściej ocen bardzo wysokich beneficjenci przyznali dla **grantów dla pracodawców na utworzenie stanowisk telepracy** oraz **aktywizacji i dopłat dla rodziców powracających na rynek pracy lub wchodzących na niego po raz pierwszy** (po 100% odpowiedzi). Bardzo wysoko oceniono także **usługi opiekuńcze dla dzieci w wieku do 3 lat** (75,9% ocen bardzo wysokich i 20,7% wysokich).

Tabela 10. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (działanie 2.2)¹⁵

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętne	Nisko	Bardzo nisko
Usługi opiekuńcze dla dzieci w wieku do 3 lat	75,9%	20,7%	0,0%	0,0%	3,4%
Granty dla pracodawców na stanowisko w formie telepracy	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Świadczenia aktywizacyjne na zatrudnienie	55,6%	33,3%	11,1%	0,0%	0,0%
Szkolenia, doradztwo, działań informacyjnych (jako działań uzupełniających), dotyczących elastycznych form pracy	57,1%	28,6%	14,3%	0,0%	0,0%
Działania z zakresu aktywizacji zawodowej rodziców (lub innych opiekunów prawnych i faktycznych) osób z niepełnosprawnościami oraz finansowanie opieki nad osobami z niepełnosprawnościami	28,6%	57,1%	14,3%	0,0%	0,0%
Aktywizacja i dopłaty dla rodziców powracających na rynek pracy lub wchodzących na niego po raz pierwszy	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=32.

W przypadku działania 2.3 beneficjenci najczęściej ocen bardzo wysokich przyznali dla następujących form wsparcia: **dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej** (100,0% wskazań), **dotacji inwestycyjnej** (93,3% wskazań) i **wsparcia pomostowego** (92,9% wskazań).

¹⁵ Oceny dokonane zostały wyłącznie przez beneficjentów realizujących daną formę wsparcia.

Analizując odpowiedzi „bardzo wysoko” i „wysoko” można z kolei zauważyć, że jedyną formą wsparcia, która uzyskała niższe oceny w zakresie skuteczności, było forum wymiany doświadczeń.

Tabela 11. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (działanie 2.3)¹⁶

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Grupowe oraz indywidualne szkolenia w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej	86,7%	13,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Dotacja inwestycyjna	93,3%	6,7%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie pomostowe	92,9%	7,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Forum wymiany doświadczeń	69,2%	23,1%	7,7%	0,0%	0,0%
Jednorazowa pożyczkę na rozpoczęcie działalności gospodarczej	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Dotacja na rozpoczęcie działalności gospodarczej	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=16.

Analizując odpowiedzi beneficjentów, za najskuteczniejsze formy wsparcia oferowane w przypadku działania 7.1 rozumiane jako te, którym przyznano najwięcej ocen bardzo wysokich, można uznać: **działania środowiskowe w formie pracy animacyjnej i street workerskiej w terenie, praca metodą mentoringu (77,8% ocen bardzo wysokich) oraz sfinansowanie udziału w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym i sfinansowanie kosztów zatrudnienia (75,0% ocen bardzo wysokich).**

Nieco inaczej przedstawia się ocena skuteczności wybranych form wsparcia, gdy zsumuje się odpowiedzi „bardzo wysoko” i „wysoko”. W takim ujęciu za najskuteczniejsze należałoby uznać:

- Kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy (łącznie 96,7% wskazań);
- Zatrudnienie wspierane/wspomagane/usługi trenera zatrudnienia wspieranego (łącznie 95,2% wskazań);
- Działania z zakresu poradnictwa specjalistycznego (łącznie 96,7% wskazań);

¹⁶ Oceny dokonane zostały wyłącznie przez beneficjentów realizujących daną formę wsparcia.

- Działania z zakresu poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiającymi docelowo powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową (łącznie 96,7% wskazań).

Tabela 12. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (działanie 7.1)¹⁷

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętne	Nisko	Bardzo nisko
Działania z zakresu poradnictwa specjalistycznego	50,8%	44,3%	4,9%	0,0%	0,0%
Działania z zakresu poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiającymi docelowo powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową	52,5%	42,4%	5,1%	0,0%	0,0%
Rozwój pracy socjalnej opartej o działania w ramach różnych form kontraktu socjalnego	45,7%	40,0%	14,3%	0,0%	0,0%
Staże zawodowe, praktyki zawodowe	53,4%	39,7%	6,9%	0,0%	0,0%
Subsydiowane zatrudnienie	46,7%	33,3%	20,0%	0,0%	0,0%
Poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, trening pracy jako usługi wspierające aktywizację zawodową	53,3%	40,0%	6,7%	0,0%	0,0%
Kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy	57,4%	39,3%	3,3%	0,0%	0,0%
Zatrudnienie	66,7%	28,6%	4,7%	0,0%	0,0%

¹⁷ Oceny dokonane zostały wyłącznie przez beneficjentów realizujących daną formę wsparcia.

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętne	Nisko	Bardzo nisko
wspierane/wspomagane/usługi trenera zatrudnienia wspieranego					
Sfinansowanie udziału w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym i sfinansowanie kosztów zatrudnienia	75,0%	12,5%	12,5%	0,0%	0,0%
Realizacja zajęć szkolnych uzupełniających wykształcenie na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym lub policealnym oraz organizację zajęć komplementarnych w stosunku do zajęć szkolnych	33,4%	33,3%	33,3%	0,0%	0,0%
Nauka na poziomie wyższym dla osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze lub inne formy opieki zastępczej	33,4%	33,3%	33,3%	0,0%	0,0%
Udział w terapii psychologicznej, rodzinnej lub psychospołecznej	65,0%	25,0%	10,0%	0,0%	0,0%
Udział w programach korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, o którym mowa w przepisach o przeciwdziałaniu alkoholizmowi	25,0%	50,0%	25,0%	0,0%	0,0%
Udział w programach psychoterapii /programach terapeutycznych dla osób uzależnionych	25,0%	66,7%	8,3%	0,0%	0,0%
Stworzenie nowych miejsc reintegracji społeczno – zawodowej w istniejących podmiotach CIS i KIS	42,9%	42,9%	14,2%	0,0%	0,0%
Utworzenie nowych podmiotów CIS i KIS	50,0%	25,0%	25,0%	0,0%	0,0%
Zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnościami	57,1%	28,6%	14,3%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
zatrudnionych w istniejących ZAZ oraz objęcie tych osób usługami aktywnej integracji					
Wsparcie osób z niepełnosprawnościami dotychczas zatrudnionych w ZAZ nową ofertą w postaci usług aktywnej integracji ukierunkowaną na przygotowanie tych osób do podjęcia zatrudnienia poza ZAZ	57,1%	28,6%	14,3%	0,0%	0,0%
Wsparcie usługami aktywnej integracji nowych osób w istniejących WTZ	25,0%	50,0%	25,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie dotychczasowych uczestników WTZ nową ofertą w postaci usług aktywnej integracji	20,0%	60,0%	20,0%	0,0%	0,0%
Tworzenie nowych ZAZ	33,4%	33,3%	33,3%	0,0%	0,0%
Działania środowiskowe w formie pracy animacyjnej i street workerskiej w terenie, praca metodą mentoringu	77,8%	11,1%	11,1%	0,0%	0,0%
Programy aktywności lokalnej – instrumenty aktywnej integracji o charakterze społecznym	34,6%	57,6%	3,9%	3,9%	0,0%
Programy aktywności lokalnej – instrumenty aktywnej integracji o charakterze zawodowym	40,0%	53,4%	3,3%	3,3%	0,0%
Programy aktywności lokalnej – instrumenty aktywnej integracji o charakterze edukacyjnym	29,4%	58,8%	5,9%	5,9%	0,0%
Programy aktywności lokalnej – instrumenty aktywnej integracji o charakterze zdrowotnym	21,5%	64,3%	7,1%	7,1%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=59.

W przypadku poddziałania 7.2.1 formami wsparcia najczęściej wybieranymi jako bardzo skuteczne były (100% odpowiedzi):

- Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego do 8 dzieci i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego do 14 osób;
- Działania na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą;
- Tworzenie miejsc pobytu w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach chronionych lub wspomaganych dla osób lub rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;
- Wsparcie i opieka nad młodzieżą wykluczoną społecznie i kierowana przez sądy na terapię.

Tabela 13. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (poddziałanie 7.2.1)¹⁸

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania miejsc świadczenia usług opiekuńczych poprzez zwiększenie liczby opiekunów świadczących usługi w miejscu zamieszkania lub poprzez tworzenie miejsc świadczenia usług opiekuńczych w formie stałych lub krótkookresowych miejsc pobytu dziennego lub stałych lub krótkookresowych miejsc pobytu całodobowego	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%

¹⁸ Oceny dokonane zostały wyłącznie przez beneficjentów realizujących daną formę wsparcia. W tabeli nie zawarto form wsparcia, których nie realizowali badani beneficjenci (działania na rzecz usamodzielnienia i integracji ze środowiskiem lokalnym osób opuszczających ośrodki socjoterapii, ośrodki wychowawcze, wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania środowiskowych placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży m.in. Ogniska wychowawcze i koła zainteresowań, świetlice środowiskowe, świetlice socjoterapeutyczne, kluby młodzieżowe organizujące zajęcia socjoterapeutyczne lub z programami socjoterapeutycznymi; wsparcie deinstytucjonalizacji opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w formie teleopieki, systemów przywoławczych; wdrożenie programów polityki zdrowotnej w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci obejmujących tworzenie i działalność wyspecjalizowanych zespołów wczesnej interwencji świadczących usługi edukacyjne, rehabilitacyjne, wspierające;

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Świadczenie usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Inne usługi zwiększające mobilność, autonomię i bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami i osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	25,0%	50,0%	25,0%	0,0%	0,0%
Aktualizacja wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy instytucji pomocy i integracji społecznej	20,0%	40,0%	40,0%	0,0%	0,0%
Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu seniorów	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego do 8 dzieci i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego do 14 osób	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Działania na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie w postaci rodzin wspierających oraz rozwój usług asystentury rodzinnej	33,3%	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych przez wzmocnienie roli i funkcji rodziny, rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny	75,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%
Aktualizacja wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy jednostek wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w zakresie udzielanego wsparcia	80,0%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Tworzenie miejsc pobytu w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach chronionych lub wspomaganych dla osób lub rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie deinstytucjonalizacji opieki medycznej nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu poprzez tworzenie dziennych domów opieki medycznej	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wdrożenie działań mających na celu poprawę sytuacji epidemiologicznej związanej z zagrożeniem spowodowanym przez koronawirus SARS-cov-2 na terenie województwa podlaskiego w obszarze systemu pomocy społecznej	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie i opieka nad młodzieżą wykluczoną społecznie i kierowana przez Sądy na terapie	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=13.

Beneficjenci realizujący projekty w ramach działania 7.2.2 wskazali, że w ramach projektu zaoferowano uczestnikom możliwość skorzystania z czterech form wsparcia i wszystkie z nich uznano za bardzo skuteczne. Były to: rodziny wspierające oraz asystentura rodzinna, wsparcie tworzenia i funkcjonowania środowiskowych placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych, a także aktualizacja wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy jednostek wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Tabela 14. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (poddziałanie 7.2.2)¹⁹

¹⁹ Oceny dokonane zostały wyłącznie przez beneficjentów realizujących daną formę wsparcia. W tabeli zawarto tylko te formy wsparcia, które zostały ocenione przez beneficjentów.

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętne	Nisko	Bardzo nisko
Wsparcie w postaci rodzin wspierających oraz rozwój usług asystentury rodzinnej	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania środowiskowych placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży m.in. Ogniska wychowawcze i koła zainteresowań, świetlice środowiskowe, świetlice socjoterapeutyczne, kluby młodzieżowe organizujące zajęcia socjoterapeutyczne lub z programami socjoterapeutycznymi	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych przez wzmocnienie roli i funkcji rodziny, rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Aktualizacja wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy jednostek wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w zakresie udzielanego wsparcia	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=2.

W przypadku działania 7.3 za najbardziej skuteczne uznano **usługi animacji lokalnej realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej** oraz **wsparcie na założenie, przystąpienie do lub zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej**, które bardzo wysoko pod kątem skuteczności oceniło po 66,7% beneficjentów.

Tabela 15. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (Działanie 7.3)²⁰

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Usługi animacji lokalnej realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Usługi rozwoju ekonomii społecznej (usługi inkubacyjne) realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	33,3%	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%
Usługi wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych (usługi biznesowe) realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie na założenie, przystąpienie do lub zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Współpraca ROPS z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, w szczególności podmiotami ekonomii społecznej, w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej, lub lokalnych planów udziału podmiotów ekonomii społecznej w rozwoju usług społecznych, stosowania klauzul społecznych lub społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zlecenia zadań podmiotom ekonomii społecznej	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Wspieranie przez ROPS realizacji usług użyteczności publicznej poprzez podmioty ekonomii społecznej i	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%

²⁰ Oceny dokonane zostały wyłącznie przez beneficjentów realizujących daną formę wsparcia.

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
współpraca z OWES w tym zakresie					
Organizacja przez ROPS przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności podmiotów ekonomii społecznej jako dostawców produktów i usług oraz wspieranie sprzedaży produktów i usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej na poziomie regionalnym	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Tworzenie regionalnych sieci współpracy OWES działających w regionie	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%
Tworzenie, wspieranie lub dofinansowanie wspólnych przedsięwzięć regionalnych sieci podmiotów ekonomii społecznej (klastry, franczyzy) oraz włączanie podmiotów ekonomii społecznej w istniejące na poziomie regionalnym organizacje branżowe (sieci, klastry)	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%
Tworzenie regionalnych sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ), mających umożliwić wzajemne uczenie się i wymianę informacji oraz wsparcie tych podmiotów w osiągnięciu standardów usług	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%
Budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym w celu nawiązania stałej współpracy	33,3%	0,0%	33,3%	33,4%	0,0%
Monitoring kondycji sektora ekonomii społecznej w regionie	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Zapewnienie funkcjonowania regionalnego komitetu do spraw	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
ekonomii społecznej, organizowanie jego prac oraz tworzenie możliwości współpracy kluczowych interesariuszy w zakresie kreowania rozwoju ekonomii społecznej w regionie					
Wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej, aktualizacja lub opracowanie nowego regionalnego planu rozwoju ekonomii społecznej oraz analiza i koordynacja jego wdrażania	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=5.

Najwięcej ocen „bardzo wysoko” dotyczących skuteczności realizowanych form wsparcia w ramach działania 9.1, otrzymało **bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej** (69,2% odpowiedzi „bardzo wysoko” i 23,1% ocen „wysoko”). Brak wskazań dotyczących niskiej lub przeciętnej oceny skuteczności widoczny jest w przypadku dwóch form wsparcia:

- Działań wynikających z LSR w zakresie organizowania społeczności lokalnej obejmujących animację, streetworking oraz edukację społeczno-obywatelską (25,0% odpowiedzi „bardzo wysoko” i 75,0% ocen „wysoko”);
- Uzyskiwania kwalifikacji lub zdobywania i poprawy kompetencji osób dorosłych w zakresie TIK i języków obcych (22,2% odpowiedzi „bardzo wysoko” i 77,8% ocen „wysoko”).

Tabela 16. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (działanie 9.1)²¹

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Programy podnoszące aktywność i mobilność zawodową oraz zdolności do zatrudnienia grupy osób biernych zawodowo	36,4%	59,1%	4,5%	0,0%	0,0%
Organizacja opieki nad dziećmi do	40,0%	40,0%	20,0%	0,0%	0,0%

²¹ Oceny dokonane zostały wyłącznie przez beneficjentów realizujących daną formę wsparcia.

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
lat 3 w formach pozainstytucjonalnych (opiekun dzienny)					
Bezwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej	69,2%	23,1%	7,7%	0,0%	0,0%
Programy aktywności lokalnej – wsparcie skierowane do środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	37,0%	55,6%	7,4%	0,0%	0,0%
Usługi reintegracji społeczno-zawodowej skierowanej do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym świadczone przez CIS i KIS	12,5%	75,0%	12,5%	0,0%	0,0%
Usługi na rzecz wsparcia zatrudnienia i rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami w ramach ZAZ i WTZ	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie usług opiekuńczych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami	37,5%	37,5%	25,0%	0,0%	0,0%
Działania skierowane do rodzin, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym	35,7%	42,9%	21,4%	0,0%	0,0%
Działania wynikające z LSR w zakresie organizowania społeczności lokalnej obejmujące animację, streetworking oraz	25,0%	75,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
edukację społeczno-obywatelską					
Uzyskiwanie kwalifikacji lub zdobywanie i poprawa kompetencji osób dorosłych w zakresie TIK i języków obcych	22,2%	77,8%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=43.

Uczestnicy korzystali najczęściej ze wsparcia w formie kursów i szkoleń (blisko połowa respondentów), praktyk i staży zawodowych (ponad 1/3 uczestników), a także z doradztwa zawodowego (w formie indywidualnej lub grupowej – każdą z tych form wskazało ponad 1/4 badanych).

Tabela 17. Formy wsparcia, z których korzystali anketowani uczestnicy w ramach projektów²²

Forma wsparcia	% udział wskazań
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	49,3%
Praktyki lub staże zawodowe	36,5%
Doradztwo zawodowe indywidualne	29,0%
Doradztwo zawodowe grupowe	27,6%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	24,4%
Pośrednictwo pracy	20,6%
Wsparcie psychologiczno-doradcze (w tym terapia psychologiczna, rodzinna lub psychospołeczna)	20,4%
Poradnictwo specjalistyczne (np. prawnik, socjoterapeuta, psycholog, mediator)	20,1%
Bezwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	17,5%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	11,1%

²² Uczestnicy biorący udział w badaniu mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź, w związku z tym procentowy udział wskazań nie sumuje się do 100%.

Forma wsparcia	% udział wskazań
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	5,5%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	4,9%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	3,3%
Udział w programie korekcyjno – edukacyjnym	1,2%
Zatrudnienie w Klubie Integracji Społecznej (KIS), Centrum Integracji Społecznej (CIS), Zakładzie Aktywności Zawodowej (ZAZ), spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	1,0%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,9%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,8%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,5%
Inna forma (w tym prace interwencyjne, mieszkalnictwo wspomagane, opieka dla dzieci w wieku żłobkowym)	1,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Zdecydowana większość badanych grup korzystała głównie z kursów i szkoleń. Wyjątek stanowiły dwie grupy badanych. Pierwszą z nich była grupa osób powyżej 18 r.ż. biernych zawodowo, sprawujących obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, gdzie korzystano przede wszystkim ze wsparcia w zakresie opieki nad dzieckiem (90,7% wskazań). Drugą z grup, którym udzielano głównie wsparcia innego rodzaju niż zapewnienie kursów i szkoleń, była grupa osób powyżej 18 r.ż. i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, gdzie dominującymi formami wsparcia były: poradnictwo specjalistyczne (87,0%) oraz wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem (78,3%). Osoby powyżej 18 r.ż., bierne zawodowo oraz osoby z niepełnosprawnościami często korzystały także z doradztwa zawodowego (indywidualnego i zawodowego) oraz warsztatów i szkoleń, wsparcia psychologiczno-doradczego i poradnictwa specjalistycznego. Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym korzystały najczęściej ze wsparcia w zakresie opieki nad dzieckiem. Szczegółowe informacje na temat form wsparcia, z których korzystały poszczególne grupy odbiorców znajdują się w Aneksie 2.

Zgodnie z wynikami ankiety uczestnicy najwyżej ocenili skuteczność kursów i szkoleń, które pozwoliły im na zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji. Wsparcie tego rodzaju najmocniej przyczyniło się ich zdaniem do poprawy ich sytuacji zawodowej. Na

drugim miejscu wymieniano praktyki i staże zawodowe, które pozwoliły na zdobycie praktycznych umiejętności, przydatnych z punktu widzenia przyszłego zatrudnienia.

Tabela 18. Formy wsparcia uznane przez uczestników projektów za najskuteczniejsze względem ich sytuacji zawodowej²³

Forma wsparcia	% udział wskazań
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	31,1%
Praktyki lub staże zawodowe	22,5%
Bezwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	16,4%
Doradztwo zawodowe indywidualne	13,6%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	9,1%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	8,9%
Pośrednictwo pracy	7,8%
Doradztwo zawodowe grupowe	6,9%
Wsparcie psychologiczno-doradcze (w tym terapia psychologiczna, rodzinna lub psychospołeczna)	6,2%
Poradnictwo specjalistyczne (np. prawnik, socjoterapeuta, psycholog, mediator)	4,1%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	2,6%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	1,5%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,4%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,4%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,4%
Zatrudnienie w Klubie Integracji Społecznej (KIS), Centrum Integracji Społecznej (CIS), Zakładzie Aktywności Zawodowej (ZAZ), spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,3%
Udział w programie korekcyjno – edukacyjnym	0,3%

²³ Respondenci mieli możliwość wyboru trzech odpowiedzi, dlatego też procentowy udział wskazań nie sumuje się do 100%.

Forma wsparcia	% udział wskazań
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,3%
Inna forma	0,9%
Żadne z powyższych	5,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Warto wskazać także na formy wsparcia uznane za skuteczne przez poszczególne grupy osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Za najbardziej skuteczne formy wsparcia uznano kursy i szkolenia pozwalające na zdobycie nowych umiejętności i kwalifikacji. Wśród grup, które szczególnie często wskazywały na tę formę wsparcia, znalazły się osoby bierne zawodowo, w wieku 50 lat i więcej (62,2%), bierne zawodowo osoby o niskich kwalifikacjach powyżej 30 r.ż. (52,2%). Staże i praktyki zawodowe wskazywały głównie osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej (28,6%) oraz osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy (26,0%). Na bezwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej wskazywały głównie osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy (20,9%) oraz osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym (bez osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia i mniejszości) (20,8%). Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań wysoko oceniały warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania (57,1% wskazań). Doradztwo zawodowe indywidualne zostało uznane za skuteczne głównie przez osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań (71,4%), osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia (24,0%) oraz osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo (19,5%). Wysoką skuteczność wsparcia w zakresie opieki nad dzieckiem wskazały osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (86,0%) oraz osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (60,9%). Ostatnia ze wskazanych grup za skuteczne uznali także poradnictwo specjalistyczne (69,6%).

Szczegółowe tabele przedstawiające wyniki badań w podziale na poszczególne grupy osób znajdują się w Aneksie 2.

W oparciu o dokonane oceny należy jednocześnie przyjąć, że zdecydowana większość ankietowanych uczestników nie postrzegała uzyskanego wsparcia w kategoriach niskiej skuteczności. Aż 82,8% badanych stwierdziło, że wszystkie formy wsparcia, z których korzystali w ramach analizowanych projektów, były w ich ocenie skuteczne. Forma pomocy, którą najczęściej wybierano jako najmniej skuteczną, tj. pośrednictwo pracy, wskazało jedynie 2,8% respondentów.

Tabela 19. Formy wsparcia uznane przez uczestników projektów za najmniej skuteczne względem ich sytuacji zawodowej

Forma wsparcia	% udział wskazań
Pośrednictwo pracy	2,8%
Doradztwo zawodowe grupowe	2,7%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	2,6%
Praktyki lub staże zawodowe	2,5%
Doradztwo zawodowe indywidualne	2,3%
Bezwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	1,8%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	1,8%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	1,3%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	1,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze (w tym terapia psychologiczna, rodzinna lub psychospołeczna)	0,7%
Poradnictwo specjalistyczne (np. prawnik, socjoterapeuta, psycholog, mediator)	0,5%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,3%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,2%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	0,1%
Udział w programie korekcyjno – edukacyjnym	0,1%
Zatrudnienie w Klubie Integracji Społecznej (KIS), Centrum Integracji Społecznej (CIS), Zakładzie Aktywności Zawodowej (ZAZ), spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,0%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,0%
Inna forma	0,2%
Żadna, wszystkie formy wsparcia były wg mnie skuteczne	82,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy za najmniej skuteczne formy wsparcia uznały doradztwo zawodowe grupowe (8,7%), kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji oraz praktyki lub staże zawodowe (każde po 6,5% wskazań). Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy wskazały na pośrednictwo pracy (6,8%), osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia na dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia (4,8%), zaś osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wskazały na wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem oraz wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami (każde po 4,3% wskazań). Zdecydowanie najwyższy odsetek ocen negatywnych wskazały osoby bierne zawodowo powyżej 18 r.ż. sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. W tej grupie 16,3% respondentów uznało, że niewystarczająco skuteczne było wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem. Należy jednak zauważyć, że pozostali przedstawiciele tej grupy pomoc we wskazanym zakresie uznali za najefektywniejszą. Szczegółowe dane dotyczące tego zagadnienia znajdują się w Aneksie 2.

Wnioski częściowe²⁴

Analiza zebranego materiału badawczego oraz ocena ekspertów biorących udział w panelu delfickim pozwala stwierdzić, iż oferowane w ramach opisywanych działań wsparcie należy uznać za skuteczne w kontekście założonych celów interwencji.

Należy zauważyć, że oceny uczestników i beneficjentów w zakresie skuteczności poszczególnych form wsparcia nieco się różnią – uczestnicy projektów realizowanych w ramach wszystkich badanych osi priorytetowych (OP II, OP VII oraz OP IX) za najbardziej skuteczne uznali kursy i szkolenia zawodowe, mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji oraz staże i praktyki zawodowe. Beneficjenci wskazali zdecydowanie szerszy wachlarz odpowiedzi – osoby realizujące projekty w ramach OP II, oprócz warsztatów i szkoleń oraz staży i praktyk zawodowych, które wskazywali uczestnicy, za najskuteczniejsze uznali też usługi opiekuńcze dla dzieci do lat 3, granty dla pracodawców oraz dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Beneficjenci realizujący projekty w ramach OP VII, której priorytetem jest poprawa spójności społecznej, wskazywali najczęściej na kursy i szkolenia pozwalające na zdobycie kwalifikacji, zatrudnienie wspierane, pracę animacyjną, założenie i zatrudnienie w przedsiębiorstwach społecznych, uczestnictwo w KIS,

---

²⁴ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Jak oceniana jest skuteczność form wsparcia oferowanych w ramach interwencji, w kontekście założonych celów interwencji? Które z form wsparcia okazały się najbardziej, a które najmniej skuteczne?

CIS i ZAZ oraz wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych, tworzenia mieszkań chronionych oraz wsparcia usamodzielniających się osób opuszczających pieczę zastępczą.

Beneficjenci realizujący działania w ramach OP IX za najbardziej skuteczne uznali bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej. Żadna z form nie została uznana za mało skuteczną.

Wskazano, że oferowane wsparcie charakteryzowało się wysoką jakością, zajęcia prowadzone były w sposób merytoryczny i interesujący, a osoby prowadzące kursy i szkolenia wykwalifikowane i chętne do przekazywania wiedzy. Pozytywnie został także oceniony kontakt z trenerami, mentorami i osobami prowadzącymi szkolenia. Głównymi efektami udziału w projekcie było znalezienie zatrudnienia, zdobycie wiedzy, doświadczenia i kompetencji zawodowych, założenie własnej działalności, powrót do pracy po urlopie macierzyńskim oraz poprawa sytuacji finansowej.

1.4.2. Poziom realizacji wskaźników określonych w RPOWP 2014-2020

Do połowy lipca 2021 roku liczba projektów oferujących wsparcie kierowane do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim wynosiła 416. Najwięcej projektów realizowanych lub zrealizowanych jest w ramach działania 2.1. Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy (136 projektów). Znaczną liczbę projektów - 108 - realizowano także w ramach działania 7.1. Rozwój integracji społecznej. Najmniej projektów we wskazanym zakresie zrealizowano w ramach działania 7.3. Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego.

Statystyka projektów wskazuje, że najwięcej zrealizowano tych, których celem był dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych i oddalonych od rynku pracy, m.in. poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia i wspieranie mobilności pracowników oraz tych mających na celu aktywne włączenie, w tym w celu promowania równości szans i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie szans na zatrudnienie.

Tabela 20. Liczba i tematyka projektów realizowanych w ramach RPOWP 2014-2020

Działanie	Liczba projektów zrealizowanych lub realizowanych	Cel/zakres projektów
-----------	---	----------------------

Działanie	Liczba projektów zrealizowanych lub realizowanych	Cel/zakres projektów
2.1 Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy	136	Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych i oddalonych od rynku pracy, m.in. poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia i wspieranie mobilności pracowników
2.2 Działania na rzecz równowagi praca – życie.	50	Równość kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach, w tym pod względem dostępu do zatrudnienia, rozwoju kariery zawodowej, godzenia życia zawodowego i prywatnego, a także promowanie równego wynagrodzenia za taką samą pracę
2.3 Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych	19	Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw
7.1. Rozwój działań aktywnej integracji	108	Aktywne włączenie, w tym w celu promowania równości szans i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie szans na zatrudnienie
7.2. Rozwój usług społecznych	14	Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym
7.3. Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego	5	Promowanie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz gospodarki społecznej i gospodarki solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia
9.1. Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego	84	Strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SL2014.

Analiza stopnia realizacji projektów wskazuje, że 70% z nich to projekty zakończone. W trakcie realizacji (na dzień 15.07.2021) jest nieco ponad 120 projektów, które stanowią 29,3% wszystkich interwencji. Najwięcej projektów zakończonych realizowanych było w ramach działania 2.1. oraz działania 9.1, zaś najwięcej projektów, które są w trakcie realizacji odnotowano w zakresie działania 7.1. Widoczny jest także proporcjonalny rozkład projektów w ramach działania 7.2, w których 7 projektów już zrealizowano i tyle samo jest ciągle w trakcie realizacji.

Tabela 21. Stan realizacji projektów RPOWP 2014-2020

Działanie	Liczba projektów zrealizowanych/ zakończonych	Liczba projektów będących w trakcie realizacji/ trwających
2.1 Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy	110 (26,4%)	26 (6,3%)
2.2 Działania na rzecz równowagi praca – życie.	35 (8,4%)	15 (3,6%)
2.3 Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych	17 (4,1%)	2 (0,5%)
7.1. Rozwój działań aktywnej integracji	55 (13,2%)	53 (12,7%)
7.2. Rozwój usług społecznych	7 (1,7%)	7 (1,7%)
7.3. Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego	1 (0,2%)	4 (1,0%)
9.1. Rewitalizacja społeczna i kształtowanie kapitału społecznego	69 (16,6%)	15 (3,6%)
Ogółem	294 (70,7%)	122 (29,3%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z SL2014.

Sprawozdania Roczne z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 za lata 2015-2020 wskazują na **wysoki poziom osiągnięcia założonych celów**. Jak dotąd w ramach II osi priorytetowej całkowita kwota wydatków kwalifikowalnych wyniosła 66 672 339,9 euro, czyli 63,4% celu końcowego²⁵.

²⁵ Sprawozdania Roczne z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 za rok 2020 s.157-161.

Zgodnie z prognozą wykonaną na etapie śródkresowym wdrażania Programu, w ramach OP II według stanu na 31.12.2018 r. zagrożone nieosiągnięciem wartości docelowych były następujące wskaźniki²⁶:

- Liczba osób pracujących znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, objętych wsparciem w programie – z danych za I kwartał 2021 roku wynika, że pierwszy wskaźnik został przekroczony;
- Liczba osób biernych zawodowo – zgodnie z danymi z dnia 31.03.2021 wskaźnik osiągnął wartość bliską 100%;
- Liczba osób opiekujących się osobami z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – wskaźnik zagrożony;
- Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie – wskaźnik został przekroczony;
- Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – wskaźnik został przekroczony.

W przypadku OP VII ryzyko nieosiągnięcia wartości docelowych w roku 2023, zgodnie z wartościami na dzień 31.13.2018 dotyczyło²⁷:

- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – według stanu na koniec I kwartału 2021 wskaźnik został osiągnięty na poziomie nie zagrażającym osiągnięcia wartości docelowej (89,21%);
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – wskaźnik zagrożony (wartość na poziomie 1/3 wartości docelowej).

Ostatnia z osi wchodzących w skład analizowanej interwencji, tj. OP IX, na etapie ewaluacji śródkresowej zagrożona była w zakresie następujących wskaźników produktu i rezultatu²⁸:

- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – wskaźnik osiągnięty, zgodnie z danymi za I kwartał 2021;
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – realizacja wskaźnika aktualnie pozostaje zagrożona.

---

²⁶ Ewaluacja mid-term dotycząca postępu rzeczowego RPOWP 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkresowego, w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2019, s. 61-72.

²⁷ Ibidem, s. 143-149.

²⁸ Ibidem, s. 183-187.

Tabela 22. Wartości wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego interwencji EFS skierowanej do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (działania 2.1, 2.2, 2.3, 7.1, 7.2, 7.3, 9.1 RPOWP 2014-2020)²⁹

PI	OP	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Aktualny poziom realizacji wskaźnika			Wartość docelowa dla 2023 r.	% realizacji wartości docelowej dla 2023 r. według wartości aktualnej		
				K	M	O	O	K	M	O
08i	RPPD.02.00.00	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	szt.			1 735	7 546			101,79% ³⁰
		Liczba osób pracujących, łącznie z pracującymi na własny rachunek, po opuszczeniu programu (CI)	osoby			9 595	7 546			205,95% ³¹
		Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu (CI)	osoby			78,36%	31%			252,77%
		Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CI)	osoby			736	320			230,00%

²⁹ W tabeli nie uwzględniono wskaźników, które nie mają wartości docelowej oraz tych, które podlegają wyłącznie monitorowaniu.

³⁰ Wartość bazowa wskaźnika wynosi 5946 osób, stąd jako wartość aktualną do wyliczenia % realizacji wartości docelowej dla 2023 roku przyjęto sumę wartości bazowej i aktualnie osiągniętej.

³¹ Wartość bazowa wskaźnika wynosi 5946 osób, stąd jako wartość aktualną do wyliczenia % realizacji wartości docelowej dla 2023 roku przyjęto sumę wartości bazowej i aktualnie osiągniętej.

	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (CI), w tym: - mężczyzn - kobiet	osoby	3 781	3 228	7 009	6 682 3 342 3 340	117,68%	100,50%	109,09%
	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby			3 817	3 340			114,28%
	Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby			1 736	1 600			108,50%
	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie (CI), w tym: - mężczyzn - kobiet	osoby	6 672	5 524	12 198	12 829 ³²	108,17%	89,57%	98,89%
	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (CI), w tym: - mężczyzn - kobiet	osoby	437	161	598	550 ³³	134,05%	49,54%	91,86%
	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby			9 548	2 827			337,74%
	Liczba osób pracujących znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy objętych	osoby			618	490			126,12%

³² Wartość docelowa wskaźnika dla mężczyzn: 6 415 osób, dla kobiet: 6 414 osób.

³³ Wartość docelowa wskaźnika dla mężczyzn: 275 osób, dla kobiet: 275 osób.

	wsparciem w programie										
	Liczba osób objętych wsparciem w zakresie zwalczania lub przeciwdziałania skutkom pandemii COVID-19 (CV31)	osoby	7078	9561	16639	13000 ³⁴	108,89%	147,09%	127,99%		
08iii	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	szt.			813	100%			100,00%		
	Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby			57	115			49,57%		
	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby			755	373			202,41%		
	Liczba osób pracujących, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby			1	10			10,00%		
08iv	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu	osoby					38,97%	15%	0	0	260% ³⁵

³⁴ Wartość docelowa wskaźnika dla mężczyzn: 6 500 osób, dla kobiet: 6 500 osób.

³⁵ Wskaźnik mierzony w odniesieniu do wskaźnika "liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie" (2 086 os).

	programu								
	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu	osoby			24,21%	50%	0	0	48% ³⁶
	Liczba osób opiekujących się osobami z niepełnosprawnościami, które podjęły pracę po opuszczeniu programu	osoby			0	30%			0,00%
	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	osoby			2 086	1 107		0,00%	188,44%
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3	szt.			1 317	1 107		0,00%	118,97%
	Liczba osób opiekujących się osobami z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby			0	95			0,00%
08v	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	osoby			89,00%	78%			114,10% ³⁷
	Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki	szt.			97,98%	86%			113,93% ³⁸

³⁶Wskaźnik mierzony w odniesieniu do wskaźnika "liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie".

³⁷Wskaźnik liczony w odniesieniu do wskaźników produktu "Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie" i "Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie".

³⁸Wskaźnik mierzony w odniesieniu do wskaźnika produktu "Liczba mikro oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie".

		uczestnictwu w programie							
		Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	osoby			75%	61%		123,44% ³⁹
		Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, objętych wsparciem w programie (CI)	osoby			5 720	3 934		145,40%
		Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	osoby			328	260		126,15%
		Liczba mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	szt.			942	600		157,00%
		Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	osoby			92,69%	61%		152% ⁴⁰
09i	RPPD.07.00 .00	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	osoby			1 019	31%		14,28%

³⁹Wskaźnik liczony w odniesieniu do wskaźnika produktu "Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie".

⁴⁰Wskaźnik mierzony w odniesieniu do wskaźnika Liczba osób, które dzięki interwencji EFS zgłosiły się na badanie profilaktyczne.

	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoby			757	36%			10,61%
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby			1 437	12%			20,13%
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	osoby			3 362	40%			47,11%
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby			7 137	8 000			89,21%
	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CI)	osoby			1 929	1 103			174,89% ⁴¹
	09iv	Liczba osób zagrożonych ubóstwem	osoby			1 028	2 147		

⁴¹Wartość osiągnięta przekroczyła o ponad 25% wartość docelową, ponieważ wskaźnik był niedoszacowany. Projekty skierowane do osób z niepełnosprawnościami cieszyły się dużym zainteresowaniem projektodawców i beneficjentów ostatecznych.

		lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi w programie								
09iv		Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu	szt.			159	711			22,36%
09iv		Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	osoby			2 055	2 147			95,71%
09v		Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby			181	17%			39,43%
		Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	szt.			459	473			97,04%
		Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby			2 177	2 500			87,08%
		Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.			606	462			131,17%
09vi	RPPD.09.00 .00	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu	osoby			109	10			1090,00% ⁴²

⁴² Wskaźnik był niedoszacowany, jednocześnie realizowane projekty umożliwiły realizację wskaźnika w większym zakresie.

	programu								
	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu	osoby			0	25			0,00%
	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej	szt.			198	237			83,54%
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	osoby			219	1 288			17,00%
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoby			82	40%			4,43%
	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	osoby			137	311			44,05%
	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	osoby			371	37			1002,70%
	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby			194	237			81,86%
	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w	szt.			26	25			104,00%

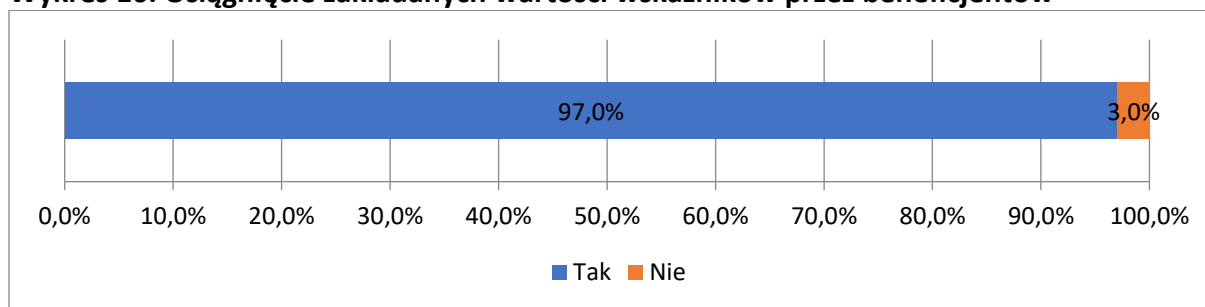
	programie								
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby			1 852	1 598			115,89%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika I do Informacji kwartalnej z realizacji RPOWP 2014-2020 za I kwartał 2021 roku.

Analiza danych zastanych wykazała, iż **skuteczność interwencji rozumiana jako uzyskane wartości wskaźników, jest wysoka**. Świadczy o tym nie tylko aktualny poziom ich realizacji, ale również oszacowane wartości docelowe produktu i rezultatu. Zgodnie z danymi zawartymi w Załączniku I do Informacji kwartalnej z realizacji RPOWP 2014-2020 za I kwartał 2021 roku zdecydowana większość wskaźników produktu i rezultatu osi II, VII i IX została osiągnięta lub przekroczona (nawet ponad dziesięciokrotnie), a ok. 1/3 osiągnęła poziom realizacji przekraczający 80% i na obecnym etapie wdrażania Programu nie zachodzi ryzyko nie osiągnięcia ich wartości docelowej w roku 2023.

Zgodnie z deklaracjami beneficjentów, którzy zakończyli realizację projektu, niemal wszystkim (97,0%) udało się osiągnąć zakładane wartości docelowe wskaźników. Pozostałe 3,0% ankietowanych jako przyczyny nieosiągnięcia wskaźników wymieniali: pandemię COVID-19 (4 odpowiedzi), problemy z rekrutacją uczestników (1 odpowiedź) oraz specyfikę grupy docelowej (1 odpowiedź).

Wykres 10. Osiągnięcie zakładanych wartości wskaźników przez beneficjentów⁴³

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=184.

Podczas realizacji wsparcia **pojawiły się nieznaczne trudności w realizacji założonych wartości docelowych wskaźników**. Jak wskazali przedstawiciele IZ, obecnie największe problemy dotyczą realizacji wskaźnika: „Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po ukończeniu programu” (działanie 7.1). Znaczną część objętych wsparciem osób stanowią bowiem osoby bierne zawodowo, które znajdują pracę bez udziału w projekcie lub też osoby, które nie chcą zarejestrować się w PUP. Równocześnie podkreślono jednak, że patrząc po dotychczasowych efektach wdrażania Programu, należy zakładać, że **wszystkie wskaźniki zostaną osiągnięte**.

Trudności z osiągnięciem wartości wskaźnika pojawiły się również w przypadku poddziałania 8.4.2, w ramach którego realizowano projekty zintegrowane. Z uwagi na trudności we wdrażaniu tego typu projektów konieczne było obniżenie przyjętych wartości dotyczących

⁴³ Odpowiedź udzielona przez beneficjentów, którzy zakończyli wdrażanie projektu.

liczby wspartych obiektów z 10 do 6. Biorąc pod uwagę ostatnie doświadczenia, możliwe, że wartość ta zostanie ostatecznie przekroczone.

Reprezentanci IP WUP **wskazali, że widoczne są trudności** w zakresie osiągnięcia wartości docelowych dwóch wskaźników wyznaczonych dla działania 2.2: „Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu” oraz „Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka lub utrzymały zatrudnienie, po opuszczeniu programu”. Zdarzały się bowiem przypadki, gdzie występował brak równowagi między wskazanymi wskaźnikami, tj. przeszacowanie wartości jednego, przy równoczesnym niedoszacowaniu wartości drugiego. Osiągnięcie wartości tych wskaźników jest więc trudne do przewidzenia.

Analiza zebranych materiałów wskazuje, że w przypadku wskaźników, co do których istniało zagrożenie nieosiągnięcia wartości docelowych, częściowo wdrożono już działania, które mają temu zapobiec (zmieniono wartości docelowe wskaźników). W celu wsparcia działań zmierzających do osiągnięcia wartości docelowych wskaźników należałoby także zachęcić beneficjentów do większego zaangażowania w realizację projektów i odpowiadanie na indywidualne potrzeby poszczególnych uczestników.

Wnioski częściowe⁴⁴

Do połowy lipca 2021 roku w ramach OP II, OP VII oraz OP IX podpisano 416 umów o dofinansowanie. Realizowane są głównie projekty, których celem jest dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych i oddalonych od rynku pracy.

Analiza zebranych danych pozwoliła stwierdzić, że udzielone wsparcie na obecnym etapie badania (lipiec 2021 roku) umożliwiło osiągnięcie (a nawet przekroczenie) zdecydowanej większości wartości docelowych wskaźników określonych w RPOWP 2014-2020. Analizując przebieg realizowanych działań oraz deklaracje beneficjentów, szacuje się, że wartości kolejnych wskaźników także zostaną osiągnięte - ok. 1/3 wskaźników osiągnęła poziom realizacji przekraczający 80% i na obecnym etapie wdrażania Programu nie zachodzi ryzyko nieosiągnięcia ich wartości docelowej w roku 2023. Na etapie realizacji badania tylko pięć wskaźników kształtowało się na poziomie poniżej 50% wartości docelowej. Wskaźniki te dotyczyły:

- Liczby osób pracujących i pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie;

⁴⁴ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Czy udzielone wsparcie umożliwiło osiągnięcie wartości wskaźników określonych w RPOWP 2014-2020? Jeśli tak, to w jakim stopniu? Jeśli nie, to jakie działania należy podjąć, aby zrealizować założone w Programie wskaźniki?

- Liczby osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu;
- Liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje, które poszukują pracy oraz które pracują po opuszczeniu programu;
- Liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi w programie;
- Liczby wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu.

Dotychczasowy monitoring działań i przeprowadzenie ewaluacji śródkresowej skutkowało obniżeniem wartości docelowych wskaźników najbardziej zagrożonych, dlatego też szacuje się, że realizacja projektów, które nie zostały jeszcze ukończone, pozwoli na osiągnięcie wartości docelowych pozostałych do realizacji wskaźników. By jednak w jeszcze większym stopniu zapewnić ich realizację, wskazane byłoby wdrożenie rekomendacji dla beneficjentów, dotyczących wdrożenia działań intensyfikujących zainteresowanie grupy docelowej udziałem w projektach oraz intensyfikujących poziom zaangażowania uczestników w realizowane działania, m.in. poprzez słuchanie ich potrzeb, oferowanie wsparcia wysokiej jakości, dostosowanego do indywidualnych potrzeb uczestników.

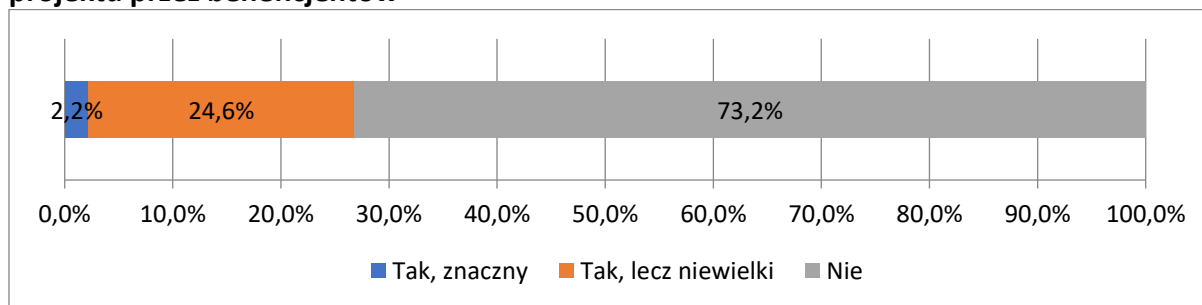
1.4.3. Zainteresowanie udziałem w poszczególnych formach wsparcia oraz ich ocena

W opinii badanych przedstawicieli instytucji wdrażających **rekrutacja uczestników do projektów wiązała się z pewnymi trudnościami**, do których mogły przyczynić się np. zmiany polegające na poprawie sytuacji społeczno-gospodarczej Polski i regionu, wliczając w to spadek bezrobocia i rosnącą płacę minimalną, a także wdrożenie programu 500+. Problematyczna okazała się również, w mniejszym stopniu, kwestia utrzymania uczestników w projekcie. Nierzadko zdarzało się bowiem, że zrekrutowani uczestnicy rezygnowali po uzyskaniu początkowej pomocy, co dotyczyło przede wszystkim projektów w ramach aktywnej integracji.

Problem z rekrutacją uczestników zgłosiła ponad 1/4 beneficjentów, przy czym 2,2% ankietowanych oceniło, że były one znaczne.

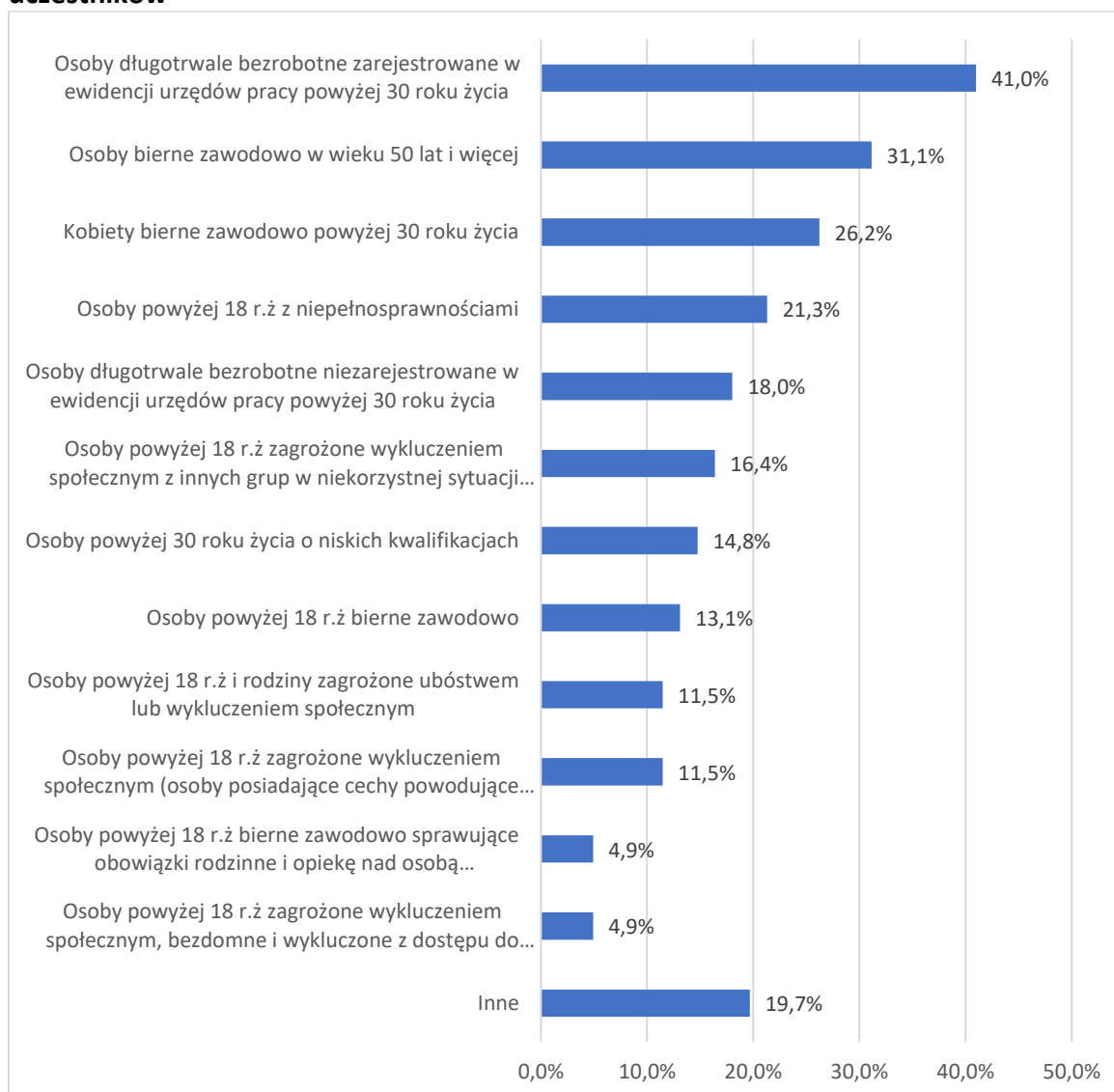
Wykres 11. Występowanie problemów w zebraniu odpowiedniej liczby uczestników projektu przez beneficjentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=228.

Osoby, które zadeklarowały, że odnotowały problemy związane z rekrutacją uczestników wskazywały najczęściej, że dotyczyły one osób długotrwale bezrobotnych powyżej 30 roku życia (17,5%), a także osób biernych zawodowo powyżej 49 roku życia (13,3%) i kobiet biernych zawodowo w wieku powyżej 30 lat (11,2%).

Wykres 12. Grupy uczestników, których dotyczył problem związany z rekrutacją uczestników⁴⁵

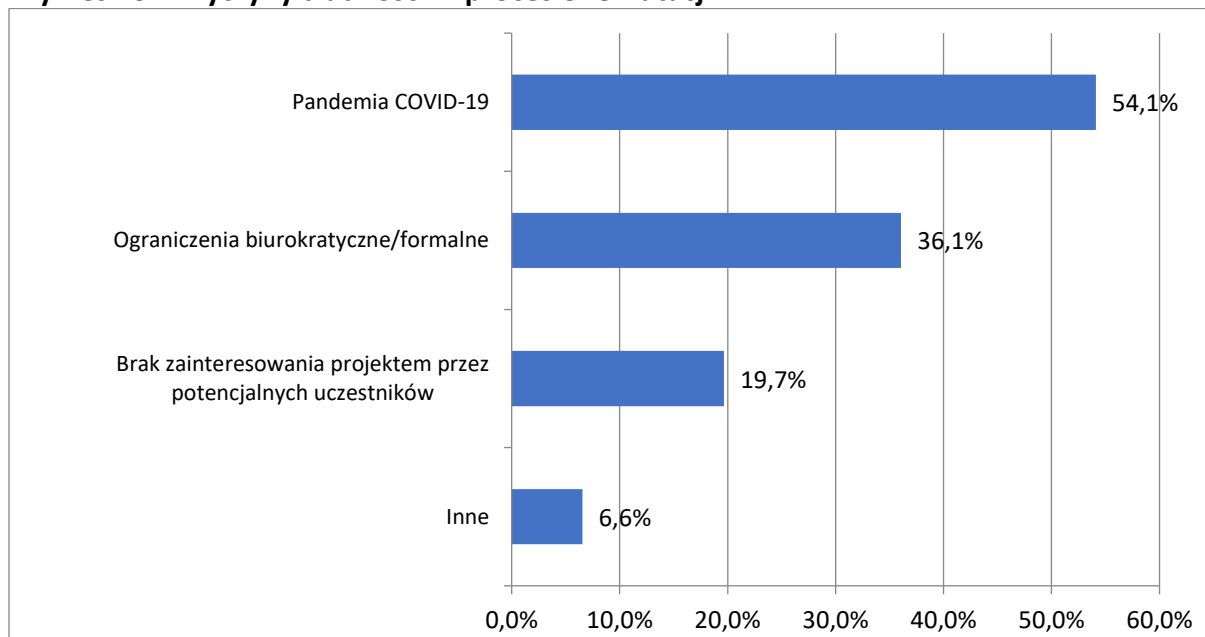

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=61.

Jako przyczyny problemów z rekrutacją uczestników najczęściej wskazywano pandemię COVID-19 oraz ograniczenia biurokratyczne i formalne. Rzadziej wymieniano brak zainteresowania grupy docelowej. Wśród innych przyczyn wskazano na rozwiązania systemowe, które zniechęcają osoby pozostające w trudnej sytuacji do podjęcia działań związanych z aktywnością zawodową (np. wysokie zasiłki czy program 500+).

⁴⁵ Beneficjenci mieli możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi, w związku z tym wyniki nie sumują się do 100%.

Wykres 13. Przyczyny trudności w procesie rekrutacji⁴⁶

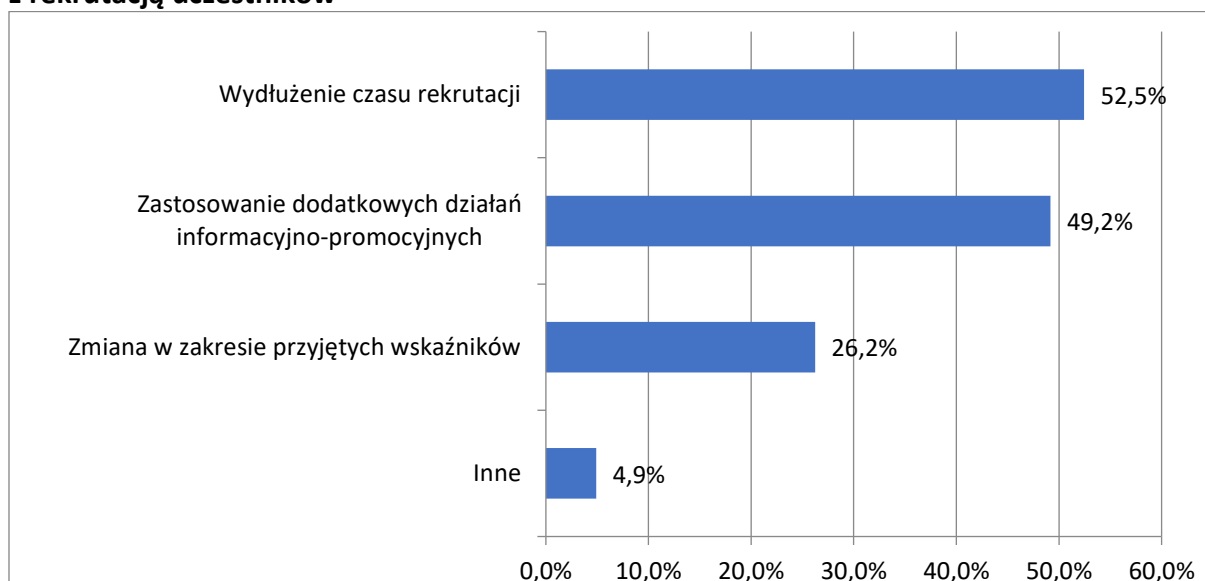

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=61.

Aby przeciwdziałać pojawiającym się problemom związanym z procesem rekrutacji beneficjenci najczęściej zdecydowali się na wydłużenie tego procesu, realizację dodatkowych działań informacyjno-promocyjnych oraz zmiany wartości wskaźników projektowych. Innymi działaniami było np. kontaktowanie się pracowników Centrum Aktywizacji Zawodowej z osobami spełniającymi kryteria grupy docelowej z informacją nt. możliwości przystąpienia do projektu.

⁴⁶ Beneficjenci mieli możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi, w związku z tym wyniki nie sumują się do 100%.

Wykres 14. Sposoby rozwiązania napotkanych przez beneficjentów problemów związanych z rekrutacją uczestników⁴⁷

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=61.

W celu zminimalizowania negatywnego wpływ napotykanymi trudnościami z rekrutacją na efektywność całego Programu, podjęto szereg działań zapobiegawczych. Przedstawiciele IZ wymieniali wprowadzenie zmian do wniosków o dofinansowanie, w tym rozszerzenie obszaru wsparcia, zmiany proporcji poszczególnych grup osób w projekcie, np. poprzez zwiększenie liczby osób bezrobotnych. Wydłużano również etap rekrutacji lub wprowadzano rekrutację ciągłą przez cały okres realizacji projektu. Do kwestii wskazanych problemów w naborach uczestników odnieśli się także przedstawiciele IP WUP. Wśród podjętych przez beneficjentów Programu działań zapobiegawczych wymieniali wprowadzanie zmian w charakterze świadczonego wsparcia. Jak wskazano, przemodelowano podejście do uczestników wsparcia, polegające na zmianie szkoleń przeznaczonych dla większej grupy osób na szkolenia dobierane indywidualnie, zgodnie z potrzebami danego uczestnika.

Podjęte kroki zaradcze pozwoliły na rozwiązanie wskazanych problemów rekrutacyjnych i zrekrutowanie założonej we wniosku o dofinansowanie grupy docelowej.

Należy założyć, że o efektywności poszczególnych form wsparcia świadczy zainteresowanie projektami. Największym zainteresowaniem wśród beneficjentów cieszyła się interwencja realizowana w ramach działania 2.1 Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy, w ramach którego do połowy lipca 2021 roku złożono 136 projektów. Oznacza to, że jeden na trzy projekty mające

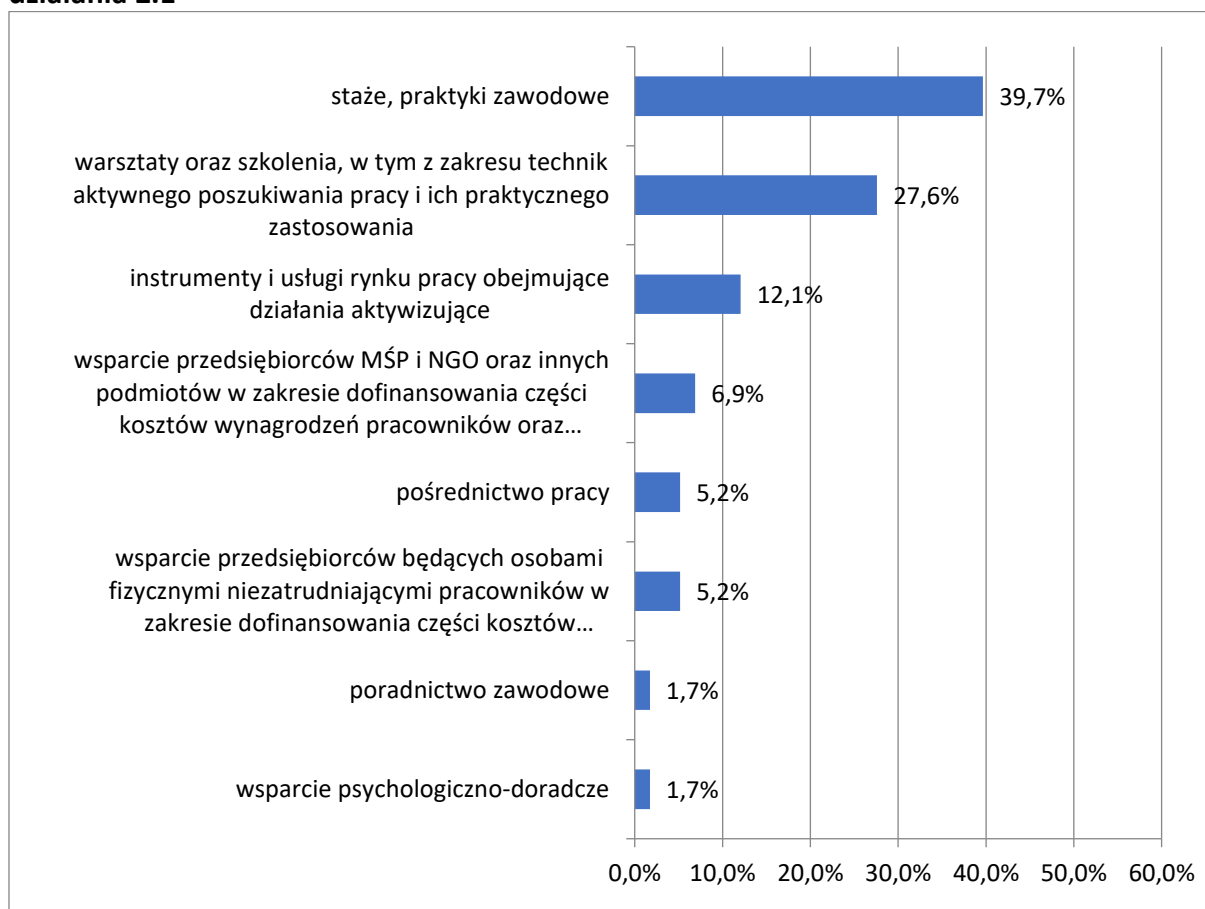
⁴⁷ Beneficjenci mieli możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi, w związku z tym wyniki nie sumują się do 100%.

wspierać osoby w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy finansowany był właśnie z działania 2.1. RPOWP. Projekty te poświęcone były wprost poprawie poziomu zatrudnienia ludności pozostającej w trudnej sytuacji. Znaczna część z tych projektów to projekty, które już zrealizowano.

Jeśli natomiast chodzi o wsparcie towarzyszące organizowane w ramach działania 7.1, przedstawiciele IZ wskazywali, że nie cieszyło się ono zbyt dużym zainteresowaniem uczestników. Wsparcie to stanowiło dodatek do aktywnej integracji i miało na celu wsparcie otoczenia osób uczestniczących w projekcie poprzez np. aktywizację ich dzieci. Choć w poprzedniej perspektywie finansowej tego typu pomoc była chętnie wykorzystywana, w perspektywie na lata 2014-2020 nie była ona popularna. Ponad połowa ankietowanych beneficjentów projektów (57,5%) zadeklarowała, że jest w stanie wskazać oferowaną przez nich formę wsparcia, która cieszyła się największym zainteresowaniem ze strony uczestników.

W opinii ankietowanych beneficjentów w ramach działania 2.1 największą popularnością wśród uczestników cieszyły się **staże i praktyki zawodowe** (39,7%) oraz **warsztaty i szkolenia**, przede wszystkim z zakresu aktywnego poszukiwania pracy (27,6%).

Wykres 15. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 2.1⁴⁸

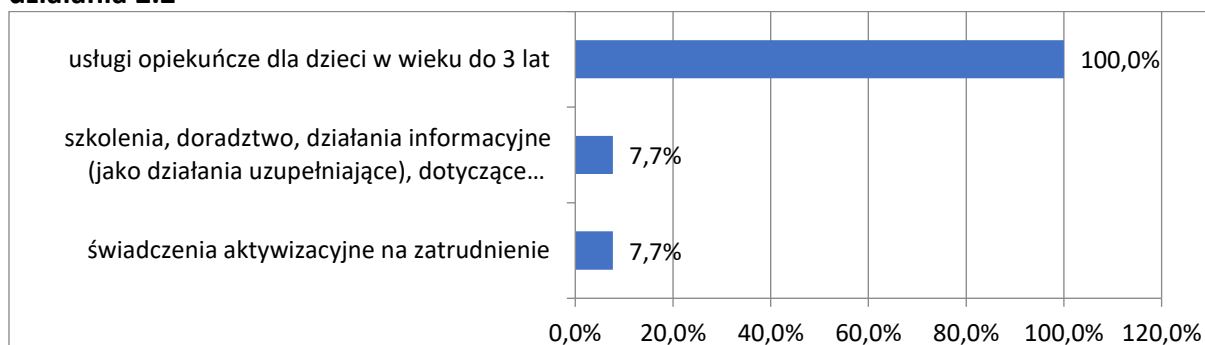

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=58.

W przypadku działania 2.2 zdaniem beneficjentów zainteresowaniem uczestników najbardziej cieszyły się **usługi opiekuńcze dla dzieci do 3 roku życia** (100,0% wskazań).

⁴⁸ Beneficjenci mieli możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi, w związku z tym wyniki nie sumują się do 100%.

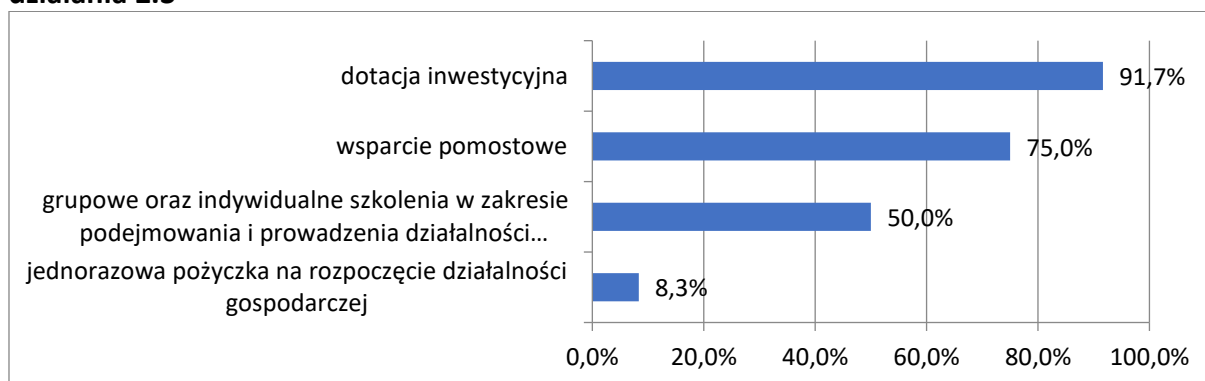
Wykres 16. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 2.2⁴⁹

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=32.

Najpopularniejsze formy wsparcia, jakie oferowano w ramach działania 2.3 to **dotacje inwestycyjne** (91,7% wskazań) i **wsparcie pomostowe** (75,0% wskazań).

Wykres 17. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 2.3⁵⁰

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=16.

W przypadku działania 7.1 największym zainteresowaniem, zdaniem beneficjentów, cieszyły się **staże i praktyki zawodowe** (78,9%) oraz (w znacznie mniejszym stopniu) **kursy i szkolenia** pozwalające na zdobycie praktycznych umiejętności i kwalifikacji (44,7%).

Wykres 18. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 7.1⁵¹

⁴⁹ Beneficjenci mieli możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi, w związku z tym wyniki nie sumują się do 100%.

⁵⁰ Beneficjenci mieli możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi, w związku z tym wyniki nie sumują się do 100%.

⁵¹ Beneficjenci mieli możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi, w związku z tym wyniki nie sumują się do 100%.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=59.

Dwie formy wsparcia, które w opinii ankietowanych beneficjentów realizujących projekty w ramach działania 7.2.1 najbardziej interesowały uczestników projektów, to:

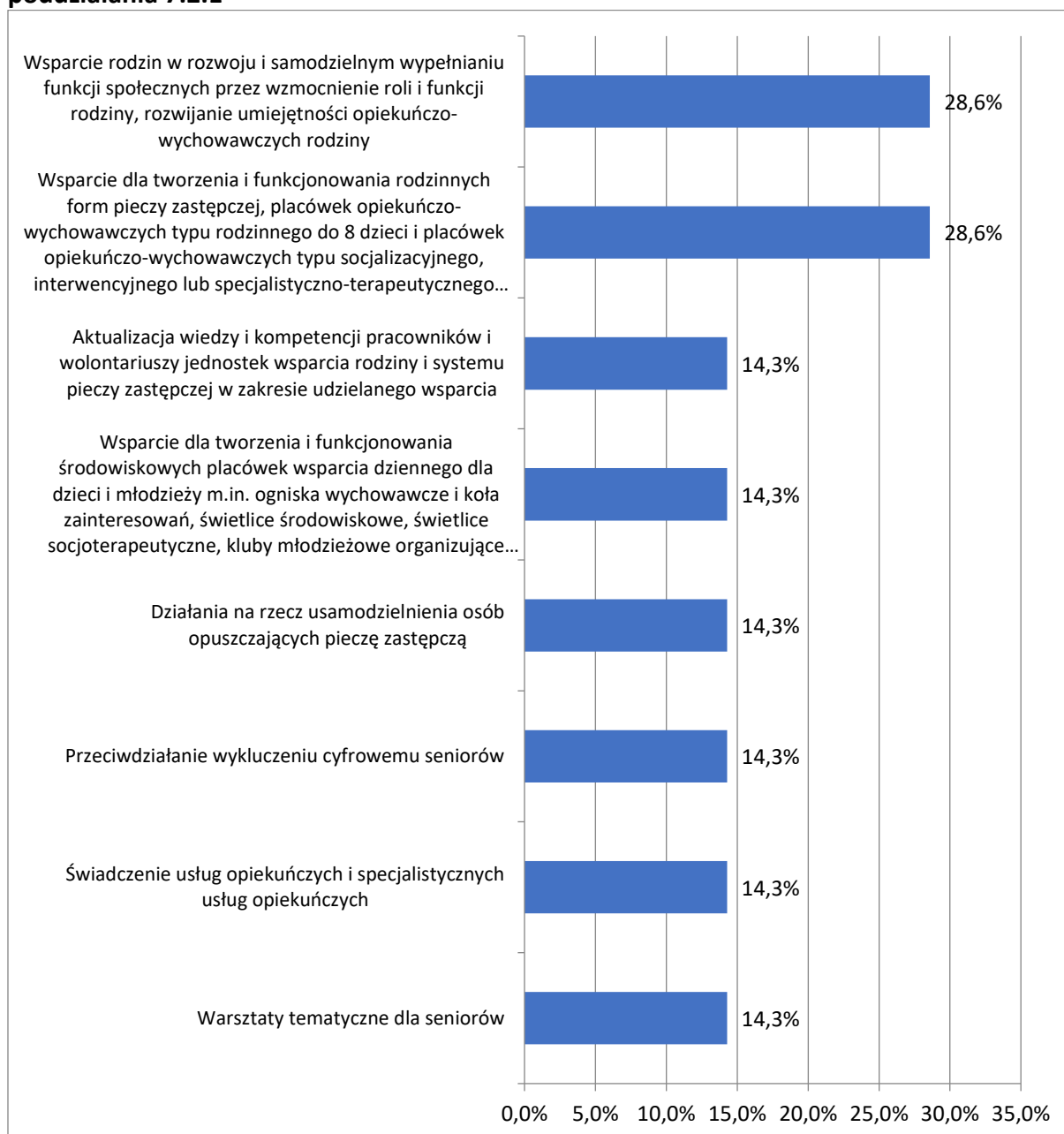
- Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego do 8 dzieci i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego do 14 osób;

- Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania miejsc świadczenia usług opiekuńczych poprzez zwiększenie liczby opiekunów świadczących usługi w miejscu zamieszkania lub poprzez tworzenie miejsc świadczenia usług opiekuńczych w formie stałych lub krótkookresowych miejsc pobytu dziennego lub stałych lub krótkookresowych miejsc pobytu całodobowego.

Każda z wymienionych form wsparcia została wskazana przez 28,6% ankietowanych.

Wykres 19. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach poddziałania 7.2.1⁵²

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=13.

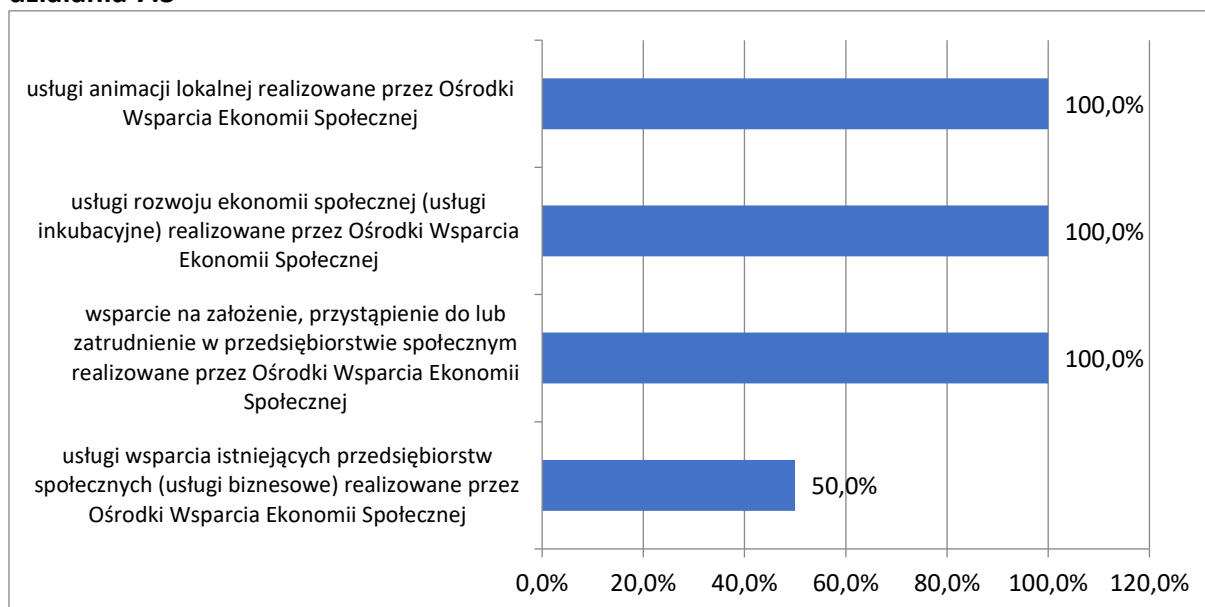
W przypadku poddziałania 7.2.2 największym zainteresowaniem uczestników cieszyło się z kolei **wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych przez**

⁵² Beneficjenci mieli możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi, w związku z tym wyniki nie sumują się do 100%.

wzmocnienie roli i funkcji rodziny, rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny (100,0% beneficjentów).

Z kolei wśród najpopularniejszych form wsparcia oferowanych w ramach działania 7.3 beneficjenci wskazali: **usługi animacji lokalnej, usługi inkubacyjne dotyczące rozwijania ekonomii społecznej oraz usługi biznesowe, jako wsparcie dla istniejących przedsiębiorstw społecznych (po 100,0% wskazań).**

Wykres 20. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 7.3⁵³

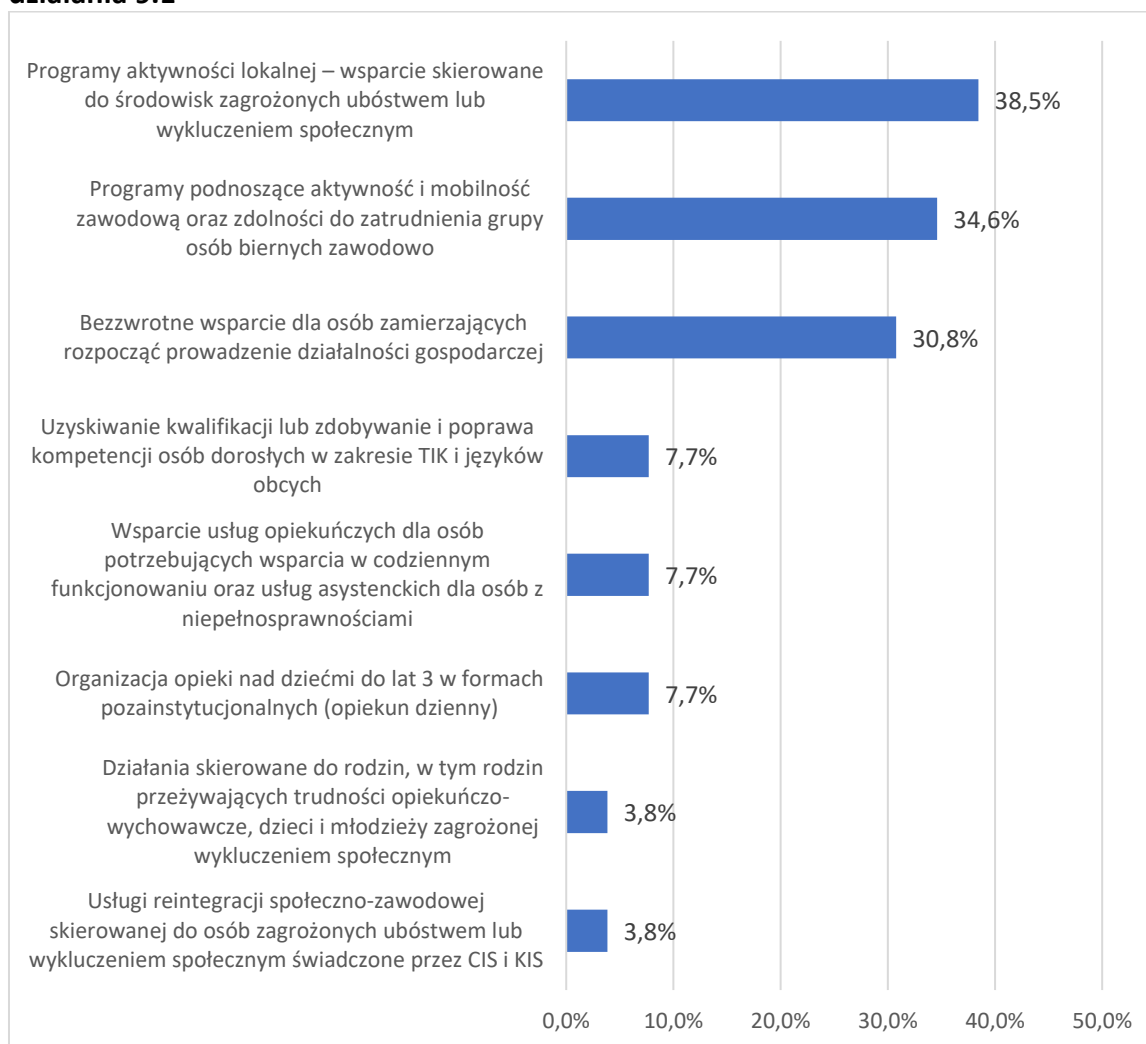
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=5.

W przypadku ostatniego z opisywanych działań, tj. działania 9.1 jako najbardziej popularne wśród uczestników wymieniano:

- Programy aktywności lokalnej – wsparcie skierowane do środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (38,5%);
- Programy podnoszące aktywność i mobilność zawodową oraz zdolności do zatrudnienia grupy osób biernych zawodowo (34,6%);
- Bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej (30,8%).

⁵³ Beneficjenci mieli możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi, w związku z tym wyniki nie sumują się do 100%.

Wykres 21. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 9.1⁵⁴

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=43.

Zarówno skuteczność (rozumiana jako osiągnięcie założonego celu), jak i użyteczność form wsparcia (rozumiana jako zgodność wsparcia z potrzebami) zostały przez uczestników wsparcia ocenione wysoko. Najlepiej ocenianą w tym aspekcie formą wsparcia były kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji. Wśród grup, które szczególnie często wskazywały na tą formę wsparcia, znalazły się biernie zawodowo osoby w wieku 50 lat i więcej (62,2%) oraz biernie zawodowo osoby o niskich kwalifikacjach powyżej 30 r.ż. (52,2%). Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkania wysoko oceniały warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania

⁵⁴ Beneficjenci mieli możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi, w związku z tym wyniki nie sumują się do 100%.

pracy i ich praktycznego zastosowania (57,1% wskazań). W ocenie osób powyżej 18 r.ż. i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wysoki był natomiast udział wskazań na poradnictwo specjalistyczne (69,6%) oraz wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem do lat 3 (60,9%). Także bierne zawodowo osoby powyżej 18 r.ż. sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (86,0%) uznały, że najbardziej skuteczną formą wsparcia jest opieka nad dzieckiem.

Jedynie pojedyncze osoby wskazywały na niską efektywność oferowanych form wsparcia. Wyjątek stanowiły oceny osób biernych zawodowo powyżej 18 r.ż. sprawujących obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu – 16,3% badanych wskazało, że oferowana w ramach projektów opieka nad dzieckiem do lat 3 nie spełnia potrzeb związanych z poprawą sytuacji na rynku pracy. Należy jednak zauważyć, że pozostali przedstawiciele tej grupy pomoc we wskazanym zakresie uznali za najefektywniejszą.

Za formy wsparcia najbardziej dopasowane do potrzeb uczestników uznane zostały kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji oraz doradztwo zawodowe indywidualne. W obu przypadkach wyjątek stanowiły osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które na tego typu wsparcie wskazywali sporadycznie lub wcale. W grupach tych najwyżej oceniano natomiast wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem (odpowiednio 86,0% i 65,2%) oraz, w przypadku drugiej ze wskazanych grup, poradnictwo specjalistyczne (60,9%). Prócz tego, osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań wysoko oceniały użyteczność warsztatów oraz szkoleń, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania (57,1%).

Jedynie pojedyncze odpowiedzi wskazywały na niską użyteczność któregoś z typów pomocy. Wyjątek stanowiły oceny osób powyżej 18 r.ż. biernych zawodowo, sprawujących obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. W tej grupie 14,0% badanych deklarowało niską użyteczność wsparcia w zakresie opieki nad dzieckiem. Należy przy tym zauważyć, że zdecydowana większość przedstawicieli tej grupy wskazała jednak na wysokie dostosowanie tego typu wsparcia do ich potrzeb.

Bardziej szczegółowy opis oceny skuteczności znajduje się w punkcie 1.4.1, zaś ocena użyteczności została opisana w punkcie 1.5.3.

Wnioski częściowe⁵⁵

Największym zainteresowaniem cieszyła się interwencja realizowana w ramach działania 2.1 Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy, w ramach którego do połowy lipca 2021 roku złożono 136 projektów. Największy problem z rekrutacją występował wśród projektów realizowanych w ramach OP VII, co oznacza najmniejsze zainteresowanie oferowanymi w ramach tej osi formami wsparcia. By zminimalizować trudności w rekrutacji i zachęcić potencjalnych uczestników, wsparcie grupowe zostało przemodelowane na wsparcie dobierane indywidualnie, zgodnie z potrzebami danego uczestnika projektu.

Największym zainteresowaniem wśród działań realizowanych w ramach OP II cieszyły się staże i praktyki zawodowe, warsztaty i szkolenia, usługi opiekuńcze dla dzieci do lat 3 oraz dotacje inwestycyjne i wsparcie pomostowe. W ramach OP VII uczestnicy korzystali najchętniej ze staży i praktyk zawodowych, kursów i szkoleń podnoszących kompetencje i kwalifikacje, wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego, socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego, wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania miejsc świadczenia usług opiekuńczych, usługi animacji lokalnej, usługi inkubacyjne dotyczące rozwijania ekonomii społecznej oraz usługi biznesowe, jako wsparcie dla istniejących przedsiębiorstw społecznych. W ramach OP IX największym zainteresowaniem cieszyły się programy aktywności lokalnej, programy podnoszące aktywność i mobilność zawodową oraz zdolności do zatrudnienia grupy osób biernych zawodowo oraz bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej.

Za najbardziej skuteczną i użyteczną formę wsparcia uznane zostały kursy i szkolenia mające na celu zdobycie umiejętności, kompetencji i kwalifikacji. W zdecydowanej większości z badanych grup docelowych wskazywało ją co najmniej 30,0% ankietowanych. Oprócz kursów i szkoleń wskazywano także na warsztaty, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania, poradnictwo specjalistyczne oraz wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem do lat 3. Uczestnicy wskazywali, że żadnej z form wsparcia nie można nazwać nieskuteczną lub nieużyteczną, ich skuteczność i użyteczność była jednak mniejsza

---

⁵⁵ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Jakie było zainteresowanie udziałem w poszczególnych formach wsparcia? W których formach wsparcia osoby w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy zgłaszały chęć udziału najczęściej? Które formy wsparcia zostały najlepiej ocenione przez uczestników? Jaki był rozkład uczestników wsparcia poszczególnych form?

od innych. Dotyczyło to doradztwa zawodowego grupowego i indywidualnego, pośrednictwa pracy oraz praktyk lub staży zawodowych.

1.4.4. Elementy wpływające na skuteczność wybranych form wsparcia

W literaturze wskazuje się, że stosunkowo mało efektywnymi i źle ocenianymi przez bezrobotnych formami wsparcia są roboty publiczne i prace interwencyjne (NIK (2018), Informacja o wynikach kontroli. Efektywność świadczenia usług rynku pracy)⁵⁶. Należy także podkreślić, że w badaniach przeprowadzanych na potrzeby raportów oceniających wsparcie dla bezrobotnych finansowane z Regionalnych Programów Operacyjnych w innych województwach (np. dokument pt. „Ocena wpływu wsparcia kierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie mazowieckim na ich sytuację po zakończeniu udziału w projekcie”)⁵⁷ wskazywano na niską ocenę usług w zakresie wsparcia ekonomii społecznej. W przypadku województwa podlaskiego, w ramach działania 7.3 pojawiły się niskie oceny form wsparcia, jednak ogólna ocena była pozytywna. Wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego, w ramach którego zrealizowano jeden projekt systemowy ROPS oraz 4 projekty OWES (subregionalnie).

Przedstawiciele IZ oraz IP jednoznacznie deklarowali, że **czas przeznaczony na realizację poszczególnych form wsparcia był wystarczający do osiągnięcia zamierzonych rezultatów**. Nie napotymano na większe problemy w tym zakresie, przynajmniej do momentu wystąpienia pandemii COVID-19, która niejednokrotnie utrudniała realizację działań projektowych. Co więcej, w większości przypadków nie było narzuconych odgórnie ograniczeń czasowych i to sami beneficjenci, znając dany problem i grupę docelową, określali harmonogram działań. W pojedynczych przypadkach, gdy zgłaszano taką potrzebę, udzielano ponadto zgody na przedłużenie realizacji wsparcia.

Podobnego zdania byli beneficjenci biorący udział w ankietach oraz case study. Zdecydowana większość z nich oceniła, że czas przeznaczony na realizację poszczególnych form wsparcia w ramach projektów był optymalny. Beneficjenci, którzy przyznali, że czas ten był zbyt krótki (4,8%) wskazywali, że dotyczyło to przede wszystkim: wsparcia w zakresie zapewnienia opieki nad dzieckiem do 3 roku życia, wsparcia terapeutycznego, rozwinięcia działalności gospodarczej.

Podobnie jak przedstawiciele IZ i IP beneficjenci wskazywali przy tym, że na ocenę długości czasu wsparcia miała wpływ pandemia COVID-19, w związku z którą niektóre

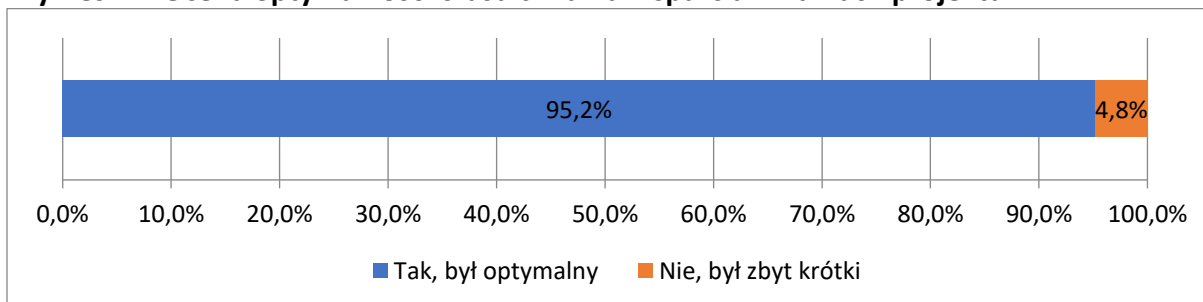
---

⁵⁶ Najwyższa Izba Kontroli, Skuteczność wybranych form aktywnego przeciwdziałania bezrobociu w niektórych województwach, Informacja o wynikach kontroli, Rzeszów 2014, s. 33-34.

⁵⁷ Ocena wpływu wsparcia kierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie mazowieckim na ich sytuację po zakończeniu udziału w projekcie, Gdańsk 2019, s. 71-80.

z podejmowanych działań nie były realizowane z zakładaną intensywnością, dlatego ostatecznie czas na ich przeprowadzenie nie był optymalny (dotyczyło to m.in. prowadzonych szkoleń).

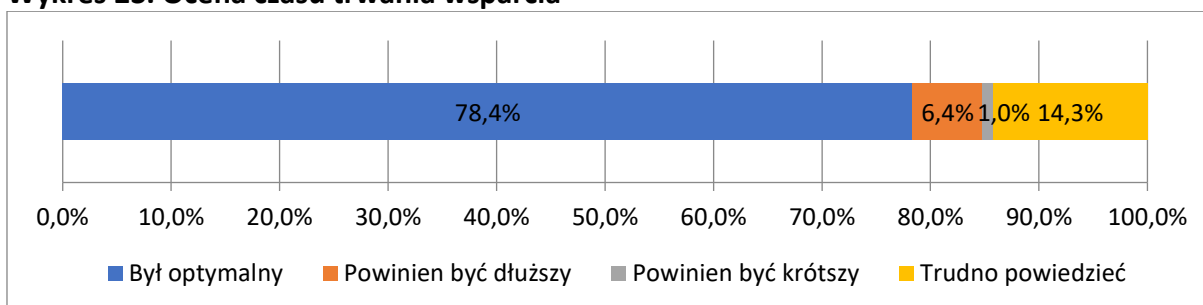
Wykres 22. Ocena optymalności czasu trwania wsparcia w ramach projektu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=228.

Dominująca część ankietowanych uczestników oceniła, że czas trwania wsparcia był optymalny i pozwolił na uzyskanie zakładanych przez nich efektów (78,4%). Tego samego zdania było 16 na 17 uczestników projektów biorących udział w case study. Tylko 6,4% z nich uznało, że wsparcie powinno trwać dłużej, a dla 1% było ono zbyt długie.

Wykres 23. Ocena czasu trwania wsparcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Wśród form wsparcia, które zdaniem uczestników powinny trwać dłużej wskazywano na potrzebę:

- Dłuższego dofinansowywania opieki dla dzieci w wieku żłobkowym (minimum 12 miesięcy);
- Zwrotu kosztów ZUS oraz innych opłat niezbędnych do prowadzenia działalności przez okres co najmniej 12 miesięcy;
- Wydłużenie okresu odbywania staży i praktyk zawodowych (do co najmniej sześciu miesięcy).

Opinie takie podzieliła jednak niewielka grupa respondentów. Zdaniem większości zaplanowana liczba godzin wsparcia była odpowiednia.

Podczas badania uczestników bardzo rzadko zdarzały się niskie oceny poszczególnych form wsparcia, np. za mało praktycznych aspektów podczas organizowanych szkoleń/kursów czy niska jakość doradztwa zawodowego. Wskazywano też na zbyt małą liczbę firm oferujących odbycie stażu w ramach realizowanego projektu. Trzeba jednak podkreślić, że oceny te miały charakter jednostkowy.

Wnioski częściowe⁵⁸

Wszystkie oferowane w ramach OP II, OP VII oraz OP IX formy wsparcia zostały ocenione jako skuteczne lub raczej skuteczne. Pojedyncze osoby wskazywały na mało przydatne wsparcie doradcy zawodowego (szczególnie w przypadkach, gdy było to wsparcie grupowe, nie indywidualne), czy zbyt mały nacisk na praktyczny aspekt podczas szkoleń i kursów zawodowych.

Czas trwania poszczególnych form wsparcia był raczej optymalny. Wskazano, że wydłużenie wsparcia powinno dotyczyć dofinansowania opieki dla dzieci w wieku do lat 3, zwrotu kosztów ZUS oraz innych opłat niezbędnych do prowadzenia działalności, wsparcia terapeutycznego oraz okresu odbywania staży i praktyk zawodowych. W określeniu optymalnego czasu pomagał fakt, że w przeważającej liczbie przypadków czas ten ustalany był przez samych beneficjentów, którzy przeprowadzili wcześniej diagnozę i znali potrzeby grupy docelowej.

1.4.5. Formy wsparcia postulowane do wdrożenia w ramach kolejnej perspektywy finansowej

W świetle analizowanych trendów dotyczących wspierania osób pozostających w trudnej sytuacji na rynku pracy kluczowe jest kontynuowanie wykorzystywania aktywnych polityk rynku pracy, tj. działań, które z jednej strony nastawione są na podnoszenie możliwości zatrudniania osób, które poszukują pracy, z drugiej z kolei na dostosowywanie ofert pracy do umiejętności potencjalnych pracowników. Polityki te skupiają się w dużej mierze na wspieraniu osób, którym najtrudniej jest znaleźć pracę, w tym osobom młodym oraz niepełnosprawnym⁵⁹. W ramach aktywnych polityk rynku pracy możliwe jest wspieranie ludności poprzez liczne działania takie jak zatrudnienie wspierane, zachęty do tworzenia start-upów, organizację szkoleń zawodowych czy dotacje. Działania tego rodzaju realizowane są m.in. przez urzędy pracy. Wśród podstawowych programów aktywizacji zawodowej oferowanych przez WUP w Białymstoku w roku 2020 znalazły się – praca subsydiowana,

---

⁵⁸ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Które formy wsparcia zostały najgorzej ocenione przez uczestników? Czy czas trwania poszczególnych form wsparcia i liczba godzin wsparcia zrealizowana w ramach projektu były wystarczające, by osiągnąć zamierzone rezultaty?

⁵⁹ Aktywne polityki rynku pracy, Europejski Semestr – zestawienie informacji tematycznych, s.1-4.

szkolenia, staże, przygotowanie zawodowe dorosłych, prace społecznie użyteczne. Z danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy wynika, że spośród osób długotrwale bezrobotnych, które skorzystały ze wsparcia, najwyższą skutecznością (rozumianą jako brak powrotu do ewidencji osób bezrobotnych) charakteryzowały się szkolenia oraz prace społecznie użyteczne⁶⁰.

Beneficjenci podczas realizacji projektów zidentyfikowali dodatkowe potrzeby uczestników, tj. takie, które wykraczały poza zakres oferowanego wsparcia. Potrzeby tego rodzaju zauważyło 9,6% beneficjentów, wymieniano przy tym:

- Kursy i szkolenia bardziej nastawione na rozwój zainteresowań, niekoniecznie w powiązaniu z lokalnym rynkiem pracy;
- Potrzebę wsparcia osób pracujących, które nie mają możliwości inwestowania we własny rozwój (kwalifikacje, kompetencje), mimo, iż nie wpisują się w kategorię osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (np. samotni rodzice, rodziny wielodzietne);
- Zwiększenie możliwości wspierania osób zakładających działalność gospodarczą (więcej wsparcia merytorycznego w formie doradztwa organizacyjnego, księgowego, z zakresu planowania strategicznego i wyznaczania kierunków rozwoju czy zmian/elastyczności w prowadzonej działalności pod kątem zmieniającego się zapotrzebowania rynkowego oraz reagowania na trudności w prowadzeniu działalności);
- Wydłużenie czasu wsparcia (m.in. dłuższy okres wsparcia w opiece nad dzieckiem do 3 lat; wydłużenie staży zawodowych; długofalowe wsparcie psychologiczne – szczególnie w związku z długotrwałym okresem pandemii, który w znacznym stopniu wpłynął na pogorszenie się stanu zdrowia psychicznego oraz wzrost wykluczenia społecznego dużej części społeczeństwa);
- Wyższe wsparcie dotacyjne dla uczestników;
- Możliwość zapewnienia transportu lub zwrot kosztów dojazdu dla uczestników w sytuacji, gdy dojazd własnym środkiem transportu lub komunikacją zbiorową nie jest możliwy (w czasie pandemii, kiedy niektóre linie komunikacyjne były wyłączone z ruchu, część uczestników nie miała możliwości wzięcia udziału w obowiązkowych działaniach projektowych);
- Realizację warsztatów kulinarnych;
- Działania skierowane do otoczenia osób zagrożonych wykluczeniem, wskazujące na potrzebę aktywizowania tych osób;

---

⁶⁰ Diagnoza sytuacji osób długotrwale bezrobotnych na rynku pracy w woj. podlaskim w 2019 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2020, s. 22-23.

- Jednorazowe wsparcie finansowe dla osób bezdomnych na początku projektu (brak środków na opłacenie noclegu, wyżywienia czy dojazdu do miejsca, w którym odbywany był staż).

Ankietowanych beneficjentów poproszono również o wskazanie elementów, które należałoby uwzględnić w nowym okresie programowania, a które nie były dotychczas wykorzystywane. Na potrzebę uzupełnienia istniejącego katalogu form pomocy wskazało 10,5% beneficjentów, przy czym większość z nich nie tyle wskazywała na nowe formy wsparcia, dotychczas nie wykorzystywane, a raczej zmiany w obrębie działań wcześniej stosowanych.

Respondenci wskazywali na:

- Potrzebę rozszerzenia indywidualnego wsparcia doradczego na etapie prowadzenia działalności, której założenie dofinansowano w ramach projektu;
- Działania wspierające dla otoczenia osób zakwalifikowanych do projektu;
- Stypendia szkoleniowe i stażowe;
- Zwrot kosztów badań lekarskich dla uczestników kursów zawodowych, które wymagają przeprowadzenia takich badań;
- Zwrot kosztów dojazdu dla uczestników projektu lub zapewnienie transportu;
- Wzrost wartości przyznawanych dotacji inwestycyjnych oraz wsparcia pomostowego;
- Umożliwienie kwalifikowania kwot brutto urzędom pracy;
- Wycieczki i warsztaty w formie wyjazdowej (szczególnie psychologiczne/terapeutyczne);
- Wsparcie poprzez działania ruchowe (np. spacer, zajęcia gimnastyczne);
- Warsztaty kulinarne;
- Wsparcie finansowe przeznaczone na doraźną pomoc w sytuacji kryzysowej (np. możliwość zakupu żywności, ubrania, opłacenie dojazdu dla osób bezdomnych);
- Zajęcia sensoryczne dla dzieci;
- Wsparcie coacha i mentora.

W opinii niemal wszystkich uczestników katalog dostępnych rodzajów pomocy był bardzo szeroki i dobrze dopasowany do ich potrzeb i oczekiwań. Podobnie jak w przypadku beneficjentów, sugerowane przez uczestników zmiany dotyczyły głównie sposobu realizowania wybranych form wsparcia, a nie całkowicie nowych rozwiązań. Ankietowani sugerowali różne rozwiązania, które w ich opinii mogłyby wpłynąć na poprawienie sytuacji osób korzystających ze wsparcia w ramach Programu. Wśród ich propozycji znalazły się:

- Zwiększenie dostępu do informacji nt. możliwości uzyskania wsparcia (większa skuteczność działań informacyjno-promocyjnych);

- Szersze stosowanie wsparcia psychologicznego/terapeutycznego (wielu uczestników czuje obawy/lęki w związku z wejściem lub powrotem na rynek pracy);
- Wydłużenie czasu trwania poszczególnych form wsparcia (np. większa liczba godzin nauki jazdy, dłuższy okres dofinansowania opieki żłobkowej, wydłużenie staży);
- Podniesienie jakości wsparcia doradczego (więcej elementów coachingowych, warsztaty pewności siebie i autoprezentacji, szkolenia językowe);
- Większa kontrola i weryfikacja przedsiębiorców zatrudniających lub przyjmujących uczestników na staże/praktyki w ramach projektu (warunki pracy, terminowość wypłat);
- Uproszczenia proceduralne (łatwiejszy dostęp do projektu, mniejsza liczba dokumentów, krótszy czas oczekiwania na decyzję);
- Weryfikowanie stopnia przygotowania specjalistów (np. trenerów pracy) oraz planów/programów zajęć (nieaktualne informacje przekazywane podczas spotkań/zajęć) – większa kontrola merytorycznego poziomu szkoleń i kursów;
- Realizacja kursów i szkoleń zgodnych z aktualnym zapotrzebowaniem rynku pracy;
- Zwiększenie kwot przyznawanych dotacji;
- Rozszerzenie kryteriów udziału w projektach;
- Położenie większego nacisku na zdobywanie praktycznych umiejętności przez uczestników projektów;
- Wyższe wynagrodzenie dla uczestników staży;
- Włączenie specjalistów do komisji konkursowych;
- Zaangażowanie do projektów osób posiadających dużą wiedzę, przedsiębiorców z ugruntowaną pozycją na rynku, doświadczonych inwestorów, którzy są w stanie przekazać przydatne informacje dla osób, które chcą rozpocząć własną działalność;
- Umożliwienie uczestnikom wyboru tematyki/obszaru kursów i szkoleń z przygotowanej puli propozycji (w miejsce kursów/szkoleń narzuconych odgórnie);
- Dofinansowanie studiów zaocznych i podyplomowych;
- Refundacja kosztów zatrudnienia;
- Wyższy poziom dopasowania doradztwa zawodowego do indywidualnych potrzeb uczestników;
- Rozbudowanie wsparcia w formie miękkiej (w tym: komunikacja interpersonalna, umiejętności relacyjne, społeczne, zarządzanie sobą w czasie, zarządzanie stresem, zarządzanie emocjami, budowanie poczucia własnej wartości);
- Wsparcie dla matek powracających na rynek pracy rozszerzone poza opiekę nad dzieckiem (włączenie wsparcia doradczego i wizerunkowego);

- Organizacja spotkań z przedsiębiorcami, którzy skorzystali ze wsparcia i odnieśli osobisty sukces (jako działanie motywujące i inspirujące dla uczestników, którzy chcą założyć własną działalność gospodarczą);
- Spotkania dla uczestników projektów z biznesmenami z różnych branż;
- Zatrudnianie doświadczonych szkoleniowców.

Dodatkowo, analiza desk research uwzględniająca charakter wskaźników rezultatu zaprojektowanych w ramach działań będących przedmiotem badania zwróciła uwagę na stosunkowo nieliczne projekty przeprowadzane w formie online. Mogłoby to być szczególnie użyteczne i efektywne rozwiązanie dla osób młodych oraz tych, które opiekują się dziećmi lub osobami starszymi.

Przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Programu oraz eksperci biorący udział w panelu delfickim, podobnie jak beneficjenci, wskazywali na konieczność koncentracji wsparcia na zaspokojeniu potrzeb zróżnicowanych grup odbiorców poprzez realizację usług społecznych. Wymieniano przy tym m.in. **potrzebę intensyfikacji wsparcia skierowanego dla rodzin będących w kryzysie, osób niesamodzielnych, w tym osób z niepełnosprawnościami czy osób cierpiących na zaburzenia czy choroby psychiczne**. Eksperti biorący udział w panelu delfickim szczególnie często wskazywali na zwiększenie wsparcia kierowanego do osób pracujących, które chciałyby podnieść swoje kwalifikacje i zmienić pracę na lepszą (oferującą lepsze warunki finansowe, większą odpowiedzialność). Twierdzili oni, że osoby bezrobotne mogą korzystać z szeregu działań (m.in. szkoleń, staży, wsparcia psychologa, doradcy zawodowego), zarówno w ramach regionalnych programów operacyjnych, jak i stałych działań urzędów pracy czy instytucji opieki społecznej. Osoby pracujące na niskich stanowiskach, w ramach niekorzystnych umów (np. umów o dzieło lub zlecenie) lub posiadające niezadowalające zarobki, by móc uczestniczyć w oferowanych działaniach często zmuszone są do rezygnacji z dotychczasowej pracy (lub przejścia w szarą strefę i pracę „na czarno”). Eksperti wskazali dodatkowo, że cennym byłoby umożliwienie elastycznego reagowania na zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą, gdyż diagnoza przeprowadzona przed wdrożeniem nowej perspektywy traci na aktualności w kolejnych latach. Priorytetem powinna więc być ciągła aktualizacja zapisów programowych, przez cały okres wdrażania Programu.

Wnioski częściowe⁶¹

Badanie wykazało, że wsparcie w ramach kolejnej perspektywy finansowej powinno skupiać się na realizacji usług społecznych, skierowanych do rodzin będących w kryzysie, osób

---

⁶¹ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Jakich form wsparcia zabrakło, jakie wydają się potrzebne, a nie były dostępne w ramach przeprowadzonych działań?

niesamodzielnym, w tym osób z niepełnosprawnościami czy osób cierpiących na zaburzenia czy choroby psychiczne (wsparcie psychologiczne, psychiatryczne). To właśnie dla tych grup powinien także zostać poszerzony katalog form wsparcia, w tym szczególnie oferowanie mikrograntów (oraz poszerzenie działań realizowanych w ramach mikrograntów, np. wizyta u lekarza). Wsparciem powinny zostać także objęte osoby z otoczenia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem, mające wpływ na funkcjonowanie tych osób oraz osoby pracujące na niskich stanowiskach lub niezadowolających umowach, które chciałyby zmienić prace na lepszą, niewpisujące się jednak w kategorię osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Osoby te, z uwagi na niskie zarobki oraz brak kwalifikacji, nie mają możliwości poprawienia swojej sytuacji na rynku pracy. Uczestnicy zakładający własne działalności gospodarcze wskazywali także na potrzebę organizacji spotkań z przedsiębiorcami odnoszącymi sukces jako działanie motywujące.

Wskazywano także na działania, które były realizowane w ramach obecnej perspektywy, ich zakres był jednak zbyt mały. Zdaniem badanych wskazane byłoby: objęcie opieką większej liczby dzieci do lat 3, wsparcie finansowe i merytoryczne powstałych podmiotów gospodarczych w dłuższej perspektywie czasu, większy i bardziej zindywidualizowany wybór kursów i szkoleń, dłuższe wsparcie psychologiczne (szczególnie z uwagi na skutki związane z długotrwałym okresem pandemii), wsparcie pomostowe w postaci zwrotu kosztów dojazdu do miejsca odbywania się wsparcia, zwiększenie działań skierowanych do dzieci (m.in. korepetycje, zajęcia ruchowe).

Wskazano także na prowadzenie większej liczby działań wspierających w formie on-line, co mogłoby być szczególnie użyteczne i efektywne dla osób młodych oraz tych, które opiekują się dziećmi lub osobami starszymi.

1.4.6. Czynniki zewnętrzne i ich wpływ na skuteczność wsparcia oferowanego w Programie

Skuteczność wsparcia kierowanego do osób pozostających w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy zależy od wielu czynników. Istotne znaczenie dla skuteczności działań kierowanych do bezrobotnych ma zrozumienie tego procesu (szeroko pojmowanej) aktywizacji zawodowej przez władze lokalne i przedstawicieli urzędów pracy. Efekty podejmowanych interwencji mierzone wskaźnikami produktu czy rezultatu są widoczne w stosunkowo krótkim okresie czasu. Jednak utrwalenie się pewnych korzystnych postaw i utrzymanie aktywnej roli na rynku pracy osób biorących udział w projektach realizowanych w ramach omawianego wsparcia jest procesem długim, dłuższym niż czas trwania projektu.

Przedstawiciele IZ i IP WUP biorący udział w badaniu IDI wskazywali, że na skuteczność oferowanego wsparcia wpływ miała poprawa sytuacji społeczno-gospodarczej, w tym pozytywne zmiany zachodzące na rynku pracy. Malejące bezrobocie i rosnąca płaca

minimalna skutkowało bowiem trudnościami w rekrutacji uczestników. Podobny wpływ miało wdrożenie programu 500+, wskutek czego osoby bezrobotne, posiadające dodatkowe źródło dochodu, niechętnie zgłaszały się do udziału w projektach. Ostatnim ze wskazanych przez przedstawicieli IZ czynników wpływających na efektywność wsparcia, była konieczność osiągnięcia wysokiej wartości wskaźników aktywności zatrudnieniowej, przy równoczesnym wsparciu najbardziej defaworyzowanych na rynku pracy osób.

Przedstawiciele IP ZIT BOF wskazywali dodatkowo na trudne do spełnienia kryteria konkursowe. Ze względu na zgodność z wytycznymi Umowy Partnerstwa ani IP, ani IZ nie miały możliwości ich modyfikowania. Drugim czynnikiem utrudniającym realizację działań była dwuetapowość niektórych realizowanych konkursów, obejmująca ocenę projektu zintegrowanego, po której składano wnioski w ramach EFS i EFRR. Poszczególne procedury były czasochłonne, co wpływało z kolei na opóźnienia w realizacji projektu. Skomplikowane dla beneficjentów było również zawiązywanie partnerstw sugerowanych w SzOOP RPOWP 2014-2020, do których beneficjenci podchodzili sceptycznie i których prawdopodobnie nie zawiązaliby, gdyby nie było to wskazane w SzOOP. Eksperti biorący udział w panelu delfickim, do czynników, które mogły wpływać negatywnie, choć raczej nie zagrażały realizacji celów, dodali konkurencję innych programów krajowych i lokalnych oraz działania lokalnych instytucji – urzędów pracy, instytucji pomocowych czy organizacji pozarządowych.

Beneficjenci wskazali na dwa kolejne czynniki, które oddziaływały na skuteczność wdrażania realizowanych przez nich projektów:

- Zainteresowanie uczestników udziałem w projektach oraz poziom ich zaangażowania w realizowane działania;
- Pandemia COVID-19.

Z kolei z ankiet oraz wywiadów case study prowadzonych z uczestnikami wynika, że do elementów, które wpływały na wysoką skuteczność otrzymywanego przez nich wsparcia, należą:

- Wysoki poziom przygotowania pracowników zatrudnionych przy realizacji projektów (profesjonalizm i zaangażowanie ze strony beneficjentów, wysoka jakość komunikacji pomiędzy beneficjentami a uczestnikami, a także fachowość i wysokie kompetencje szkoleniowców);
- Wysoki poziom organizacji (np. pomoc merytoryczna w trakcie przygotowywania dokumentacji, odpowiednie programy szkoleń) oraz łatwy dostęp do udziału w projekcie.

W celu zminimalizowania wpływu czynników zewnętrznych wpływających na realizację działań projektowych, a tym samym na skuteczność wsparcia oferowanego w Programie,

należy rozważyć realizację działań skierowanych do grupy docelowej, które wpłynęłyby pozytywnie na jej chęć do zmiany własnej sytuacji społeczno-zawodowej. Z jednej strony mogłyby to być dodatkowe działania informacyjno-promocyjne zachęcające do skorzystania ze wsparcia w ramach realizowanych projektów, z drugiej wsparcie psychologiczne i motywacyjne realizowane na etapie udziału w projekcie, które pozwoliłoby na ograniczenie liczby osób rezygnujących z uczestnictwa.

Wskazane wydaje się także włączenie grupy docelowej w realizowane działania w taki sposób, aby w pełni odpowiadały one na ich potrzeby (wymagana jest diagnoza tych potrzeb prowadzona przez beneficjentów), a także zachowanie stałego przepływu informacji pomiędzy beneficjentami a uczestnikami projektów. Beneficjenci powinni uwzględniać uwagi zgłaszane przez uczestników i w miarę możliwości dostosowywać swoje działania do tych uwag i oczekiwań. Warunki realizacji projektów powinny być natomiast przejrzyste oraz dokładnie opisane, aby ich potencjalni uczestnicy mieli pełną świadomość tego, jakie wsparcie i na jakich warunkach zostanie im udzielone.

Wnioski częściowe⁶²

Analiza zebranego materiału oraz wnioski zebrane podczas panelu ekspertów wskazują, że na skuteczność oferowanego wsparcia miała wpływ poprawa sytuacji społeczno-gospodarczej, w tym pozytywne zmiany zachodzące na rynku pracy oraz wdrożenie programu 500+, co przełożyło się na trudności w rekrutacji uczestników i ich zaangażowanie w realizowane działania. Wśród innych czynników przedstawiono trudne do spełnienia, niezależne od IZ RPOWP 2014-2020 kryteria konkursowe oraz konieczność osiągnięcia wysokich wartości wskaźników efektywności zatrudnieniowej, przy równoczesnym wsparciu najbardziej defaworyzowanych na rynku pracy osób. Trudności w realizacji wsparcia spowodował także wybuch pandemii COVID-19.

Wśród czynników, które wpływały pozytywnie na skuteczność, wymienić należy wysoki poziom przygotowania pracowników zatrudnionych przy realizacji projektów (psychologów, doradców zawodowych, coachów itd.).

1.4.7. Wpływ interwencji na decyzje migracyjne mieszkańców

W 2020 roku na terenie województwa podlaskiego mieszkało 1 173 286 osób, co stanowiło 3,1% mieszkańców kraju⁶³. Region niezmiennie od kilku lat utrzymuje się w tym zakresie na 13 pozycji. W roku 2020 gęstość zaludnienia wynosiła 58 osób na 1 km², co uplasowało województwo na ostatnim miejscu spośród wszystkich regionów w kraju pod kątem

⁶² Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Jakie czynniki zdecydowały o skuteczności oferowanego wsparcia w ramach RPOWP 2014-2020? Jak silny jest/był wpływ czynników zewnętrznych?

⁶³ BDL GUS (Ludność, Stan ludności, Ludność według grup wieku i płci).

analizowanego wskaźnika⁶⁴. Liczba ludności pomiędzy rokiem 2016 a 2020 spadła o 13 339 osób, jednocześnie obserwowane są takie zjawiska jak spadek przyrostu naturalnego oraz ujemne saldo migracji, które wskazują na pogłębiający się proces depopulacji regionu.

W województwie podlaskim od wielu lat utrzymuje się ujemne saldo migracji krajowych oraz zagranicznych ludności na pobyt stały. W latach 2016 – 2019 w regionie zanotowano ujemne saldo migracji w ujęciu międzywojewódzkim o tendencji wzrostowej (saldo spadło o 57,9%). W roku 2020 spadek zwolnił o 35,1% w porównaniu z rokiem poprzedzającym, jednak saldo pozostało ujemne na poziomie wyższym niż w pierwszym analizowanym roku (było o 2,4% niższe niż roku 2016).

Tabela 23. Dane dotyczące migracji z i do województwa podlaskiego z innych regionów kraju w latach 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
zameldowania ogółem	11 452	11 817	13 331	13 632	11 452
wymeldowania ogółem	12 739	13 518	15 345	15 664	12 770
saldo migracji	-1 287	-1 701	-2 014	-2 032	-1 318

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Biorąc pod uwagę migracje zachodzące na terenie poszczególnych powiatów województwa podlaskiego, to pomiędzy rokiem 2016 a 2020 stały wzrost liczby mieszkańców przy jednoczesnym dodatnim saldzie migracji na 1 000 osób odnotowywał jedynie powiat białostocki. Pozostałe powiaty przez cały wskazany okres charakteryzowało ujemne saldo migracji, przy czym pozytywne tendencje, tj. spadające ujemne saldo widoczne było w powiatach: bielskim, grajewskim, kolneńskim, łomżyńskim, monieckim, siemiatyckim, suwalskim oraz zambrowskim. Pozostałe powiaty odnotowały pogłębianie się ujemnego salda migracji. Warto w tym zakresie wyróżnić miasta Łomżę oraz Białystok, gdzie w latach 2018-2020 wzrost ujemnego salda migracji znacznie się pogłębił.

Tabela 24. Saldo migracji na 1 000 osób w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w latach 2016-2020

Nazwa powiatu	saldo migracji na 1 000 osób				
	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat augustowski	-2,1	-3,4	-3,0	-3,1	-2,7
Powiat białostocki	6,9	6	8,3	9,8	10,3
Powiat bielski	-4,8	-5,4	-4,1	-3,9	-3,4
Powiat grajewski	-5,7	-6,2	-5,5	-6,0	-4,7
Powiat hajnowski	-1,1	-0,5	-2,7	-4,4	-3,2
Powiat kolneński	-5,5	-6,9	-8,1	-5,1	-2,7

⁶⁴ BDL GUS (Ludność, Stan ludności, Gęstość zaludnienia oraz wskaźniki).

Powiat łomżyński	-1,9	-2,5	-0,9	-0,2	-0,5
Powiat moniecki	-4,1	-5,2	-4,3	-4,2	-2,6
Powiat sejneński	-3,6	-4,4	-6,8	-6,0	-5,1
Powiat siemiatycki	-4,9	-4,5	-5,5	-6,0	-4,6
Powiat sokólski	-4,4	-4,3	-5,5	-4,3	-4,9
Powiat suwalski	-2,8	-2,2	-5,4	-4,7	-1,4
Powiat wysokomazowiecki	-3,5	-3,9	-5,1	-5,9	-4,0
Powiat zambrowski	-3,3	-2,8	-4,4	-5,4	-2,8
Powiat m. Białystok	-0,2	-0,1	-1,1	-1,5	-1,9
Powiat m. Łomża	-0,4	-0,5	-3,4	-4,6	-5,1
Powiat m. Suwałki	0,4	-1,2	0,7	-1,5	-0,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Liczne źródła potwierdzają, że najważniejszą przyczyną migracji w ujęciu ogólnym od dawna pozostają względy ekonomiczne obejmujące przede wszystkim możliwość podjęcia zatrudnienia, uzyskania wyższych zarobków, a co za tym idzie poprawienia standardu życia i uzyskania wyższego statusu społeczno-ekonomicznego przez osoby migrujące⁶⁵. Sytuacja ta dotyczy w szczególności osób zamieszkujących tereny peryferyjne danego kraju, które w przypadku Polski obejmują m.in. województwo podlaskie. Obszar ten przez lata charakteryzowały historycznie uwarunkowane opóźnienia w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej, które przełożyły się na niższy poziom konkurencyjności regionu, a w efekcie motywowały ludność do poszukiwania bardziej atrakcyjnych miejsc do zamieszkania⁶⁶. Niepokojącym faktem, z punktu widzenia problemu odpływu ludności jest ponadto to, że na migrację często decydują się osoby młode, dobrze wykształcone które stanowią cenny kapitał społeczny.

Niemal wszyscy ankietowani uczestnicy projektów skierowanych do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy zadeklarowali, że mieszkali w województwie podlaskim przed udziałem w projekcie (98,0%). Wśród pozostałych ankietowanych znalazło się 0,5%, które przyznało, że przeprowadziło się do niego z innego województwa, aby móc skorzystać ze wsparcia w ramach Programu.

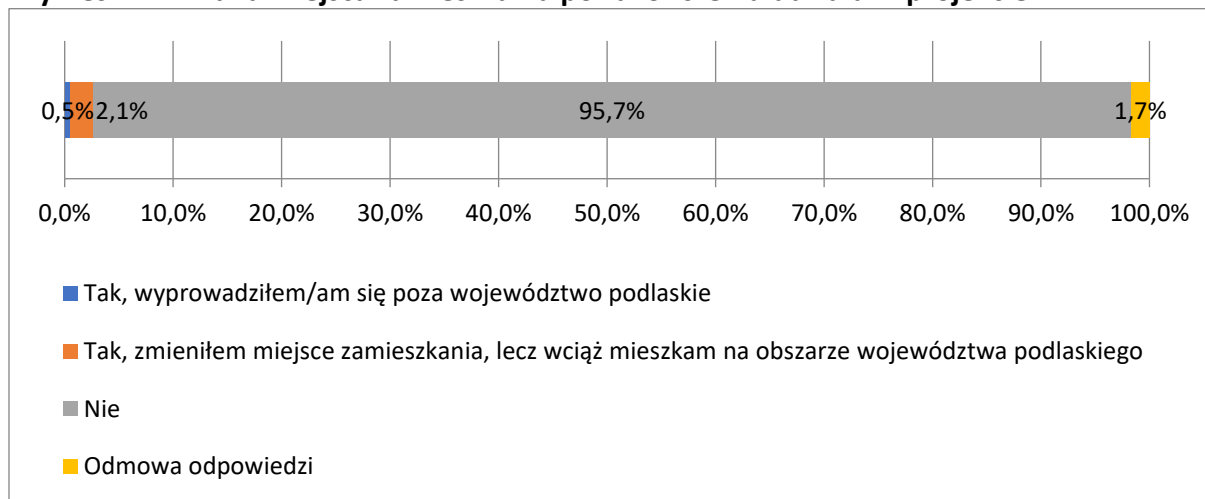
Wyniki badania ankietowego wskazały jednocześnie, że zdecydowana większość uczestników projektów nie zmieniła miejsca zamieszkania po zakończeniu tych projektów (95,7%). Zmianę

⁶⁵ L. Wojnicz, Przyczyny migracji Polaków w Unii Europejskiej po 1 maja 2004 roku, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Humanistyczny, [w:] Przeszłość Demograficzna Polski, 38, 2016, nr 3, s. 131-150.

⁶⁶ B. Klepacki, A. M. Klepacka, wyjazdy ludności z terenów peryferyjnych w opinii władz samorządowych na przykładzie województwa podlaskiego, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Roczniki Naukowe, tom XIV, zeszyt 3.

taką zadeklarowało jedynie 2,6% badanych, z czego 0,5% przyznało, że wyprowadziło się do innego województwa.

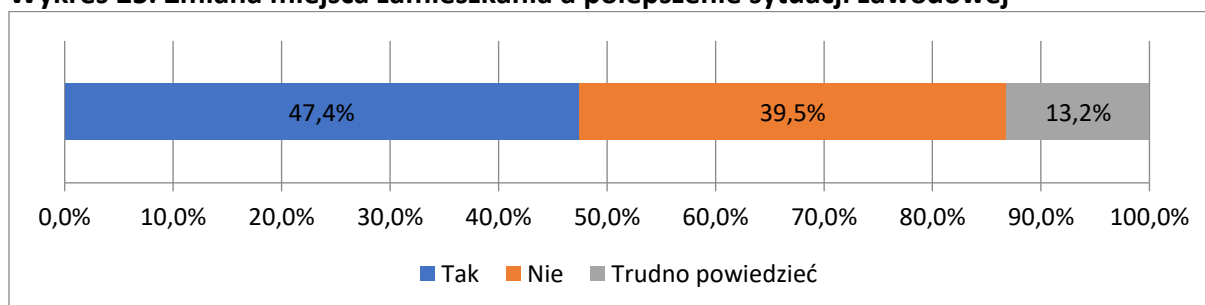
Wykres 24. Zmiana miejsca zamieszkania po zakończeniu udziału w projekcie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Niespełna połowa uczestników, którzy stwierdzili, że po skorzystaniu ze wsparcia w ramach Programu wyprowadzili się poza obszar województwa podlaskiego (47,4%) ocenili, że dzięki wyprowadzce ich sytuacja zawodowa uległa polepszeniu. Osoby te stanowiły mniej niż 0,3% wszystkich ankietowanych uczestników.

Wykres 25. Zmiana miejsca zamieszkania a polepszenie sytuacji zawodowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Eksperti biorący udział w panelu delfickim, analizując wyniki badań także wskazywali, że uczestnictwo w projekcie prawdopodobnie nie wpływało na decyzje migracyjne uczestników realizowanych działań – ani w zakresie przeprowadzenia się na teren województwa podlaskiego przed rozpoczęciem wsparcia, ani w zakresie emigracji poza omawiany obszar. Ich zdaniem, na migrację decydują się najczęściej ludzie bardzo młodzi, którzy podejmują decyzję by studiować poza granicami województwa lub by tam szukać lepszej pracy (bardziej rozwojowej, na wyższych stanowiskach, pozwalającej osiągać wyższe zarobki). Osoby

znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, w tym szczególnie osoby wykluczone społecznie, z niepełnosprawnościami czy rodziny w kryzysie, na zmianę miejsca zamieszkania decydują się bardzo rzadko.

Wnioski częściowe⁶⁷

Na terenie województwa systematycznie maleje liczba ludności, widoczne jest także ujemne saldo migracji (wyjątek stanowi powiat białostocki). Najważniejszą przyczyną migracji są względy ekonomiczne, obejmujące przede wszystkim możliwość podjęcia zatrudnienia, uzyskania wyższych zarobków, a co za tym idzie poprawienia standardu życia i uzyskania wyższego statusu społeczno-ekonomicznego.

Zrealizowane badanie wykazało, że możliwość skorzystania ze wsparcia oferowanego w ramach EFS nie miało istotnego wpływu na decyzje związane ze zmianą miejsca zamieszkania przez osoby uczestniczące w projektach. Tylko niewielki odsetek ankietowanych (0,5%) zdecydował się na przeprowadzkę, dzięki której mógł skorzystać ze wsparcia w ramach Programu. Z drugiej strony, dokładnie taki sam odsetek uczestników wyprowadził się poza granice województwa po zakończeniu udziału w projekcie. Blisko połowa z tych osób oceniła, że zmiana miejsca zamieszkania miała wpływ na polepszenie ich sytuacji zawodowej. Zmiana miejsca zamieszkania nie była związana z uczestnictwem w projektach EFS, jednak zdobyte dzięki wsparciu wiedza, umiejętności, kompetencje i kwalifikacje są pomocne w znalezieniu pracy w nowym miejscu zamieszkania.

1.4.8. Wpływ polityki krajowej na skuteczność interwencji

Realizowana w krajach członkowskich Unii Europejskiej wspólnotowa polityka zatrudnienia pozostaje w zasadzie w gestii państw członkowskich, ale do pewnego stopnia koordynowana jest na poziomie unijnym. Z tego względu rozpatrując kwestie dotyczące rynku pracy należy zwrócić uwagę na prawodawstwo unijne. W dokumencie pn. „Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” wskazano pięć głównych celów, które powinna osiągnąć UE⁶⁸:

- Osiągnięcie przynajmniej 75% stopy zatrudnienia osób w wieku od 20 do 64 lat;
- Inwestowanie 3% produktu krajowego brutto w badania i rozwój;
- Zmniejszenie o przynajmniej 20% emisji gazów cieplarnianych, wzrost udziału energii odnawialnej do poziomu 20% i wzrost o 20% efektywności energetycznej;

---

⁶⁷ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Czy i w jaki sposób działania współfinansowane z EFS przyczyniły się do opuszczenia (lub pozostania w/przyjeździe do) regionu przez odbiorców wsparcia?

⁶⁸ Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Komunikat Komisji, s.5-7.

- Zmniejszenie odsetka uczniów przedwcześnie kończących edukację do poziomu poniżej 10% i zwiększenie o przynajmniej 40% liczby absolwentów szkół wyższych;
- Zmniejszenie o 20 milionów liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

W Polsce założenia tej Strategii zostały zaimplementowane w „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”⁶⁹. Głównym celem SOR jest „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”. Oczekiwanym efektem realizacji Strategii będzie wzrost zamożności Polaków oraz spadek liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Najważniejszym zakładanym rezultatem będzie zwiększenie przeciętnego dochodu gospodarstw domowych do 76-80% średniej UE do roku 2020, a do roku 2030 r., zbliżenie do poziomu średniej UE, przy jednoczesnym dążeniu do zmniejszania dysproporcji w dochodach między poszczególnymi regionami.

Należy wskazać, że jednym z kluczowych kierunków interwencji wymienionych w „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju” jest „Rynek pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich dla rozwoju Polski”. Założenie to będzie realizowane w oparciu o szereg projektów strategicznych⁷⁰:

- „Gwarancje dla młodzieży” – program indywidualnej i kompleksowej aktywizacji zawodowo-edukacyjnej osób młodych, wchodzących na rynek pracy (bezrobotnych, biernych zawodowo oraz poszukujących pracy). Gwarancje są częścią Pakietu na rzecz zatrudnienia młodzieży wypracowanego przez Komisję Europejską;
- „Nowe szanse dla wsi” – program aktywizacji zawodowej rolników oraz osób związanych z rolnictwem dla potrzeb pozarolniczego rynku pracy, z wykorzystaniem instrumentów finansowanych ze środków polityki spójności, PROW 2014-2020 oraz krajowych instrumentów rynku pracy;
- „Strategia na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2017-2030” - pozwoli na ustanowienie całościowych ram polityki krajowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Będzie realizowana poprzez różne programy z zakresu poszczególnych polityk publicznych, w tym Narodowy Program Zatrudnienia Osób Niepełnosprawnych. Przewiduje m.in. stworzenie indywidualnej ścieżki rozwoju edukacyjnego i zawodowego osoby z niepełnosprawnościami przy wsparciu finansowym państwa.

---

⁶⁹ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Warszawa 2017, s.49-55.

⁷⁰ Ibidem, s. 168.

Działania te mają przeciwdziałać zidentyfikowanym problemom polskiego rynku pracy, który pomimo znaczącego spadku stopy bezrobocia i stopniowej poprawy sytuacji osób pracujących, wciąż stoi przed wieloma wyzwaniami o charakterze strukturalnym, wymagających reakcji państwa. Obejmują one m.in. niewykorzystane zasoby pracy (w tym zwłaszcza wśród grup najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne i bezrobocie długoterminowe, tj.: osób młodych, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i kobiet), brak równowagi w dostępie do stabilnych form zatrudnienia, tzw. wymuszone samozatrudnienie, niską elastyczność organizacji rynku pracy, problem „szarej strefy”, wypieranie pracy ludzkiej przez nowoczesne technologie.

Działania skierowane do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy opisane zostały także w dokumencie pt. „Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”⁷¹. Cel 6. Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” zakłada, że aby można było mówić o rozwoju kapitału ludzkiego, niezbędne jest przede wszystkim aktywizowanie rezerw na rynku pracy, tak aby zwiększyć poziom zatrudnienia do 80% (20-64) do 2030 r. (osiągnięcie liczby zatrudnionych w 2020 r. na poziomie ponad 17 mln osób i niedopuszczenie do spadku tej liczby poniżej 16,8 mln w 2030). Ma być to możliwe poprzez zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy, umożliwienie wcześniejszego startu młodych osób na rynku pracy, podniesienie aktywności zawodowej kobiet oraz realizację programów 50+ i 60+.

Istotną cechą polskiego rynku pracy jest jego duże zróżnicowanie regionalne. Najniższe stopy bezrobocia obserwuje się w województwach mazowieckim i wielkopolskim, które determinowane jest przez dobrą sytuację na rynku pracy w dużych aglomeracjach, szczególnie warszawskiej i poznańskiej, gdzie większość ludności pracuje w usługach i przemyśle. Są to obszary o dużym popycie i dużej podaży pracy - znajdują się tu liczne zakłady pracy i punkty usługowe wynikające z dużej koncentracji ludności. Obok niskiego poziomu bezrobocia odnotowuje się tam wysokie wskaźniki liczby pracujących w ogóle ludności.

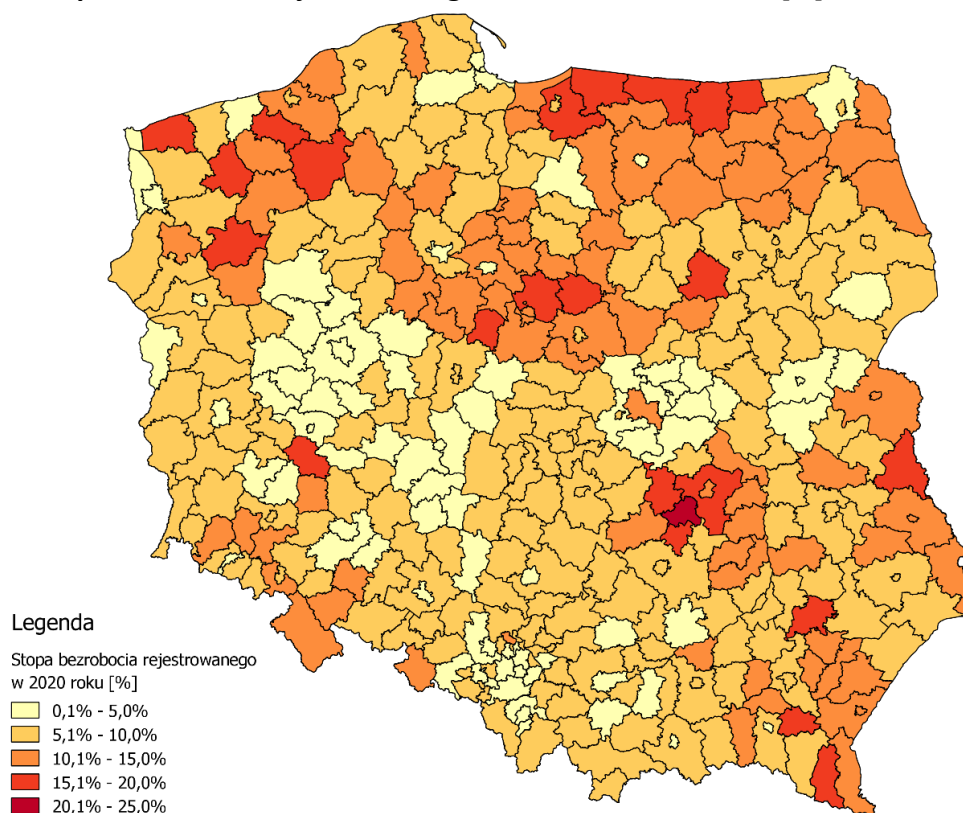
Z kolei najwyższe wartości analizowanego wskaźnika w 2020 roku odnotowano na północy kraju w województwie warmińsko-mazurskim oraz na północnym zachodzie w województwie zachodniopomorskim. Są to tereny, na których bezrobocie w dużej mierze ma charakter strukturalny i związany jest z wysokimi wskaźnikami bezrobocia na obszarach wiejskich, które jest pokłosiem likwidacji Państwowych Gospodarstw Rolnych. Wysokie stopy bezrobocia występują także wyspowo w powiatach województw mazowieckiego, kujawsko-pomorskiego, świętokrzyskiego i podkarpackiego.

---

⁷¹ Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, Warszawa 2013, s. 97-103.

2020 rok, ze względu na kryzys wywołany rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, który wywołał globalną pandemię COVID-19, był okresem szczególnym. Z pewnością w niektórych powiatach wysokie bezrobocie jest związane ze zmianami na rynku pracy będącymi konsekwencjami pandemii. Analitycy już w trakcie pierwszej fali pandemii (wiosna 2020 roku) wskazywali, że COVID-19 w największym stopniu wpłynie na sektor usług, natomiast zatrudnienie w przemyśle pozostanie stabilne⁷². Należy także wziąć pod uwagę fakt, że negatywna sytuacja może być przejściowa, ze względu na podejmowane antykryzysowe działania polskiego rządu ukierunkowane między innymi na ochronę miejsc pracy i zachowanie płynności finansowej przedsiębiorstw.

Rysunek 8. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce w 2020 roku [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Pierwszym krokiem do poprawy sytuacji na rynku pracy jest zdiagnozowanie problemów. To im podporządkowany jest charakter podejmowanych interwencji. Na szczeblu regionalnym należy zwrócić uwagę na Strategię Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, która wyznacza kierunek działań - także tych podejmowanych w celu poprawy sytuacji zawodowej

⁷² Męcina J., Potocki P., Wpływ COVID 19 na gospodarkę i rynek pracy w Polsce – wyciąg z raportu badawczego, Ekspertyza 11, Open Eyes Economy Summit, Warszawa 2020, s.5-6.

mieszkańców Podlasia. Wskazano w niej cel strategiczny „Zasobni mieszkańcy”, który będzie realizowany przez następujące cele operacyjne⁷³:

1. Kompetentni mieszkańcy;
2. Aktywni mieszkańcy.

Działania podejmowane w ramach tych celów mają poprawić sytuację mieszkańców województwa. Mają one przeciwdziałać skutkom procesu starzenia się społeczeństwa i odpływowi doświadczonych pracowników, którzy kończą aktywność zawodową w swoich aktualnych miejscach pracy. Mają one także minimalizować zauważalne niedostosowanie kwalifikacji i kompetencji kształtowanych w systemie edukacji do potrzeb pracodawców.

W wyniku realizacji tych celów ma nastąpić wzrost jakości kapitału ludzkiego, a przez to zwiększenie się zarówno atrakcyjności inwestycyjnej, jak i jakości życia ludności w województwie. Efektem ich wdrażania ma być także wzrost aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców, szczególnie osób nieaktywnych zawodowo (np. osoby z niepełnosprawnościami, ale również osoby wspierające je w codziennym życiu), jak i osoby zagrożone wykluczeniem zawodowym (np. po pięćdziesiątym roku życia), czy starające się przekwalifikować (np. odchodzący z rolnictwa).

„Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030” wskazuje także, że jednym z kluczowych elementów, na który należy zwrócić uwagę jest konieczność podjęcia działań na rzecz wzrostu poziomu zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. Powiązane jest to z „Programem na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób z niepełnosprawnością w województwie podlaskim na lata 2019-2023” oraz z „Wieloletnim Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027”.

Respondenci biorący udział w badaniu IDI oraz eksperci biorący udział w panelu delfickim wskazywali, że **polityka krajowa miała wpływ na skuteczność interwencji**, m.in. poprzez poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej w kraju oraz realizację Programu 500+. W kraju i regionie widoczna była coraz lepsza sytuacja na rynku pracy, spadał poziom bezrobocia, poprawiła się sytuacja ekonomiczna wielu rodzin. Czynniki te wpłynęły na trudności w rekrutacji uczestników do projektów - osoby w trudnej sytuacji znajdowały zatrudnienie bez konieczności udziału w projekcie, zaś część osób korzystających z Programu 500+ nie chciało podejmować zatrudnienia ze względu na utratę dodatkowego świadczenia, w związku z tym projekty realizowane w ramach OP II, OP VII oraz OP IX nie budziły oczekiwanego

---

⁷³ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, Białystok 2020, s.31-41.

zainteresowania⁷⁴. By przeciwdziałać trudnościom w rekrutacji, konieczne było wprowadzenie modyfikacji w zaplanowanym wsparciu.

Na skuteczność interwencji wpływ miało również **wprowadzenie obostrzeń podczas wystąpienia pandemii COVID-19**. Wynikające z nich ograniczenia w przemieszczaniu się, niemożność organizowania spotkań grupowych czy konieczność zawieszenia działalności części podmiotów, skutkowały potrzebą przełożenia realizacji części projektów lub zmianą formy wsparcia, np. na formę zdalną czy uwzględniającą wymogi sanitarne.

Wnioski częściowe⁷⁵

Polityka krajowa ma duży wpływ na skuteczność interwencji. W pierwszej kolejności wskazać należy, że RPOWP 2014-2020 jest komplementarny z krajowymi dokumentami strategicznymi, w tym szczególnie z Umową Partnerstwa (RPOWP 2014-2020 wynika bezpośrednio z tego dokumentu) oraz z „Długookresową Strategią Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” oraz powstałym później dokumentem pn. „Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”.

Na skuteczność interwencji wpływ miała także poprawa sytuacji na krajowym rynku pracy oraz realizacja programu 500+, co skutkowało trudnościami w rekrutacji uczestników i koniecznością wprowadzenia modyfikacji w zaplanowanym wsparciu. W roku 2020 wprowadzono także obostrzenia wynikające z wystąpieniem pandemii COVID-19, polegające m.in. na ograniczeniu możliwości przemieszczania się, braku możliwości organizowania spotkań grupowych czy konieczności zawieszenia działalności części podmiotów gospodarczych, co skutkowało koniecznością zawieszenia realizacji części projektów lub zmianą formy wsparcia, np. na formę zdalną, brakiem możliwości odbywania staży oraz utrudnieniem w znajdowaniu zatrudnienia.

1.4.9. Wpływ sytuacji epidemicznej w Polsce na skuteczność interwencji EFS w ramach RPOWP 2014-2020 skierowanej do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy

Epidemia COVID-19 przyniosła największy od lat spadek wartości polskiej gospodarki, jednak jej wpływ na rynek pracy okazał się niższy niż prognozowano. Wpływ na ten stan rzeczy miały m.in. zrealizowane programy wsparcia na rzecz utrzymania zatrudnienia w Polsce (takie jak Tarcza Finansowa czy wsparcie oferowane przedsiębiorcom na ochronę miejsc pracy ze

---

⁷⁴ Do lipca 2019 roku świadczenia na pierwsze dziecko otrzymywały jedynie osoby, które nie przekroczyły określonego progu dochodowego.

⁷⁵ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Jaki jest wpływ polityki krajowej na skuteczność interwencji?

środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych)⁷⁶. Największe oddziaływanie sytuacji epidemiologicznej widoczne było w pierwszej połowie 2020 roku (wzrost stopy bezrobocia, zawieszanie lub likwidacja działalności gospodarczych, zmniejszenie liczby wolnych miejsc pracy, spadek liczby publikowanych ofert pracy). Eksperti biorący udział w panelu delfickim wskazywali, że najbardziej ucierpiały podmioty świadczące usługi w zakresie administrowania i działalności wspierającej (podmioty zajmujące się m.in. wynajmem i dzierżawą, utrzymaniem porządku w budynkach, usługami ochroniarskimi czy organizowaniem turystyki). Były jednak przedsiębiorstwa, które zanotowały przyrost dochodów i zwiększenie zainteresowania oferowanymi produktami czy usługami. Wśród takich przedsiębiorstw wyróżnić można te działające w branży informatycznej, telekomunikacyjnej, transportowej czy gospodarowania ściekami i odpadami. Należy także zaznaczyć, że sytuacja na polskim rynku pracy była silnie uzależniona od sytuacji na rynku światowym, w tym szczególnie krajów, z którymi Polska prowadzi ścisłą współpracę, a więc od obostrzeń tam wprowadzanych, pracy tamtejszych przedsiębiorstw i związanym z tym eksportem i importem towarów i usług. Wpływ pandemii widoczny jest nie tylko w ekonomicznej działalności przedsiębiorstw. Nowa rzeczywistość stała się wyzwaniem dla dotychczasowej kultury i organizacji pracy, pojawienia się nowych form współpracy (w szczególności pracy zdalnej) czy poczucia bezpieczeństwa zarówno pracownika, jak i pracodawcy.

Zgodnie z danymi publikowanymi przez GUS, wraz z końcem roku 2020 sytuacja ta zaczęła jednak powoli wracać do stanu sprzed pandemii. W roku 2021 obostrzenia związane z pandemią COVID-19 były już znacznie mniej restrykcyjne, co wpłynęło na spadek poziomu bezrobocia i ponowne zatrudnianie nowych pracowników.

Analiza danych dotyczących docelowych wartości wskaźników interwencji pozwoliła na stwierdzenie, że pandemia koronawirusa nie miała większego wpływu na skuteczność interwencji EFS w ramach RPOWP 2014-2020 skierowanej do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Nie przełożyła się ona bowiem w sposób bezpośredni na realizację zakładanych celów tej interwencji. Pośrednio pandemia wpływała na sposób, w jaki wdrażane było wsparcie w ramach Programu (np. z uwagi na ograniczenia w dostępie do usług spowodowane pandemią, które wymuszały zmiany w zakresie realizowanych form wsparcia), a także indywidualną sytuację osób, które uzyskały wsparcie w ramach realizowanych projektów (np. trudności w znalezieniu zatrudnienia po udziale w projektach lub utrata pracy), jednak wskazane sytuacje nie miały przełożenia na realizację założeń RPOWP w omawianym zakresie.

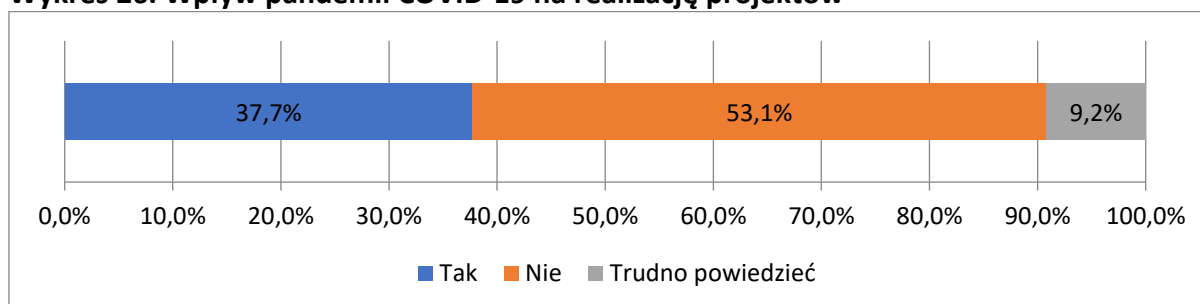
⁷⁶ P. Kukołowicz, Rynek pracy w czasie pandemii, Working Paper, nr 2, A. Kubisiak, M. Miniszewski, P. Śliwowski (współpr.), Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2021, s. 9.

Częściej niż co trzeci beneficjent (37,7%) wskazał, że wybuch pandemii COVID-19 wpłynął na realizację jego projektu. Zdecydowanie najczęściej występującą konsekwencją było wydłużenie czasu realizacji projektu lub jego zawieszenie, co z kolei skutkowało wzrostem kosztów i pogorszeniem się sytuacji finansowej beneficjenta.

Wprowadzenie obostrzeń związanych z pandemią spowodowało problem z rekrutacją (mniejsze zainteresowanie udziałem w projekcie, strach przed zakażeniem), znacząco utrudniło także kontakt z uczestnikami i udzielanie form wsparcia wymagających bezpośredniego kontaktu (doradztwo, szkolenia, staże). Znaczna część działań została przeniesiona w tryb on-line. Problemem było także zamknięcie żłobków (także tych, które powstały i działają dzięki realizacji projektów), przedszkoli i szkół, co z kolei wywołało problem z zapewnieniem opieki nad dziećmi uczestników projektu i utrudniony udział w poszczególnych formach wsparcia.

Wybuch pandemii COVID-19 spowodował także trudności w osiągnięciu efektywności zatrudnieniowej – niepewna sytuacja na rynku pracy powoduje niechęć pracodawców do zatrudniania nowych osób.

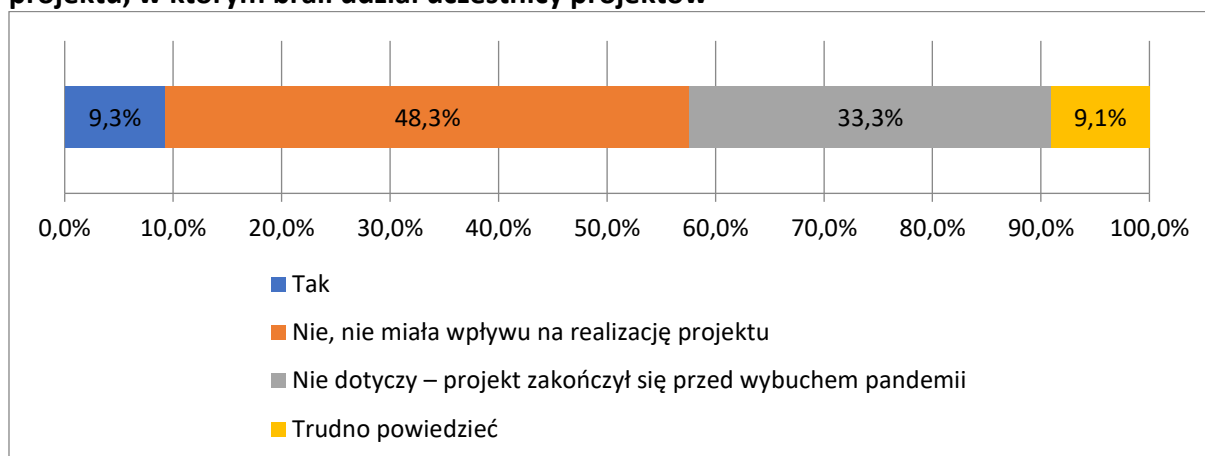
Wykres 26. Wpływ pandemii COVID-19 na realizację projektów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=228.

Tylko 9,3% uczestników, którzy skorzystali ze wsparcia dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w ramach RPOWP 2014-2020 przyznało, że pandemia COVID-19 wpłynęła negatywnie na realizację projektu, w którym wzięli udział. Zgodnie z wypowiedziami uczestników, pandemia wpłynęła na niższą skuteczność wsparcia przede wszystkim ze względu na brak możliwości osiągnięcia zakładanych celów (efektów wsparcia) – np. konieczność odwoływania staży, brak klientów i konieczność zawieszania działalności gospodarczej, czy brak możliwości wykonywania pracy, ze względu na zamknięcie żłobków. Przez pewien okres czasu wstrzymany był także proces naboru wniosków do udziału w projekcie, w związku z czym wsparcie w ogóle nie było udzielane.

Wykres 27. Wystąpienie negatywnego wpływu sytuacji epidemicznej na realizację projektu, w którym brali udział uczestnicy projektów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1907.

Przedstawiciele IZ, i IP nie mieli wątpliwości co do tego, że **sytuacja epidemiczna w Polsce miała silny wpływ na przebieg interwencji EFS** w ramach RPOWP 2014-2020. Wpływ ten był dwojaki. Z jednej strony utrudniona została realizacja zaplanowanych działań, przede wszystkim poprzez konieczność zawieszenia bądź wydłużenia części z nich lub potrzebę zmiany ich formy na formę zdalną. Mimo opóźnień, wskutek których część projektów wdrażano również po planowanym zakończeniu Programu, wystąpienie pandemii nie wpłynęło na skuteczność wsparcia i możliwość realizacji zakładanych celów.

Drugim rodzajem wpływu pandemii COVID-19 na realizację działań projektowych był **wzrost zapotrzebowania na wsparcie świadczone w ramach Programu**, w tym wsparcie przeznaczone dla osób bezrobotnych, ale także aktywizację społeczną, doradztwo zawodowe w ramach przekwalifikowania się czy wsparcie psychologiczne. W związku z tym, początkowe problemy w rekrutacji uczestników zmieniły się we wzmożone zainteresowanie możliwością otrzymania pomocy.

Wnioski częściowe⁷⁷

Największe oddziaływanie sytuacji epidemicznej widoczne było w pierwszej połowie 2020 roku (wzrost stopy bezrobocia, zawieszanie lub likwidacja działalności gospodarczych, zmniejszenie liczby wolnych miejsc pracy, spadek liczby publikowanych ofert pracy, zmniejszenie popytu na usługi i produkty), co utrudniało znalezienie zatrudnienia przez osoby bezrobotne i bierne zawodowo. Ograniczenie możliwości przemieszczania się, zakaz organizacji spotkań grupowych oraz strach przed zakażeniem spowodowały zaś trudności

⁷⁷ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Jaki wpływ miała sytuacja epidemiczna w Polsce na skuteczność interwencji EFS w ramach RPOWP 2014-2020 skierowanej do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy?

w rekrutacji uczestników do realizowanych projektów i konieczność zmiany realizacji niektórych form wsparcia.

Mimo to, w ujęciu ogólnym, sytuacja epidemiczna nie miała dużego wpływu na skuteczność interwencji EFS w ramach RPOWP 2014-2020. Dzięki wydłużeniu czasu realizacji projektów oraz wprowadzeniu zmian w oferowanym wsparciu, skutki pandemii COVID-19 nie przełożyły się w sposób bezpośredni na realizację zakładanych celów tej interwencji, tj. osiągnięcie założonych wartości docelowych wskaźników.

1.4.10. Ocena zapotrzebowania na interwencje skierowane do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku zatrudnienia w perspektywie 2021-2027

Diagnozy oraz raporty wojewódzkie dotyczące sytuacji zawodowej i ekonomicznej mieszkańców opracowywane m.in. przez WUP oraz ROPS w Białymstoku wskazują w sposób wyraźny na konieczność kontynuowania wsparcia dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Zgodnie z danymi GUS sytuacja ludności w województwie od roku 2014 do 2020 ulegała systematycznej poprawie, m.in. malała liczba osób bezrobotnych oraz spadała wartość stopy bezrobocia rejestrowanego⁷⁸ (co może świadczyć m.in. o skuteczności wsparcia dofinansowanego ze środków EFS), jednak region w dalszym ciągu charakteryzuje się dużym poziomem bezrobocia mieszkańców w skali kraju (w maju 2021 stopa bezrobocia wynosiła 7,7%), a także wysokim zagrożeniem ubóstwem⁷⁹. Należy przy tym zaznaczyć, że pomimo spadku liczby osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców regionu, wciąż znaczną część osób bezrobotnych stanowią osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy. Zgodnie z diagnozą przygotowaną przez WUP w Białymstoku na Podlasiu widoczny jest m.in. nadmiar absolwentów kierunków, na które brakuje zapotrzebowania, brak doświadczenia i kompetencji zawodowych u znacznej części osób posiadających wykształcenie zawodowe oraz dezaktualizacja kompetencji części pracowników w takich branżach jak pracownicy produkcji, krawcy czy operatorzy maszyn⁸⁰. Z danych WUP wynika również, że pod koniec maja 2021 roku aż 35,9% osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy nie posiadało kwalifikacji zawodowych, a 23,4% nie posiadało żadnego doświadczenia zawodowego (23,4%)⁸¹.

Na podobne elementy kluczowe wskazujące na potrzebę kontynuowania wsparcia skierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy zwróciła uwagę diagnoza

---

⁷⁸ E. Dąbrowska (red.), Analiza sytuacji wewnątrzregionalnej w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa w województwie podlaskim, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego Departament Rozwoju Regionalnego Referat Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego, Białystok 2019, s. 15-16.

⁷⁹ Analiza poziomu ubóstwa w województwie podlaskim w latach 2017-2018, ROPS Białystok, Białystok 2019.

⁸⁰ Diagnoza sytuacji osób długotrwale bezrobotnych na rynku pracy w woj. podlaskim w 2019 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2020, s. 21.

⁸¹ Podlaski rynek pracy, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2021, s. 9.

strategiczna wykonana na potrzeby „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030”, w tym: niedobór pracowników posiadających kwalifikacje, których poszukują pracodawcy oraz niska (i wciąż spadająca) skłonność mieszkańców regionu do rozwijania posiadanych przez siebie kompetencji poprzez kształcenie ustawiczne. Jak wynika z dokumentu, cele operacyjne dla województwa nawiązują do konieczności podejmowania działań nastawionych na wzrost elastyczności mieszkańców poprzez podnoszenie ich kwalifikacji oraz przekwalifikowanie, lepsze wykorzystywanie potencjału placówek oświatowych czy kształcenie osób dorosłych, a także podnoszenie aktywności społecznej i zawodowej ludności⁸².

O potrzebie kontynuowania interwencji mogą również świadczyć zapisy „Strategii Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030”, która zakłada m.in. następujące cele strategiczne: włączenie społeczne oraz przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu osób i rodzin, poprawa warunków życia osób z niepełnosprawnościami w sferze społecznej i zawodowej oraz rozwój ekonomii społecznej i solidarnej⁸³.

W ujęciu krajowym na potrzebę kontynuowania wsparcia dotyczącego rozwoju kapitału ludzkiego (w tym osób bezrobotnych) zwraca z kolei uwagę projekt Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027. Zgodnie ze wskazanym dokumentem, polityka spójności obejmować będzie m.in. wymiar społeczny oraz ekonomiczny, a wśród celów tej polityki znajdują się: bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa (jednym z planowanych działań jest rozwój kompetencji i umiejętności niezbędnych dla nowoczesnej gospodarki) oraz Europa o silniejszym wymiarze społecznym (planowane działania obejmą m.in. rozwój kompetencji cyfrowych wszystkich grup społecznych). Zarówno wyzwania przedstawione w Umowie Partnerstwa, jak i planowane działania z zakresu rozwijania kapitału społecznego wpisują się w zapotrzebowanie, jakie identyfikowane jest na terenie województwa podlaskiego w kontekście dalszego wspierania osób pozostających w najtrudniejszej sytuacji na rynku zatrudnienia. Do działań w tym obszarze można zaliczyć m.in. aktywizację niewykorzystanych zasobów pracy, doskonalenie mechanizmów funkcjonowania publicznych służb zatrudnienia, wzmacnianie zdolności przedsiębiorców i pracowników do szybkiego zatrudnienia czy włączenie oraz integrację społeczną. W ramach nowego okresu programowania realizowany będzie m.in. Program Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji obejmujący działania na rzecz zmian kwalifikacji oraz aktywnego przeciwdziałania bezrobociu, a także regionalne

---

⁸² Diagnoza Strategiczna Województwa Podlaskiego – Synteza, Załącznik nr 1 do Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Warszawa 2020, s.3-21.

⁸³ Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku, Białystok 2014, s.131-136.

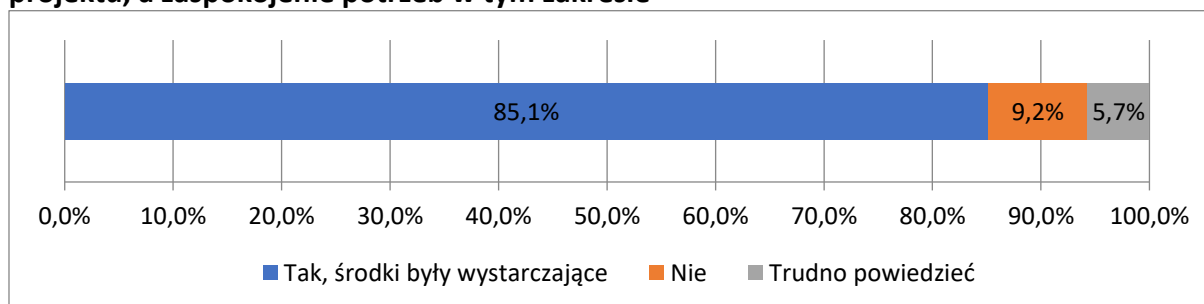
programy operacyjne nastawione na takie działania jak aktywizacja zawodowa, podnoszenie kwalifikacji, integracja społeczna oraz wsparcie podmiotów ekonomii społecznej⁸⁴.

Jednak należy podkreślić, że ostateczny kształt Umowy Partnerstwa, a co za tym idzie kształt Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Podlaskiego nie jest jeszcze znany. Nie jest więc możliwe określenie wysokości środków finansowych przeznaczonych na wspieranie osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, co skutkuje brakiem możliwości określenia szczegółowego zakresu interwencji skierowanej do tej grupy osób. Bardzo ważnym czynnikiem, który determinuje skuteczność wsparcia są środki finansowe, które beneficjenci otrzymali na realizację projektu. Aż 85,1% beneficjentów wskazało, że środki te były wystarczające, zaś niespełna co dziesiąty badany (9,2%) chciałby otrzymać większą kwotę dofinansowania.

Wśród działań, na które zabrakło wystarczających środków, wymieniono:

- Wynagrodzenia dla pracowników i wykonawców (terapeutów, szkoleniowców);
- Działania szkoleniowo-doradcze (których ceny są zdecydowanie wyższe niż te określone w katalogu dopuszczalnych stawek);
- Dofinansowanie stanowisk stażowych;
- Zakup niezbędnego wyposażenia tworzących placówek.

Wykres 28. Poziom środków finansowych, które beneficjenci otrzymali na realizację projektu, a zaspokojenie potrzeb w tym zakresie

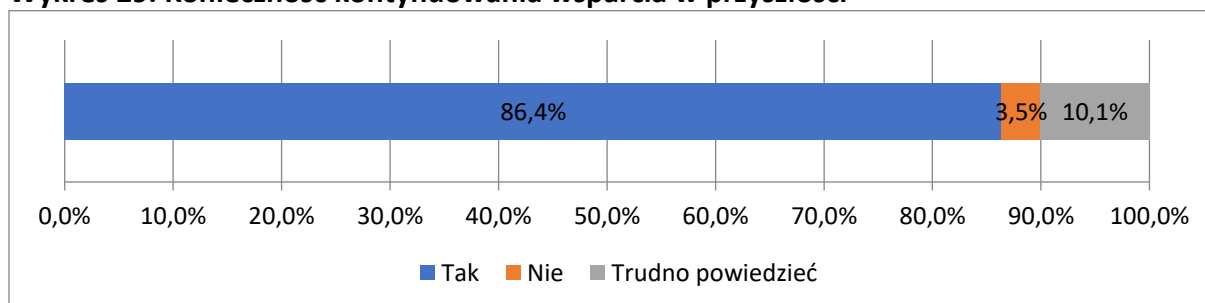
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=228.

Zdecydowana większość beneficjentów (86,4%) wskazała, że oferowane obecnie wsparcie skierowane do osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy powinno być kontynuowane w przyszłości. Osoby, które były przeciwnego zdania (3,5%) stwierdziły, że grupa docelowa, tj. osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym (w szczególności osoby pobierające świadczenia wynikające z braku lub bardzo niskich dochodów), nie są zainteresowane zmianą swojej sytuacji społeczno-zawodowej, nie chcą

⁸⁴ Umowa Partnerstwa 2021-2027, s. 35.

podejmować zatrudnienia, co z kolei wynika z wyuczonej bezradności życiowej i uzależnienia od świadczeń społecznych.

Wykres 29. Konieczność kontynuowania wsparcia w przyszłości

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=228.

Niespełna połowa beneficjentów (48,7%) wskazała, że wsparcie udzielane w perspektywie finansowej 2021-2027 nie powinno być modyfikowane. Kolejne 13,7% wskazało, że:

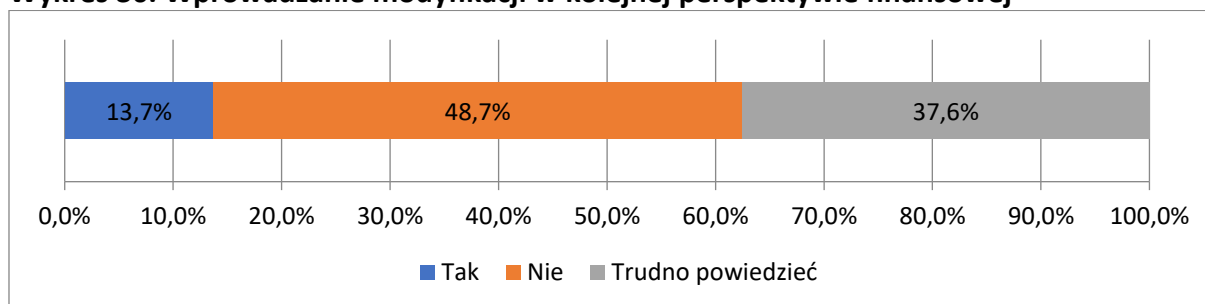
- Modyfikacji powinny ulec działania skierowane do LGD oraz animacji społeczności lokalnych z obszarów LGD. Lokalne Grupy Działania powinny mieć możliwość realizowania jednego projektu przez cały okres obowiązywania perspektywy finansowej, bez konieczności składania co roku tego samego projektu. Z uwagi na specyfikę tego rodzaju projektów, beneficjenci powinni mieć możliwość nanoszenia zmian i poprawek w trakcie realizacji projektu, dostosowując go do aktualnych potrzeb;
- Uczestnicy powinni mieć większy wybór szkoleń i kursów zawodowych oraz możliwość wyboru szkoleń i kursów zgodnych z ich osobistą ścieżką rozwoju osobistego nie zaś ze szkoleniami, które zostały przez beneficjentów uznane za przydatne na regionalnym rynku pracy⁸⁵;
- Grupy warsztatowe powinny być mniejsze;
- Powinno być więcej spotkań z doradcą zawodowym;
- Do wsparcia powinny zostać włączone osoby o progu dochodowym przekraczającym (w określonej wartości) minimum socjalne, co pozwoli pomóc osobom nadal źle sytuowanym, ale bardziej zainteresowanym, na wprowadzenie zmian w swojej sytuacji życiowej;
- Rozszerzeniu powinno ulec wsparcie pomostowe;

⁸⁵ Należy wskazać, że IZ nie narzucało beneficjentom katalogu kursów i szkoleń, które mogą zaoferować grupom docelowym, wskazała jednak na przykładowe formy tego typu wsparcia. Część beneficjentów przykładowy katalog potraktowała jako katalog obowiązkowy i oferowała uczestnikom swoich projektów określony zbiór szkoleń i kursów.

- Powinno się zwiększyć dofinansowanie na modernizację i zakup wyposażenia w projektach zawierających elementy infrastrukturalne, m.in. budowa żłobka.

Wykres 30. Wprowadzanie modyfikacji w kolejnej perspektywie finansowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=228.

Zarówno przedstawiciele IZ, jak i IP WUP deklarowali, że kwestia poziomu finansowania działań skierowanych do grup osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim w nowej perspektywie finansowej, z uwagi na zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej kraju i regionu, powinna zostać ponownie przeanalizowana. Jeden z reprezentantów IZ wskazał, że o ile środki przeznaczone na aktywizację społeczno-zawodową i ekonomię społeczną były wysokie, to **należałoby zwiększyć nakłady w obszarze usług społecznych i zdrowotnych** z uwagi na rosnące potrzeby w tym zakresie. Eksperti biorący udział w panelu delfickim wskazywali m.in. na potrzebę intensyfikacji wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego oraz wsparcie mentoringowe, skierowane szczególnie do osób i rodzin w kryzysie, osób z niepełnosprawnościami oraz osób wykluczonych społecznie. Warto byłoby również przesunąć środki przeznaczone na działania, które można uznać za „nasycone” na rzecz realizacji działań, w których wciąż identyfikowane jest duże zapotrzebowanie na wsparcie, w tym **wsparcia na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz wsparcia rodzin, w tym rodzin w kryzysie oraz rodzin sprawujących pieczę zastępczą**.

Przedstawiciele IP WUP jednogłośnie wskazywali, że **poziom środków dostępnych w ramach Programu powinien zostać zwiększony**. Widoczne jest bowiem ciągle zapotrzebowanie na wsparcie, w tym to kierowane do osób bezrobotnych. Wystąpienie pandemii COVID-19 i związane z tym konsekwencje społeczno-gospodarcze dodatkowo wpłynęły na wzrost potrzeb w zakresie wsparcia osób będących w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy.

Wnioski częściowe⁸⁶

⁸⁶ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Czy środki finansowe przeznaczone w ramach RPOWP 2014-2020 na działania będące przedmiotem ewaluacji są wystarczające? Czy można mówić o nasyconiu rynku? Czy konieczne jest dalsze inwestowanie/pomoc w tym obszarze? Jeśli tak, to w jakiej wysokości?

Badanie wykazało, że środki finansowe przeznaczone w ramach RPOWP 2014-2020 na działania będące przedmiotem ewaluacji nie są wystarczające. Wskazano, że środki przeznaczone na aktywizację społeczno-zawodową i ekonomię społeczną były wystarczające (widoczne jest nasycenie rynku), należałoby jednak zwiększyć nakłady w obszarze usług społecznych i zdrowotnych z uwagi na rosnące potrzeby w tym zakresie.

Część beneficjentów wskazała także, że zwiększona powinna zostać kwota dofinansowania poszczególnych projektów. Wśród działań w ramach projektu, na które zabrakło wystarczających środków, wymieniono zapewnienie odpowiedniego wsparcia pomostowego, zwłaszcza w obszarze zapewnienia wystarczającego dofinansowania do wynagrodzenia dla pracowników oraz działań szkoleniowo-doradczych, dofinansowanie stanowisk stażowych, indywidualizację wsparcia oraz zakup niezbędnego wyposażenia tworzonych placówek dla dzieci do lat 3.

1.5. Ocena użyteczności wsparcia udzielonego z EFS w ramach RPOWP 2014-2020 osobom w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy

1.5.1. Wsparcie w ramach RPOWP 2014-2020 a realne potrzeby uczestników projektów

Powodzenie na rynku pracy zależy od wielu czynników. Jedną z podstawowych grup pozostającą w relatywnie trudnej sytuacji na rynku pracy są kobiety. W województwie podlaskim do pewnego stopnia wynika to z tego, że dominuje tradycyjny model rodziny, co przedkłada się na sytuację kobiet na rynku zatrudnienia⁸⁷. Sytuacja ta jest wypadkową oddziaływań różnych determinant i bodźców, które z jednej strony zachęcają do podejmowania ryzyka i stwarzają kobietom możliwości zmiany ich sytuacji, z drugiej zaś utrwalają istniejący stan i zniechęcają, a nawet utrudniają podejmowanie prób znalezienia pracy. Prawdopodobnie część tych czynników realnie oddziałuje na sytuację kobiet, zaś część wynika ze sposobu ich myślenia. Wśród czynników zachęcających kobiety do aktywności zawodowej wymienić należy przede wszystkim: sukcesywny wzrost liczby ofert pracy na podlaskim rynku, wzrost dostępności „męskich” zawodów dla kobiet (m. in. w przemyśle, produkcji, jako kierowcy), rosnące średnie wynagrodzenie oraz zmieniający się model rodziny.

W badaniu przeprowadzonym przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku na potrzeby dokumentu pn. „Sytuacja kobiet na rynku pracy w województwie podlaskim” wyróżniono trzy główne przyczyny ograniczonej skuteczności w poszukiwaniu pracy: wymagający rynek pracy z niewielką ilością miejsc pracy i niskimi wynagrodzeniami; przypisywane kobietom

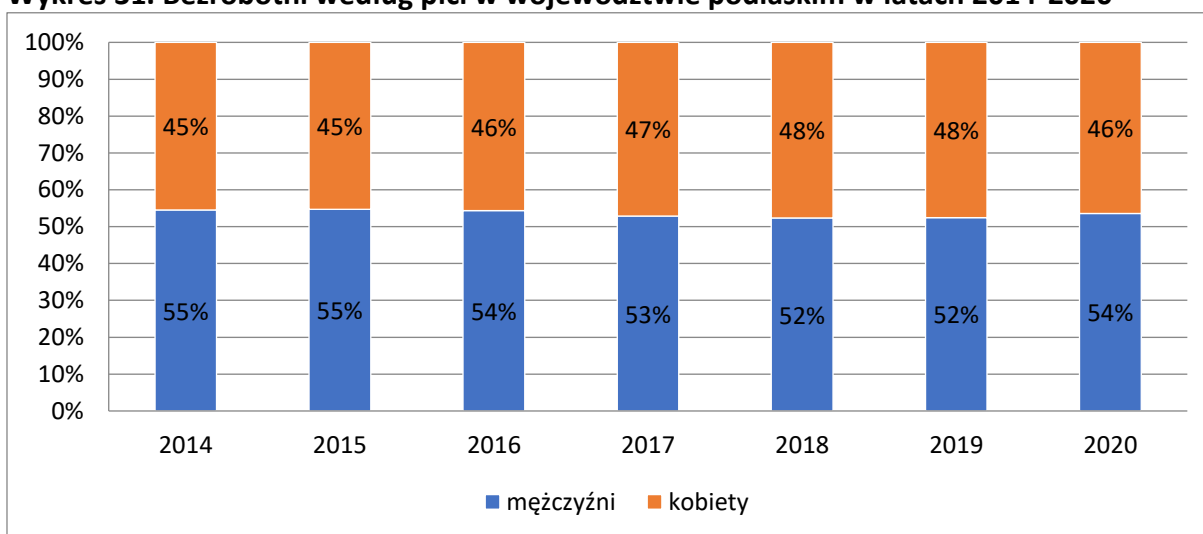
---

⁸⁷ E. Rollnik-Sadowska (red.), Sytuacja kobiet na rynku pracy w woj. podlaskim, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2017.

role społeczne, zwłaszcza opieki nad dziećmi (trudności w pogodzeniu obowiązków zawodowych i życia rodzinnego, chęć poświęcenia się rodzinie); niedostosowanie kwalifikacji badanych kobiet do potrzeb rynku pracy (niewystarczające wykształcenie, brak konkretnych umiejętności zawodowych, brak wiary we własne możliwości).

W okresie 2014-2020 odsetek bezrobotnych kobiet fluktuował, jednak w ciągu dekady zawsze pozostawał niższy niż udział bezrobotnych mężczyzn.

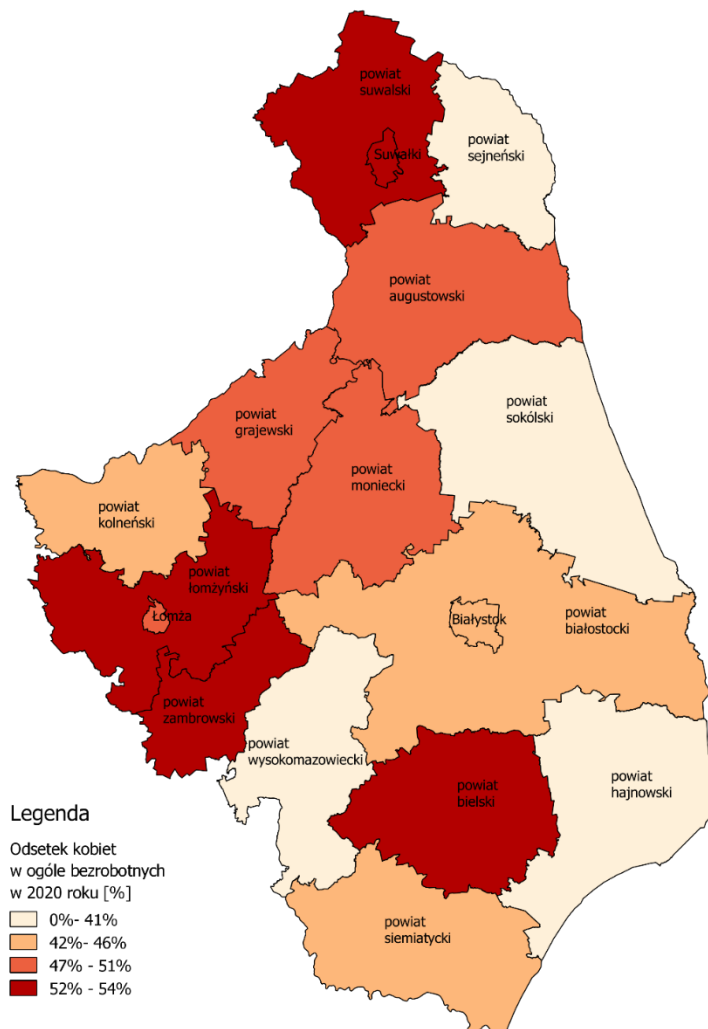
Wykres 31. Bezrobotni według płci w województwie podlaskim w latach 2014-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W ujęciu przestrzennym w 2020 roku największym udziałem bezrobotnych kobiet w ogólnej liczbie osób pozostających bez pracy cechowały się powiaty suwalski, łomżyński, zambrowski i bielski. Tam ich udział w grupie osób bezrobotnych sięgał ponad 50%. Stosunkowo najniższym udziałem bezrobotnych kobiet cechowały się powiaty zlokalizowane we wschodniej części województwa: sejneński, sokólski, hajnowski oraz powiat wysokomazowiecki.

Rysunek 9. Odsetek kobiet w ogóle bezrobotnych w 2020 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W relatywnie najtrudniejszej sytuacji są osoby pozostające najdłużej bez pracy. Osobą długotrwale bezrobotną według przyjętych kryteriów jest osoba pozostająca bez pracy ponad 12 miesięcy. W 2020 roku odsetek takich osób najwyższy był w powiatach sokólskim i kolneńskim. Wysoka wartość tego wskaźnika wskazuje, że w powiatach tych obserwuje się trwałą nierównowagę na rynku pracy, przewagi podaży siły roboczej nad popytem na nią.

Wśród osób długotrwale bezrobotnych w województwie podlaskim w dominują osoby pracujące poprzednio jako robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – 22,0% ogółu długotrwale bezrobotnych (wobec 21,3% udziału w ogólnej liczbie bezrobotnych), pracownicy usług

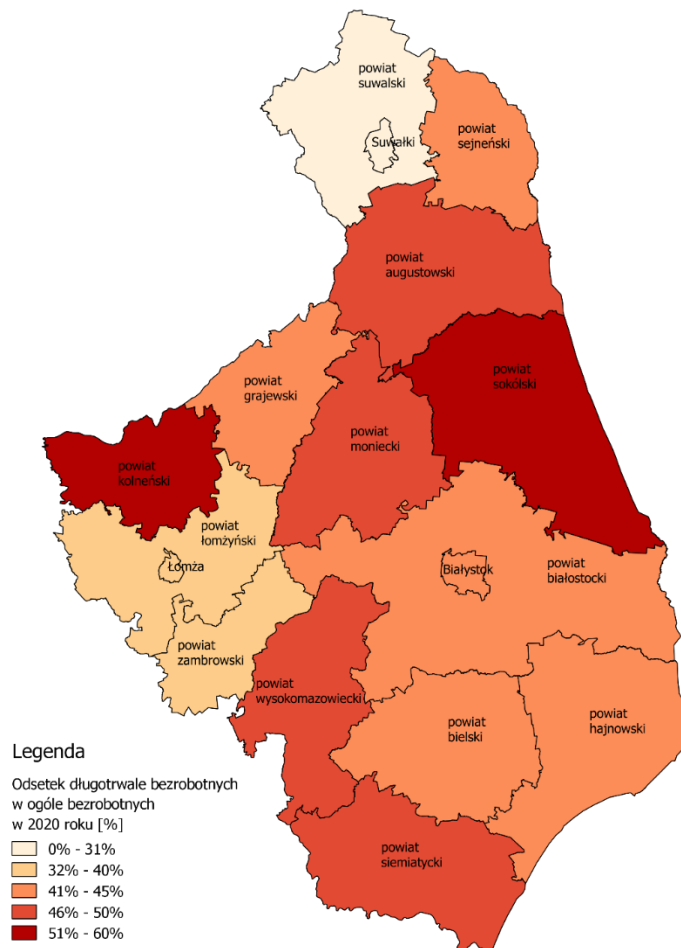
osobistych i sprzedawcy – 17,0% (wobec 16,7%) oraz technicy i inny średni personel – 12,7% (wobec 13,6%)⁸⁸.

Ten typ bezrobocia ma szczególne konsekwencje w sferach: ekonomicznej, społecznej, indywidualnej. W pierwszej bezrobocie długotrwałe wskazuje na wieloletnie niewykorzystanie znacznych zasobów siły roboczej na rynku pracy. W sferze społecznej obrazuje degradację zawodową, materialną i socjalną całych grup społecznych, bezpośrednio dotkniętych bezrobociem. Natomiast w sferze indywidualnej bezrobocie długotrwałe determinuje obniżenie statusu zawodowego, niewykorzystanie kwalifikacji lub uniemożliwienie ich zdobycia albo podniesienia, co w konsekwencji powoduje obniżenie poziomu życia. Długotrwałe bezrobocie ma także głęboki wpływ na sferę psychiczną osób nim dotkniętych, które skutkować może pojawieniem się uzależnień negatywnie wpływających na sytuację bezrobotnego i jego rodziny.

---

⁸⁸ Diagnoza sytuacji osób długotrwałe bezrobotnych na rynku pracy w woj. podlaskim w 2019 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2020, s. 13.

Rysunek 10. Odsetek długotrwale bezrobotnych w ogóle bezrobotnych w 2020 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

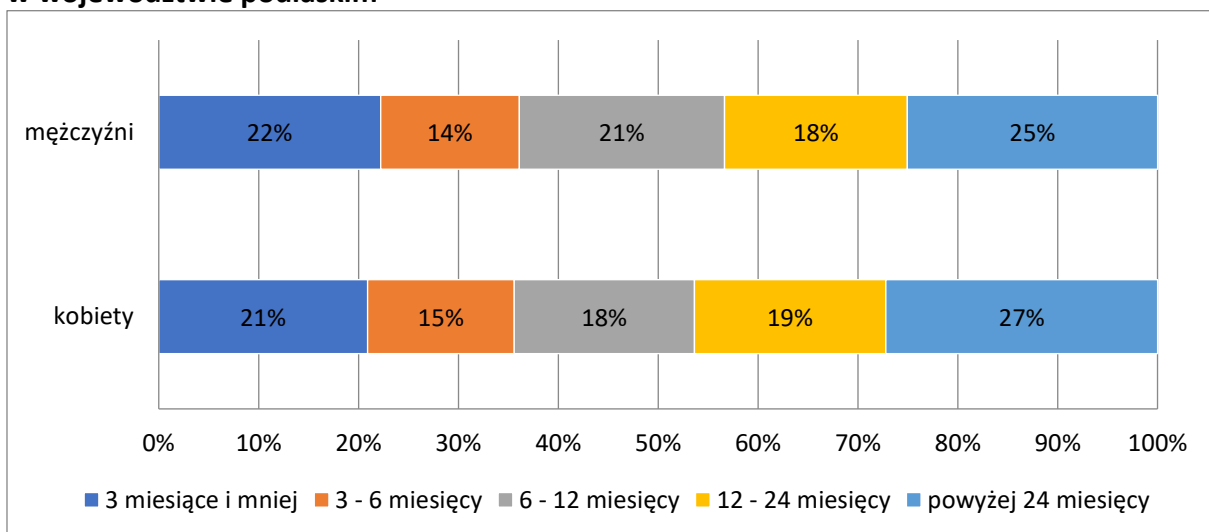
Istotne znaczenie dla rynku pracy ma również demografia. W dokumencie pn. „Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego” wskazano, że kierunki zmian w strukturze ekonomicznych grup wieku w regionie przybierają trend negatywny, przede wszystkim z uwagi na niemal stałe rozmiary grupy osób w wieku produkcyjnym przy jednoczesnym zwiększaniu się wartości wskaźnika obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością wieku poprodukcyjnym. Wskazany trend zmian oznacza stałe zwiększanie się populacji osób w wieku poprodukcyjnym, kosztem zmniejszającej się populacji osób w wieku przedprodukcyjnym. W związku z powyższym wymiernalność pokoleń na podlaskim rynku pracy jest poważnie zagrożona, a wzrastający odsetek osób potencjalnie nieaktywnych

zawodowo może doprowadzić do tego, że wzrosnie również presja na wydłużanie okresu aktywności zawodowej⁸⁹.

W dokumentach pn. „Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia w województwie podlaskim” (2019-2021) na bieżący rok i na lata ubiegłe zwrócono uwagę na konieczność podnoszenia poziomu zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata, co wynika z faktu, że obserwuje się zmniejszanie wskaźnika zatrudnienia ludności woj. podlaskiego w wieku 20-64 lata w okresie 2018-2020.

Struktura płci bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy jest stosunkowo proporcjonalna. Nieco więcej kobiet niż mężczyzn pozostaje bez pracy powyżej 12 miesięcy. Sygnalizuje to fakt, że kobiety mają większe trudności, aby wrócić na rynek pracy, co wynika głównie z problemu zapewnienia opieki nad dziećmi (brak środków na zapewnienie opieki lub brak w pobliżu miejsca – żłobka lub przedszkola – do którego można dziecko oddać na czas pracy. Odsetek mężczyzn przeważa nad odsetkiem kobiet pośród bezrobotnych pozostających bez zatrudnienia poniżej sześciu miesięcy.

Wykres 32. Struktura czasu pozostawania bez pracy według płci w 2020 roku w województwie podlaskim

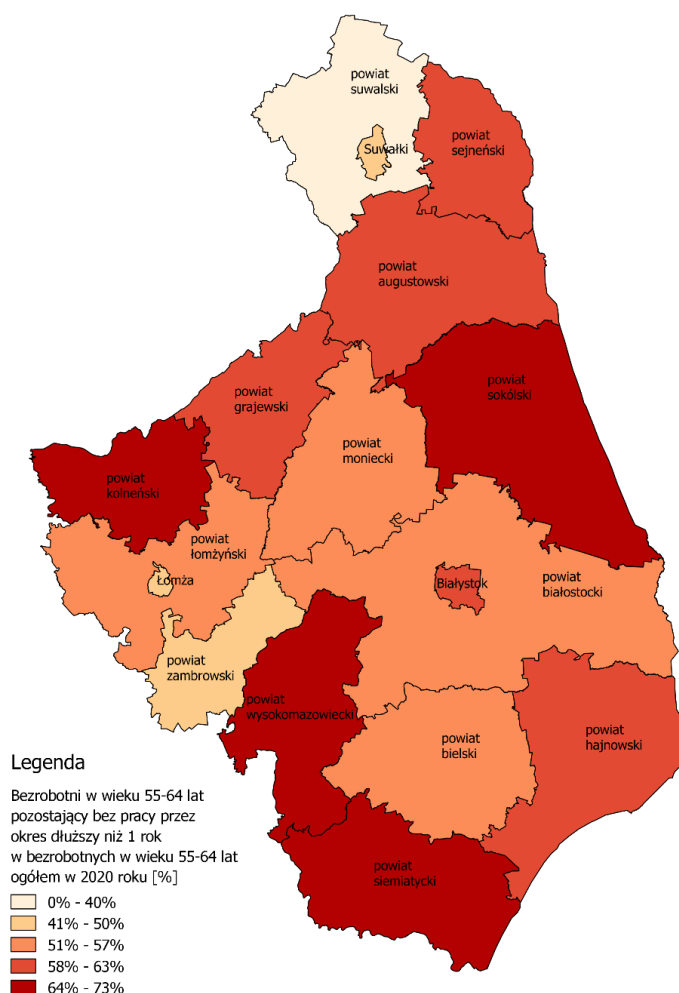
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Odsetek osób w wieku 55-64 lata pozostających bez zatrudnienia dłużej niż rok jest dość wysoki w całym województwie. Najniższą jego wartość w 2020 roku odnotowano w powiecie suwalskim. Miasto Suwałki jest ważnym ośrodkiem gospodarczym w północno-wschodniej Polsce, istnieje więc stosunkowo duże zapotrzebowanie na pracowników. Wysokie wartości

⁸⁹ M. Proniewski (red.), Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego Departament Rozwoju Regionalnego, Białystok 2016, s. 16.

wskaźnika obserwowano w powiatach sokólskim i kolneńskim, w których najwyższy jest także udział osób długotrwale bezrobotnych, o czym już wspomiano. Bezrobocie w powiatach sokólskim i kolneńskim charakteryzuje się sezonowością (odpływu osób bezrobotnych w sezonie wiosenno-letnim i napływie w sezonie jesienno-zimowym), jest tam także duża liczba osób o niskich kwalifikacjach i wykształceniu, przez co osoby te nie są dopasowane do potrzeb rynku pracy. Problem ten obserwuje się także na południu województwa – w powiatach wysokomazowieckim i siemiatyckim.

Rysunek 11. Odsetek bezrobotnych w wieku 55-64 lata pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w ogóle bezrobotnych w wieku 55-64 lata w 2020 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

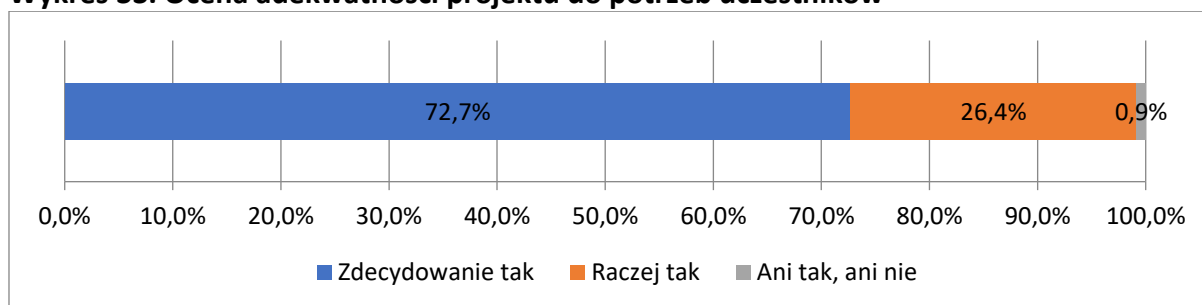
Jak wskazali eksperci biorący udział w panelu delfickim, wysoki odsetek osób bezrobotnych w wieku 55-64 lata dotyczy nie tylko województwa podlaskiego i wynika z kilku czynników.

Pierwszym i najważniejszym, jest obawa przed wcześniejszym odejściem takiej osoby z pracy, czy długotrwałą chorobą, która spowoduje absencję i konieczność wdrażania kolejnego pracownika lub rozłożenia obowiązków takiej osoby na innych pracowników. Osoby powyżej 55 roku życia mają często także niższe wykształcenie i niższe kwalifikacje niż osoby młodsze. Równocześnie jednak pracodawcy niechętnie oferują osobom w tym wieku kursy i szkolenia, wychodząc z założenia, że koszt zdobycia przez nich kwalifikacji jest niewspółmierny do szacowanego czasu ich pracy. Kolejną kwestią są stereotypy – pracodawcy obawiają się, że osoby starsze nie nadążą za zmianami, szczególnie w kwestii komputeryzacji i cyfryzacji przedsiębiorstwa lub też nie dopasują się do młodszego zespołu. Wszystkie te czynniki powodują, że pracodawcy, mając wybór, często decydują się zatrudnić osobę młodszą.

Wyniki przeprowadzonych badań z beneficjentami oraz uczestnikami projektów świadczą o tym, że wsparcie oferowane w Programie było dopasowane do potrzeb grupy docelowej. Potwierdziły to opinie niemal wszystkich ankietowanych beneficjentów (99,1%). Ich zdaniem realizowane projekty były adekwatne do potrzeb uczestników, co wynikało głównie z faktu, że przed rozpoczęciem działań projektowych beneficjenci przeprowadzili diagnozę tych potrzeb.

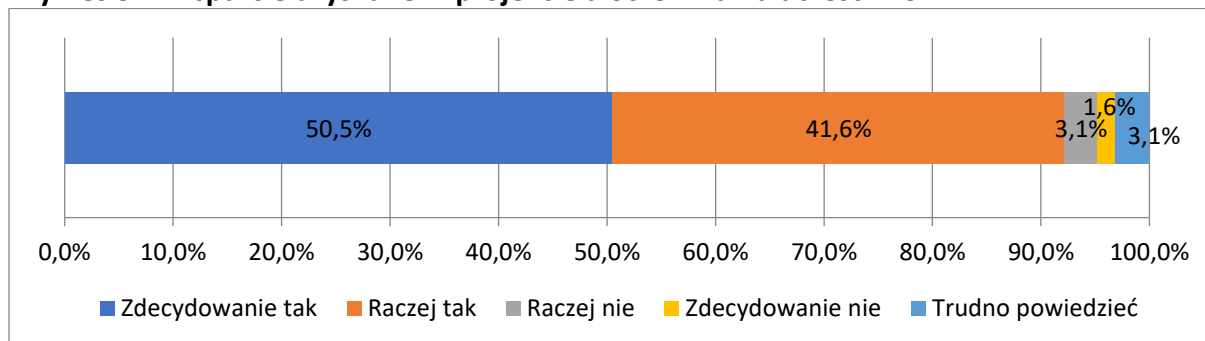
Wykres 33. Ocena adekwatności projektu do potrzeb uczestników

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=228.

Opinię tą potwierdzili także uczestnicy projektów, w tym osoby, z którymi zrealizowano wywiady indywidualne na potrzeby case study oraz osoby biorące udział w badaniu ankietowym. Zdecydowana większość z nich oceniła, że uzyskane wsparcie było zgodne z ich oczekiwaniami (łącznie 92,1% odpowiedzi). Odmienne zdanie miało tylko 4,7% badanych.

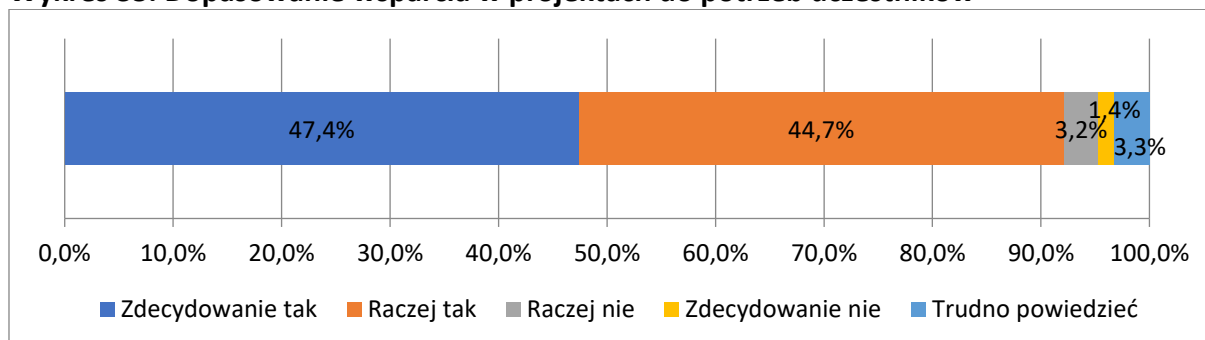
Wykres 34. Wsparcie uzyskane w projekcie a oczekiwania uczestników

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Taka sama część grupy odbiorców (92,1%) uznała, że uzyskane w ramach projektów wsparcie było dopasowane do ich potrzeb. Ponownie tylko niewielki odsetek ankietowanych (4,6%) zadeklarował, że wsparcie nie było adekwatne do ich potrzeb.

Wykres 35. Dopasowanie wsparcia w projektach do potrzeb uczestników

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Zrealizowane badania z beneficjentami i uczestnikami potwierdziły także wysoką użyteczność poszczególnych form pomocy, w ramach każdego z ewaluowanych działań i poddziałań, które skierowane było do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku zatrudnienia w regionie.

Wszystkie formy wsparcia oferowane w ramach działania 2.1 zostały przez beneficjentów ocenione wysoko lub bardzo wysoko. Za najbardziej użyteczne uznane zostały **pośrednictwo pracy** (94,5% odpowiedzi „bardzo wysoko” i „wysoko”) oraz **staże i praktyki zawodowe** (94,1% odpowiedzi „bardzo wysoko” i „wysoko”), zaś za najmniej użyteczne wsparcie psychologiczno-doradcze (75,8% „bardzo wysoko” i „wysoko”). Żadna z form wsparcia nie została oceniona nisko lub bardzo nisko.

Tabela 25. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 2.1) w ocenie beneficjentów

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Instrumenty i usługi rynku pracy obejmujące działania aktywizujące	31,1%	62,2%	6,7%	0,0%	0,0%
Wsparcie przedsiębiorców będących osobami fizycznymi niezatrudniającymi pracowników w zakresie dofinansowania części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej	31,8%	59,1%	9,1%	0,0%	0,0%
Wsparcie mikro-, małych, średnich przedsiębiorców i organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów w zakresie dofinansowania części kosztów wynagrodzeń pracowników oraz należnych składek na ubezpieczenia społeczne w celu ograniczenia negatywnych skutków COVID-19	30,4%	60,9%	8,7%	0,0%	0,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	44,8%	31,0%	24,1%	0,0%	0,0%
Pośrednictwo pracy	34,5%	60,0%	5,5%	0,0%	0,0%
Poradnictwo zawodowe	35,1%	57,9%	7,0%	0,0%	0,0%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy ich praktycznego zastosowania	43,6%	46,2%	10,3%	0,0%	0,0%
Stáže, praktyki zawodowe	35,3%	58,8%	5,9%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=58.

W ramach działania 2.2 za najbardziej użyteczne uznane zostały **usługi opiekuńcze dla dzieci w wieku do 3 lat, granty dla pracodawców na stanowisko w formie telepracy oraz aktywizacja i dopłaty dla rodziców powracających na rynek pracy lub wchodzących na niego po raz pierwszy** (wszystkie te formy wsparcia otrzymały 100% ocen „bardzo wysoko” i „wysoko”).

Tabela 26. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 2.2) w ocenie beneficjentów

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Usługi opiekuńcze dla dzieci w wieku do 3 lat	79,3%	20,7%	0,0%	0,0%	0,0%

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Granty dla pracodawców na stanowisko w formie telepracy	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Świadczenia aktywizacyjne na zatrudnienie	70,0%	20,0%	10,0%	0,0%	0,0%
Szkolenia, doradztwo, działań informacyjnych (jako działań uzupełniających), dotyczących elastycznych form pracy	71,4%	14,3%	14,3%	0,0%	0,0%
Działania z zakresu aktywizacji zawodowej rodziców (lub innych opiekunów prawnych i faktycznych) osób z niepełnosprawnościami oraz finansowanie opieki nad osobami z niepełnosprawnościami	28,6%	57,1%	0,0%	14,3%	0,0%
Aktywizacja i dopłaty dla rodziców powracających na rynek pracy lub wchodzących na niego po raz pierwszy	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=32.

Beneficjenci realizujący projekty w ramach działania 2.3 wszystkie formy wsparcia ocenili wysoko lub bardzo wysoko. Najniżej (jednak wciąż bardzo wysoko) ocenili forum wymiany doświadczeń (92,3% ocen „bardzo wysoko” i „wysoko”).

Tabela 27. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 2.3) w ocenie beneficjentów

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Grupowe oraz indywidualne szkolenia w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej	86,7%	13,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Dotacja inwestycyjna	86,7%	13,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie pomostowe	85,7%	14,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Forum wymiany doświadczeń	61,5%	30,8%	7,7%	0,0%	0,0%
Jednorazowa pożyczka na rozpoczęcie działalności gospodarczej	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=16.

W ramach działania 7.1 za najbardziej użyteczne uznane zostały działania z zakresu **poradnictwa specjalistycznego, działania z zakresu poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiające docelowo powrót do życia społecznego**, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową oraz **kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy** (wszystkie te formy otrzymały 96,8% ocen „bardzo wysoko” i „wysoko”). Najniżej oceniono tworzenie nowych ZAZ (jedynie 33,3% ocen „bardzo wysoko” i „wysoko”).

Tabela 28. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 7.1) w ocenie beneficjentów

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Działania z zakresu poradnictwa specjalistycznego	52,5%	44,3%	1,6%	1,6%	0,0%
Działania z zakresu poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiające docelowo powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową	52,5%	44,3%	1,6%	1,6%	0,0%
Rozwój pracy socjalnej opartej o działania w ramach różnych form kontraktu socjalnego	40,0%	51,4%	2,9%	5,7%	0,0%
Stáže zawodowe, praktyki zawodowe	51,7%	41,4%	5,2%	1,7%	0,0%
Subsydiowane zatrudnienie	56,3%	31,3%	12,5%	0,0%	0,0%
Poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, trening pracy jako usługi wspierające aktywizację zawodową	50,0%	43,3%	5,0%	1,7%	0,0%
Kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji	52,5%	44,3%	1,5%	1,5%	0,0%

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
społecznych niezbędnych na rynku pracy					
Zatrudnienie wspierane/wspomagane/usługi trenera zatrudnienia wspieranego	60,0%	30,0%	5,0%	5,0%	0,0%
Sfinansowanie udziału w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym i sfinansowanie kosztów zatrudnienia	70,0%	20,0%	10,0%	0,0%	0,0%
Realizacja zajęć szkolnych uzupełniających wykształcenie na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym lub policealnym oraz organizację zajęć komplementarnych w stosunku do zajęć szkolnych	0,0%	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%
Nauka na poziomie wyższym dla osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze lub inne formy opieki zastępczej	0,0%	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%
Udział w terapii psychologicznej, rodzinnej lub psychospołecznej	70,6%	17,6%	11,8%	0,0%	0,0%
Udział w programach korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, o którym mowa w przepisach o przeciwdziałaniu alkoholizmowi	20,0%	60,0%	20,0%	0,0%	0,0%
Udział w programach psychoterapii /programach terapeutycznych dla osób uzależnionych	23,1%	69,2%	7,7%	0,0%	0,0%
Stworzenie nowych miejsc reintegracji społeczno –zawodowej w istniejących podmiotach CIS i KIS	42,9%	42,9%	14,3%	0,0%	0,0%
Utworzenie nowych podmiotów CIS i KIS	50,0%	25,0%	25,0%	0,0%	0,0%
Zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w istniejących ZAZ	60,0%	20,0%	20,0%	0,0%	0,0%

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
oraz objęcie tych osób usługami aktywnej integracji					
Wsparcie osób z niepełnosprawnościami dotychczas zatrudnionych w ZAZ nową ofertą w postaci usług aktywnej integracji ukierunkowaną na przygotowanie tych osób do podjęcia zatrudnienia poza ZAZ	50,0%	33,3%	16,7%	0,0%	0,0%
Wsparcie usługami aktywnej integracji nowych osób w istniejących WTZ	25,0%	50,0%	25,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie dotychczasowych uczestników WTZ nową ofertą w postaci usług aktywnej integracji	20,0%	60,0%	20,0%	0,0%	0,0%
Tworzenie nowych ZAZ	33,3%	0,0%	66,7%	0,0%	0,0%
Działania środowiskowe w formie pracy animacyjnej i street workerskiej w terenie, praca metodą mentoringu	77,8%	11,1%	11,1%	0,0%	0,0%
Programy aktywności lokalnej – instrumenty aktywnej integracji o charakterze społecznym	38,5%	57,7%	3,8%	0,0%	0,0%
Programy aktywności lokalnej – instrumenty aktywnej integracji o charakterze zawodowym	44,8%	51,7%	3,4%	0,0%	0,0%
Programy aktywności lokalnej – instrumenty aktywnej integracji o charakterze edukacyjnym	31,3%	62,5%	6,3%	0,0%	0,0%
Programy aktywności lokalnej – instrumenty aktywnej integracji o charakterze zdrowotnym	18,2%	72,7%	9,1%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=59.

Beneficjenci realizujący projekty w ramach poddziałania 7.2.1 zdecydowanie najlepiej ocenili **wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego do 8 dzieci i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego do 14 osób, działania na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających**

pieczę zastępczą oraz tworzenie miejsc pobytu w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach (wszystkie te formy otrzymały 100% ocen „bardzo wysoko”). Najniżej oceniono aktualizację wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy instytucji pomocy i integracji społecznej.

Tabela 29. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (poddziałanie 7.2.1) w ocenie beneficjentów⁹⁰

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania miejsc świadczenia usług opiekuńczych poprzez zwiększenie liczby opiekunów świadczących usługi w miejscu zamieszkania lub poprzez tworzenie miejsc świadczenia usług opiekuńczych w formie stałych lub krótkookresowych miejsc pobytu dziennego lub stałych lub krótkookresowych miejsc pobytu całodobowego	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Świadczenie usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami	25,0%	75,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Inne usługi zwiększające mobilność, autonomię i bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami i osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	25,0%	50,0%	25,0%	0,0%	0,0%
Aktualizacja wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy instytucji pomocy i integracji społecznej	20,0%	40,0%	40,0%	0,0%	0,0%
Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu seniorów	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania rodzinnych form	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

⁹⁰ W tabeli zawarto tylko te formy wsparcia, które zostały wykorzystane przez beneficjentów.

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego do 8 dzieci i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego do 14 osób					
Działania na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie w postaci rodzin wspierających oraz rozwój usług asystentury rodzinnej	33,3%	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych przez wzmocnienie roli i funkcji rodziny, rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny	75,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%
Aktualizacja wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy jednostek wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w zakresie udzielanego wsparcia	80,0%	0,0%	10,0%	0,0%	0,0%
tworzenie miejsc pobytu w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach chronionych lub wspomaganych dla osób lub rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wdrożenie działań mających na celu poprawę sytuacji epidemiologicznej związanej z zagrożeniem spowodowanym przez koronawirus SARS-CoV-2 na terenie województwa podlaskiego w obszarze systemu pomocy społecznej	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%
wsparcie i opieka nad młodzieżą	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
wykluczoną społecznie i kierowana przez Sądy na terapie					

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=13.

Wszystkie formy wsparcia, które były realizowane przez beneficjentów w ramach poddziałania 7.2.2 zostały ocenione jako bardzo użyteczne (100% odpowiedzi).

Tabela 30. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (poddziałanie 7.2.2) w ocenie beneficjentów⁹¹

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Wsparcie w postaci rodzin wspierających oraz rozwój usług asystentury rodzinnej	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania środowiskowych placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży m.in. Ogniska wychowawcze i koła zainteresowań, świetlice środowiskowe, świetlice socjoterapeutyczne, kluby młodzieżowe organizujące zajęcia socjoterapeutyczne lub z programami socjoterapeutycznymi	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych przez wzmocnienie roli i funkcji rodziny, rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Aktualizacja wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy jednostek wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w zakresie udzielanego wsparcia	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=2.

⁹¹ W tabeli zawarto tylko te formy wsparcia, które zostały wykorzystane przez beneficjentów.

Beneficjenci realizujący projekty w ramach działania polegającego na wzmocnieniu roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym za najbardziej użyteczne formy wsparcia uznali **usługi animacji lokalnej, rozwoju ekonomii społecznej, wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych oraz wsparcie na założenie, przystąpienie do lub zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej** (100% ocen „bardzo wysoko”). Dość nisko oceniona została współpraca ROPS z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, wspieranie przez ROPS realizacji usług użyteczności publicznej poprzez podmioty ekonomii społecznej i współpraca z OWES w tym zakresie oraz organizacja przez ROPS przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności podmiotów ekonomii społecznej (po 50,0% ocen „nisko”).

Tabela 31. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 7.3) w ocenie beneficjentów

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Usługi animacji lokalnej realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Usługi rozwoju ekonomii społecznej (usługi inkubacyjne) realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Usługi wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych (usługi biznesowe) realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie na założenie, przystąpienie do lub zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Współpraca ROPS z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, w szczególności podmiotami ekonomii społecznej, w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej, lub lokalnych planów udziału podmiotów ekonomii społecznej w rozwoju usług	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
społecznych, stosowania klauzul społecznych lub społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zlecenia zadań podmiotom ekonomii społecznej					
Wspieranie przez ROPS realizacji usług użyteczności publicznej poprzez podmioty ekonomii społecznej i współpraca z OWES w tym zakresie	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%
Organizacja przez ROPS przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności podmiotów ekonomii społecznej jako dostawców produktów i usług oraz wspieranie sprzedaży produktów i usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej na poziomie regionalnym	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%
Tworzenie regionalnych sieci współpracy OWES działających w regionie	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Tworzenie, wspieranie lub dofinansowanie wspólnych przedsięwzięć regionalnych sieci podmiotów ekonomii społecznej (klastry, franczyzy) oraz włączanie podmiotów ekonomii społecznej w istniejące na poziomie regionalnym organizacje branżowe (sieci, klastry)	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Tworzenie regionalnych sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ), mających umożliwić wzajemne uczenie się i wymianę informacji oraz wsparcie tych podmiotów w osiągnięciu standardów usług	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym w celu nawiązania stałej współpracy	33,3%	66,5%	0,0%	0,0%	0,0%
Monitoring kondycji sektora ekonomii społecznej w regionie	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Zapewnienie funkcjonowania regionalnego komitetu do spraw ekonomii społecznej, organizowanie jego prac oraz tworzenie możliwości współpracy kluczowych interesariuszy w zakresie kreowania rozwoju ekonomii społecznej w regionie	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej, aktualizacja lub opracowanie nowego regionalnego planu rozwoju ekonomii społecznej oraz analiza i koordynacja jego wdrażania	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=5.

W ramach działania 9.1, zdaniem beneficjentów, za najbardziej użyteczne typy projektów należy uznać te, które umożliwiły uczestnikom **uzyskiwanie kwalifikacji lub zdobywanie i poprawę kompetencji w zakresie TIK i języków obcych** (100% ocen „bardzo wysoko” i „wysoko”). Wśród form wsparcia oferowanych w ramach wskazanego typu projektów znajdowały się: **szkolenia lub inne formy uzyskiwanie kwalifikacji lub zdobywanie i podnoszenie kompetencji cyfrowych i uzyskiwanie kwalifikacji językowych, a także programy walidacji i certyfikacji kompetencji uzyskanych poza projektem w zakresie TIK i języków obcych.**

Tabela 32. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 9.1) w ocenie beneficjentów

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
Programy podnoszące aktywność i mobilność zawodową oraz zdolności do zatrudnienia grupy osób biernych zawodowo	36,4%	59,1%	4,5%	0,0%	0,0%
Organizacja opieki nad dziećmi do	40,0%	40,0%	20,0%	0,0%	0,0%

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
lat 3 w formach pozainstytucjonalnych (opiekun dzienny)					
Bezwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej	78,6%	14,3%	7,1%	0,0%	0,0%
Programy aktywności lokalnej – wsparcie skierowane do środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	39,3%	57,1%	3,6%	0,0%	0,0%
Usługi reintegracji społeczno-zawodowej skierowanej do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym świadczone przez CIS i KIS	12,5%	75,0%	12,5%	0,0%	0,0%
Usługi na rzecz wsparcia zatrudnienia i rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami w ramach ZAZ i WTZ	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie usług opiekuńczych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami	28,6%	42,9%	28,6%	0,0%	0,0%
Działania skierowane do rodzin, w tym rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym	40,0%	46,7%	13,3%	0,0%	0,0%
Działania wynikające z LSR w zakresie organizowania społeczności lokalnej obejmujące animację, streetworking oraz edukację społeczno-obywatelską	22,2%	66,7%	11,1%	0,0%	0,0%
Uzyskiwanie kwalifikacji lub zdobywanie i poprawa kompetencji	22,2%	77,8%	0,0%	0,0%	0,0%

	Bardzo wysoko	Wysoko	Przeciętnie	Nisko	Bardzo nisko
osób dorosłych w zakresie TIK i języków obcych					

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=43.

Beneficjenci uczestniczący w badaniu case study wskazywali, że użyteczność udzielonego wsparcia, podobnie jak skuteczność, wynikała z przeprowadzonej wcześniej diagnozy potrzeb potencjalnych odbiorców, która stanowiła punkt wyjścia do określenia adekwatnych form wsparcia. Analizowane były także dane z lokalnego rynku pracy dotyczące zapotrzebowania na pracowników. Na użyteczność wpływały także wykorzystywane narzędzia i kompleksowość wsparcia.

Za najbardziej użyteczną formę wsparcia ankietowani uczestnicy projektów uznali kursy i szkolenia, w mniejszym natomiast stopniu – praktyki i staże zawodowe. Wskazane odpowiedzi pokrywały się jednocześnie z formami wsparcia, które uprzednio oceniono najwyżej pod kątem ich skuteczności.

Tabela 33. Formy wsparcia najbardziej dopasowane do potrzeb uczestników w kontekście poprawy ich sytuacji na rynku pracy⁹²

Forma wsparcia	% udział wskazań
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	30,6%
Praktyki lub staże zawodowe	21,0%
Bezwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	16,7%
Doradztwo zawodowe indywidualne	14,3%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	9,2%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	8,5%
Pośrednictwo pracy	7,4%
Doradztwo zawodowe grupowe	6,3%
Wsparcie psychologiczno-doradcze (w tym terapia psychologiczna, rodzinna lub psychospołeczna)	5,8%
Poradnictwo specjalistyczne (np. prawnik, socjoterapeuta, psycholog, mediator)	4,0%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	2,4%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	1,5%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,4%

⁹² Respondenci mieli możliwość wyboru trzech odpowiedzi.

Forma wsparcia	% udział wskazań
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,3%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,3%
Zatrudnienie w Klubie Integracji Społecznej (KIS), Centrum Integracji Społecznej (CIS), Zakładzie Aktywności Zawodowej (ZAZ), spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,2%
Udział w programie korekcyjno – edukacyjnym	0,2%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,2%
Inna forma	1,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Biorąc pod uwagę wypowiedzi ankietowanych uczestników można ocenić, że wszystkie z oferowanych form wsparcia ocenione zostały jako użyteczne. Aż 95,0% z nich uznało, że nie zaproponowano mu w ramach Programu żadnego wsparcia, które nie byłoby dopasowane do jego potrzeb. Wśród wsparcia najmniej użytecznego, tj. z największą liczbą wskazań, znalazło się grupowe doradztwo zawodowe oraz praktyki i staże zawodowe – wymieniło je jednak tylko po 2,3% badanych.

Tabela 34. Formy wsparcia najmniej dopasowane do potrzeb uczestników w kontekście poprawy ich sytuacji na rynku pracy⁹³

Forma wsparcia	% udział wskazań
Doradztwo zawodowe grupowe	2,3%
Praktyki lub staże zawodowe	2,3%
Pośrednictwo pracy	2,2%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	2,0%
Doradztwo zawodowe indywidualne	1,6%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	1,6%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	1,4%
Bezwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	1,2%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	0,9%
Wsparcie psychologiczno-doradcze (w tym terapia psychologiczna, rodzinna lub psychospołeczna)	0,8%
Poradnictwo specjalistyczne (np. prawnik, socjoterapeuta, psycholog, mediator)	0,3%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,2%

⁹³ Respondenci mieli możliwość wyboru trzech odpowiedzi.

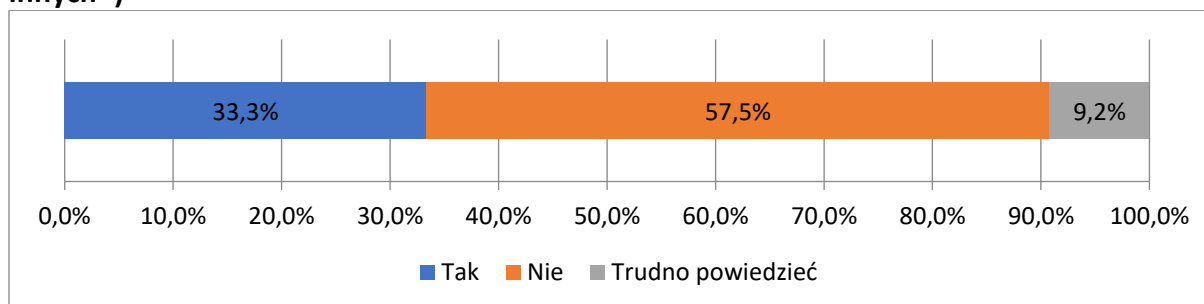

Forma wsparcia	% udział wskazań
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,1%
Zatrudnienie w Klubie Integracji Społecznej (KIS), Centrum Integracji Społecznej (CIS), Zakładzie Aktywności Zawodowej (ZAZ), spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,1%
Udział w programie korekcyjno – edukacyjnym	0,1%
Inna forma	0,3%
Żadna, wszystkie formy wsparcia były właściwie dopasowane	95,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Wyniki badania ankietowego wykazały ponadto, że co trzeci beneficjent (33,3%) wykorzystywał w ramach realizowanego projektu wsparcie towarzyszące.

Wykres 36. Wykorzystywanie wsparcia towarzyszącego (pracy animacyjnej i streetworkerskiej w terenie, pracy metodą mentoringu, zwrotu kosztów dojazdu, innych⁹⁴)

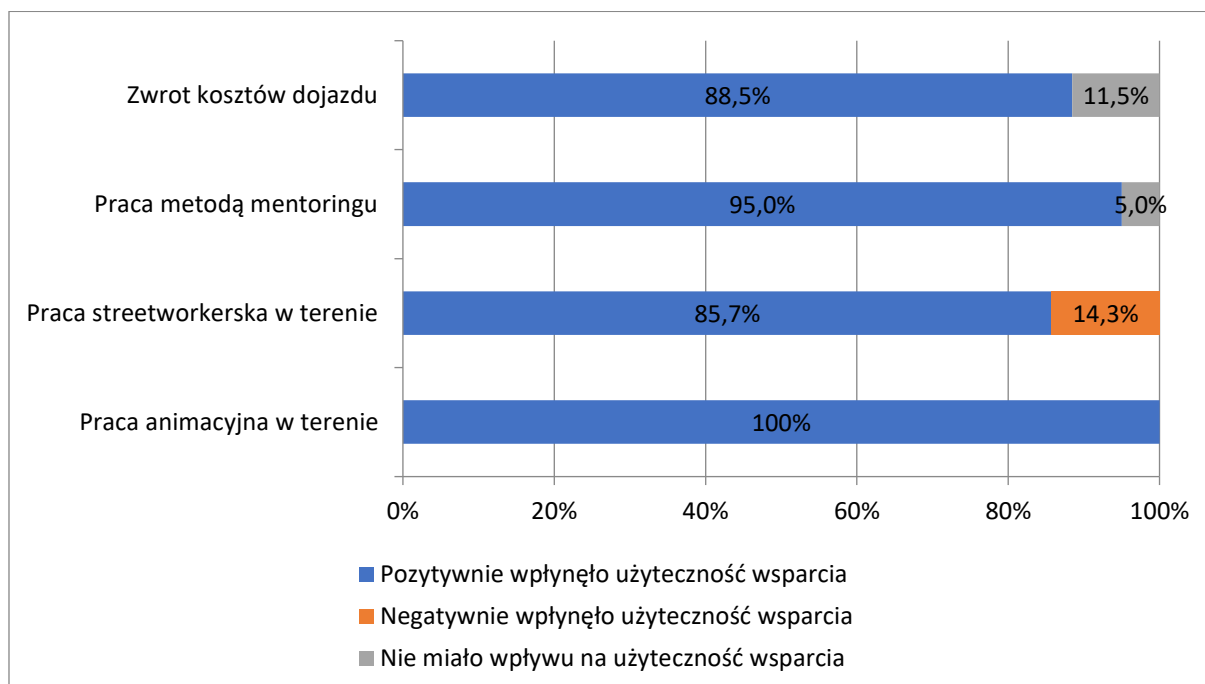

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=228.

Wszystkie dostępne formy wsparcia towarzyszącego (zwrot kosztów przejazdu, praca metodą mentoringu, praca street-workerska oraz praca animacyjna w terenie) zostały przez osoby oferujące to wsparcie ocenione bardzo wysoko. Należy jednak wskazać, że jeden z siedmiu osób (tj. 14,3%) beneficjentów wskazał, że praca street workerska w terenie wpłynęła negatywnie na użyteczność wsparcia. Wsparcie tego rodzaju jako bardzo użyteczne ocenili także uczestnicy projektów podczas wywiadów IDI (zrealizowanych na potrzeby case study). Część z nich wskazywała na to, że skorzystała ze wsparcia w formie mentoringu, a także wsparcia animacyjnego i streetworkingu – wszystkie uznano za dopasowane do potrzeb odbiorców.

Wykres 37. Wpływ wsparcia towarzyszącego na użyteczność prowadzonych działań

⁹⁴ Wśród innych form wsparcia towarzyszącego wymieniono: zwrot lub dopłata do kosztów dojazdu, zwrot kosztów opieki nad dzieckiem do 7 r.ż. lub osobą zależną.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z beneficjentami, N=228.

Wnioski częściowe⁹⁵

W oparciu o przeprowadzone badanie należy stwierdzić, że wsparcie udzielane w ramach RPOWP 2014-2020 odpowiadało realnym potrzebom uczestników projektów. Potwierdziła to zarówno analiza danych zastanych, jak i opinie beneficjentów i uczestników projektów realizowanych w ramach Programu.

Do najbardziej użytecznych form wsparcia zaliczyć można:

- W ramach działania 2.1: pośrednictwo pracy, staże i praktyki zawodowe;
- W ramach działania 2.2: usługi opiekuńcze dla dzieci w wieku do 3 lat, granty dla pracodawców na stanowisko w formie telepracy oraz aktywizacja i dopłaty dla rodziców powracających na rynek pracy lub wchodzących na niego po raz pierwszy;
- W ramach działania 2.3: grupowe oraz indywidualne szkolenia w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej, dotacje inwestycyjne i wsparcie pomostowe;
- W ramach działania 7.1: poradnictwo specjalistyczne, działania z zakresu poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji

⁹⁵ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Czy otrzymane w ramach RPOWP 2014-2020 wsparcie odpowiadało realnym potrzebom uczestników projektów? Które z form wsparcia okazały się nieprzydatne, nieadekwatne do potrzeb odbiorców wsparcia? Jaki wpływ na użyteczność działań miało wsparcie towarzyszące?

życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych umożliwiającą docelowo powrót do życia społecznego, kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy;

- W ramach poddziałania 7.2.1: wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego do 8 dzieci i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego do 14 osób, działania na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą oraz tworzenie miejsc pobytu w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach;
- W ramach poddziałania 7.2.2: wsparcie w postaci rodzin wspierających oraz rozwój usług asystentury rodzinnej, wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania środowiskowych placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych przez wzmocnienie roli i funkcji rodziny, rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny oraz aktualizacja wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy jednostek wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w zakresie udzielanego wsparcia;
- W ramach działania 7.3: usługi animacji lokalnej, rozwoju ekonomii społecznej, wsparcie istniejących przedsiębiorstw społecznych oraz wsparcie na założenie, przystąpienie do lub zatrudnienie w przedsiębiorstwie społecznym realizowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej;
- W ramach działania 9.1: szkolenia oraz inne formy umożliwiające uzyskiwanie kwalifikacji lub podnoszenie kompetencji osób dorosłych w zakresie TIK i języków obcych.

W oparciu o przeprowadzoną analizę nie można wskazać żadnych form wsparcia, które okazały się w wysokim stopniu nieadekwatne do potrzeb uczestników.

Wsparcie towarzyszące odgrywało ważną rolę w podnoszeniu użyteczności działań realizowanych w ramach Programu. Mimo, iż działania w tym zakresie realizowała tylko ok. 1/3 beneficjentów, to dokonane przez nich oceny wskazywały na wysoką użyteczność oferowanego wsparcia. Szczególnie znaczenie w tym zakresie miała praca animacyjna w terenie oraz mentoring, ale też zwrot kosztów dojazdu i streetworking.

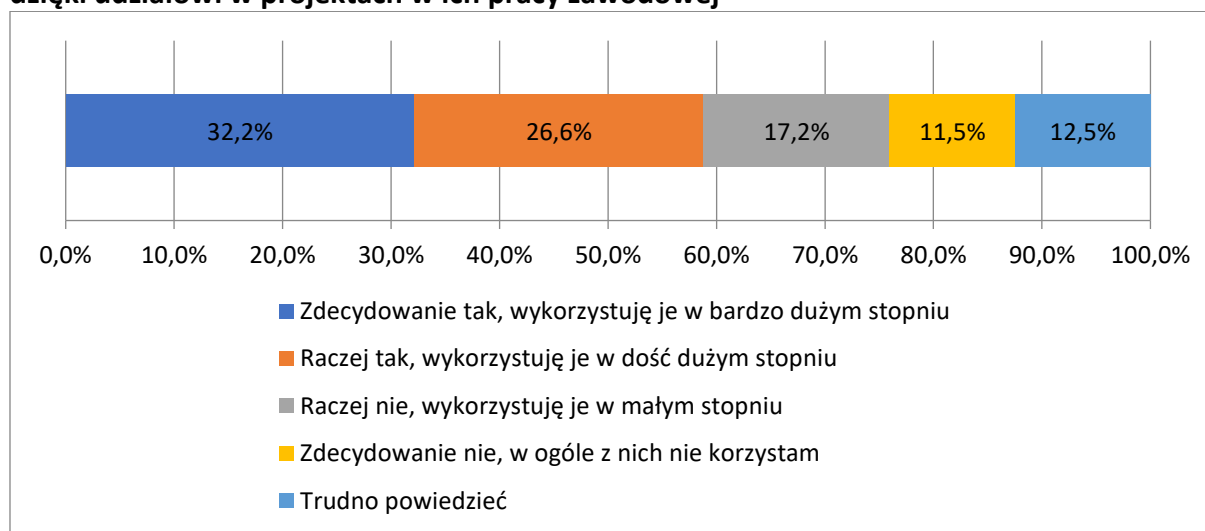
1.5.2. Ocena użyteczności kompetencji i kwalifikacji nabytych przez uczestników projektów

W RPOWP 2014-2020 wskazano, że odpowiednie kompetencje do pracy mieszkańców to: większa konkurencyjność istniejących przedsiębiorstw, możliwość tworzenia małych przedsiębiorstw oraz atrakcyjność inwestycyjna województwa. Analiza wykazała, że

zdecydowana większość realizowanych projektów dotyczyła nauczania ich uczestników funkcjonowania na zmieniającym się rynku pracy, w tym nabywania nowych kompetencji i umiejętności. Ze względu na wspomniane już indywidualne podejście do uczestników projektu można założyć, że oferowane wsparcie było w dużej mierze „szyte na miarę”, a więc cechowało się znaczną użytecznością. Założenie to potwierdziły zarówno wyniki analizy case study z uczestnikami projektów, jak i badania ankietowego zrealizowanego z odbiorcami wsparcia. 41,0% osób, które wzięło udział w wywiadach zrealizowanych na potrzeby studium przypadku oceniło, że uzyskane przez nie wsparcie charakteryzowała bardzo wysoka użyteczność, 47,0% badanych oceniło projekt jako użyteczny, natomiast dla 12% badanych projekt był dość użyteczny.

Dominująca część uczestników przyznała z kolei, że wykorzystuje w pracy zawodowej wiedzę, umiejętności oraz kwalifikacje, które pozyskała dzięki udziałowi w projekcie (łącznie 76,0%), w tym blisko 1/3 zadeklarowała, że z efektów tych korzysta w bardzo dużym stopniu. Tylko 11,5% ankietowanych oceniła, że w ogóle nie korzysta z doświadczeń, jakie pozyskała w związku z uzyskanym wsparciem.

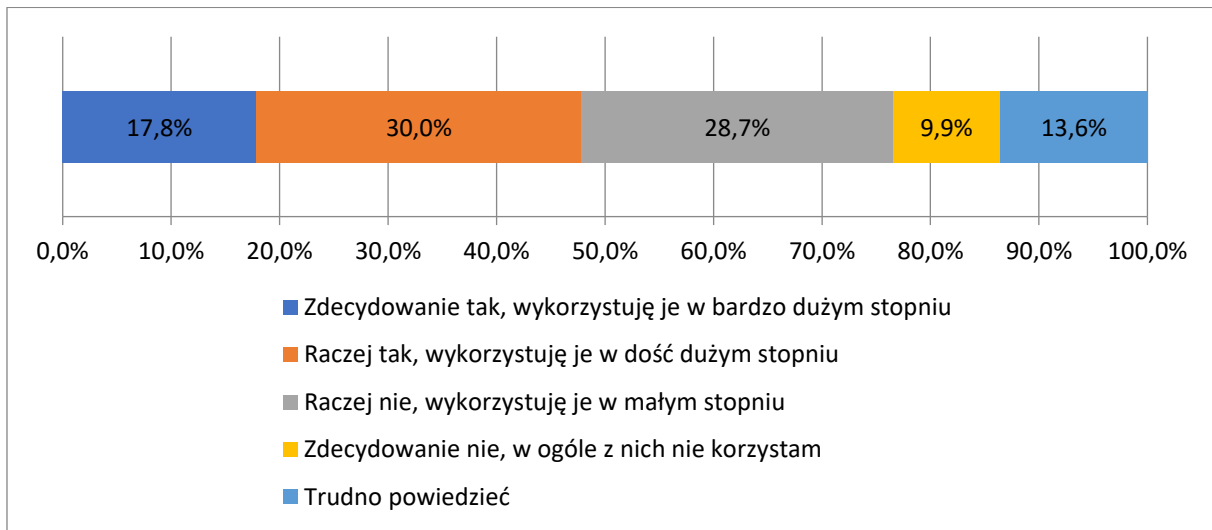
Wykres 38. Wykorzystanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zdobytych przez uczestników dzięki udziałowi w projektach w ich pracy zawodowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Podobny odsetek uczestników zadeklarował, że pozyskaną wiedzę, umiejętności oraz kwalifikacje wykorzystuje w życiu codziennym (łącznie 76,5%), przy czym mniejsza część z nich określiła stopień ich wykorzystania jako bardzo duży (17,8%). Nieco mniejsza liczba uczestników, którzy skorzystali ze wsparcia uznała przy tym, że w codziennym życiu w ogóle nie korzysta z rezultatów, jakie przyniósł im udział w projekcie (9,9%).

Wykres 39. Wykorzystanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zdobytych przez uczestników dzięki udziałowi w projektach w ich codziennym życiu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Wnioski częściowe⁹⁶

Badanie wykazało, że kompetencje i kwalifikacje, które nabyli uczestnicy projektów skierowanych do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy charakteryzowała wysoka użyteczność. Ponad 3/4 ankietowanych uczestników potwierdziło, że w bardzo dużym lub dużym stopniu wykorzystywała wiedzę, umiejętności oraz kwalifikacje, które pozyskała dzięki udziałowi w projekcie, zarówno w pracy zawodowej jak i w życiu codziennym. Nie wskazano przy tym żadnych aspektów, których brak zidentyfikowałoby uczestnicy.

1.5.3. Ocena użyteczności form wsparcia oraz ich wpływ na zmianę sytuacji uczestników projektów na rynku pracy

Analiza desk research wskazuje, że największy wpływ na zmianę sytuacji uczestników projektów na rynku pracy ze względu na ich skalę miały projekty podejmowane w ramach działania 2.1 Zwiększanie zdolności zatrudnieniowej osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób poszukujących pracy, przy wykorzystaniu aktywnej polityki rynku pracy oraz wspieranie mobilności zasobów pracy, które stanowiły aż jedną trzecią wszystkich projektów. Interwencje podejmowane w ramach wskazanego działania obejmowały lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia i wspieranie mobilności pracowników. W praktyce realizowano następujące działania: poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, wsparcie psychologiczno-doradcze osób wchodzących i powracających na rynek pracy oraz na początkowym etapie zatrudnienia, warsztaty oraz szkolenia z zakresu technik aktywnego

⁹⁶ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Czy nabyte w wyniku uczestnictwa w projekcie/projektach kompetencje, kwalifikacje są użyteczne? Czy są obecnie wykorzystywane? W jakim stopniu? Jakich elementów zabrakło?

poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania. Za najbardziej użyteczne formy wsparcia, które zdaniem uczestników projektów najmocniej przyczyniły się do zmiany ich sytuacji na rynku pracy, były te działania, które pozwoliły im na zdobycie praktycznych umiejętności oraz formalnych kwalifikacji (takich jak prawo jazdy czy uprawnienia do prowadzenia wózków widłowych). Wskazywano zatem na kursy i szkolenia oraz staże i praktyki zawodowe. Poza tym często wymieniano także wsparcie finansowe na założenie działalności, szeroko rozumiane doradztwo (zawodowe, finansowe, prawne i księgowo), a także warsztaty i szkolenia aktywizujące zawodowo.

Wiele uczestniczek (w tym niespełna 30,0% osób biorących udział w case study) zwróciło ponadto uwagę na ogromne znaczenie, jakie miała dla nich możliwość zapewnienia opieki dzieciom. Wsparcie w tym zakresie pozwoliło im na powrót do pracy, na który w innym przypadku nie byłyby w stanie sobie pozwolić, ze względu na brak miejsca w publicznych żłobkach i jednocześnie brak środków finansowych pozwalających im na samodzielne opłacenie miejsca w placówkach niepublicznych. Uczestnicy case study wskazywali także na użyteczność innych form – doradztwa zawodowego, wsparcia w napisaniu CV, wsparcia prawnego pomagającego rozwiązać trudną sytuację życiową czy kurs prawa jazdy zwiększający mobilność, stanowiący także atut dla potencjalnych pracodawców.

Respondenci podkreślali przy tym, że istotna z punktu widzenia zmiany ich sytuacji zawodowej była możliwość udziału w projekcie, w którym oferowane było kompleksowe wsparcie, oferujące nie tylko formy pozwalające na zdobycie praktycznych umiejętności czy formalnych kwalifikacji, ale także pomoc w załatwieniu spraw urzędowych, czy wsparcie mentalne i doradcze.

Rysunek 12. Najbardziej użyteczne formy wsparcia w odniesieniu do poprawy własnej sytuacji na rynku zatrudnienia w opinii ankietowanych uczestników projektów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Kursy i szkolenia zostały uznane za użyteczne przez wszystkie badane grupy uczestników. Wyjątek stanowiły osoby powyżej 18 r.ż. biernie zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które na tego typu wsparcie wskazywały sporadycznie lub wcale. Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej, jako użyteczne, wskazywały najczęściej osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy (22,1%), osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne (21,5%) oraz osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym (21,3%). Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań wskazywały najczęściej, jako najbardziej użyteczne, doradztwo zawodowe indywidualne (71,4%) oraz warsztaty i szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania (57,1%). Osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej, oprócz kursów i szkoleń, wskazywały natomiast na użyteczność praktyk i staży zawodowych (27,2%), zaś osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym na poradnictwo specjalistyczne (60,9%). Ostatnia z wymienionych grup oraz osoby powyżej 18 r.ż. biernie zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu wskazywały na wysoką użyteczność wsparcia w zakresie opieki nad dzieckiem do lat 3 (odpowiednio 65,2% oraz 86,0%).

Jedynie pojedyncze odpowiedzi wskazywały na niską użyteczność któregoś z typów pomocy. Najwięcej wskazań sugerujących najmniejszą użyteczność wsparcia w zakresie opieki nad dzieckiem do lat 3 stwierdzono wśród osób powyżej 18 r.ż. biernych zawodowo,

sprawujących obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (14,0%) oraz wśród osób powyżej 18 r.ż. i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (4,3%). Eksperti biorący udział w panelu delfickim, na podstawie badań, które dotychczas prowadzili oraz wiedzy praktycznej, wynikającej m.in. z pracy w urzędzie pracy wskazywali, że osoby korzystające ze wsparcia są szczególnie zadowolone z kursów i szkoleń, a także staży zawodowych, które często są bezpośrednim czynnikiem decydującym o znalezieniu zatrudnienia, nie doceniają jednak wagi innych form wsparcia, takich jak doradztwo zawodowe, wsparcie psychologa, mentora czy prawnika. Wsparcie to, poprzedzające lub prowadzone równoległe do kursów i szkoleń, pomaga określić ścieżkę rozwoju danej osoby, jej mocne strony, ale wspiera także w rozwiązaniu problemów pozazawodowych, utrudniających podjęcie zatrudnienia. Jest to szczególnie użyteczne w przypadku osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem, długotrwale bezrobotnych, w trudnej sytuacji życiowej.

Wnioski częściowe⁹⁷

Formami wsparcia, które najsilniej wpłynęły na poprawę sytuacji uczestników projektów na rynku pracy były działania, które pozwoliły im na zdobycie praktycznych umiejętności oraz formalnych kwalifikacji (takich jak prawo jazdy czy uprawnienia do prowadzenia wózków widłowych). Za najbardziej użyteczne formy wsparcia należy więc uznać kursy i szkolenia oraz staże i praktyki zawodowe.

Wśród form pomocy charakteryzujących się wysoką użytecznością dla uczestników było również wsparcie finansowe na założenie działalności gospodarczej, doradztwo (zawodowe, finansowe, prawne i księgowo), a także warsztaty i szkolenia aktywizujące zawodowo.

Żadna z form wsparcia nie została uznana za mało użyteczną. Wyjątek stanowić może wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem do lat 3, które 14,0% osób powyżej 18 r.ż. biernych zawodowo, sprawujących obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu uznało za najmniej użyteczne.

1.5.4. Zmiany w sytuacji zawodowej uczestników projektów

Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPOWP 2014-2020 wskazuje, że działania proponowane w ramach Programu służą:

OP II:

- Podniesieniu poziomu aktywności zawodowej i zdolności zatrudnienia;

---

⁹⁷ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Jakie formy wsparcia miały największy wpływ (okazały się najbardziej użyteczne) na zmianę sytuacji uczestników projektów na rynku pracy?

- Wspieraniu przejścia od bezrobocia do zatrudnienia wśród osób będących w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy;
- Pogodzeniu życia zawodowego z życiem prywatnym wśród osób, które pełnią funkcje opiekuńczą;
- Tworzeniu nowych miejsc pracy;
- Rozwojowi przedsiębiorczości, podejmowaniu pracy na własny rachunek oraz zwiększeniu przeżywalności nowopowstałych przedsiębiorstw;
- Przystosowaniu pracowników, przedsiębiorców i przedsiębiorstw do zmian na otwartym rynku poprzez usługi rozwojowe;
- Wzrostowi konkurencyjności przedsiębiorstw, co zachęca do tworzenia nowych miejsc pracy;
- Zapewnieniu wsparcia osobom zwalnianym z przyczyn dotyczących zakładu pracy;
- Przedłużeniu wieku aktywności zawodowej.

OP VII:

- **Poprawie integracji społecznej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, co pozwoli na zmniejszenie zależności od instytucji pomocowych, a w rezultacie zwiększą szansę na zatrudnienie i trwałe utrzymanie się na rynku pracy;**
- **Eliminacji barier ograniczających aktywność społeczną i zawodową osób będących w niekorzystnej sytuacji;**
- Zwiększeniu dostępu do wysokiej jakości usług środowiskowych, opiekuńczych i usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, co w dalszej kolejności zwiększa szansę na zatrudnienie;
- Wyrównywaniu szans w rozwoju dzieci i młodzieży, aktywizacji osób opiekujących się osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz ułatwienia godzenia obowiązków rodzinnych z pracą zawodową;
- Stworzeniu miejsc pracy dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez wsparcie ukierunkowane na tworzenie nowych przedsiębiorstw społecznych.

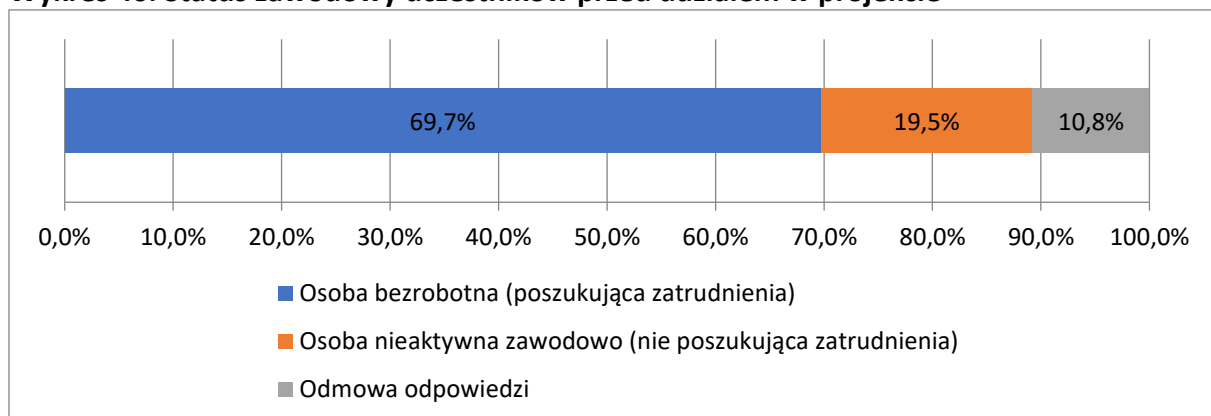
OP IX:

- Stymulowaniu aktywności społeczności lokalnych w oparciu o indywidualne, zidentyfikowane problemy i potencjały;
- Integracji lokalnych społeczności, w tym osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, redukcja ubóstwa i dysproporcji w dostępie do usług publicznych i zatrudnienia, a tym samym rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Kluczowym aspektem realizowanego wsparcia było zatem uzyskanie efektów związanych m.in. ze zmianą sytuacji zawodowej uczestników. Wywiady indywidualne przeprowadzone z uczestnikami projektów na potrzeby analizy case study wykazały, że 76,5% z nich poprawiło swoją sytuację zawodową i zdobyło zatrudnienie deklarując, że w chwili badania miało stałą pracę, w tym dwie osoby założyły własną działalność gospodarczą. Wśród pozostałych osób, dwóch badanych podjęło pracę po udziale w projekcie, lecz w chwili przeprowadzenia badania nie pracowało, a pozostałe dwie nie podjęły zatrudnienia z uwagi na stan zdrowia.

Wśród ankietowanych uczestników dominowały osoby, które przed przystąpieniem do projektów były bezrobotne i aktywnie poszukiwały zatrudnienia (69,7%). Znacznie mniejsza część badanych deklarowała, że była osobą nieaktywną zawodową (19,5%). Status osoby bezrobotnej przed przystąpieniem do udziału w projekcie, oprócz grup osób długotrwale bezrobotnych, posiadała większość osób powyżej 18 r.ż. zagrożonych wykluczeniem społecznym, należących do mniejszości narodowej lub etnicznej, migrantów, osób obcego pochodzenia, biernych zawodowo czy osób z niepełnosprawnościami, posiadało status osoby bezrobotnej (między 54,2% a 89,3%). Natomiast wśród osób powyżej 30 r.ż. biernych zawodowo oraz osób powyżej 18 r.ż. biernych zawodowo czy osób powyżej 18 r.ż. i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym dominowały osoby nieaktywne zawodowo (między 52,3% a 60,9%). Wśród osób powyżej 18 r.ż. biernych zawodowo, sprawujących obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą zależną, udział osób bezrobotnych i biernych zawodowo był zbliżony (odpowiednio 32,6% i 30,2% wskazań).

Wykres 40. Status zawodowy uczestników przed udziałem w projekcie

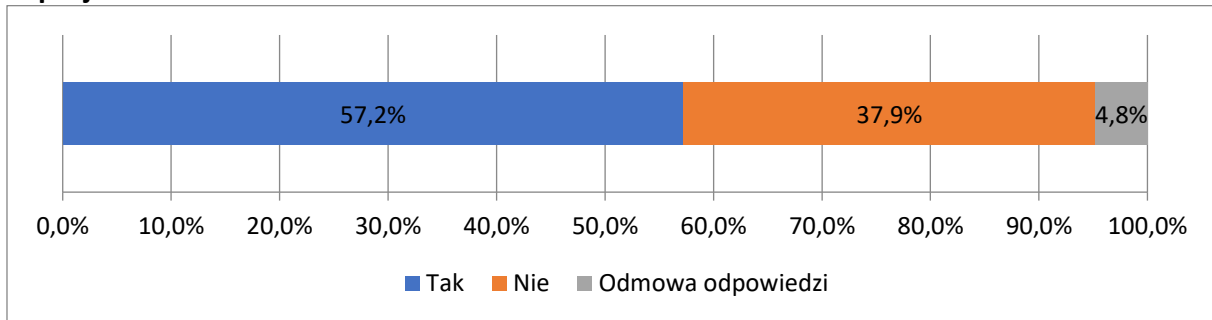

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Ponad połowa ankietowanych stwierdziła, że po udziale w projekcie skierowanym do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy znalazła zatrudnienie (57,2%). Największe zmiany zaszły w przypadku osób w wieku powyżej 18 lat sprawujących obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. W tej grupie, wśród osób, które deklarowały, że przed uczestnictwem w projekcie posiadały status osoby bezrobotnej

lub bierniej zawodowo, po otrzymaniu wsparcia aż 88,9% podjęło pracę. Najmniejsze zmiany w omawianym zakresie dotyczyły natomiast osób powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami, gdzie z osób bezrobotnych lub biernych zawodowo, po skorzystaniu z projektu zatrudnienie podjęło jedynie 13%.

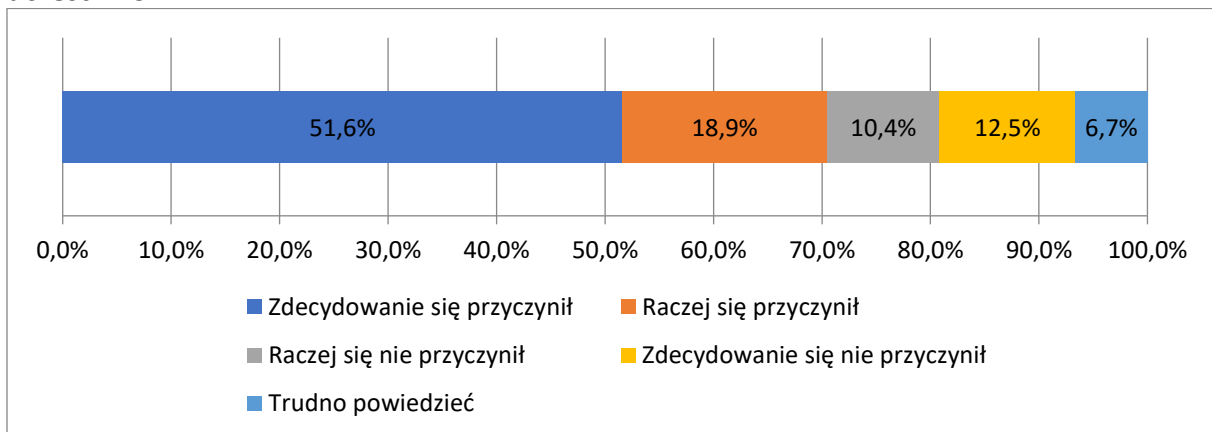
Wykres 41. Podejmowanie zatrudnienia przez uczestników po zakończeniu ich udziału w projekcie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Spośród osób, które zadeklarowały, że znalazły pracę po zakończeniu projektu zapytano o to, w jakim stopniu udział w projekcie przyczynił się do podjęcia przez nich zatrudnienia. Aż 70,5% z nich oceniło, że możliwość skorzystania ze wsparcia w ramach RPOWP 2014-2020 przyczyniło się do znalezienia przez nich pracy, w tym ponad połowa zadeklarowała, że wpływ tego wsparcia był bardzo duży (51,6%).

Wykres 42. Stopień, w jakim udział w projekcie przyczynił się do podjęcia pracy przez uczestników

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Wnioski częściowe⁹⁸

Analiza zgromadzonego materiału badawczego wykazała, że udział w projektach skierowanych do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w dużym stopniu przyczynił się do zmiany sytuacji zawodowej uczestników. Ponad połowa ankietowanych zadeklarowała, że po udziale w projekcie podjęła zatrudnienie, z czego blisko 3/4 oceniło, że uzyskane wsparcie przyczyniło się do znalezienia przez nie pracy.

1.5.5. Użyteczność wsparcia zrealizowanego w ramach aktywnej integracji

Wsparcie wdrażane w ramach aktywnej integracji realizowane było przede wszystkim w ramach działania 7.1, które miało na celu promowanie równości szans i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększanie szans na zatrudnienie. Stan realizacji projektu na połowę lipca 2021 roku wskazywał, że zrealizowanych lub w trakcie realizacji było 108 projektów z zakresu aktywnej integracji, co stanowiło nieco ponad jedną czwartą wszystkich projektów mających wspierać osoby pozostające w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. Badania zrealizowane z respondentami (przedstawicielami instytucji wdrażających, ekspertów, a także beneficjentami i uczestnikami) potwierdziły użyteczność tego rodzaju wsparcia.

Podczas wywiadów indywidualnych przedstawiciele IZ oraz IP jednogłośnie wskazywali, że **wsparcie w ramach aktywnej integracji powinno być w przyszłości kontynuowane**. Szczególną uwagę należałoby poświęcić m.in. działaniom w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT BOF) – zdaniem badanych, z uwagi na użyteczność wsparcia, w przyszłości powinna być realizowana większa liczba przedsięwzięć w tym zakresie, w większym stopniu niż miało to miejsce w perspektywie na lata 2014-2020. Kolejnym ze wskazanych **obszarów nadal wymagających wsparcia była kwestia zapewniania opieki nad dziećmi do lat 3**. Najczęściej pojawiającymi się rekomendacjami były natomiast **dalsza realizacja szkoleń lub kursów zawodowych, pozwalających nabyć uczestnikom konkretne kwalifikacje czy kompetencje, oraz realizacja różnego typu usług społecznych**. Konieczne byłoby przy tym przyjrzenie się zapotrzebowaniu na poszczególne typy wsparcia. Jak wskazał jeden z przedstawicieli IP WUP, perspektywa na lata 2014-2020 pozwoliła nasycić niektóre obszary, pozostawiając zarazem inne, nadal wymagające interwencji. Podkreślano przy tym potrzebę dalszego zapewniania usług społecznych obejmujących zarówno **wsparcie osób i rodzin przeżywających kryzys, osób borykających się z zaburzeniami lub chorobami psychicznymi, osób opuszczających pieczę zastępczą i wsparcie tych osób** czy osób z niepełnosprawnościami, które mogą otrzymać

---

⁹⁸ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Jaka jest skala zmian w sytuacji zawodowej (w kontekście podjęcia zatrudnienia, w tym zatrudnienie na własnych rachunek) uczestników projektów spowodowana udziałem w projekcie?

wsparcie w postaci **asystenta**, albo osób wymagają codziennego wsparcia, w postaci np. **usług opiekuńczych**.

Podobne opinie wyrażali beneficjenci projektów skierowanych do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim. Ocena użyteczności wsparcia oferowanego w ramach działania 7.1 dokonana przez beneficjentów została przedstawiona we wcześniejszej części raportu (Rozdział **Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.**). Na podstawie ich wypowiedzi należy jednak podkreślić, że **wsparcie w ramach aktywnej integracji charakteryzuje się bardzo wysoką użytecznością**. Ważne jest również to, że bardzo wysokie i wysokie oceny użyteczności charakteryzowały niemal wszystkie z dostępnych form wsparcia oferowanych osobom w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w ramach działania 7.1 Programu.

Również analiza wypowiedzi uczestników projektów wykazała, że wysoko oceniają oni użyteczność wsparcia, które realizowane było w ramach aktywnej integracji. Potwierdzają to zarówno wypowiedzi respondentów, którzy uczestniczyli w wywiadach indywidualnych w ramach studium przypadku, jak też wyniki badania ankietowego. Wysokie oceny dotyczyły przede wszystkim staży i praktyk zawodowych, ale także poradnictwa specjalistycznego, kursów i szkoleń (umożliwiających nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy). Osoby uczestniczące w badaniu case study podkreślały, że efektem udziału w projekcie było nie tylko znalezienie zatrudnienia (lub założenie własnej działalności gospodarczej), ale także aktywizacja społeczna, wzrost pewności siebie i otwarcie się na innych ludzi. Uczestnicy, podczas realizacji projektu zawiązywali przyjaźnie, zaś w przypadku jednego projektu rodzice dzieci z niepełnosprawnością, przy wsparciu psychologa i mentora, założyły własne stowarzyszenie na rzecz dzieci z niepełnosprawnością, dzięki któremu także po zakończeniu projektu otrzymują wsparcie zarówno finansowe, jak i psychologiczne.

Warto przy tym zaznaczyć, że **najwyżej oceniane pod kątem użyteczności były te formy wsparcia, z których najczęściej korzystali uczestnicy. Wskazuje to na adekwatny dobór realizowanych działań pod kątem oczekiwań i potrzeb odbiorców**.

Na pytanie o to, jakie zmiany wprowadziliby w otrzymanym wsparciu, uczestnicy projektów stwierdzili, że⁹⁹:

- Przeprowadziliby szczegółową analizę sytuacji finansowej przedsiębiorstw włączonych w realizację wsparcia;
- Zwiększyliby kwoty wsparcia dla uczestników;

---

⁹⁹ Źródło: badanie CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

- Zrealizowaliby większą liczbę szkoleń;
- Wydłużyliby okres staży;
- Zmniejszyliby ilość dokumentacji wypełnianej przez każdego uczestnika;
- Zwiększyliby zróżnicowanie tematyczne szkoleń;
- Zwiększyliby liczbę zajęć praktycznych;
- Zrealizowaliby spotkania z osobami, które odniosły sukces biznesowy w danym obszarze działalności i mogliby być inspiracją dla uczestników;
- Realizowaliby doradztwo w formie bardziej zindywidualizowanej (dopasowanej zarówno do poziomu wykształcenia i doświadczenia danej osoby, jak i zapotrzebowania na rynku pracy);
- Podnieśliby elastyczność wykorzystania środków finansowych, aby w trakcie projektu można było zmienić ich wydatkowanie;
- Umożliwiliby wybór firmy szkoleniowej z co najmniej kilku propozycji, zamiast narzucania uczestnikom usług tylko jednej;
- Wprowadziliby konieczność zapewnienia umowy po odbyciu stażu na co najmniej 12 miesięcy;
- Podnieśliby wynagrodzenie dla stażystów do minimalnej pensji krajowej;
- Umożliwiliby załatwianie kwestii proceduralnych bez konieczności osobistego stawiania się w urzędzie (zdalne wypełnianie i wysyłanie dokumentacji).

Eksperti biorący udział w panelu delfickim dodali, że wsparcie w ramach aktywnej integracji, skierowane do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, jest szczególną formą wsparcia, gdzie aktywizacja zawodowa musi być realizowana równolegle z aktywizacją społeczną. Złożoność problemów, z którymi borykają się osoby wykluczone, powoduje, że jedynie kompleksowe wsparcie psychologów, prawników czy mentorów, połączone ze wsparciem w postaci kursów, szkoleń czy stażu zawodowego, da efekty w postaci zatrudnienia i poprawy sytuacji zawodowej i osobistej osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji. Dodali oni, że wsparcie projektowe jest bardzo ważne, często jednak niewystarczające, gdyż wprowadzanie zmian u osób z wyuczoną bezradnością, uzależnionych od świadczeń społecznych czy długotrwale bezrobotnych, jest trudne i wymaga dużych nakładów czasu i pracy.

Wnioski częściowe¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Jaka jest użyteczność wsparcia zrealizowanego w ramach aktywnej integracji? W jakim kierunku powinno być kontynuowane wsparcie w ramach aktywnej integracji, aby było jeszcze bardziej użyteczne?

Wsparcie oferowane w ramach aktywnej integracji charakteryzuje się bardzo wysoką użytecznością i powinno być kontynuowane w nowym okresie programowania, co potwierdziły odpowiedzi osób reprezentujących wszystkie badane grupy. W przyszłości wsparcie tego rodzaju powinno w dalszym ciągu skupiać się na realizacji: staży i praktyk zawodowych, poradnictwa specjalistycznego, kursów i szkoleń (umożliwiających nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy).

Na podstawie wniosków z panelu delfickiego można przyjąć, że w celu zwiększenia użyteczności wsparcia realizowanego w ramach aktywnej integracji należałoby przemysleć uwzględnienie takich działań jak: wspieranie osób i rodzin przeżywających kryzys, osób borykających się z zaburzeniami lub chorobami psychicznymi, osób opuszczających pieczę zastępczą, rozwój usług asystenckich i opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnościami.

Użyteczność mogłaby również wzrosnąć, w przypadku wdrożenia zmian obejmujących:

- Dokonywanie analizy sytuacji finansowej przedsiębiorstw włączonych w realizację wsparcia;
- Podniesienie kwoty wsparcia dla uczestników;
- Wydłużenie okresu staży i praktyk zawodowych;
- Zwiększenie zróżnicowania tematycznego szkoleń i/lub zapewnienie możliwości wyboru szkoleń (lub firm szkoleniowych) przez uczestników z wcześniej przygotowanej puli;
- Realizację spotkań z osobami, które odniosły sukces biznesowy w danym obszarze działalności i mogłyby być inspiracją dla uczestników;
- Podniesienie elastyczności wykorzystania środków finansowych, aby w trakcie projektu można było zmienić ich wydatkowanie;
- Wprowadzenie konieczności zapewnienia umowy po odbyciu stażu, o ile uczestnik projektu sprawdzi się w roli pracownika;
- Podniesienie wynagrodzenia dla stażystów do minimalnej pensji krajowej;
- Zmniejszenie obciążeń proceduralnych/biurokratycznych dla uczestników (m.in. poprzez umożliwienie załatwiania kwestii proceduralnych bez konieczności osobistego stawiania się w urzędzie (zdalne wypełnianie i wysyłanie dokumentacji)).

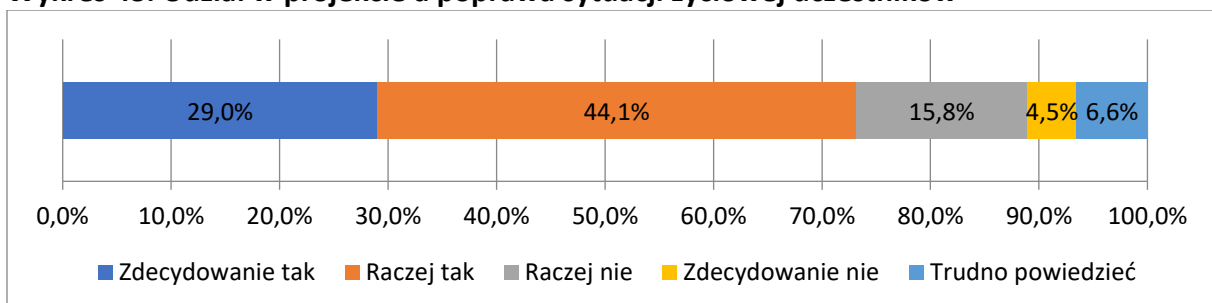
1.5.6. Zmiany w sytuacji społecznej uczestników projektów z zakresu aktywnej integracji

Wsparcie realizowane w ramach aktywnej integracji mierzone jest liczbą osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących po opuszczeniu programu. Wszelkie działania z zakresu aktywnej integracji kierowane do indywidualnych osób mają na celu poprawę zatrudnialności, co w konsekwencji przyczyni się do ograniczania

ubóstwa, poprawy sytuacji materialnej ludności, a w konsekwencji włączenia zawodowego i społecznego ludności. Przedstawiciele instytucji wdrażających Programu, którzy wzięli udział w wywiadach pogłębionych, wskazywali, że nie posiadają dokładnych danych dotyczących skali zmian w sytuacji społecznej uczestników projektów z zakresu aktywnej integracji. Równocześnie jednak podkreślali, że realizacja Programu pozwoliła lub zapewne pozwoli na osiągnięcie zakładanych wartości wskaźników, w tym dotyczących efektów wsparcia z punktu widzenia sytuacji osób korzystających ze stworzonej oferty pomocy.

Analiza wypowiedzi uczestników projektów – zarówno tych, którzy zostali wytypowani do studium przypadku, jak i biorących udział w badaniu ilościowym, potwierdziła pozytywne zmiany w ich sytuacji życiowej. Poprawę w tym obszarze zauważyło łącznie 73,1% osób biorących udział w ankiecie, z czego 29,0% zadeklarowało bardzo dużą zmianę swojej sytuacji. Pozytywny wpływ projektu na swoją sytuację życiową zdecydowanie wykluczyło tylko 4,5% uczestników. Wpływ projektu na poprawę sytuacji życiowej wskazywały szczególnie często osoby powyżej 18 r.ż. biernie zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (86,0%) oraz osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia (78,4%), zaś najrzadziej osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (60,9%).

Wykres 43. Udział w projekcie a poprawa sytuacji życiowej uczestników

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

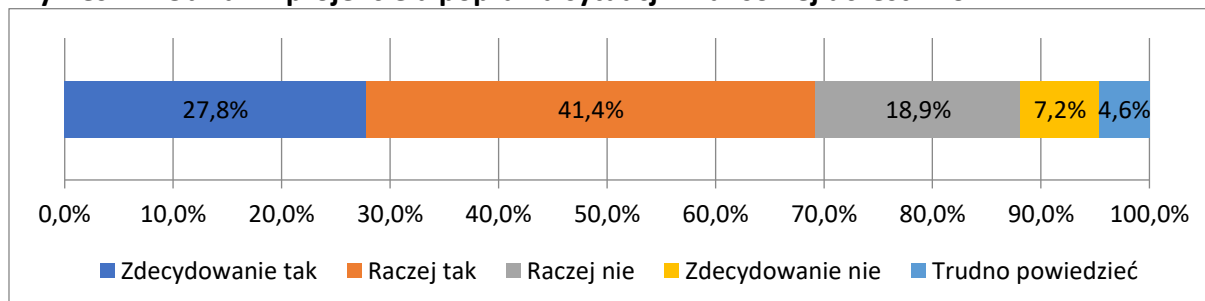
Ponad 2/3 ankietowanych, którzy wzięli udział w projektach skierowanych do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy zadeklarowało również, że dzięki uzyskanemu wsparciu poprawiła się ich sytuacja finansowa (łącznie 69,2% odpowiedzi). W sposób zdecydowany wpływ ten wykluczyło z kolei 7,2% z nich. Poprawę własnej sytuacji finansowej zadeklarowała także większość osób (76,5%), którą objęto analizą case study.

Poprawę sytuacji finansowej wskazywały najczęściej osoby powyżej 18 r.ż. biernie zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (79,1%) oraz osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia (75,2%). Należy jednak wspomnieć, że wpływ

projektu na poprawę sytuacji finansowej wskazało jedynie 13,0% osób powyżej 18 r.ż. i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Wykres 44. Udział w projekcie a poprawa sytuacji finansowej uczestników

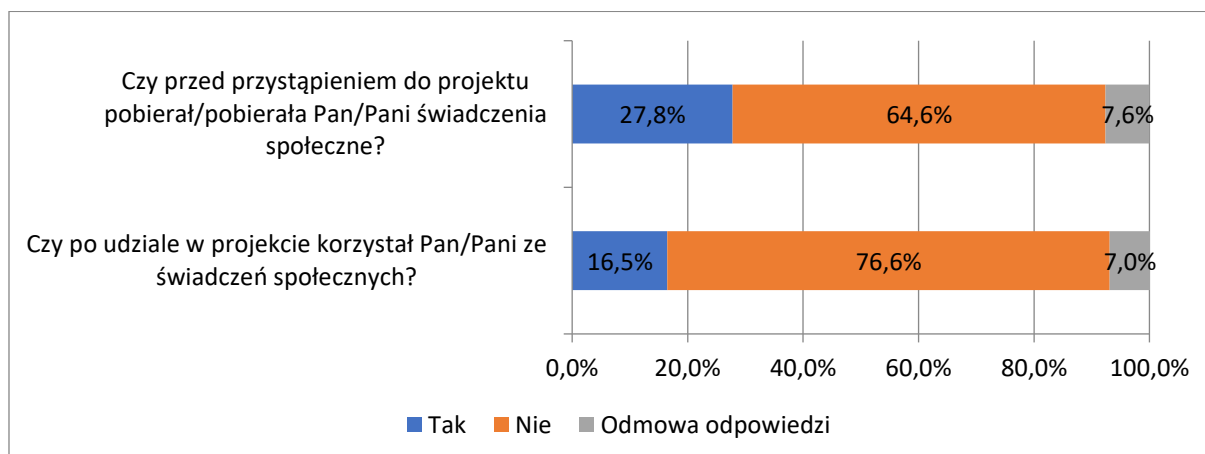

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Na podstawie wypowiedzi ankietowanych uczestników można również przyjąć, że realizacja wsparcia w ramach RPOWP 2014-2020 przyczyniła się do zmniejszenia skali korzystania przez nich ze świadczeń socjalnych. Zgodnie z deklaracjami badanych przed udziałem w projekcie świadczenia społeczne pobierało 27,8% z nich, a po zakończeniu projektu odsetek ten wyniósł 16,5% (spadek o 11,3%). Ze świadczeń korzystały najczęściej osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami (39,9%), osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (34,8%) oraz osoby powyżej 18 r.ż. biernie zawodowo (33,0%). Największy spadek odsetka osób, które wcześniej korzystały ze świadczeń widoczny był wśród osób powyżej 18 r.ż. należących do mniejszości narodowej lub etnicznej, migrantów czy osób obcego pochodzenia (spadek o 20 p.p.) oraz osób długotrwale bezrobotnych powyżej 30 r.ż. (13,8 p.p.).

Wśród osób biorących udział w case study, z sześciu osób pobierających świadczenia pomocy społecznej przed rozpoczęciem udziału w projekcie, dwie przestały to robić z uwagi na poprawę warunków finansowych, trzy wciąż pobierają zasiłek, wynika on jednak z niepełnosprawności własnej/ dziecka lub narodzin dziecka, w przypadku, gdy nie przysługuje zasiłek macierzyński. Jedynie jedna osoba korzysta wciąż ze świadczeń z uwagi na złe warunki finansowe rodziny.

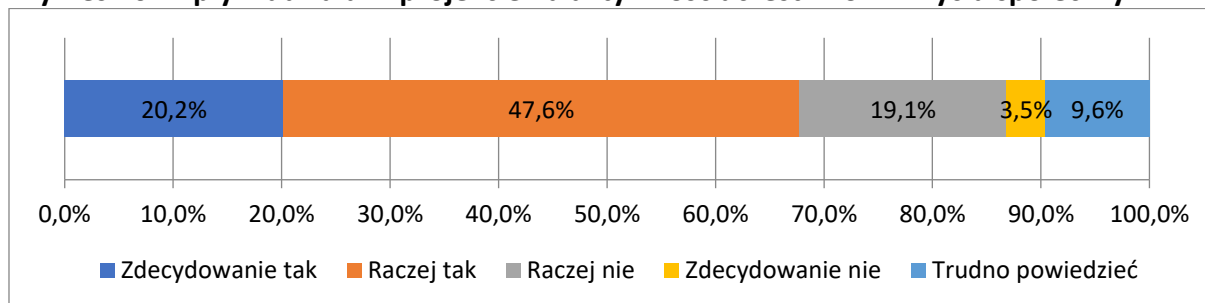
Wykres 45. Korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej przez uczestników projektów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

W oparciu o przeprowadzone badanie można stwierdzić, że realizacja projektów skierowanych do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku zatrudnienia w wyraźny sposób przyczyniła się do podniesienia ich aktywności w życiu społecznym. Wzrost tej aktywności jako efekt udziału w projekcie, zadeklarowało aż 67,8% badanych. Zdecydowanie przeciwną opinię podzieliło jedynie 3,5% ankietowanych. Pozytywną zmianę w aktywności społecznej zauważyła ponad połowa uczestników case study (52,9%), którzy deklarowali, że przed udziałem w projekcie byli osobami wycofanymi, niepewnymi siebie, stroniącymi przed kontaktami społecznymi, zaś udział w projekcie pozwolił im się otworzyć, nabrać pewności siebie i nawiązać nowe kontakty. Odsetek badanych, którzy wskazali wpływ projektu na wzrost aktywności w życiu społecznym, nie różnił się znacząco między przedstawicielami poszczególnych grup odbiorców.

Wykres 46. Wpływ udziału w projekcie na aktywność uczestników w życiu społecznym

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI/CATI z uczestnikami, N=1 907.

Wnioski częściowe¹⁰¹

Badanie wykazało, że realizacja projektów z zakresu aktywnej integracji skierowanych do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku zatrudnienia w dużym stopniu przyczyniła się do poprawy sytuacji społecznej uczestników tych projektów. Blisko 3/4 ankietowanych, którzy wzięli udział w projektach potwierdziło, że ich sytuacja życiowa uległa poprawie. Ponad 2/3 respondentów zadeklarowało, że dzięki uzyskanemu wsparciu wzrosła ich aktywność w życiu społecznym oraz poprawiła się ich sytuacja finansowa. Badanie wykazało również, że spadkowi uległa liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

1.5.7. Wpływ sytuacji epidemicznej w Polsce na użyteczność wsparcia zrealizowanego w ramach aktywnej integracji

Sytuacja epidemiczna miała wpływ na użyteczność wsparcia zrealizowanego w ramach aktywnej integracji. Wynikało to z wprowadzonych w całym kraju obostrzeń, które utrudniały realizację projektów aktywizujących i integrujących ludność. Pewnej szczególnej ochronie podlegały osoby starsze, niepełnosprawne, które narażone są na wykluczenie społeczne, jednak ograniczenia w kontaktach z innymi ludźmi w wyraźny sposób wpłynęły na potrzeby ludności, w tym osób uczestniczących w projektach. Z jednej strony pogorszyła się ich sytuacja zawodowa i ekonomiczna (czasowe zamykanie działalności, utrata pracy, mniejsza liczba zleceń, niższe zarobki), z drugiej psychiczna i społeczna – brak stałych kontaktów z innymi ludźmi, czasowa izolacja (również od najbliższego otoczenia) sprawiła, że potrzeby w tym zakresie nie były zaspokajane na odpowiednim poziomie.

Jak wynika z analizy desk research należy jednak zaznaczyć, że rezultatem pandemii wirusa SARS-CoV2 będzie szczególne zapotrzebowanie na działania związane z aktywną integracją. Respondenci biorący udział w wywiadach pogłębianych ocenili, że sytuacja epidemiczna nie

¹⁰¹ Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Jaka jest skala zmian w sytuacji społecznej uczestników projektów z zakresu aktywnej integracji (w tym m.in. korzystanie ze świadczeń socjalnych, poziom ubóstwa, integracja społeczna)?

miała istotnego wpływu na użyteczność wsparcia zrealizowanego w ramach aktywnej integracji. Przedstawiciele IP WUP wskazywali przy tym, że nadal identyfikuje się zapotrzebowanie na pomoc przeznaczoną dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, a wystąpienie pandemii wpłynęło jedynie na zmianę formy wsparcia lub jego przesunięcie w czasie. Podkreślono jednocześnie, że wystąpienie pandemii COVID-19 spowodowało zwiększenie zapotrzebowania na różnego typu formy wsparcia, w tym na wsparcie psychologiczne czy wsparcie osób, które wskutek kryzysu społeczno-gospodarczego straciły pracę.

Wypowiedzi osób reprezentujących instytucje wdrażające korespondują z opiniami wyrażonymi przez uczestników projektów, zgodnie z którymi pandemia COVID-19 miała większy wpływ na skuteczność wsparcia oferowanego osobom w najtrudniejszej sytuacji na rynku zatrudnienia, niż na jego użyteczność (na co wskazywały zarówno wypowiedzi osób uczestniczących w IDI na potrzeby case study, jak i badania ilościowego). Analiza wypowiedzi badanych świadczy o tym, że działania podejmowane w ramach RPOWP 2014-2020 były zgodne z potrzebami większości odbiorców i stanowiły odpowiedź na ich potrzeby.

Negatywny wpływ pandemii na użyteczność wsparcia widoczny był przede wszystkim w:

- Ograniczonych kontaktach z ludźmi (które odbijały się na ich stanie psychicznym), w realizacji wsparcia w formie online, która nie odpowiadała wielu uczestnikom (szkolenia dawały mniejsze efekty niż oczekiwali);
- Wydłużeniu czasu realizacji wielu zadań, w tym np. oczekiwania na egzaminy (które powodowało znaczący stres i napięcie uczestników);
- Braku możliwości pracy ze względu na zamknięcie żłobków (co wpływało negatywnie na zdrowie i finanse uczestników).

Wnioski częściowe¹⁰²

Sytuacja epidemiczna w Polsce miała wpływ na użyteczność wsparcia zrealizowanego w ramach aktywnej integracji, jednak biorąc pod uwagę cały okres programowania objęty badaniem, wpływ ten był relatywnie niewielki. Negatywne oddziaływanie pandemii na dopasowanie wsparcia do potrzeb odbiorców wiązało się przede wszystkim z koniecznością wstrzymania części działań (np. brak możliwości skorzystania z opieki nad dzieckiem, brak realizacji staży) lub zmian w zakresie ich realizacji (np. ograniczenia liczby osób uczestniczących w danym działaniu, zmiany formuły działania na zdalną, czy przesunięcia czasu realizacji danego działania). Wskazane ograniczenia dotyczyły przede wszystkim pierwszego okresu pandemii, w którym wystąpiły najsilniejsze obostrzenia.

---

¹⁰² Wnioski stanowią odpowiedź na pytanie badawcze: Jaki wpływ miała sytuacja epidemiczna w Polsce na użyteczność wsparcia zrealizowanego w ramach aktywnej integracji?

Z drugiej strony pandemia COVID-19 w negatywny sposób odbiła się na kondycji mieszkańców w wielu aspektach – zarówno w obszarze zawodowym i ekonomicznym, jak społecznym i psychologicznym, zwiększając znacząco potrzeby w zakresie wsparcia w formie aktywnej integracji. Oznacza to, że działania te są w dalszym ciągu bardzo potrzebne i należy je kontynuować.

Część podsumowująca

1.6. Wnioski i rekomendacje

Tabela 35. Tabela wniosków i rekomendacji

Lp.	Wniosek ¹⁰³	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji	Obszar tematyczny
1.	Interwencja charakteryzuje się wysoką skutecznością, zakłada się, że utrzymanie dotychczasowego poziomu wdrażania projektów w ramach poszczególnych OP powinno zapewnić osiągnięcie wszystkich założonych	Zaleca się kontynuowanie realizacji wsparcia w ramach OP II, OP VII oraz OP IX, kierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku zatrudnienia, ze szczególnym	IZ RPOWP 2014-2020	W ramach wsparcia oferowanego do grupy docelowej należy skupić się na realizacji projektów, które obejmować będą wskaźniki dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> • Liczby osób pracujących i pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie; • Liczby osób, które powróciły na 	I kwartał 2022	Programowa – operacyjna	Rynek pracy, Włączenie społeczne

¹⁰³ Numery stron odnoszące się do poszczególnych wniosków zostaną uzupełnione na etapie ostatecznej wersji raportu.

Lp.	Wniosek ¹⁰³	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji	Obszar tematyczny
	<p>wskaźników. Największe zagrożenie niezrealizowania planowanych wartości dotyczy pięciu wskaźników, kształtujących się na poziomie poniżej 50% wartości docelowej. (s. 42-64, 67-79)</p>	<p>uwzględnieniem wskaźników, które nie przekroczyły 50% wartości docelowej.</p>		<p>rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje, które poszukują pracy oraz które pracują po opuszczeniu programu; • Liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi w programie; • Liczby wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po 			

Lp.	Wniosek ¹⁰³	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji	Obszar tematyczny
				zakończeniu projektu.			
2.	Interwencja charakteryzowała się wysoką skutecznością i użytecznością. Bardzo dobrze oceniono pod tym względem większość dotychczas realizowanych form wsparcia w ramach wszystkich działań i poddziałań objętych analizą. Istnieją jednak dodatkowe obszary, które warto byłoby	Zaleca się kontynuowanie dotychczas realizowanych działań, ale też rozszerzenie ich o inne obszary wsparcia oraz dodatkowe grupy odbiorców, związane m.in. z potrzebami, jakie uwidoczniała	IZ RPOWP 2021-2027	W nowym okresie finansowania należy uwzględnić potrzeby takich grup docelowych jak ¹⁰⁴ : <ul style="list-style-type: none"> • Osoby i rodziny będące w kryzysie; • Osoby niesamodzielne, w tym OzN czy osób cierpiących na zaburzenia czy choroby psychiczne; • Osoby opuszczające pieczę zastępczą. Wsparcie, które powinno być realizowane w szerszym zakresie to:	II kwartał 2022	Programowa – operacyjna	Rynek pracy, Włączenie społeczne

¹⁰⁴Sposób wdrożenia rekomendacji będzie uzależniony od ostatecznego zakresu wsparcia, jaki zostanie przyjęty w nowym okresie programowania. Na etapie formułowania wniosków końcowych z badania ostateczny kształt Programu nie był znany.

Lp.	Wniosek ¹⁰³	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji	Obszar tematyczny
	uwzględnić w nowej perspektywie finansowania. (s. 42-64, 129-146, 97-101)	pandemia COVID-19.		<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie psychologiczne i psychiatryczne; • Wsparcie w obszarze usług zdrowotnych; • Usługi asystenckie i opiekuńcze. 			
3.	Podczas badania zwrócono uwagę na trudności w zakresie zawiązywania partnerstw projektowych. Udział w konkursach jest za długi i skomplikowany dla wielu beneficjentów. (s. 103)	Z uwagi na brak możliwości zmiany formuły zawiązywania partnerstw projektowych rekomenduje się podjęcie działań, które mogłyby wpłynąć na poprawę efektywności wdrażania projektów.	IZ RPOWP 2014-2020, KM	Ze względu na zgłaszane przez beneficjentów problemy związane z udziałem w konkursach sugeruje się wdrożenie wsparcia informacyjno-doradczego, które zwiększyłoby liczbę zawiązywanych partnerstw projektowych. Wsparcie to mogłoby być realizowane przez wyznaczoną w IZ lub IP osobę, która udzielałaby szczegółowych informacji na temat partnerstwa w ramach RPOWP, podstaw prawnych i sposobu jego zawiązywania, ale wskazywałaby	I kwartał 2022	Programowa – strategiczna	System wdrażania polityki spójności

Lp.	Wniosek ¹⁰³	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji	Obszar tematyczny
				także benefity płynące z takiej współpracy. Osoba ta nie tylko udzielałaby informacji przed nawiązaniem partnerstwa, ale, w razie potrzeby, towarzyszyłaby także beneficjentom w procedurze formalnej. Informacje na temat możliwości otrzymania wsparcia w zakresie zawiązywania partnerstwa powinny być przekazywane potencjalnym beneficjentom, którzy będą się zwracać do IZ lub IP.			
4.	W badaniu wielokrotnie podnoszona była kwestia wysokiej skuteczności i użyteczności tych form	Z uwagi na wysokie potrzeby grupy docelowej w zakresie uzyskiwania	IZ RPOWP 2021-2027	W kolejnym okresie programowania uczestnicy projektów powinni mieć zapewnione formalne potwierdzenie uzyskanej wiedzy, kwalifikacji i umiejętności.	IV kwartał 2022	Programowa – operacyjna	Rynek pracy, Włączenie społeczne

Lp.	Wniosek ¹⁰³	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji	Obszar tematyczny
	wsparcia, które pozwalały uczestnikom na pozyskanie praktycznych umiejętności i kwalifikacji zawodowych. (s. 44-62, 130-144)	wsparcia zapewniającego praktyczne kompetencje i kwalifikacje, należałoby zwrócić uwagę na to, aby uczestnicy uzyskiwali ich formalne potwierdzenie.		Zdobycie certyfikatów czy dyplomów z jednej strony wpłynie korzystnie na samoocenę i motywację osób uczestniczących w projektach, z drugiej z natomiast realnie przyczyni się do zwiększenia ich szans na zdobycie zatrudnienia. Jednocześnie należy położyć nacisk na praktyczny aspekt realizowanego wsparcia w ramach planowanej interwencji. Sposób wdrożenia rekomendacji będzie uzależniony od ostatecznego zakresu wsparcia w perspektywie 2021-2027.			
5.	Podczas badania identyfikowano problemy związane z rekrutacją	Rekomenduje się realizację działań, które pozwoliłyby na	IZ, IP RPOWP 2021-2027	Instytucje wdrażające mogłyby sugerować beneficjentom zastosowanie rozwiązań, wpływających pozytywnie na	IV kwartał 2022	Programowa – operacyjna	Rynek pracy, Włączenie społeczne, Informacja i

Lp.	Wniosek ¹⁰³	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji	Obszar tematyczny
	uczestników do projektów (przede wszystkim w ramach OPVII), ale też rezygnacji uczestników z udziału w projektach. (s. 80-84)	wzrost zainteresowania grupy docelowej udziałem w projektach oraz wzrost poziomu zaangażowania uczestników w realizowane działania.		<p>proces rekrutacji uczestników, takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przejrzyste oraz dokładne opisanie warunków realizacji projektów; • Realizacja działań informacyjno-promocyjnych, które zwiększyłyby zainteresowanie potencjalnych uczestników, jak również działań, które mogłyby zmniejszyć liczbę osób rezygnujących z udziału w projekcie, np.: <ul style="list-style-type: none"> • Włączenia grupy docelowej w realizowane działania w taki sposób, aby w pełni odpowiadał on na ich potrzeby (diagnoza tych potrzeb prowadzona przez beneficjentów); 			promocja

Lp.	Wniosek ¹⁰³	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Klasa rekomendacji	Obszar tematyczny
				<ul style="list-style-type: none"> • Zachowania stałego przepływu informacji pomiędzy beneficjentami a uczestnikami projektów oraz uwzględniania przez beneficjentów uwag zgłaszanych przez uczestników i dostosowywanie działań do tych uwag i oczekiwań; • Realizacji działań skierowanych do grupy docelowej interwencji, które wpłynęłyby pozytywnie na ich chęć do zmiany własnej sytuacji społeczno-zawodowej (wsparcie psychologiczne i motywacyjne realizowane na etapie udziału w projekcie). 			

Źródło: opracowanie własne.

1.7. Spis ilustracji

1.7.1. Spis tabel

Tabela 1. Wykaz skrótów wykorzystanych w raporcie	7
Tabela 2. Struktura próby badawczej - beneficjenci	22
Tabela 3. Struktura próby badawczej – uczestnicy projektów	23
Tabela 4. Priorytety inwestycyjne w ramach poszczególnych działań osi priorytetowej II w RPOWP 2014-2020	29
Tabela 5. Priorytety inwestycyjne w ramach poszczególnych działań osi priorytetowej VII w RPOWP 2014-2020	30
Tabela 6. Udział pracujących w poszczególnych sektorach gospodarki w latach 2014 i 2020	32
Tabela 7. Struktura wieku bezrobotnych w powiatach województwa podlaskiego w 2020 roku	36
Tabela 8. Działania lub poddziałania, w ramach których beneficjenci realizowali projekty....	42
Tabela 9. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (działanie 2.1)	45
Tabela 10. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (działanie 2.2)	46
Tabela 11. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (działanie 2.3)	47
Tabela 12. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (działanie 7.1)	48
Tabela 13. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (poddziałanie 7.2.1)	51
Tabela 14. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (poddziałanie 7.2.2)	53
Tabela 15. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (Działanie 7.3)	55
Tabela 16. Ocena skuteczności poszczególnych form wsparcia oferowanych przez beneficjentów w ramach projektów (działanie 9.1)	57
Tabela 17. Formy wsparcia, z których korzystali ankietowani uczestnicy w ramach projektów	59
Tabela 18. Formy wsparcia uznane przez uczestników projektów za najskuteczniejsze względem ich sytuacji zawodowej	61
Tabela 19. Formy wsparcia uznane przez uczestników projektów za najmniej skuteczne względem ich sytuacji zawodowej	63
Tabela 20. Liczba i tematyka projektów realizowanych w ramach RPOWP 2014-2020	65

Tabela 21. Stan realizacji projektów RPOWP 2014-2020.....	67
Tabela 22. Wartości wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego interwencji EFS skierowanej do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (działania 2.1, 2.2, 2.3, 7.1, 7.2, 7.3, 9.1 RPOWP 2014-2020).....	69
Tabela 23. Dane dotyczące migracji z i do województwa podlaskiego z innych regionów kraju w latach 2016-2020.....	105
Tabela 24. Saldo migracji na 1 000 osób w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w latach 2016-2020.....	105
Tabela 25. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 2.1) w ocenie beneficjentów.....	131
Tabela 26. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 2.2) w ocenie beneficjentów.....	131
Tabela 27. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 2.3) w ocenie beneficjentów.....	132
Tabela 28. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 7.1) w ocenie beneficjentów.....	133
Tabela 29. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (poddziałanie 7.2.1) w ocenie beneficjentów.....	136
Tabela 30. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (poddziałanie 7.2.2) w ocenie beneficjentów.....	138
Tabela 31. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 7.3) w ocenie beneficjentów.....	139
Tabela 32. Użyteczność poszczególnych form wsparcia oferowanych w ramach projektu (działanie 9.1) w ocenie beneficjentów.....	141
Tabela 33. Formy wsparcia najbardziej dopasowane do potrzeb uczestników w kontekście poprawy ich sytuacji na rynku pracy.....	143
Tabela 34. Formy wsparcia najmniej dopasowane do potrzeb uczestników w kontekście poprawy ich sytuacji na rynku pracy.....	144
Tabela 35. Tabela wniosków i rekomendacji.....	166
Tabela 36. Studium przypadku dla projektu „Aktywność jest kobietą”.....	184
Tabela 37. Studium przypadku dla projektu „Pierwszy żłobek w Sejnach!”.....	186
Tabela 38. Studium przypadku dla projektu „Pomysł na biznes pomysłem na przyszłość IV”.....	188
Tabela 39. Studium przypadku dla projektu „Razem możemy więcej – lokalny program wspierania rodzin”.....	189
Tabela 40. Studium przypadku dla projektu „Rodzina – inwestycja w przyszłość”.....	191
Tabela 41. Studium przypadku dla projektu „Stałe włączenie społeczno-zawodowe”.....	193

Tabela 42. Studium przypadku dla projektu „Białostocki ośrodek wsparcia ekonomii społecznej”	195
Tabela 43. Studium przypadku dla projektu „Aktywni społecznie i zawodowo”	196
Tabela 44. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą z trudną sytuacją życiową .	199
Tabela 45. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą bezrobotną w wieku 50+ ...	200
Tabela 46. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą długotrwale bezrobotną....	201
Tabela 47. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą z niepełnosprawnością powyżej 18 roku życia	202
Tabela 48. Studium przypadku dla uczestnika opiekującego się osobą z niepełnosprawnością	203
Tabela 49. Studium przypadku dla uczestnika opiekującego się dzieckiem do lat 3	204
Tabela 50. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą bezrobotną, zarejestrowaną, zagrożoną ubóstwem	205
Tabela 51. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą zagrożoną ubóstwem i wykluczeniem społecznym	206
Tabela 52. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą długotrwale bezrobotną, zarejestrowaną, powyżej 30 roku życia	207
Tabela 53. Studium przypadku dla uczestnika opiekującego się osobą z niepełnosprawnością	209
Tabela 54. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą znajdującą się w niekorzystnej sytuacji.....	210
Tabela 55. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą o niskich kwalifikacjach, zagrożoną ubóstwem i wykluczeniem społecznym	211
Tabela 56. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą zagrożoną ubóstwem i wykluczeniem społecznym powyżej 18 roku życia	212
Tabela 57. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą długotrwale bezrobotną, niezarejestrowaną, powyżej 30 roku życia	213
Tabela 58. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą zagrożoną bezdomnością ..	214
Tabela 59. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą bierną zawodowo	215
Tabela 60. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą bierną zawodowo	216
Tabela 61. Najskuteczniejsze formy wsparcia cz.1.....	217
Tabela 62. Najskuteczniejsze formy wsparcia cz.2.....	219
Tabela 63. Najskuteczniejsze formy wsparcia cz. 3.....	221
Tabela 64. Najskuteczniejsze formy wsparcia cz. 4.....	223
Tabela 65. Najmniej skuteczne formy wsparcia cz. 1.....	225
Tabela 66. Najmniej skuteczne formy wsparcia cz. 2.....	228
Tabela 67. Najmniej skuteczne formy wsparcia cz. 3.....	231
Tabela 68. Najmniej skuteczne formy wsparcia cz. 4.....	234

Tabela 69. Najbardziej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 1	237
Tabela 70. Najbardziej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 2	239
Tabela 71. Najbardziej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 3	241
Tabela 72. Najbardziej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 4	243
Tabela 73. Najmniej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 1	244
Tabela 74. Najmniej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 2	247
Tabela 75. Najmniej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 3	250
Tabela 76. Najmniej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 4	253
Tabela 77. Formy wsparcia, z których korzystali uczestnicy w ramach projektu	256
Tabela 78. Status zawodowy uczestników przed udziałem w projekcie.....	263
Tabela 79. Podjęcie zatrudnienia po zakończeniu udziału w projekcie	265
Tabela 80. Pobieranie świadczeń społecznych przez uczestników przed przystąpieniem do projektu	266
Tabela 81. Korzystanie przez uczestników ze świadczeń społecznych po udziale w projekcie	267
Tabela 82. Wpływ udziału w projekcie na poprawę sytuacji życiowej uczestników projektów	268
Tabela 83. Wpływ udziału w projekcie na poprawę sytuacji finansowej uczestników projektów	269
Tabela 84. Wpływ udziału w projekcie na wzrost aktywności w życiu społecznym uczestników projektów	270

1.7.2. Spis wykresów

Wykres 1. Pracujący na 1000 ludności w województwie podlaskim w latach 2014-2020	32
Wykres 2. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie podlaskim w latach 2014-2020.....	34
Wykres 3. Struktura wieku bezrobotnych według płci w 2020 roku w woj. podlaskim	36
Wykres 4. Struktura wykształcenia według płci w 2020 roku w woj. podlaskim.....	38
Wykres 5. Udział bezrobotnych według miejsca zamieszkania w województwie podlaskim w 2014 roku.....	39
Wykres 6. Udział bezrobotnych według miejsca zamieszkania w województwie podlaskim w 2020 roku	39
Wykres 7. Liczba ofert pracy w końcu roku w województwie podlaskim w latach 2014-2020	39
Wykres 8. Ogólna ocena skuteczności projektów realizowanych przez beneficjentów.....	44
Wykres 9. Ocena wsparcia otrzymanego przez uczestników w ramach projektu.....	44
Wykres 10. Osiągnięcie zakładanych wartości wskaźników przez beneficjentów.....	78
Wykres 11. Występowanie problemów w zebraniu odpowiedniej liczby uczestników projektu przez beneficjentów	81

Wykres 12. Grupy uczestników, których dotyczył problem związany z rekrutacją uczestników	82
Wykres 13. Przyczyny trudności w procesie rekrutacji	83
Wykres 14. Sposoby rozwiązania napotkanych przez beneficjentów problemów związanych z rekrutacją uczestników	84
Wykres 15. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 2.1.....	86
Wykres 16. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 2.2.....	87
Wykres 17. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 2.3.....	87
Wykres 18. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 7.1.....	87
Wykres 19. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach poddziałania 7.2.1	90
Wykres 20. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 7.3.....	91
Wykres 21. Formy wsparcia, które cieszyły się największym zainteresowaniem w ramach działania 9.1.....	92
Wykres 22. Ocena optymalności czasu trwania wsparcia w ramach projektu	96
Wykres 23. Ocena czasu trwania wsparcia	96
Wykres 24. Zmiana miejsca zamieszkania po zakończeniu udziału w projekcie	107
Wykres 25. Zmiana miejsca zamieszkania a polepszenie sytuacji zawodowej.....	107
Wykres 26. Wpływ pandemii COVID-19 na realizację projektów	115
Wykres 27. Wystąpienie negatywnego wpływu sytuacji epidemicznej na realizację projektu, w którym brali udział uczestnicy projektów.....	116
Wykres 28. Poziom środków finansowych, które beneficjenci otrzymali na realizację projektu, a zaspokojenie potrzeb w tym zakresie	119
Wykres 29. Konieczność kontynuowania wsparcia w przyszłości.....	120
Wykres 30. Wprowadzanie modyfikacji w kolejnej perspektywie finansowej.....	121
Wykres 31. Bezrobotni według płci w województwie podlaskim w latach 2014-2020.....	123
Wykres 32. Struktura czasu pozostawania bez pracy według płci w 2020 roku w województwie podlaskim	127
Wykres 33. Ocena adekwatności projektu do potrzeb uczestników	129
Wykres 34. Wsparcie uzyskane w projekcie a oczekiwania uczestników	130
Wykres 35. Dopasowanie wsparcia w projektach do potrzeb uczestników	130

Wykres 36. Wykorzystywanie wsparcia towarzyszącego (pracy animacyjnej i streetworkerskiej w terenie, pracy metodą mentoringu, zwrotu kosztów dojazdu, innych)	145
Wykres 37. Wpływ wsparcia towarzyszącego na użyteczność prowadzonych działań	145
Wykres 38. Wykorzystanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zdobytych przez uczestników dzięki udziałowi w projektach w ich pracy zawodowej.....	148
Wykres 39. Wykorzystanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zdobytych przez uczestników dzięki udziałowi w projektach w ich codziennym życiu	148
Wykres 40. Status zawodowy uczestników przed udziałem w projekcie	154
Wykres 41. Podejmowanie zatrudnienia przez uczestników po zakończeniu ich udziału w projekcie	155
Wykres 42. Stopień, w jakim udział w projekcie przyczynił się do podjęcia pracy przez uczestników	155
Wykres 43. Udział w projekcie a poprawa sytuacji życiowej uczestników	160
Wykres 44. Udział w projekcie a poprawa sytuacji finansowej uczestników	161
Wykres 45. Korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej przez uczestników projektów	161
Wykres 46. Wpływ udziału w projekcie na aktywność uczestników w życiu społecznym.....	163

1.7.3. Spis rysunków

Rysunek 1. Podsumowanie wykorzystanej metodologii	9
Rysunek 2. Summary of adopted methodology.....	15
Rysunek 3. Schemat komponentu empirycznego	27
Rysunek 4. Odsetek pracujących na 1000 ludności w 2020 roku względem 2014 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty	33
Rysunek 5. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2014 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty	35
Rysunek 6. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2020 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty	35
Rysunek 7. Liczba ofert pracy w końcu 2020 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty.....	40
Rysunek 8. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce w 2020 roku [%].....	111
Rysunek 9. Odsetek kobiet w ogóle bezrobotnych w 2020 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty	124
Rysunek 10. Odsetek długotrwale bezrobotnych w ogóle bezrobotnych w 2020 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty.....	126
Rysunek 11. Odsetek bezrobotnych w wieku 55-64 lata pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok w ogóle bezrobotnych w wieku 55-64 lata w 2020 roku w województwie podlaskim w podziale na powiaty	128

Rysunek 12. Najbardziej użyteczne formy wsparcia w odniesieniu do poprawy własnej sytuacji na rynku zatrudnienia w opinii ankietowanych uczestników projektów 151

1.8. Bibliografia

Lista wykorzystanych źródeł:

- Aktywne polityki rynku pracy, Europejski Semestr – zestawienie informacji tematycznych;
- Analiza poziomu ubóstwa w województwie podlaskim w latach 2017-2018 (oraz raporty za lata ubiegłe), ROPS Białystok, Białystok 2019;
- Analiza skuteczności oddziaływania na podlaski rynek pracy szkoleń, staży i przygotowania zawodowego dorosłych w latach 2017-2018, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2019;
- B. Klepacki, A. M. Klepacka, wyjazdy ludności z terenów peryferyjnych w opinii władz samorządowych na przykładzie województwa podlaskiego, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Roczniki Naukowe, tom XIV, zeszyt 3;
- Dane Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego;
- Diagnoza Strategiczna Województwa Podlaskiego – Synteza, Załącznik nr 1 do Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Warszawa 2020
- Diagnoza sytuacji osób długotrwale bezrobotnych na rynku pracy w woj. podlaskim w 2019 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2020 (oraz raporty za lata ubiegłe);
- Diagnoza sytuacji osób długotrwale bezrobotnych na rynku pracy w woj. podlaskim w 2019 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2020 (oraz raporty za lata ubiegłe);
- Dokumentacja projektowa (w przypadku projektów wybranych do analizy case study);
- E. Dąbrowska (red.), Analiza sytuacji wewnątrzregionalnej w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa w województwie podlaskim, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego Departament Rozwoju Regionalnego
- E. Rollnik-Sadowska (red.), Sytuacja kobiet na rynku pracy w woj. podlaskim, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2017;
- EUROPA 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Rada Europy, czerwiec 2010 r.;
- Ewaluacja mid-term dot. postępu rzeczowego RPOWP 2014-2020 dla potrzeb przeglądu śródkresowego, w tym realizacji zapisów ram i rezerwy wykonania;
- J. Męcina, P. Potocki, Wpływ COVID 19 na gospodarkę i rynek pracy w Polsce – wyciąg z raportu badawczego, Ekspertyza 11, Open Eyes Economy Summit, Warszawa 2020;

- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, Warszawa, wrzesień 2019;
- L. Wojnicz, Przyczyny migracji Polaków w Unii Europejskiej po 1 maja 2004 roku, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Humanistyczny, [w:] Przeszość Demograficzna Polski, 38, 2016, nr 3;
- M. Haberla (red.), Cudzoziemcy na podlaskim rynku pracy, Raport z badań 2019, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2019;
- M. Proniewski (red.), Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa podlaskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego Departament Rozwoju Regionalnego, Białystok 2016;
- Najwyższa Izba Kontroli, Skuteczność wybranych form aktywnego przeciwdziałania bezrobociu w niektórych województwach, Informacja o wynikach kontroli, Rzeszów 2014;
- Ocena wpływu wsparcia kierowanego do osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie mazowieckim na ich sytuację po zakończeniu udziału w projekcie, Gdańsk 2019;
- P. Kukołowicz, Rynek pracy w czasie pandemii, Working Paper, nr 2, A. Kubisiak, M. Miniszewski, P. Śliwowski (współpr.), Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2021;
- Podlaski rynek pracy, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2021;
- Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na 2021 rok w województwie podlaskim (oraz wersje za lata ubiegłe);
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (z załącznikami);
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. U. UE L Nr 347/320, ze zm.);
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. U. UE L Nr 347/470, ze zm.);

- Sprawozdania Roczne z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 za lata 2015-2020;
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Warszawa 2017 r.;
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2020, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku, Białystok 2014
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030 (projekt);
- Strategia rozwoju kapitału ludzkiego 2023, Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, Warszawa 2020;
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030;
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020;
- Sytuacja na rynku pracy w woj. podlaskim w 2019 roku, Wydział Badań i Analiz, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2020 (oraz raporty za lata ubiegłe);
- Sytuacja osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w woj. podlaskim 2017, Wydział Badań i Analiz, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, Białystok 2018;
- Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020;
- Umowa Partnerstwa na lata 2021-2027 (projekt);
- Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w województwie podlaskim do roku 2027. Ekonomia Solidarności Społecznej, Białystok 2020.

1.9. Aneks 1 – analiza studiów przypadków

1.9.1. Case study projektów

Elementami, które posłużyły do wybrania przypadków poddanych analizie były:

Dane z systemu SL2014 dotyczące projektów (analiza pod kątem zaplanowanych działań projektowych);

Wyniki badania ankietowego z beneficjentami projektów (w tym ocena stopnia realizacji zaplanowanych celów interwencji – ocena skuteczności projektu, ocena trudności, jakie wystąpiły w osiągnięciu założonych wartości wskaźników oraz ocena użyteczności rozumianej jako dostosowanie wsparcie do potrzeb odbiorców).

Wykonawca opracował:

- 1 case study dla projektu realizowanego w ramach Działania 2.1;
- 1 case study dla projektu realizowanego w ramach Działania 2.2;
- 1 case study dla projektu realizowanego w ramach Działania 2.3;
- 1 case study dla projektu realizowanego w ramach Działania 7.1;
- 1 case study dla projektu realizowanego w ramach Działania 7.2.1;
- 1 case study dla projektu realizowanego w ramach Działania 7.2.2;
- 1 case study dla projektu realizowanego w ramach Działania 7.3;
- 1 case study dla projektu realizowanego w ramach Działania 9.1.

Przeprowadzone analizy przedstawiono w dalszej części podrozdziału w formie tabelarycznej.

Tabela 36. Studium przypadku dla projektu „Aktywność jest kobietą”

	Aktywność jest kobietą
Beneficjent	4PROGRESS
Wartość projektu	632 278,35 zł
Dofinansowanie z UE	537 436,59 zł
Cel projektu	Zmniejszenie liczby biernych zawodowo kobiet 30+ w subregionie Białostockim poprzez ich udział w kompleksowym programie, przygotowanym pod ich szczególne potrzeby
Zakres projektu (charakterystyka)	Każdy z uczestników otrzymał Indywidualny Plan Działania i wsparcie doradcy zawodowego. Następnie uczestnicy uczestniczyli w kursie podnoszącym kompetencje i kwalifikacje oraz zajęciach z pośrednictwa pracy. Część uczestników brała także udział w trzymiesięcznym stażu zawodowym
Grupa docelowa	Bierne zawodowo kobiety po 30 roku życia Uzasadnieniem dla objęcia działaniami tej grupy jest

	Aktywność jest kobietą
	jej sytuacja na rynku pracy, oceniana przez beneficjenta jako wymagająca wsparcia ze względu na występujące dysproporcje.
Użyteczność realizowanego projektu	<p>Realizowany projekt jest użyteczny, ponieważ przed rozpoczęciem przeprowadzona została analiza potrzeb szkoleniowych wśród potencjalnych odbiorców. Zbierane były także dane z lokalnego rynku pracy dotyczące zapotrzebowania na pracowników. Na użyteczność wpływają także wykorzystywane narzędzia, tj. szkolenia i staże, które pozwalają na zdobycie nowych umiejętności, kwalifikacji i doświadczenia. Podstawowym wykorzystywanym instrumentem były szkolenia, które każdorazowo miały bardzo rozbudowaną formułę i wzbogacone są o zajęcia praktyczne. Całość zakończona była egzaminem. Ponadto uczestnikom projektów zapewniono wsparcie psychologa i trenerów rozwoju społecznego.</p> <p>Beneficjent wskazał, że wszystkie realizowane przez nich działania charakteryzował wysoki stopień skuteczności i dopasowania, szczególnie ze względu na kompleksowość oferowanego wsparcia. Doświadczenie wykazało, że właśnie oferowanie pojedynczych działań jest najmniej skuteczne.</p>
Formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Spotkania z psychologiem; • Treningi rozwoju społecznego; • Doradztwo zawodowe; • Pośrednictwo pracy; • Kursy, szkolenia; • Staże zawodowe
Działania najbardziej skuteczne	<p>Szkolenia i staże zawodowe, a także wsparcie psychologiczne.</p> <p>O skuteczności tych działań decyduje ich dopasowanie do potrzeb uczestników (poprzedzone badaniem rynku), którzy poza podniesieniem lub dopasowaniem kwalifikacji do rynku pracy otrzymali wsparcie w budowaniu poczucia własnej wartości.</p>
Działania najmniej skuteczne	Brak
Działania, których zabrakło	Powtórzenie warsztatów motywacyjnych po odbyciu szkolenia

	Aktywność jest kobietą
Osiągnięcie celu projektu	Dzięki realizacji projektu udało się przekroczyć założoną wartość docelową wskaźnika zatrudnienia
Wsparcie towarzyszące	Brak
Barriere zidentyfikowane podczas realizacji projektu	Wybuch pandemii COVID-19, który spowodował początkowe zawieszenie zajęć, a w dalszej kolejności przejście na szkolenia on-line
Mocne strony projektu/ dodatkowe efekty	<ul style="list-style-type: none"> • Ukierunkowanie na kobiety; • Walka z dyskryminacją i nierównościami wobec płci
Dobre praktyki/ czynniki sukcesu zidentyfikowane podczas realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja staży po przejściu szkoleń, które stanowią „parasol ochronny”, większe poczucie bezpieczeństwa u uczestniczek; • Dyspozycyjność mentoringowa dla uczestników; • Organizacja wsparcia psychologa i trenerów społecznych, którzy wsparli kobiety w rozwoju aktywności społecznej, pewności siebie.
Dodatkowe, niezaplanowane efekty	Wyższy niż zaplanowany wskaźnik zatrudnienia

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 37. Studium przypadku dla projektu „Pierwszy żłobek w Sejnach!”

	Pierwszy żłobek w Sejnach!
Beneficjent	Miasto Sejny
Wartość projektu	1 006 141,80 zł
Dofinansowanie z UE	844 798,80 zł
Cel projektu	Utworzenie 36 miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 matek, które przebywają na urlopie macierzyńskim, są bezrobotne lub chcą powrócić na rynek pracy po urlopie wychowawczym
Zakres projektu (charakterystyka)	W ramach projektu zostało utworzonych 36 nowych miejsc wraz z pełnym wyposażeniem, placem zabaw i wszystkimi niezbędnymi wymogami dotyczącymi tworzenia tego rodzaju placówek opieki nad dziećmi w wieku do lat 3
Grupa docelowa	Matki, które przebywają na urlopie macierzyńskim, są bezrobotne lub chcą powrócić na rynek pracy po urlopie wychowawczym. Uzasadnieniem dla objęcia wsparciem tej grupy była chęć odpowiedzenia na potrzeby mieszkanki gminy, które zmagają się z trudnościami powrotu do pracy, związanymi z brakiem możliwości zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3. Potrzeba ta została zdiagnozowana na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych.
Użyteczność realizowanego	Projekt pozwolił uzupełnić lukę w systemie pomocy osobom

	Pierwszy żłobek w Sejnach!
projektu	bezrobotnym i powracającym na rynek pracy – osoby chcące wrócić, często po uczestnictwie w kursach i szkoleniach, nie mają z kim zostawić małych dzieci. Realizacja projektu pozwala tym osobom na rozpoczęcie pracy zawodowej. Według danych zebranych przez beneficjenta każda osoba uczestnicząca w projekcie powróciła na rynek pracy.
Formy wsparcia	Zapewnienie opieki w formie żłobka dzieciom do lat 3, których matki chcą wrócić na rynek pracy
Działania najbardziej skuteczne	Zapewnienie opieki w formie żłobka dzieciom do lat 3
Działania najmniej skuteczne	Brak
Działania, których zabrakło	Objęcie opieką większej liczby dzieci – potrzeby okazały się znacznie większe niż zakładano
Osiągnięcie celu projektu	Dzięki realizacji projektu 34 spośród 36 osób powróciło już na rynek pracy (dwie osoby są w trakcie poszukiwania pracy), co oznacza, że wskaźnik docelowy został nie tylko osiągnięty, ale przekroczony
Wsparcie towarzyszące	Brak
Bariery zidentyfikowane podczas realizacji projektu	Problemy lokalowe na początku realizacji projektu, jednak zostały one rozwiązane po konsultacjach z zainteresowanymi
Mocne strony projektu/ dodatkowe efekty	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie żłobka w miejscu, w którym nie działa żadna tego typu placówka (jest to jedyny żłobek na cały powiat); • Wykwalifikowana i zaangażowana kadra pedagogiczna
Dobre praktyki/ czynniki sukcesu zidentyfikowane podczas realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> • Dobra współpraca z rodzicami (zarówno rodzicami dzieci do lat 3, jak i rodzicami dzieci, które uczęszczają do przedszkola, mieszczącego się w tym samym budynku); • Angażowanie rodziców w realizowane działania, organizowanie spotkań z rodzicami, dzięki czemu projekt w większym stopniu odpowiada na potrzeby jego uczestników; • Rzetelne prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących powstania żłobka, które pozwoliły przezwyciężyć opór związany z obawą przed powstaniem takiego miejsca; • Kontynuowanie projektu po jego zakończeniu, w tym wchodzenie w partnerstwa z innymi podmiotami, tj. gminami ościennymi dotyczącymi wspólnego finansowania.
Dodatkowe, niezaplanowane efekty	Po realizacji projektu, z uwagi na duże zainteresowanie, udało się zwiększyć liczbę dzieci, które mogą uczęszczać do placówki

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 38. Studium przypadku dla projektu „Pomysł na biznes pomysłem na przyszłość IV”

Pomysł na biznes pomysłem na przyszłość IV	
Beneficjent	Polskie Centrum Edukacji i Analiz Ordo sp. z o.o.
Wartość projektu	1 994 770,87 zł
Dofinansowanie z UE	1 695 555,23 zł
Cel projektu	Rozwój przedsiębiorczości poprzez założenie i prowadzenie przez okres minimum 12-u miesięcy przez 40-u uczestników projektu zamieszkałych na terenie objętym wsparciem działalności gospodarczych
Zakres projektu (charakterystyka)	Otoczenie wsparciem osób bezrobotnych i biernych zawodowo chcących założyć własną działalność gospodarczą. Oprócz wsparcia finansowego, uczestnicy otrzymali wsparcie mentoringowe.
Grupa docelowa	Bezrobotne, poszukujące pracy, nieaktywne zawodowo osoby od 30 roku życia, zamieszkujące na terenie subregionu białostockiego, zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, spełniające jednocześnie co najmniej jedno z kryteriów osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. Uzasadnieniem dla objęcia wsparciem tej grupy była chęć odpowiedzi na potrzeby mieszkanki gminy, które zmagają się z trudnościami powrotu do pracy.
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt pozwolił na wsparcie osób, które chciały założyć własną działalność, miały na nią pomysł, brakowało im jednak środków finansowych i przeszkolenia z przedsiębiorczości. Najbardziej dopasowane do potrzeb uczestników projektu było wsparcie finansowe – dotacja na utworzenie własnych działalności gospodarczych. W ostatnim przypadku kontrola wydatków uczestników stanowiła zewnętrzną motywację do systematycznych działań. Żadne z działań nie okazały się niedopasowane lub dopasowane w niskim stopniu.
Formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Indywidualne doradztwo zawodowe; • Wsparcie szkoleniowe w postaci Szkolenia z ABC przedsiębiorczości; • Dotacja na rozpoczęcie własnej działalności; • Wsparcie pomostowe; • Forum wymiany doświadczeń;
Działania najbardziej skuteczne	Dotacja
Działania najmniej skuteczne	Brak

Pomysł na biznes pomysłem na przyszłość IV	
Działania, których zabrakło	Brak
Osiągnięcie celu projektu	Dzięki realizacji projektu udało się osiągnąć wskaźnik docelowy (wszystkie osoby biorące udział w projekcie założyły własną działalność gospodarczą)
Wsparcie towarzyszące	Brak
Bariery zidentyfikowane podczas realizacji projektu	W trakcie realizacji projektu nie wystąpiły żadne problemy
Mocne strony projektu/ dodatkowe efekty	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja działań zgodnie z harmonogramem; Dobra współpraca z uczestnikami; Terminowe rozliczanie się uczestników z otrzymanej dotacji
Dobre praktyki/ czynniki sukcesu zidentyfikowane podczas realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> Organizowanie forum wymiany doświadczeń; Działania integracyjne wśród uczestników projektów, wymiana doświadczeń i wiedzy, a nawet nawiązanie znajomości i współpracy; Prowadzenie ścisłej współpracy z uczestnikami, dzięki czemu projekt przebiegał bez trudności.
Dodatkowe, niezaplanowane efekty	Brak

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 39. Studium przypadku dla projektu „Razem możemy więcej – lokalny program wspierania rodzin”

Razem możemy więcej – lokalny program wspierania rodzin	
Beneficjent	Fundacja Dialog
Wartość projektu	3 434 474,22 zł
Dofinansowanie z UE	2 919 303,09 zł
Cel projektu	Opracowanie i wdrożenie spójnego i kompleksowego systemu usług wspierania 200 rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze
Zakres projektu (charakterystyka)	Rozbudzanie aktywności i kompetencji kluczowych u dzieci i młodzieży objętych wsparciem placówek dziennych lub przebywających w pieczy zastępczej. Projekt służy też podniesieniu kwalifikacji pracowników i wolontariuszy jednostek wsparcia rodziny i pieczy zastępczej do prowadzenia certyfikowanych usług. Zakłada prowadzenie wsparcia w ramach Mobilnych Punktów. Realizowany jest na terenie sześciu gmin Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (Białystok, Choroszcz, Dobrzyniewo, Juchnowiec, Supraśl i Zabłudów)
Grupa docelowa	Rodziny przeżywające trudności opiekuńcze, wychowawcze, rodziny zastępcze.

Razem możemy więcej – lokalny program wspierania rodzin	
	Uzasadnieniem dla objęcia wsparciem tej grupy była chęć odpowiedzenia na potrzeby podopiecznych beneficjenta, zebranych podczas długoletniej współpracy. Potrzeby i problemy jakie identyfikują rodziny są przedmiotem działań wielu organizacji, z którymi w różnym stopniu współpracuje beneficjent.
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt pozwolił na wdrożenie metod z zakresu empowerment ¹⁰⁵ we wsparciu rodziny. W ramach projektu walczono z postrzeganiem rodzin dysfunkcyjnych w środowisku jako „obciążających”. Projekt pozwolił na rozpoczęcie procesu usamodzielniania się rodzin. Zaproponowane działania wynikały z własnej diagnozy potrzeb opracowanej przez beneficjenta. Zidentyfikowane różne poziomy i przyczyny bezradności oraz trudnej sytuacji rodzin stanowiły punkt wyjścia dla określenia adekwatnych form wsparcia. Dzięki temu nie zidentyfikowano nieskutecznych i niedopasowanych działań.
Formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Akademie dla rodziny; • Zajęcia wyrównawcze dla dzieci; • Zajęcia z języka angielskiego; • Zapewnienie wsparcia specjalistów w Mobilnym Punkcie Wsparcia (prawnicy, psychologowie, pedagodzy, terapeuci uzależnień); • Zajęcia kreatywne dla dzieci i młodzieży; • Szkolenia dla pracowników OPS
Działania najbardziej skuteczne	Spotkania z psychologiem, prawnikami, działania wspierające rodziny, podniesienie kwalifikacji pracowników OPS. O skuteczności tych działań zdecydowało ich odpowiednie dopasowanie do potrzeb podopiecznych i zdiagnozowanych wcześniej różnych dysfunkcji w rodzinach.
Działania najmniej skuteczne	Zajęcia kreatywne dla dzieci i młodzieży. Beneficjent podczas realizacji tych działań zdiagnozował, że dzieci i młodzież nie były zainteresowane udziałem w projekcie w takim stopniu jak zakładano. Bardziej atrakcyjną formą spędzania wolnego czasu jest dla nich zacisze domu z komputerem lub telefonem.
Działania, których zabrakło	Brak
Osiągnięcie celu projektu	Dzięki realizacji projektu udało się osiągnąć założone wskaźniki – założono udział 760 osób, zaś w projekcie na różnych etapach

¹⁰⁵ Empowerment to proces zachęcania do angażowania się w podejmowanie decyzji i brania odpowiedzialności za swoje działania.

Razem możemy więcej – lokalny program wspierania rodzin	
	uczestniczyło ponad 1400 osób. Udało się także podnieść kwalifikacje pracowników OPS
Wsparcie towarzyszące	Mentoring, pozwolił na podniesienie skuteczności wsparcia
Barriere zidentyfikowane podczas realizacji projektu	Problem z dojazdem uczestników mieszkających w gminach sąsiadujących na miejsce zajęć, w wyniku czego część uczestników zrezygnowała z zajęć. Problem stanowiła także obsługa systemu SL2014 w zakresie monitoringu uczestników i braku migracji danych na kolejne kwartały
Mocne strony projektu/ dodatkowe efekty	<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo szeroki zakres wsparcia uczestników; • Bardzo duża liczba uczestników, którzy otrzymali wsparcie; • Wsparcie uczestników w innej formie niż pieniądze
Dobre praktyki/ czynniki sukcesu zidentyfikowane podczas realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja Akademii Rodzica, która stanowiła inną formę pracy z rodzinami (spotkania grupowe z supervisorem, gdzie omawia się bieżące problemy wychowawcze); • Zaangażowanie wolontariuszy, którzy wspomagali realizację projektu; • Wsparcie rodzin w różnorodnych formach, nie tylko w formie finansowej (do tej pory w województwie nie były realizowane tego rodzaju projekty na tak dużą skalę); • Zawiązanie relacji i znajomości między uczestnikami projektów, co stanowi dla nich wsparcie i umożliwia wymianę doświadczeń także po zakończeniu realizacji projektu.
Dodatkowe, niezaplanowane efekty	Rodziny, które brały udział w projekcie, zaczynają sobie radzić same, stworzyły się nowe znajomości i przyjaźnie między uczestnikami, którzy mogą się wspierać w trudach wychowania dzieci

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 40. Studium przypadku dla projektu „Rodzina – inwestycja w przyszłość”

	Rodzina – inwestycja w przyszłość
Beneficjent	Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr
Wartość projektu	1 609 434,00 zł
Dofinansowanie z UE	1 368 018,90 zł
Cel projektu	Podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych: rodziców osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, rodzin zastępczych i rodziców dziecka z niepełnosprawnością
Zakres projektu (charakterystyka)	Organizacja warsztatów, szkoleń podnoszących kompetencje rodzicielskie i wychowawcze, poradnictwa prawnego, mediacji rodzinnych, działań związanych z podniesieniem kompetencji

Rodzina – inwestycja w przyszłość	
	społecznych u dzieci
Grupa docelowa	Rodzice osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; rodziny zastępcze i rodzice dziecka z niepełnosprawnością, będący klientami PCPR Uzasadnieniem dla objęcia wsparciem tej grupy była chęć odpowiedzenia na potrzeby podopiecznych jednostek świadczących pomoc społeczną i pomoc rodzinie. Beneficjent poprzez długoletnią pracę z rodzinami poznał wachlarz wyzwań z jakimi zmagają się w codzienności.
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt przyczynił się do podniesienia umiejętności i kompetencji rodzicielskich i wychowawczych. Wykorzystane narzędzia zostały poprzedzone diagnozą potrzeb potencjalnej grupy docelowej, określonej na podstawie wieloletniego doświadczenia pracowników społecznych z podopiecznymi. Dokładnie dopasowane rozwiązania przyczyniły się do podniesienia kompetencji i umiejętności rodzicielskich.
Formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Szkolenia i warsztaty podnoszące kompetencje rodzicielskie i opiekuńcze; • Poradnictwo prawne; • Mediacje rodzinne; • Spotkania z psychologiem; • Warsztaty podnoszące kompetencje społeczne u dzieci; • Grupy wsparcia
Działania najbardziej skuteczne	Szkolenia i warsztaty podnoszące kompetencje rodzicielskie i opiekuńcze. O skuteczności tych działań zdecydowała dobra znajomość grupy docelowej przez realizatorów projektu, a także trafny dobór działań. Ponadto istotnym była również wysoka frekwencja uczestników.
Działania najmniej skuteczne	Brak
Działania, których zabrakło	Korepetycje dla dzieci z rodzin zastępczych, wyjazdy integracyjne
Osiągnięcie celu projektu	W wyniku realizacji projektu udało się osiągnąć zakładaną wartość wskaźnika docelowego. O skuteczności działań przesądziła bardzo dobra znajomość potrzeb uczestników i wieloletnia współpraca z nimi
Wsparcie towarzyszące	Brak
Bariery zidentyfikowane podczas realizacji projektu	Brak
Mocne strony projektu/ dodatkowe efekty	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka frekwencja uczestników; • Indywidualne podejście do uczestników i ich potrzeb;

	Rodzina – inwestycja w przyszłość
Dobre praktyki/ czynniki sukcesu zidentyfikowane podczas realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoko wykwalifikowani specjaliści z doświadczeniem • Zajęcia odbywające się nie tylko w miejscu wskazanym przez beneficjenta, ale także w domu uczestników, gdzie ci czuli się swobodnie; • Inspirowanie rodziców dzieci z niepełnosprawnością do dalszego działania, w wyniku czego stworzyli oni stowarzyszenie, które zajmuje się wsparciem dzieci z niepełnosprawnością – uczestnicy projektów nauczyli się pozyskiwać finansowanie na działania przeznaczone dla dzieci z niepełnosprawnościami; • W procesie tworzenia stowarzyszenia, w tym w procedurze formalnej, towarzyszył uczestnikom projektu psycholog, który stanowił wsparcie mentoringowe i motywacyjne; • Powstałe stowarzyszenie, oprócz realnej pomocy w postaci środków finansowych, pozwoliło uczestnikom projektu na poczucie sprawczości, poprawy pewności siebie.
Dodatkowe, niezaplanowane efekty	Wzmocnienie pewności siebie i chęci pracy nad sobą wśród rodziców dzieci z niepełnosprawnością, utworzenie przez nich stowarzyszenia pomagającego dzieciom z niepełnosprawnością

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 41. Studium przypadku dla projektu „Stałe włączenie społeczno-zawodowe”

	Stałe włączenie społeczno-zawodowe
Beneficjent	Humaneo
Wartość projektu	921 266,88 zł
Dofinansowanie z UE	783 076,84 zł
Cel projektu	Wzrost kompetencji społeczno-zawodowych niezbędnych do podjęcia zatrudnienia przez 102 osoby, biernych zawodowo i bezrobotnych niebędących klientami PUP, w wieku 15 lat i więcej o niskich kwalifikacjach, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zamieszkałych w powiatach sejneńskim, sokólskim, hajnowskim, augustowskim, bielskim, grajewskim, wysokomazowieckim, białostockim i mieście Białystok poprzez organizację programu obejmującego usługi aktywnej integracji o charakterze społ. i zawodowym
Zakres projektu (charakterystyka)	Wsparcie psychologiczne i prawne dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy oraz szkolenia zawodowe z egzaminami wewnętrznymi oraz staże zawodowe
Grupa docelowa	Osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym,

	Stale włączenie społeczno-zawodowe
	<p>bezrobotne lub biernie zawodowo</p> <p>Uzasadnieniem dla objęcia wsparciem tej grupy była chęć odpowiedzenia na potrzeby osób zagrożonych negatywnymi zjawiskami społecznymi, zdiagnozowanymi na podstawie własnej diagnozy potrzeb.</p>
Użyteczność realizowanego projektu	<p>Projekt był użyteczny, podczas projektowania działań wykorzystano doświadczenie w pracy z osobami wykluczonymi i zagrożonymi wykluczeniem, co spowodowało osiągnięcie lepszych efektów.</p> <p>Na wysoką użyteczność projektu wpływ miało przede wszystkim zastosowanie skutecznych form wsparcia. Najbardziej adekwatne okazało się wsparcie psychologiczne i prawne oraz zaoferowanie szkoleń zawodowych.</p>
Formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie psychologiczne; • Wsparcie prawne; • Doradztwo zawodowe; • Pośrednictwo pracy; • Szkolenia zawodowe z egzaminami wewnętrznymi; • Staże zawodowe.
Działania najbardziej skuteczne	<p>Wsparcie psychologiczne i prawne oraz szkolenia zawodowe.</p> <p>Skuteczność tych działań wynikała m.in. z zaangażowania tej samej kadry do realizacji, która знаła uczestników i potrafiła w skuteczny sposób z nimi pracować.</p>
Działania najmniej skuteczne	<p>Trudności w organizacji staży zawodowych ze względu na indywidualne ograniczenia przedsiębiorców.</p>
Działania, których zabrakło	<p>Brak</p> <p>Beneficjent zdiagnozował, że poziom wsparcia prawnego był niewystarczający.</p>
Osiągnięcie celu projektu	<p>W wyniku realizacji projektu udało się osiągnąć zakładaną wartość wskaźnika docelowego, część wartości wskaźników została przekroczona</p>
Wsparcie towarzyszące	<p>Brak</p>
Bariery zidentyfikowane podczas realizacji projektu	<p>Organizacja staży zawodowych, z uwagi na trudny rynek pracy i ograniczenia pracodawców</p>
Mocne strony projektu/ dodatkowe efekty	<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo duże zaangażowanie kadry; • Elastyczność godzin prowadzonych zajęć i spotkań; • Dostosowanie działań do osób z niepełnosprawnościami; • Indywidualne spotkania z uczestnikami
Dobre praktyki/ czynniki sukcesu zidentyfikowane	<ul style="list-style-type: none"> • Postawienie nacisku na motywowanie uczestników, tj. osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem

Stałe włączenie społeczno-zawodowe	
podczas realizacji projektu	<p>społecznym oraz osób z niepełnosprawnościami do działania i współpracy;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmiana nie tylko w postaci uzyskania zatrudnienia, ale także poprawa sytuacji osobistej, rodzinnej; • Dostosowywanie miejsc o terminów prowadzonych działań do potrzeb uczestników; • Dobry kontakt z uczestnikami, wyrozumiałość w stosunku do ich potrzeb, słuchanie ich oczekiwań.
Dodatkowe, niezaplanowane efekty	Zmiana nie tylko sytuacji zawodowej uczestników, ale także poprawa sytuacji życiowej, rodzinnej i osobistej.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 42. Studium przypadku dla projektu „Białostocki ośrodek wsparcia ekonomii społecznej”

Białostocki ośrodek wsparcia ekonomii społecznej	
Beneficjent	Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych
Wartość projektu	6 695 529,15 zł
Dofinansowanie z UE	5 691 199,77 zł
Cel projektu	Zwiększenie znaczenia i wpływu podmiotu ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym powiatu białostockiego oraz rozwój sektora ekonomii społecznej
Zakres projektu (charakterystyka)	Osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym otrzymały wsparcie w założeniu przedsiębiorstwa społecznego. Polegało ono na pomocy w zarejestrowaniu podmiotu i stworzeniu biznesplanu. Ośrodek udzielał także wsparcia finansowego. Uczestnicy projektu mogli otrzymać dotację na założenie i rozwój przedsiębiorstwa, a także środki na pokrycie kosztów funkcjonowania np. składek ZUS, w pierwszym roku działalności. Dodatkowo uczestnicy mogli korzystać ze wsparcia doradcy oraz szkoleń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej
Grupa docelowa	Osoby bezrobotne, korzystające ze świadczeń socjalnych, osoby z niepełnosprawnością, bezdomni, osoby, które opuściły zakłady karne czy ośrodki wychowawcze Uzasadnieniem dla objęcia wsparciem tej grupy była chęć odpowiedzialności na potrzeby grup szczególnie dotkniętych negatywnymi zjawiskami społecznymi, potwierdzonymi konsultacjami społecznymi i doświadczeniami partnerów w pracy z podopiecznymi.
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był użyteczny, pozwolił na powstanie nowych podmiotów ekonomii społecznej prowadzonych przez osoby wykluczone i

	Białostocki ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
	zagrożone wykluczeniem społecznym. Ponadto w realizację projektu zaangażowani zostali mentorzy, doradcy, doradcy biznesowi i aniołowie biznesu.
Formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Dotacje na założenie działalności gospodarczej; • Dotacje na pokrycie kosztów funkcjonowania; • Działania animacyjne; • Wsparcie merytoryczne, w tym wsparcie biznesowe; • Szkolenia z zakresu prowadzenia własnej działalności
Działania najbardziej skuteczne	Dotacje, pozwalające stworzyć nowe miejsca pracy oraz wsparcie merytoryczne. Duże znaczenie dla skuteczności tych działań miało wsparcie mentorów, doradców i aniołów biznesu, którzy obejmowali wsparciem młodych przedsiębiorców, którzy stanowili zagrożoną ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
Działania najmniej skuteczne	Brak
Działania, których zabrakło	Możliwość wsparcia powstałych podmiotów gospodarczych w dłuższej perspektywie czasu
Osiągnięcie celu projektu	W wyniku realizacji projektu udało się osiągnąć zakładane wartości wskaźników docelowych
Wsparcie towarzyszące	Mentoring, działania animacyjne
Bariery zidentyfikowane podczas realizacji projektu	Niezrozumiałe zapisy dotyczące podmiotów ekonomii społecznej, konieczność konsultacji prawnej w tym zakresie
Mocne strony projektu/ dodatkowe efekty	W ramach projektu powstały podmioty ekonomii społecznej, które do tej pory funkcjonują
Dobre praktyki/ czynniki sukcesu zidentyfikowane podczas realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie aniołów biznesu, tj. mentorów, którzy opiekowali się powstającymi podmiotami na każdym etapie zakładania działalności gospodarczej, wskazywali kierunki działań; • Powstałe podmioty, po zakończeniu realizacji projektu, dalej współpracują z Białostockim ośrodkiem wsparcia ekonomii społecznej, Od którego otrzymują bezpłatne wsparcie merytoryczne.
Dodatkowe, niezaplanowane efekty	Brak

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 43. Studium przypadku dla projektu „Aktywni społecznie i zawodowo”

	Aktywni społecznie i zawodowo
Beneficjent	Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych

	Aktywni społecznie i zawodowo
Wartość projektu	376 315,85 zł
Dofinansowanie z UE	357 215,85 zł
Cel projektu	Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego mieszkańców gminy Grajewo poprzez podniesienie poziomu aktywności życiowej, społecznej i zawodowej, wzrost kompetencji i umiejętności życiowych, podniesienie kwalifikacji do podjęcia zatrudnienia w społeczności lokalnej z terenu gminy Grajewo
Zakres projektu (charakterystyka)	Wsparcie prowadzone było za pomocą kompleksowych i zindywidualizowanych form, mających na celu wyprowadzenie osób z ubóstwa i wykluczenia społecznego – na podstawie prowadzonej ścieżki udziału w projekcie, stworzonej indywidualnie dla każdej osoby, z uwzględnieniem diagnozy sytuacji problemowej, zasobów, potencjału, predyspozycji i potrzeb
Grupa docelowa	Osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym, bezrobotne, bierne zawodowo Uzasadnieniem dla objęcia wsparciem tej grupy była chęć odpowiedzenia na potrzeby mieszkańców gminy, które są dotknięte lub zagrożone wykluczeniem społecznym. Ich potrzeby zostały zdiagnozowane na podstawie doświadczeń zawodowych pracowników Urzędu Gminy w Grajewie ze wskazanymi grupami.
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był użyteczny, pozwolił na aktywizację społeczną i zawodową osób biorących w nim udział. Wysoka użyteczność kierowanych działań związana była z realizacją zadań w oparciu o indywidualną ścieżkę wsparcia opracowaną z każdym uczestnikiem przez ich mentorów. Każdorazowo beneficjent wsparcia mógł wskazać, które formy wsparcia jego zdaniem będą w największym stopniu odpowiadały jego potrzebom.
Formy wsparcia	Indywidualne ścieżki wsparcia: <ul style="list-style-type: none"> • Doradztwo zawodowe; • Kursy i szkolenia o wybranej przez uczestnika tematyce; • Mikrogranty na dowolny cel
Działania najbardziej skuteczne	Kursy i szkolenia zawodowe, podnoszące kwalifikacje uczestników oraz mikrogranty. Skuteczność tych działań została zapewniona przede wszystkim dzięki indywidualnemu dopasowaniu form wsparcia do potrzeb uczestników i ich bezpośredniemu zaangażowaniu we własną ścieżkę w projekcie.
Działania najmniej skuteczne	Brak

	Aktywni społecznie i zawodowo
Działania, których zabrakło	Możliwość finansowania działań spoza katalogu form wsparcia, np. wizyta u lekarza
Osiągnięcie celu projektu	W wyniku realizacji projektu udało się osiągnąć zakładane wartości wskaźników docelowych
Wsparcie towarzyszące	Mentoring, mikrogranty
Bariery zidentyfikowane podczas realizacji projektu	Nie wszyscy uczestnicy projektu chcieli zmian i poddania się aktywizacji społecznej i zawodowej
Mocne strony projektu/ dodatkowe efekty	Kompetentna kadra posiadająca wieloletnie doświadczenie pracy z osobami wykluczonymi i zagrożonymi wykluczeniem
Dobre praktyki/ czynniki sukcesu zidentyfikowane podczas realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> • Mikrogranty, które uczestnicy mogli przeznaczyć na dowolny (lecz zgodny z procedurami) cel, np. działania aktywizujące społeczność lokalną (grille sąsiedzkie, potańcówki, wspólne wyjście do kina); • Organizowanie społeczności lokalnych, zacieśnianie więzi sąsiedzkich, wzrost aktywności społecznej uczestników projektów, ale także osób z ich otoczenia; • Motywowanie uczestników projektów do podejmowania zatrudnienia, czynnego udziału w działaniach projektowych, pozostania w projekcie (są to działania szczególnie ważne w przypadku osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, które są grupą najczęściej rezygnującą z dalszego uczestnictwa w projekcie).
Dodatkowe, niezaplanowane efekty	Brak

Źródło: opracowanie własne.

1.9.2. Case study uczestników

W celu opracowania studiów przypadków uczestników Wykonawca przeprowadził:

- Analizę dokumentacji projektowej;
- Analizę wyników badania CAWI/CATI z uczestnikami projektów;
- Indywidualne wywiady pogłębione (IDI bądź TDI) z uczestnikami projektów – na potrzeby każdego case study Wykonawca zrealizował minimum 1 wywiad.

Case study zostało przeprowadzone dla 17 osób z grupy osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w województwie podlaskim, które skorzystały ze wsparcia w ramach ewaluowanych Działań i Poddziałań RPOWP 2014-2020:

- 5 case study dla osób powyżej 30 roku życia, w tym:

- 2 case study dla osób długotrwale bezrobotnych (w tym 1 dla osoby długotrwale bezrobotnej niezarejestrowanej w ewidencji urzędów pracy i 1 case study dla osoby długotrwale bezrobotnej zarejestrowanej w urzędzie pracy);
- 3 case study dla osób biernych zawodowo (w tym 1 dla osoby w wieku 50 lat i więcej, 1 dla kobiety oraz 1 dla osoby o niskich kwalifikacjach);
- 2 case study dla osób powyżej 18 r.ż. należących do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia;
- 3 case study dla osób powyżej 18 r.ż. zagrożonych wykluczeniem społecznym (osoby posiadające cechy powodujące niekorzystną sytuację społeczną, a nie objęte definicją osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia i mniejszości) (w tym co najmniej 2 case study dla tzw. osób z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej oraz 1 case study dla osoby bezdomnej i wykluczonej z dostępu do mieszkań);
- 4 case study dla osób powyżej 18 r.ż. biernych zawodowo (w tym minimum 2 case study dla osób sprawujących obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, 1 case study dla osoby sprawującej opiekę nad małym dzieckiem (do lat 3) i 1 case study dla osoby sprawującej opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami);
- 2 case study dla osób powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami;
- 2 case study dla osób powyżej 18 r.ż. i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Przeprowadzone analizy przedstawiono w dalszej części podrozdziału w formie tabelarycznej.

Tabela 44. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą z trudną sytuacją życiową

	Osoba z trudną sytuacją życiową
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna, która skończyła urlop macierzyński
Sytuacja finansowa	Niestabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Tak, dodatek celowy okresowy przyznawany jednorazowo przez określony czas (po wygaśnięciu określonego czasu osoba składała wnioski ponownie) oraz zasiłek dla bezrobotnych od momentu zakończenia urlopu macierzyńskiego.
Sytuacja społeczna	Osoba niepewna siebie, mało aktywna społecznie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Dofinansowanie żłobka dla dziecka do lat 3
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie

	Osoba z trudną sytuacją życiową
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona Osoba pracowała nieprzerwanie od trzech lat za wynagrodzenie w zakresie minimalnej płacy krajowej. Pomoc oceniła jako skuteczną, bo jej sytuacja stabilizuje się. Atmosfera w miejscu pracy była bardzo dobra, a sytuacja materialna dużo lepsza. Uczestnik skorzystał wyłącznie z dofinansowania miejsca w żłobku, co umożliwiło podjęcie pracy.
Sytuacja finansowa	Stabilizuje się
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	Dofinansowanie miejsca w żłobku dla dziecka do lat 3
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Dofinansowanie żłobka (jedyna forma wsparcia)
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Płatny staż
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był bardzo użyteczny, przyczynił się do znalezienia zatrudnienia
Problemy podczas projektu	Brak możliwości dostania się na staż (niespełnianie kryteriów)
Wsparcie towarzyszące	Brak
Ogólna ocena projektu	Mocne strony: uczestnictwo w projekcie pozwoliło poprawić sytuację zawodową, finansową i społeczną, możliwość. Uczestnik nie dostrzegł słabych stron projektu.
Co można by zmienić/dodać	Realizować więcej takich projektów

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 45. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą bezrobotną w wieku 50+

	Osoba bezrobotna w wieku 50+
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Dość stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba niepewna siebie, mało aktywna społecznie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Szkolenie, płatny staż

	Osoba bezrobotna w wieku 50+
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona Osoba oceniła swoją sytuację jak dobrą, ponieważ posiada zatrudnienie w strukturach państwowych, co jest dla niej kolejnym aspektem mającym wpływ na poczucie stabilności zatrudnienia. Zwracała uwagę jednak na niskie zarobki, chociaż atutem jest ich cykliczność. Atmosferę w pracy oceniała bardzo dobrze. Dzięki udziałowi w szkoleniach możliwe było rozpoczęcie stażu zawodowego, który zakończył się pojawieniem oferty pracy na stałe.
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Szkolenie; • Staż zawodowy.
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Szkolenie i staż
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Kolejny kurs zawodowy (został odwołany)
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był bardzo użyteczny, przyczynił się do znalezienia zatrudnienia
Problemy podczas projektu	Odwołanie kursu zawodowego
Wsparcie towarzyszące	Brak
Ogólna ocena projektu	Bardzo wysoka, zarówno kurs, jak i staż na wysokim poziomie. Osoba nie dostrzegła słabych stron wykorzystanego wsparcia.
Co można by zmienić/dodać	Brak

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 46. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą długotrwale bezrobotną

	Osoba długotrwale bezrobotna
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Dość niestabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba niepewna siebie, mało aktywna społecznie

	Osoba długotrwale bezrobotna
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Kurs zawodowy, indywidualne doradztwo zawodowe, staż zawodowy
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona Osoba posiadała pracę, natomiast nie była jej do końca pewna (brak umowy długoterminowej lub na czas nieokreślony), a warunki finansowe były zbliżone do najniższej płacy krajowej. Atmosferę w pracy oceniała bardzo dobrze.
Sytuacja finansowa	Stabilizuje się
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie Ze świadczeń korzysta wyłącznie mąż.
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Kurs zawodowy; • Doradztwo zawodowe; • Staż zawodowy.
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Staż zawodowy ze względu na to, że jego konsekwencją było otrzymanie zatrudnienia.
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Doradztwo zawodowe. Oceniane jest jako potrzebne, natomiast w wachlarzu wykorzystanych działań najmniej niezbędne.
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był bardzo użyteczny, przyczynił się do znalezienia zatrudnienia
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Brak
Ogólna ocena projektu	Bardzo wysoka. Osoba nie dostrzega słabych stron projektu.
Co można by zmienić/dodać	Brak

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 47. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą z niepełnosprawnością powyżej 18 roku życia

	Osoba powyżej 18 roku życia z niepełnosprawnością
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Niestabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Tak, dodatek celowy pobierany przez okres 2 lat.
Sytuacja społeczna	Osoba niepewna siebie, mało aktywna społecznie

	Osoba powyżej 18 roku życia z niepełnosprawnością
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Spotkania z psychologiem, staż zawodowy
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona Warunki zatrudnienia i jego stabilność oceniała bardzo dobrze. Atmosferę w miejscu pracy również.
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Tak, z uwagi na niepełnosprawność
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Staż zawodowy; • Spotkania z psychologiem.
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Spotkania z psychologiem, staż zawodowy
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był bardzo użyteczny, przyczynił się do znalezienia zatrudnienia
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Tak, mentoring, bardzo użyteczne wsparcie
Ogólna ocena projektu	Bardzo wysoka, uczestnictwo w projekcie pozwoliło wyjść do ludzi, otworzyć się na innych, odnaleźć się w społeczeństwie. Osoba nie dostrzegała słabych stron projektu.
Co można by zmienić/dodać	Brak

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 48. Studium przypadku dla uczestnika opiekującego się osobą z niepełnosprawnością

	Osoba opiekująca się osobą z niepełnosprawnością
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Niestabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba niepewna siebie, mało aktywna społecznie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z	Projekt Pomocna Dłoń, wsparcie indywidualne – kurs prawa jazdy, pomoc prawna, doradztwo zawodowe

	Osoba opiekująca się osobą z niepełnosprawnością
których korzystano	
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona Osoba została objęta kompleksowym wsparciem, podając, że uczestniczyła nie tylko w formach zgłoszonych przez nią na początku projektu, ale również w tych, które okazały się zasadne w sytuacji podjęcia zatrudnienia (usługi doradcze, pomoc w napisaniu CV, wsparcie prawne, doradca zawodowy). Posiada w obecnej chwili stabilne zatrudnienie, z którego jest zadowolona.
Sytuacja finansowa	Stabilizuje się
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Kurs prawa jazdy; • Wsparcie doradców zawodowych; • Wsparcie prawne; • Pomoc w napisaniu CV.
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Indywidualne wsparcie dostosowane do potrzeb uczestnika
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był bardzo użyteczny, indywidualne podejście było bardzo pomocne i odpowiadało na potrzeby uczestników
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Tak, mentoring, streetworking, wsparcie bardzo użyteczne
Ogólna ocena projektu	Bardzo wysoka, najcenniejsze było indywidualne podejście do uczestnika. Osoba nie dostrzegała słabych stron projektu, w którym uczestniczyła.
Co można by zmienić/dodać	Większa promocja działań wspierających

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 49. Studium przypadku dla uczestnika opiekującego się dzieckiem do lat 3

	Osoba opiekująca się dzieckiem do lat 3
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bierna zawodowo
Sytuacja finansowa	Dość niestabilna
Korzystanie ze świadczeń	Nie

	Osoba opiekująca się dzieckiem do lat 3
społecznych	
Sytuacja społeczna	Osoba pewna siebie, aktywna społecznie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Dofinansowanie żłobka dla dziecka do lat 3
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna (pracowała po otrzymaniu wsparcia, jednak nie przedłużono jej umowy)
Sytuacja finansowa	Bez zmian, niestabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba mniej aktywna niż wcześniej
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> Otrzymanie i dofinansowanie miejsca w żłobku
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Dofinansowanie żłobka (jedyna forma wsparcia)
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był użyteczny, pozwolił znaleźć zatrudnienie (którego jednak nie udało się utrzymać)
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Brak
Ogólna ocena projektu	Wysoka, uczestnictwo w projekcie pozwoliło na znalezienie zatrudnienia. Osoba nie dostrzegła żadnych słabych stron projektu. Wskazała natomiast, że podobne wsparcie powinno pojawiać się cyklicznie i obejmować większą liczbę osób.
Co można by zmienić/dodać	Brak

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 50. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą bezrobotną, zarejestrowaną, zagrożoną ubóstwem

	Osoba bezrobotna, zarejestrowana, zagrożona ubóstwem
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Dość niestabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba pewna siebie, aktywna społecznie
Charakterystyka	Doradztwo finansowe, spotkania z psychologiem, szkolenie

	Osoba bezrobotna, zarejestrowana, zagrożona ubóstwem
projektu/formy wsparcia, z których korzystano	zawodowe, staż zawodowy
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna (brak podjęcia pracy po uczestnictwie w projekcie z powodu złego stanu zdrowia)
Sytuacja finansowa	Dość stabilna Osoba podejmuje prace dorywcze oraz aktywnie poszukuje pracy odpowiedniej dla siebie. Nie identyfikuje trudności w codziennym utrzymaniu.
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Doradztwo finansowe; • Spotkania z psychologiem; • Szkolenie zawodowe; • Staż zawodowy.
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Staż zawodowy
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Wsparcie psychologa i doradztwo zawodowe. Zdaniem uczestnika działania wewnętrzna motywacja jest ważnym elementem podjęcia zatrudnienia i nie może zostać ukierunkowana działalnością specjalistów.
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był użyteczny, możliwe było zdobycie pożądanych kwalifikacji
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Brak
Ogólna ocena projektu	Bardzo wysoka, projekt dopracowany, dobry kontakt z doradcami zawodowymi. Osoba nie dostrzegła słabych stron projektu.
Co można by zmienić/dodać	Zwiększyć różnorodność projektów oraz pozwolić uczestnikom na indywidualny wybór form wsparcia

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 51. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą zagrożoną ubóstwem i wykluczeniem społecznym

	Osoba zagrożona ubóstwem i wykluczeniem społecznym
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna

	Osoba zagrożona ubóstwem i wykluczeniem społecznym
Sytuacja finansowa	Niestabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Tak, świadczenia socjalne przez okres 3 lat
Sytuacja społeczna	Osoba niepewna siebie, mało aktywna społecznie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Grupowe doradztwo zawodowe, kurs zawodowy, spotkanie z prawnikiem, szkolenia psychologiczne, warsztaty, staż zawodowy, zapewnienie opieki nad dzieckiem do lat 3
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona Osoba posiada stabilne zatrudnienie, z którego jest zadowolona. Atmosferę w pracy oraz wszystkie aspekty z nią związane ocenia bardzo dobrze.
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> • Grupowe doradztwo zawodowe; • Kurs zawodowy; • Spotkanie z prawnikiem; • Szkolenia psychologiczne; • Warsztaty; • Staż zawodowy; • Zapewnienie opieki nad dzieckiem do lat 3.
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Szkolenie i staż zawodowy, zapewnienie opieki nad dzieckiem do lat 3
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Grupowe doradztwo zawodowe, ze względu na to, że uczestnik nie wykorzystał jego efektów w zatrudnieniu.
Działania, których zabrakło	Indywidualne doradztwo zawodowe
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był bardzo użyteczny, przyczynił się do znalezienia zatrudnienia.
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Brak
Ogólna ocena projektu	Wysoka, uczestnictwo w projekcie pozwoliło poprawić sytuację zawodową i finansową. Osoba nie dostrzegała słabych stron.
Co można by zmienić/dodać	Rezygnacja z grupowego doradztwa zawodowego

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 52. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą długotrwale bezrobotną, zarejestrowaną, powyżej 30 roku życia

	Osoba długotrwale bezrobotna, zarejestrowana powyżej 30 roku życia
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba pewna siebie, aktywna społecznie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Dofinansowanie na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, doradztwo zawodowe, szkolenia z zakresu prowadzenia własnej działalności
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona (własna działalność gospodarcza) Osoba nadal prowadzi firmę, którą założyła w trakcie realizacji projektu dzięki otrzymanemu wsparciu, jest bardzo zadowolona z działalności.
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Dofinansowanie na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej; • Doradztwo zawodowe; • Szkolenia z zakresu prowadzenia własnej działalności
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Wsparcie finansowe w postaci dofinansowania
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Trochę za długi
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był użyteczny, pozwolił na założenie własnej działalności gospodarczej
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Tak, mentoring
Ogólna ocena projektu	Wysoka, projekt pozwolił na poprawę sytuacji zawodowej, założenie firmy i zakup potrzebnych maszyn. Osoba nie dostrzegła słabych stron projektu.
Co można by zmienić/dodać	Skrócić czas wsparcia

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 53. Studium przypadku dla uczestnika opiekującego się osobą z niepełnosprawnością

Osoba opiekująca się osobą z niepełnosprawnością	
Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie	
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Niestabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Tak, zasiłek rodzinny na niepełnosprawne dziecko o charakterze stałym oraz zasiłek celowy przez dwa miesiące
Sytuacja społeczna	Osoba pewna siebie, aktywna społecznie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Dofinansowanie na rozpoczęcie własnej działalności, szkolenia z zakresu prowadzenia własnej działalności
Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie	
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona (własna działalność gospodarcza) Osoba nadal prowadzi działalność założoną w trakcie realizacji projektu, firma się rozwija. Otrzymane wsparcie było bardzo skuteczne i pomocne, ponieważ umożliwiło zakup sprzętu i wyposażenia. Atmosfera w pracy oceniana jest bardzo dobrze.
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Tak, zasiłek rodzinny na niepełnosprawne dziecko o charakterze stałym
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Dofinansowanie na rozpoczęcie własnej działalności; • Szkolenia z zakresu prowadzenia własnej działalności; • Zajęcia z zakresu sporządzania analizy finansowej i opracowania biznesplanu.
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Wsparcie finansowe w postaci dofinansowania
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Indywidualne podejście do uczestników
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był użyteczny, pozwolił na założenie własnej działalności gospodarczej
Problemy podczas projektu	Mało profesjonalni trenerzy, brak realizacji wsparcia, które uczestnicy początkowo wybrali
Wsparcie towarzyszące	Brak
Ogólna ocena projektu	Wysoka, najlepiej ocenione zostało wsparcie finansowe. Osoba nie dostrzegała słabych stron projektu, zwracała uwagę jednak,

	Osoba opiekująca się osobą z niepełnosprawnością
	by dokładniej weryfikować wiedzę trenerów i prelegentów szkoleń.
Co można by zmienić/dodać	Sprawdzać wiedzę trenerów przed rozpoczęciem kursu

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 54. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą znajdującą się w niekorzystnej sytuacji

	Osoba znajdującą się w niekorzystnej sytuacji
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Dość stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Tak, świadczenie rodzicielskie dla osób bez prawa do zasiłku macierzyńskiego przez dwanaście miesięcy od momentu urodzenia dziecka
Sytuacja społeczna	Osoba pewna siebie, aktywna społecznie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Staż zawodowy, zapewnienie opieki nad dzieckiem do lat 3
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona Osoba posiada zatrudnienie w miejscu odbywania stażu z Urzędu Pracy. Warunki finansowe ocenia jako przeciętne, atmosferę w pracy jako bardzo dobrą.
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Tak, zasiłek rodzinny na drugie dziecko przez miesiąc
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Staż zawodowy; • Zapewnienie opieki nad dzieckiem do lat 3.
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Staż zawodowy, zapewnienie opieki nad dzieckiem do lat 3
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był bardzo użyteczny, przyczynił się do znalezienia zatrudnienia
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Nie dotyczy
Ogólna ocena projektu	Wysoka, projekt pozwolił na poprawę sytuacji zawodowej i

	Osoba znajdująca się w niekorzystnej sytuacji
	realizację zawodową. Osobą nie dostrzegano słabych stron projektu.
Co można by zmienić/dodać	Brak

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 55. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą o niskich kwalifikacjach, zagrożoną ubóstwem i wykluczeniem społecznym

	Osoba o niskich kwalifikacjach, zagrożona ubóstwem i wykluczeniem społecznym
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Niestabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Tak, zasiłek rodzinny o charakterze stałym ze względu na dochody w wysokości kwalifikującej się do wsparcia
Sytuacja społeczna	Osoba niepewna siebie, mało aktywna społecznie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Spotkania z psychologiem, doradztwo zawodowe, staże zawodowe
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona
Sytuacja finansowa	Dość stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Tak, świadczenie rodzinne o charakterze stałym
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Spotkania z psychologiem; • Doradztwo zawodowe
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Spotkania z psychologiem Osoba miała za sobą trudny, prywatny czas, a spotkania z psychologiem umożliwiły jej niezamykanie się na ludzi i kontakty interpersonalne. Ponadto wsparcie psychologa otworzyło psychikę na bycie otwartym na swoje możliwości na rynku pracy.
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był użyteczny, pozwolił na znalezienie zatrudnienia.
Problemy podczas projektu	Przerwa w realizacji projektu przez pandemię COVID-19
Wsparcie towarzyszące	Tak, mentoring, praca animacyjna

	Osoba o niskich kwalifikacjach, zagrożona ubóstwem i wykluczeniem społecznym
Ogólna ocena projektu	Wysoka, oprócz znalezienia pracy, projekt pozwolił na poukładanie spraw osobistych. Osoba nie dostrzegła słabych stron.
Co można by zmienić/dodać	Brak

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 56. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą zagrożoną ubóstwem i wykluczeniem społecznym powyżej 18 roku życia

	Osoba powyżej 18 r.ż. zagrożona ubóstwem i wykluczeniem społecznym
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Dość stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba pewna siebie, aktywna społecznie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Spotkania z psychologiem, wykłady, zajęcia grupowe
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona Dzięki udziałowi w projekcie osoba znalazła zatrudnienie, które udało jej się utrzymać. Jest zadowolona z zarobków i atmosfery w pracy.
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Zajęcia grupowe; • Wykłady; • Wsparcie psychologa.
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Spotkania z psychologiem
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był użyteczny

	Osoba powyżej 18 r.ż. zagrożona ubóstwem i wykluczeniem społecznym
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Brak
Ogólna ocena projektu	Wysoka, projekt pozwolił otworzyć się na zmiany, poznać siebie, swoje mocne i słabe strony. Osoba nie dostrzegała słabych stron.
Co można by zmienić/dodać	Brak

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 57. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą długotrwale bezrobotną, niezarejestrowaną, powyżej 30 roku życia

	Osoba długotrwale bezrobotna, niezarejestrowana powyżej 30 roku życia
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Dość stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba pewna siebie, aktywna społecznie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Dofinansowanie do opieki nad dzieckiem do lat 3
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona (obecnie na urlopie macierzyńskim)
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Dofinansowanie do opieki nad dzieckiem do lat 3
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Dofinansowanie do opieki nad dzieckiem do lat 3
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był użyteczny, dopasowany do młodych matek powracających na rynek pracy
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Brak
Ogólna ocena projektu	Wysoka, projekt pozwolił na znalezienie opieki nad dzieckiem i

	Osoba długotrwale bezrobotna, niezarejestrowana powyżej 30 roku życia
	powrót na rynek pracy, dzięki czemu mogła pozwolić sobie na dalsze plany dotyczące powiększenia rodziny. Osoba nie dostrzegą słabych stron.
Co można by zmienić/dodać	Dłużej trwające wsparcie, wsparcie opieki nad dzieckiem przedszkolnym

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 58. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą zagrożoną bezdomnością

	Osoba zagrożona bezdomnością
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Kurs na opiekuna osób starszych i z niepełnosprawnościami, szkolenie z zakresu poszukiwania pracy, płatny staż zawodowy, mentoring
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba zatrudniona Osoba posiada zatrudnienie stałe z umową o pracę na czas nieokreślony. Zarobki ocenia jako średnie, atmosferę w pracy jako bardzo dobrą.
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> • Kurs na opiekuna osób starszych i z niepełnosprawnościami; • Szkolenie z zakresu poszukiwania pracy; • Płatny staż zawodowy; • Mentoring.
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Mentoring
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Staż zawodowy
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był użyteczny, pozwolił lepiej poznać siebie

	Osoba zagrożona bezdomnością
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Tak, mentoring
Ogólna ocena projektu	Wysoka, projekt pozwolił na odzyskanie pewności siebie na rynku pracy. Osoba nie dostrzegała słabych stron.
Co można by zmienić/dodać	Brak

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 59. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą bierną zawodowo

	Osoba bierna zawodowo
	Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Dość stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, dość pewna siebie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Spotkania z psychologiem
	Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie
Sytuacja zawodowa	Osoba bierna zawodowo (emerytura) Osoba nie podjęła zatrudnienia
Sytuacja finansowa	Stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Wykorzystane formy wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie psychologiczne
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Spotkania z psychologiem
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był dość użyteczny
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Brak
Ogólna ocena projektu	Osoba nie dostrzegała słabych stron projektu, a kierowane wsparcie oceniała dosyć wysoko.
Co można by zmienić/dodać	Brak

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 60. Studium przypadku dla uczestnika będącego osobą bierną zawodowo

Osoba bierna zawodowo	
Sytuacja przed rozpoczęciem udziału w projekcie	
Sytuacja zawodowa	Osoba bezrobotna
Sytuacja finansowa	Niestabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, dość niepewna siebie
Charakterystyka projektu/formy wsparcia, z których korzystano	Kurs obsługi kasy fiskalnej
Sytuacja po zakończeniu udziału w projekcie	
Sytuacja zawodowa	Dorywcze zatrudnienie (w chwili badania osoba bezrobotna). Osoba po zakończeniu kursu podjęła zatrudnienie, którego nie kontynuuje w obecnym czasie. Aktualnie pracę podejmuje dorywczo.
Sytuacja finansowa	Dość stabilna
Korzystanie ze świadczeń społecznych	Nie
Sytuacja społeczna	Osoba aktywna społecznie, pewna siebie
Najbardziej skuteczne formy wsparcia	Kurs
Najmniej skuteczne formy wsparcia	Brak
Działania, których zabrakło	Brak
Czas przeznaczony na wsparcie	Odpowiedni
Użyteczność realizowanego projektu	Projekt był dość użyteczny
Problemy podczas projektu	Brak
Wsparcie towarzyszące	Brak
Ogólna ocena projektu	Dość wysoka, kurs pozwolił na zdobycie nowych umiejętności. Osoba nie dostrzegała słabych stron projektu.
Co można by zmienić/dodać	Brak

Źródło: opracowanie własne.

1.10. Aneks 2 – ocena wpływu wsparcia przez grupy os. ob. Znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy

Z uwagi na dużą liczbę grup uczestników projektów znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy oraz konieczność zachowania przejrzystości danych, wyniki badania zostały podzielone na kilka tabel.

1.10.1. Najskuteczniejsze formy wsparcia

Tabela 61. Najskuteczniejsze formy wsparcia cz.1

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż.	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy
Doradztwo zawodowe indywidualne	12,5%	12,1%	17,4%	11,5%
Doradztwo zawodowe grupowe	6,7%	6,6%	15,2%	5,1%
Pośrednictwo pracy	7,1%	7,3%	6,5%	7,7%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	7,8%	6,2%	8,7%	6,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	5,7%	2,4%	2,2%	2,6%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	34,0%	34,3%	47,8%	29,8%
Praktyki lub staże zawodowe	21,2%	24,2%	19,6%	26,0%
Poradnictwo specjalistyczne	4,6%	3,8%	10,9%	2,1%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,3%	0,3%	0,0%	0,4%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż.	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	7,2%	2,1%	6,5%	1,3%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	18,3%	20,1%	17,4%	20,9%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	2,6%	2,8%	2,2%	3,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,4%	0,3%	0,0%	0,4%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,4%	0,3%	0,0%	0,4%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Inna forma	0,7%	0,3%	0,0%	0,4%
Żadne z powyższych	5,3%	9,0%	6,5%	9,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 62. Najskuteczniejsze formy wsparcia cz.2

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Bierne zawodowo osoby w wieku 50 lat i więcej	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo – kobiety	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo o niskich kwalifikacjach
Doradztwo zawodowe indywidualne	17,6%	12,6%	17,3%	16,3%
Doradztwo zawodowe grupowe	8,7%	2,8%	7,8%	6,5%
Pośrednictwo pracy	6,1%	2,8%	4,8%	10,9%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	15,3%	6,3%	11,7%	13,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	13,3%	4,9%	12,6%	12,0%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	44,2%	62,2%	45,5%	52,2%
Praktyki lub staże zawodowe	15,3%	9,1%	13,4%	5,4%
Poradnictwo specjalistyczne	7,8%	9,1%	8,7%	8,7%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	1,4%	3,5%	1,7%	4,3%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	12,1%	7,7%	16,0%	5,4%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	4,6%	6,3%	3,9%	10,9%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	4,6%	2,1%	4,8%	1,1%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	0,9%	0,7%	0,4%	0,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,3%	0,7%	0,4%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Bierne zawodowo osoby w wieku 50 lat i więcej	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo – kobiety	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo o niskich kwalifikacjach
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,3%	0,7%	0,4%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Inna forma	1,4%	0,7%	1,3%	1,1%
Żadne z powyższych	2,9%	2,8%	1,7%	2,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 63. Najskuteczniejsze formy wsparcia cz. 3

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia i mniejszości	Tzw. osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej	Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia
Doradztwo zawodowe indywidualne	11,3%	11,0%	71,4%	24,0%
Doradztwo zawodowe grupowe	6,0%	6,3%	28,6%	8,0%
Pośrednictwo pracy	7,0%	7,6%	28,6%	12,8%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	5,4%	5,9%	57,1%	13,6%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	2,4%	2,5%	0,0%	5,6%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	28,1%	29,9%	14,3%	32,0%
Praktyki lub staże zawodowe	22,4%	28,6%	0,0%	18,4%
Poradnictwo specjalistyczne	2,2%	3,5%	0,0%	4,0%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,3%	0,6%	0,0%	0,0%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,3%	0,4%	0,0%	0,8%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	11,9%	4,7%	0,0%	5,6%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	0,4%	0,6%	0,0%	1,6%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia i mniejszości	Tzw. osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej	Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia
gospodarczej				
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	20,8%	16,2%	0,0%	15,2%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	3,1%	3,5%	0,0%	0,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,4%	0,4%	0,0%	0,0%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,4%	0,4%	0,0%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Inna forma	0,5%	0,6%	0,0%	1,6%
Żadne z powyższych	6,1%	3,9%	0,0%	4,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 64. Najskuteczniejsze formy wsparcia cz. 4

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Doradztwo zawodowe indywidualne	19,5%	4,7%	16,2%	0,0%
Doradztwo zawodowe grupowe	10,4%	0,0%	9,8%	4,3%
Pośrednictwo pracy	7,5%	0,0%	8,7%	0,0%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	18,6%	2,3%	18,7%	0,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	16,2%	0,0%	17,6%	13,0%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	39,9%	4,7%	36,6%	0,0%
Praktyki lub staże zawodowe	15,7%	0,0%	23,5%	0,0%
Poradnictwo specjalistyczne	7,8%	0,0%	10,3%	69,6%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	1,3%	0,0%	0,8%	0,0%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	12,2%	86,0%	2,2%	60,9%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	4,7%	0,0%	4,5%	8,7%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	4,4%	2,3%	5,3%	0,0%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	0,9%	0,0%	2,5%	0,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,2%	0,0%	0,0%	8,7%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,2%	0,0%	0,0%	8,7%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,2%	0,0%	0,3%	0,0%
Inna forma	1,1%	2,3%	1,4%	0,0%
Żadne z powyższych	3,3%	4,7%	3,1%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

1.10.2. Najmniej skuteczne formy wsparcia

Tabela 65. Najmniej skuteczne formy wsparcia cz. 1

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż.	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy
Doradztwo zawodowe indywidualne	2,5%	3,1%	4,3%	3,0%
Doradztwo zawodowe grupowe	3,2%	4,2%	8,7%	3,4%
Pośrednictwo pracy	3,1%	5,5%	0,0%	6,8%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	1,4%	1,4%	2,2%	1,3%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	0,7%	0,7%	0,0%	0,9%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	2,6%	3,5%	6,5%	3,0%
Praktyki lub staże zawodowe	2,5%	3,8%	6,5%	3,4%
Poradnictwo specjalistyczne	0,5%	0,3%	2,2%	0,0%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ,	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż.	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy
spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym				
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	1,1%	0,3%	0,0%	0,4%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	2,3%	2,4%	4,3%	2,1%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	1,2%	0,7%	0,0%	0,9%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Inna forma	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Żadne z powyższych	81,6%	79,2%	73,9%	79,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 66. Najmniej skuteczne formy wsparcia cz. 2

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Bierne zawodowo osoby w wieku 50 lat i więcej	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo – kobiety	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo o niskich kwalifikacjach
Doradztwo zawodowe indywidualne	2,9%	1,4%	0,9%	1,1%
Doradztwo zawodowe grupowe	2,3%	1,4%	0,9%	1,1%
Pośrednictwo pracy	2,0%	0,0%	0,9%	1,1%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	1,2%	0,0%	0,9%	0,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	0,9%	0,7%	1,3%	2,2%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	1,2%	1,4%	0,4%	2,2%
Praktyki lub staże zawodowe	1,4%	0,7%	0,9%	0,0%
Poradnictwo specjalistyczne	0,9%	0,7%	0,9%	1,1%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Bierne zawodowo osoby w wieku 50 lat i więcej	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo – kobiety	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo o niskich kwalifikacjach
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,3%	0,7%	0,0%	0,0%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	1,2%	0,0%	1,7%	0,0%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	0,3%	0,7%	0,4%	1,1%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,9%	0,0%	1,3%	0,0%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	1,2%	0,7%	1,3%	1,1%
Udział w programie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Bierne zawodowo osoby w wieku 50 lat i więcej	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo – kobiety	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo o niskich kwalifikacjach
korekcyjno- edukacyjnym				
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Inna forma	0,6%	0,0%	0,9%	0,0%
Żadne z powyższych	85,3%	93,7%	89,2%	91,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 67. Najmniej skuteczne formy wsparcia cz. 3

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Tzw. osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej	Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia
Doradztwo zawodowe indywidualne	2,9%	1,6%	0,0%	0,0%
Doradztwo zawodowe grupowe	2,8%	2,2%	0,0%	0,8%
Pośrednictwo pracy	3,5%	2,2%	0,0%	0,0%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	1,5%	1,2%	0,0%	0,8%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	1,0%	0,6%	0,0%	0,8%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	3,0%	2,7%	0,0%	1,6%
Praktyki lub staże zawodowe	3,0%	3,7%	0,0%	1,6%
Poradnictwo specjalistyczne	0,4%	0,2%	0,0%	0,0%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,0%	0,0%	0,0%	2,4%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ,	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluceniem społecznym, bez osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Tzw. osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej	Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia
spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym				
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	2,8%	0,8%	0,0%	0,0%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	2,2%	0,4%	0,0%	3,2%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	0,9%	0,2%	0,0%	4,8%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Tzw. osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej	Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia
Inna forma	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Żadne z powyższych	79,7%	87,3%	100,0%	85,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 68. Najmniej skuteczne formy wsparcia cz. 4

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Doradztwo zawodowe indywidualne	2,2%	0,0%	1,1%	0,0%
Doradztwo zawodowe grupowe	1,8%	0,0%	2,8%	0,0%
Pośrednictwo pracy	2,0%	0,0%	1,4%	0,0%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	1,3%	0,0%	0,6%	0,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	0,7%	2,3%	0,0%	0,0%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	1,3%	0,0%	0,8%	0,0%
Praktyki lub staże zawodowe	2,0%	2,3%	1,1%	0,0%
Poradnictwo specjalistyczne	1,1%	0,0%	0,8%	4,3%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ,	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym				
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	1,8%	16,3%	0,3%	4,3%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	0,2%	0,0%	0,3%	4,3%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	1,3%	0,0%	0,6%	0,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,2%	0,0%	0,3%	0,0%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Inna forma	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%
Żadne z powyższych	85,1%	76,7%	92,5%	91,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

1.10.3. Najbardziej użyteczne formy wsparcia

Tabela 69. Najbardziej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 1

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż.	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy
Doradztwo zawodowe indywidualne	12,5%	14,2%	19,6%	13,2%
Doradztwo zawodowe grupowe	5,9%	5,5%	13,0%	4,3%
Pośrednictwo pracy	7,4%	8,7%	6,5%	9,4%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	8,0%	5,5%	4,3%	6,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	4,6%	3,1%	4,3%	3,0%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	33,8%	34,6%	45,7%	31,1%
Praktyki lub staże zawodowe	19,5%	23,2%	23,9%	23,8%
Poradnictwo specjalistyczne	4,5%	3,1%	8,7%	1,7%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ,	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż.	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy
spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym				
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	7,5%	2,4%	6,5%	1,7%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	18,6%	21,5%	19,6%	22,1%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	2,6%	2,8%	2,2%	3,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,3%	0,3%	0,0%	0,4%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Inna forma	1,1%	0,7%	0,0%	0,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 70. Najbardziej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 2

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	OBierne zawodowo osoby w wieku 50 lat i więcej	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo – kobiety	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo o niskich kwalifikacjach
Doradztwo zawodowe indywidualne	16,8%	13,3%	17,3%	16,3%
Doradztwo zawodowe grupowe	7,5%	2,8%	5,6%	3,3%
Pośrednictwo pracy	4,6%	2,1%	2,6%	5,4%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	15,6%	6,3%	16,0%	13,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	10,1%	2,8%	9,5%	10,9%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	43,1%	61,5%	42,0%	53,3%
Praktyki lub staże zawodowe	13,0%	7,0%	9,5%	4,3%
Poradnictwo specjalistyczne	9,0%	11,9%	10,4%	10,9%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	1,2%	2,8%	1,3%	3,3%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	OBierne zawodowo osoby w wieku 50 lat i więcej	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo – kobiety	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo o niskich kwalifikacjach
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	12,1%	8,4%	15,2%	5,4%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	4,6%	7,0%	3,5%	10,9%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	4,6%	2,1%	4,3%	1,1%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	0,9%	0,7%	0,4%	0,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,3%	0,7%	0,4%	0,0%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,3%	0,7%	0,4%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Inna forma	1,7%	0,7%	1,7%	1,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 71. Najbardziej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 3

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia i mniejszości	Tzw. osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej	Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia
Doradztwo zawodowe indywidualne	11,6%	13,9%	71,4%	24,0%
Doradztwo zawodowe grupowe	5,1%	5,7%	14,3%	7,2%
Pośrednictwo pracy	6,8%	7,2%	28,6%	11,2%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	4,8%	5,3%	57,1%	12,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	2,9%	3,5%	28,6%	3,2%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	28,0%	29,9%	14,3%	32,0%
Praktyki lub staże zawodowe	20,8%	27,2%	0,0%	14,4%
Poradnictwo specjalistyczne	2,0%	2,2%	0,0%	2,4%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,3%	0,6%	0,0%	0,0%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,1%	0,2%	0,0%	0,0%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	12,6%	5,3%	0,0%	5,6%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	0,5%	0,6%	0,0%	1,6%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia i mniejszości	Tzw. osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej	Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	21,3%	16,6%	0,0%	17,6%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	3,0%	3,3%	0,0%	0,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,3%	0,4%	0,0%	0,0%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,1%	0,2%	0,0%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Inna forma	1,1%	1,0%	0,0%	1,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 72. Najbardziej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 4

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Doradztwo zawodowe indywidualne	19,3%	4,7%	17,9%	0,0%
Doradztwo zawodowe grupowe	9,3%	0,0%	9,5%	4,3%
Pośrednictwo pracy	6,0%	0,0%	8,4%	0,0%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	18,4%	0,0%	18,7%	0,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	13,7%	0,0%	15,1%	8,7%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	38,4%	2,3%	35,5%	0,0%
Praktyki lub staże zawodowe	13,3%	0,0%	22,1%	0,0%
Poradnictwo specjalistyczne	8,9%	0,0%	10,3%	60,9%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	1,1%	0,0%	0,8%	0,0%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	12,4%	86,0%	2,0%	65,2%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	4,7%	0,0%	4,2%	8,7%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	4,2%	2,3%	5,0%	0,0%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	0,7%	0,0%	2,0%	0,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,2%	0,0%	0,0%	8,7%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,2%	0,0%	0,3%	0,0%
Inna forma	2,0%	4,7%	2,2%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

1.10.4. Najmniej użyteczne formy wsparcia

Tabela 73. Najmniej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 1

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż.	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy
Doradztwo zawodowe	2,1%	2,8%	4,3%	2,6%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż.	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy
indywidualne				
Doradztwo zawodowe grupowe	2,7%	3,1%	6,5%	2,6%
Pośrednictwo pracy	2,4%	3,5%	0,0%	4,3%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	1,9%	2,8%	6,5%	2,1%
Wsparcie psychologiczno- doradcze	0,8%	0,7%	0,0%	0,9%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	2,3%	3,5%	6,5%	3,0%
Praktyki lub staże zawodowe	2,5%	3,1%	4,3%	3,0%
Poradnictwo specjalistyczne	0,3%	0,3%	2,2%	0,0%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie w zakresie opieki	1,1%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż.	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne niezarejestrowane w ewidencji urzędów pracy	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne zarejestrowane w ewidencji urzędów pracy
nad dzieckiem				
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	1,3%	1,0%	4,3%	0,4%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	1,1%	1,4%	0,0%	1,7%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Inna forma	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%
Żadne z powyższych	83,3%	81,0%	76,1%	81,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 74. Najmniej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 2

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Bierne zawodowo osoby w wieku 50 lat i więcej	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo – kobiety	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo o niskich kwalifikacjach
Doradztwo zawodowe indywidualne	2,3%	2,1%	0,4%	1,1%
Doradztwo zawodowe grupowe	2,3%	2,1%	0,9%	0,0%
Pośrednictwo pracy	2,3%	0,7%	2,2%	0,0%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	1,4%	0,7%	1,7%	1,1%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	0,9%	0,0%	1,3%	2,2%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	0,6%	0,0%	0,0%	1,1%
Praktyki lub staże zawodowe	2,6%	0,7%	1,7%	2,2%
Poradnictwo specjalistyczne	0,3%	0,0%	0,4%	0,0%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Bierne zawodowo osoby w wieku 50 lat i więcej	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo – kobiety	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo o niskich kwalifikacjach
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	1,7%	0,0%	2,6%	0,0%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,9%	0,0%	1,3%	0,0%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	0,6%	0,7%	0,4%	0,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Inna forma	0,6%	0,0%	0,9%	0,0%
Żadne z powyższych	85,8%	95,1%	88,3%	94,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 75. Najmniej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 3

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Tzw. osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej	Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia
Doradztwo zawodowe indywidualne	1,9%	1,2%	0,0%	0,0%
Doradztwo zawodowe grupowe	3,0%	1,6%	0,0%	0,0%
Pośrednictwo pracy	2,2%	1,0%	0,0%	0,8%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	1,5%	1,2%	0,0%	0,8%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	0,6%	0,8%	0,0%	0,8%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	2,3%	2,2%	0,0%	1,6%
Praktyki lub staże zawodowe	2,0%	2,7%	0,0%	2,4%
Poradnictwo specjalistyczne	0,4%	0,2%	0,0%	0,0%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ,	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluceniem społecznym, bez osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Tzw. osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej	Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia
spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym				
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	2,2%	0,6%	0,0%	0,8%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	1,6%	0,6%	0,0%	2,4%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	0,9%	0,2%	0,0%	3,2%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluceniem społecznym, bez osób z niepełnosprawnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Tzw. osoby z innych grup w niekorzystnej sytuacji społecznej	Osoby bezdomne i wykluczone z dostępu do mieszkań	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia
Inna forma	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Żadne z powyższych	82,3%	89,2%	100,0%	88,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Tabela 76. Najmniej użyteczne z punktu widzenia uczestników formy wsparcia cz. 4

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Doradztwo zawodowe indywidualne	1,8%	0,0%	1,4%	0,0%
Doradztwo zawodowe grupowe	2,0%	0,0%	0,8%	0,0%
Pośrednictwo pracy	2,2%	0,0%	2,2%	0,0%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania	1,8%	0,0%	1,7%	0,0%
Wsparcie psychologiczno-doradcze	1,1%	2,3%	1,1%	0,0%
Kursy i szkolenia mające na celu zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji	0,4%	0,0%	1,1%	0,0%
Praktyki lub staże zawodowe	2,0%	0,0%	2,2%	0,0%
Poradnictwo specjalistyczne	0,7%	0,0%	0,3%	0,0%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt socjalny)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	1,6%	14,0%	0,0%	4,3%
Wsparcie w zakresie opieki nad osobą z niepełnosprawnościami	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,7%	2,3%	0,0%	0,0%
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	0,7%	0,0%	0,6%	0,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,2%	0,0%	0,3%	0,0%
Udział w uzupełniających zajęciach szkolnych	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Forma wsparcia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnosprawnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Inna forma	0,4%	2,3%	0,3%	0,0%
Żadne z powyższych	86,7%	79,1%	91,1%	95,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

1.10.5. Formy wsparcia, z których korzystali przedstawiciele poszczególnych grup uczestników

Tabela 77. Formy wsparcia, z których korzystali uczestnicy w ramach projektu

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. biernie zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. biernie zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. biernie zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Doradztwo zawodowe indywidualne	26,6%	37,3%	25,5%	32,8%	40,4%	4,7%	36,3%	4,3%
Doradztwo zawodowe grupowe	25,6%	34,1%	21,3%	35,2%	42,1%	4,7%	44,7%	8,7%
Pośrednictwo pracy	17,3%	24,3%	17,0%	28,0%	27,7%	0,0%	29,6%	0,0%
Warsztaty oraz szkolenia, w tym z	16,6%	32,1%	17,8%	31,2%	42,1%	2,3%	40,8%	0,0%

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i ich praktycznego zastosowania								
Wsparcie psychologiczno-doradcze	10,0%	31,2%	13,2%	27,2%	40,1%	2,3%	38,8%	13,0%
Kursy i szkolenia mające na celu	46,4%	67,3%	41,5%	56,0%	69,6%	4,7%	65,9%	0,0%

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
zdobycie nowych umiejętności, kompetencji i kwalifikacji								
Praktyki lub staże zawodowe	33,2%	33,5%	31,0%	40,8%	41,9%	2,3%	49,4%	0,0%
Poradnictwo specjalistyczne	13,8%	36,7%	32,3%	30,4%	41,2%	0,0%	43,0%	87,0%
Praca socjalna (w oparciu o kontrakt	1,0%	6,9%	1,1%	8,8%	8,2%	0,0%	8,4%	0,0%

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
socjalny)								
Zatrudnienie w KIS, CIS, ZAZ, spółdzielni socjalnej, przedsiębiorstwie społecznym	1,0%	0,9%	0,7%	1,6%	1,1%	0,0%	2,0%	0,0%
Wsparcie w zakresie opieki nad dzieckiem	3,8%	16,2%	14,8%	7,2%	15,5%	90,7%	2,8%	78,3%
Wsparcie w	1,0%	10,4%	1,2%	8,0%	14,2%	0,0%	14,5%	13,0%

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
zakresie opieki nad osobą z niepełnościami								
Zwrotne wsparcie na założenie własnej działalności gospodarczej	0,0%	1,7%	0,6%	4,0%	1,3%	0,0%	0,8%	0,0%
Bezzwrotne wsparcie na założenie	22,1%	6,1%	21,9%	19,2%	5,3%	4,7%	5,6%	0,0%

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
własnej działalności gospodarczej								
Dofinansowanie pracodawcy kosztów zatrudnienia	5,9%	5,8%	5,9%	10,4%	5,3%	0,0%	3,6%	0,0%
Udział w programie korekcyjno-edukacyjnym	0,7%	2,0%	0,7%	3,2%	2,2%	0,0%	1,7%	8,7%
Udział w uzupełniającej	0,3%	1,2%	0,6%	0,8%	0,9%	0,0%	0,6%	8,7%

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
h zajęciach szkolnych								
Podjęcie edukacji na poziomie wyższym	0,7%	0,3%	0,2%	0,0%	0,4%	0,0%	0,8%	0,0%
Inna forma	1,0%	1,7%	1,3%	1,6%	2,0%	4,7%	2,2%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n= 1 907.

1.10.6. Status zawodowy uczestników przed i po wzięciu udziału w projekcie

Tabela 78. Status zawodowy uczestników przed udziałem w projekcie

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Osoba bezrobotna (poszukująca zatrudnienia)	89,3%	32,9%	75,2%	79,2%	31,5%	32,6%	54,2%	39,1%
Osoba nieaktywna zawodowo (nie poszukująca zatrudnienia)	4,8%	56,4%	13,8%	11,2%	52,3%	30,2%	36,0%	60,9%
Odmowa odpowiedzi	5,9%	10,7%	11,0%	9,6%	16,2%	37,2%	9,8%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n= 1 907.

Tabela 79. Podjęcie zatrudnienia po zakończeniu udziału w projekcie

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Tak	60,7%	37,5%	65,0%	66,4%	39,9%	88,9%	36,5%	13,0%
Nie	34,6%	56,0%	30,6%	26,5%	53,7%	11,1%	58,2%	82,6%
Odmowa odpowiedzi	4,8%	6,5%	4,4%	7,1%	6,3%	0,0%	5,3%	4,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n= 1 907.

1.10.7. Wpływ udziału w projekcie na potrzebę wsparcia ze strony pomocy społecznej

Tabela 80. Pobieranie świadczeń społecznych przez uczestników przed przystąpieniem do projektu

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Tak	21,8%	28,9%	22,6%	31,2%	33,0%	23,3%	39,9%	34,8%
Nie	68,9%	62,4%	69,9%	56,8%	57,6%	60,5%	52,5%	65,2%
Odmowa odpowiedzi	9,3%	8,7%	7,6%	12,0%	9,3%	16,3%	7,5%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n= 1 907.

Tabela 81. Korzystanie przez uczestników ze świadczeń społecznych po udziale w projekcie

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Tak	8,0%	24,9%	10,2%	11,2%	28,6%	16,3%	34,1%	26,1%
Nie	85,8%	66,5%	83,3%	77,6%	61,9%	67,4%	57,8%	73,9%
Odmowa odpowiedzi	6,2%	8,7%	6,5%	11,2%	9,5%	16,3%	8,1%	0,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n= 1 907.

1.10.8. Wpływ udziału w projekcie na sytuację życiową uczestników

Tabela 82. Wpływ udziału w projekcie na poprawę sytuacji życiowej uczestników projektów

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Tak	71,6%	59,8%	75,8%	78,4%	64,1%	86,0%	68,2%	60,9%
Nie	21,1%	29,8%	18,4%	12,8%	25,5%	4,7%	23,7%	34,8%
Trudno powiedzieć	7,3%	10,4%	5,8%	8,8%	10,4%	9,3%	8,1%	4,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n= 1 907.

1.10.9. Wpływ udziału w projekcie na sytuację finansową uczestników

Tabela 83. Wpływ udziału w projekcie na poprawę sytuacji finansowej uczestników projektów

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Tak	70,2%	51,4%	71,9%	75,2%	58,3%	79,1%	63,7%	13,0%
Nie	24,6%	42,8%	23,2%	21,6%	36,6%	16,3%	32,1%	73,9%
Trudno powiedzieć	5,2%	5,8%	4,9%	3,2%	5,1%	4,7%	4,2%	13,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

1.10.10. Wpływ udziału w projekcie na wzrost aktywności w życiu społecznym uczestników

Tabela 84. Wpływ udziału w projekcie na wzrost aktywności w życiu społecznym uczestników projektów

	Osoby powyżej 30 r.ż. długotrwale bezrobotne	Osoby powyżej 30 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. zagrożone wykluczeniem społecznym, bez osób z niepełnościami, migrantów, osób obcego pochodzenia, mniejszości	Osoby powyżej 18 r.ż. należące do mniejszości narodowej lub etnicznej, migranci, osoby obcego pochodzenia	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo	Osoby powyżej 18 r.ż. bierne zawodowo sprawujące obowiązki rodzinne i opiekę nad osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Osoby powyżej 18 r.ż. z niepełnościami	Osoby powyżej 18 r.ż. i rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
Tak	64,0%	62,4%	67,8%	65,6%	65,6%	65,1%	69,0%	60,9%
Nie	27,0%	24,3%	23,0%	21,6%	22,6%	20,9%	21,5%	26,1%
Trudno powiedzieć	9,0%	13,3%	9,2%	12,8%	11,8%	14,0%	9,5%	13,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania CATI z uczestnikami projektów, n=1 907.

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

Departament Rozwoju Regionalnego

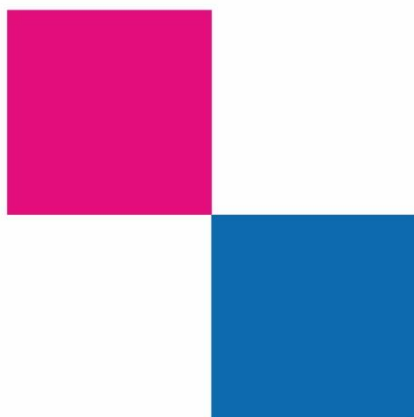
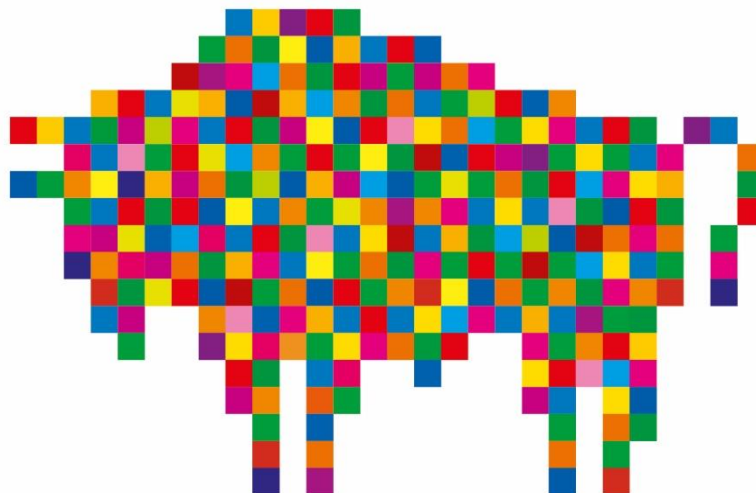
ul. Poleska 89, 15-874 Białystok

tel.: 85 66 54 480

e-mail: rot@wrotapodlasia.pl

Publikacja bezpłatna

ISBN: 978-83-956106-4-6

Badanie ewaluacyjne finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego
na lata 2014-2020